

Robinson Crusoe

Daniel Defoe

OBSAH

I.....	6
II.....	15
III.....	30
IV.....	43
V.....	60
VI.....	75
VII.....	93
VIII.....	107
IX.....	122
X.....	139
XI.....	152
XII.....	171
XIII.....	183
XIV.....	198
XV.....	204
XVI.....	219
XVII.....	230
XVIII.....	241
XIX.....	250
XX.....	262
XXI.....	272
XXII.....	286

I

Roku 1651 potuloval se po přístavních nábřežích anglického města Hullu devatenáctiletý mladík a pozoroval se zájmem čilý ruch přístavu a hlavně množství lodí, jejichž stožáry a ráhna zdála se tvořit celý fantastický les.

Mořeplavectví bylo tehda v neobyčejném rozkvětu. Kdekdo hledal příležitost zbohatnout obchodem s dalekými končinami světa – a o dobrodružstvích a zázracích, které je při tom možno zažít, vypravovaly se opravdové pohádky. Dnes by opravdu i školák sotva uvěřil všem těm fantaziím, které se tehdy šířily nejen mezi prostými lidmi, ale i ve vzdělaných vrstvách, živeny obrazností námořníků, kteří jsou známi, že rozlišují ve vypravování právě tak málo mezi skutečností a výmyslem jako páni sváteční myslivci a staří vojáci. – Skutečného a spolehlivého bylo o cizích zemích tehdy málo známo, knihtisk nedodával dosud čtenářstvu příliš mnoho světského poučení, aby se, kdo toužil, mohl z knih snadno o čemkoliv poučit, a tak byli zvědaví i vědychtiví odkázáni opravdu jenom na to, co se doslechli v kruhu známých. Nedivno, že bylo mnoho zmatených fantazírujících hlav. A mladý Robinson Crusoe (čti Krusó) patřil mezi ně.

Byl nejmladším synem zámožného obchodníka, jenž kdysi nashromáždil v Hullu značné jmění a vzdav se obchodu odešel do krásného Yorku, aby tam strávil zbytek života ve spokojenosti se svou rodinou. Leč s touto rodinou neměl starý pán právě přílišného štěstí. Nejstarší syn, hnán dobrodružnou touhou, kterou měli Crusoeové asi v krvi po předku, který se do Anglie přistěhoval z Brém, stal se vojínem a dosáhl statečností a bystrostí hodnosti plukovníka. Poslán se svým plukem na pevninu do Flander, padl v bitvě u Dünkirchen, v boji proti Španělům. Druhý syn vydal se

za obchodem na cesty a tou dobou meškal kdesi v cizině a nebylo o něm zpráv. Třetí pak, Robinson, působil otci ze všech nejvíce starosti. Ačkoliv mu otec denně připomínal smutný osud obou starších bratrů, nemohl jej přimět k lásce ke klidnému obchodování na pevnině. Hoch toužil jenom ven – ven – do ciziny, kde je krásně – za moře, kde je jiný, lepší a nádhernější svět. – A otci se zdálo, že právě Robinson je k tomu ze všech nejméně schopen. Ačkoliv tělesně silný a znamenitě nadán, neměl ani pevnosti nejstaršího bratra, ani rozhodné odhodlanosti bratra druhého, a jeho tužba projevovala se spíše sněním a dumáním, nežli skutečným přičiněním. Leč čím více mu otec líčil výhody klidné, zlaté střední cesty, která v pohodlí doma sklízí ovoce námah a nebezpečí tisícerych bloudek, vydávajících životy a zdraví všanc neznámým možností, aby konečně bědně zmírali kdesi v nehostinné cizině, zatímco prozíravý obchodník v klidu získává vše, po čem oni se marně honí, tím více rozpaloval si mladý hoch mysl obrazy právě oněch nebezpečí, od nichž ho otec zrazoval a která se mu zdála tak lákavými... Prosil znovu a znovu, aby se mohl stát námořníkem anebo aby ho aspoň otec pustil s některým spolehlivým kapitánem na obchodní výpravu. – I domluvy, k nimž vedla předčasná smrt staršího syna, zůstaly na Robinsona bez valného účinku. Přestal sice odporovat a zdálo se, že se vpravil do své úlohy, ale pracoval bez nadšení a trávil čas v zamlklosti a v trpném odevzdání, jež jenom tu a tam vypukovalo ve vzdorná slova, která prozrazovala, že pod klidnou slupkou stále dříme týž neuhašený žár touhy a fantazie.

Do Hullu přišel pouhou náhodou, aby obstaral nějakou záležitost svému otci. Bydlel totiž v Yorku, což je od Hullu sice jen padesát kilometrů daleko, ale v době dostavníků – a silničních lupičů! – znamenalo to přece skutečnou výpravu. A starý pan Crusoe necítil se k ní již schopným a povolil ochotně naléhání synkovu, jenž se radostně chopil příležitosti, aby uzřel aspoň kousek ze světa, o němž snil. Vyřídil otcovu záležitost a teď se věnoval sobě a své

zvědavosti. Pohled na veliké oceánské lodi a na spousty zboží z nich vykládaného jej zrovna omamoval. Všechny dosavadní myšlenky a sny, které v sobě dosud potlačoval, anebo kterým se oddával potají nad knihami svého studia, vířily mu hlavou. Rozpálen vzrušením hleděl na nový svět kolem sebe, hoře tužbou, aby se dostal do styku s někým, kdo o tom všem aspoň něco ví.

Rána do ramene projela jím jako úder hromu. Obrátil se – a hleděl do úsměvné tváře kamaráda, s nímž v Yorku chodil do školy.

„Co tu děláš?“ – Robinson pověděl. – „A chtěl by ses podívat na loď?“ – To ovšem bylo, co si Robinson přál nejvíce. A lze si představit jeho radost, když ho přítel vzal pod paží a vedl ke krásné velké lodi, chystající se k odplutí. Byla to loď Bobova otce, a Bob měl po ní jet za otcem do Yarmouthu a potom do Londýna. Prováděl svého druha po lodi a Robinson byl jako u vyjevení. – „A víš co, pojed' se mnou!“ nabídl náhle Bob. – Robinsonovi se zatočila hlava. – „Já – já nemohu –“ koktal zarděle. – Kamarád se naň podíval s posměchem. – „Proč? Vždyť jsi vždy tolik toužil na moře?“ – „Ano – ale...“ A Robinson počal vysvětlovat, že by sice rád, ale že doma o ničem nevědí. – „Ano – toť se ví – mamčin mazlíček!“ ušklíbl se Bob. – „To ne!“ ohradil se Robinson prudce. „Ale – ale – já nemám ani dost peněz, ani nic s sebou na cestu!“ – „Nu, nemáš-li jiné starosti!“ zasmál se Bob. „Jen zůstaň – nebude tě to nic stát. Do Londýna pojeděš se mnou – a pomůžeš kapitánovi s knihami a vyděláš si ještě slušný peníz. A pak se můžeš druhou lodí vrátit.“

Touha po dobrodružství a snad ještě více stud před kamarádem, aby nebyl považován za „mamčina synáček“, přiměly bláhového hochy, že povolil, a zůstav na lodi, vydal se 1. září 1651 bez vědomí rodičů na svoji prvou cestu na moře.

A všechny starosti jako by z něho spadly, když byla kotva vytažena a loď, hnána silnějším větrem, vyjela s nadmutými plachtami v neznámou dál. Zprvu ovšem to nebylo pravé moře, ale více než 50 kilometrů dlouhá a místy 4–5 kilometrů široká zátoka Humberská, tvořící ústí velikých řek, které se na jejím konci stékaly – Ouse od severu a Trentu od jihu. Hull leží asi v její první třetině. Dívalo se to krásně na rychle míjející břehy a na hladce ubíhající vodu průplavem plynoucího toku, která se jen lodní přídí pěníla a za lodí tvořila dlouhý zčeřený pruh. Pak ale vyjeli ze zátoky a lodní plachty vzdul náhlý závan prudkého severovýchodního větru. Lodníci a Bob se tomu ovšem smáli, ale ubohý Robinson propadl náhle velmi prudce útokům mořské nemoci. Zmítání a houpání lodi hrozilo mu obrátit

vnitřnosti na ruby a ubohý hoch cítil, jako by se již již měl rozloučit se životem. A v této zbědované náladě probudily se výčitky svědomí a Robinson si trpce vyčítal svůj nepředložený a trestuhodný kousek, který rodičům provedl. A když se pak vítr stupňoval a měnil ve skutečnou bouři, sliboval si nebohý hoch, že bude-li tentokráte zachráněn a zachován, vezme si to k srdci a nikdy už neučiní nic, k čemu od rodičů nedostane svolení, a vůbec se nesvěří nikdy už tomuto nespolehlivému živlu!

Leč druhého dne odpoledne uklidnil se vítr a do rána se utiřil docela. Hladká, jen mírně se dmoucí hladina uvítala jej zrána na palubě – a v sluneční záři zdálo se Robinsonovi, že nikdy nesnil o něčem tak krásném, jako je toto modrošedé moře a v dáli modravý opar břehů Anglie. A celá hrůza předešlého dne byla zapomenuta – a s ní i všechna pokání a všechny dobré úmysly, a Robinsonovi bylo tak krásně, jako nikdy předtím – a svět kynul mu zase úsměvně vstříc...

A pak přišel Bob a smál se jeho včerejší hrůze a jeho domněnce, že šlo opravdu o skutečnou mořskou bouři.

„Bouře? Tohle? To byla sotva tak trochu menší hrstka větru – ani ne plný pytel,“ smál se. „To vůbec nic není – to ještě není ani pravá zábava! Počkej, až půjde do živého – to teprve poznáš, jaká je to rozkoš, cítit pod sebou pevné plaňky dobré a statné lodi na širém moři. Jdi, hlupáčku – to je jen hračka – ale konečně, pro nováčka to byl opravdu dosti dobrý křest, a tys jej přestál statečně. A teď pojď, ať jej také po námořnicku statečně zapijeme!“

Horký punč, jehož síle Robinson nebyl zvyklý, utopil brzy poslední návaly lítosti, a mladý nerozvážlivec se snažil jenom o to, aby nebyl považován za změkčilce a slabocha. A tak se přidržel receptu přítele, a kdykoliv se dostavovaly jiné myšlenky, chopil se sklenky, aby je utopil.

Tak obepluli zdáli rozlehlou zátoku Wash a plavili se pomalu k Yarmouthu, nejvýchodnějšímu přístavu Anglie. Ale vítr se obrátil, přicházející teď od jihovýchodu, téměř přímo proti směru, kterým se

jim bylo brát. Byli nuceni zakotvit na rejdě¹, kde se shromáždilo pomalu množství lodí, postižených stejnou nehodou. K cestě z Hullu do Yarmouthu, asi 200 kilometrů, potřebovali za nepříznivého větru plných šest dní. A teď byli nuceni ležet plných osm dní na kotvách, pro vítr, který se obrátil ještě nepříznivěji – od jihozápadu – a měnil se pomalu v opravdovou vichřici. Ale rejda měla dobré jméno, a tak neměl nikdo starostí a Bob s Robem trávili dlouhou chvíli hýřením. Leč osmého dne přestal i Bob žertovat o ubohém větérku. Vichřice se rozpoutala s opravdovou vzteklostí a ohromné vlny hnaly se z moře k rejdě, až se zdálo, že kotevní lana neodolají a že se loď rozbije o pobřeží. Všechny ruce na lodi byly svolány k práci a Robinsonovy práci nezvyklé dlaně byly za chvíli do krvava odřeny taháním a spouštěním provazů, jak pomáhal stahovat těžně a spouštět ráhna k palubě, tak aby loď skýtala větru co nejméně opory.

A pak poznal Robinson, že všechno dosavadní nebylo opravdu ničím proti peklu, které se rozpoutalo teď. Bledé tváře a napjaté pohledy námořníků svědčily, že ani oni nevidí v této bouři hříčku, a když zaslechl kapitána, jak řekl k Bobovi: „Bud' nám Bůh milostiv. Pochybuji, že z toho vyvážneme!“ – věděl Robinson, že je opravdu zle.

Příboj vln dorážel silně na palubu. Co nebylo dobře uvázáno, bylo odplaveno a kapitán poslal všechny volné lodníky do podpalubí. Leže ve visutém lodním lůžku, více zmlácen a polámán, nežli si kdy představoval, že je možno být, vzpomínal Robinson na domov, jež tak lehkomyšlně opustil, a na rodiče.

Teď, když tu ležel na houpajícím se lůžku v nebezpečně ohrožené lodi, cítil ovšem zase jinak. Všechny výčitky svědomí vrátily se znovu se zvýšenou účinností. Konečně to již nemohl vydržet a vyšel na palubu.

1 Kotviště. Pozn. red.

Dvě lodi, které kotvily v sousedství, byly již nuceny podtít své stěžně a shodit je přes palubu. O třetí, které neviděl a po které se ptal, slyšel, že se potopila. Dvě jiné se utrhly z kotev a byly zahrnány na širé moře – bez stěžňů a plachet.

Avšak největší nebezpečí nastalo, když se o kus dále, hlouběji v rejdě, utrhlo několik uhelných lodí, které byly hnány větrem přímo k nim. Podařilo se jim v poslední chvíli uhnout – až poslední vrazila bokem do boku lodi Robinsonovy, a ač byly všechny ruce pohotově, aby srážku pomocí bidel a ráhen zmírnily, byl náraz přece jen prudký, a když byla cizí loď šťastně odražena, cítili všichni, že je loď porouchána a kapitán dal vypálit z děla na znamení nouze a prosby o pomoc.

Všechny ruce na lodi pracovaly zoufale na záchraně, ale voda v podpalubí stoupala a bylo patrné, že loď brzy klesne pod vodu. Bouře se sice zatím nápadně utišila, ale loď nebyla již schopna dostat se do přístavu. Vypalovali proto ránu z děla za ranou. Konečně odvážili se námořníci lehké lodi, která kotvila nejbliže, spustit člun. S největším nebezpečím života podařilo se mužstvu přiblížit se ke klesající lodi, a co se zdálo holou nemožností, bylo těmito zmužilými lidmi přece provedeno: lodice dostala se tak blízko, že jim mohlo být hozeno lano, za něž se přitáhli k lodi. Za neustálého nebezpečí, že bude člun vlnami o bok lodi rozbit, dostali se všichni z lodi do člunu a odrazili. Ale bylo nemožno pokusit se o přistání k lodi, která člun vyslala, a proto zamířili přímo k nejbližšímu břehu. Neujeli však ještě ani polovinu vzdálenosti, když jeden z námořníků zvolal, že loď již klesá. Robinson se s hrůzou otočil a viděl, jak se loď naklonila předí do vln a náhle klesla, vlastně sjela pod hladinu.

Konečně, po nesmírné námaze a polomrtví únavou a vysílením, dostali se ke břehu, kde na ně čekal zástup ochotných pomocníků. Pobřeží zahýbalo k západu a lámalo aspoň poněkud zuřivost větrů, takže se opravdu podařilo šťastně přistát, aniž by se lodice roztránila. V Yarmouthu, kam se dostali pěšky, byli přijati jako trosečníci

s velkou vlídností, úřad jim vykázal slušný byt a občanstvo opatřilo je zásobami i penězi, aby se mohli dostat buď zpět do Hullu, nebo do Londýna.

Robinson byl teď ve velkých rozpacích. Zažité hrůzy ho pudily, aby hledal bezpečné útočiště domovského krbu. Ale nepravý stud a obava z výsměchu měly ho k tomu, aby návrat dle možnosti oddálil. Nerozhodně a sklíčeně potuloval se Yarmouthem, až našel třetího dne svého kamaráda, doufaje, že mu poradí. Leč tento hrdina, jenž se mu dosud posmíval a z jeho obav a strachů žerty si tropil, zdál se teď být zdrcenějším nežli Robinson sám. Vypadal neobyčejně vážně, ba i jeho hlas zdál se být Robinsonovi zcela jiným a neznámým. Sdělil Robinsonovi, že našel v Yarmouthu svého otce, jenž mu sem přijel vstříc, ale nabídku, že jej otci představí, vyslovil jen velmi váhavě, a Robinson pochopil, že se tento posměváček velmi svého otce bojí.

Starý pán přijal Robinsona vlídně. Bob vyložil otci, že jeho přítel vykonal tuto cestu jenom na zkoušku, aby nabyl zkušeností před velkou cestou, na kterou se hodlá vydat. Starý pán obrátil se k Robinsonovi.

„Mladý muži,“ řekl téměř slavnostně. „Vaše nehoda na první cestě je snad znamením, že nejste k mořeplavectví určen a že se máte vzdát všech podobných zámyslů. Vypravujte mi o sobě a o svých úmyslech.“

Robinson tak učinil, přičiňuje se však všemožně, aby svůj ošklivý skutek ukázal v mírnějším světle. Ale nezdálo se, že by se mu podařilo starého muže přesvědčit. Poslouchal se zřejmou rozmrzelostí, a když Robinson skončil, vstal, popošel k oknu a zvolal s výbuchem náhlého hněvu:

„Co jsem udělal, že tento nešťastník vstoupil na moji loď! Jistě se to celé neštěstí stalo jen kvůli němu. Člověče, jste učiněný Jonáš, a ať mne samého polkne velryba, nedám-li si pozor, abyste kdy vkročil nohou na některou moji loď!“

Ale po chvíli hubování a plísnění utišil se a bylo zřejmo, že jenom pomyšlení na utrpenou ztrátu vnuklo mu příkrá slova k nešťast-

nému mladíkovi. Domlouval mu však velmi vážně a opravdově, a pochopiv, že jeho syn nebyl na jeho ztřeštěném kousku bez viny, protože věděl, že Robinson odchází z domova bez rozloučení a bez vědomí rodičů, považoval za svoji povinnost napravit, co se stalo.

„Spolehněte se, mladíku,“ končil svoje kázání, „že nevrátíte-li se ihned rovnou domů, budete mít všude, kamkoliv se hnete, jen neštěstí a nehody, neboť není možno, aby se člověk, který je tak nesmyslně lehkomyšlný, ztřeštěný a bezohledný, že dovede pro hloupý rozmar opustit a zarmoutit starostlivé rodiče, dočkal ve světě jakéhokoliv zdaru! Jděte a polepšete se – máte-li k tomu trochu síly!“

Robinson cítil veliké zahanbení, a kdyby ho byli dovedli rovnou na loď jedoucí do Hullu, byl by se asi rád, byť s obavami, vrátil do teplého domácího hnízda. Ale zahanbení, kterého se mu dostalo, měnilo se na ulici rychle v nerozumný hněv. „Jaké má právo spílat mi?“ řekl si pošetilý hoch. „Ať si mentoruje svého vlastního hlupáka Boba! Já mu ukážu, jsem-li schopen postarat se o sebe, či ne!“

A tak se za chvíli celá jeho lítost a zkroušenost změnily ve furiantské odhodlání. – Připojil se k jinému druhovi z lodi, který, maje v kraji známé, vydal se po pevnině do Londýna. Zakusil cestou sice několik velmi prudkých návalů nerozhodnosti a lítosti, ale zapudil a přemohl je vždy, namlouvaje si, že to jsou záchvaty zbabělosti. Bývá to u všech lehkomyšlných a pošetilých, že nejlepší a pravá hnutí své bytosti považují za slabost, namlouvajíce si, že jsou hrdiny tam, kde vpravdě jednájí jenom ze skutečné zbabělosti, nejsouce dosti statečnými, aby dovedli čelit pravdě. Jest jim vždy mnohem snadnější tropit znovu nejhloupější kousky, ano, i skutečné špatnosti, nežli se kdy přiznat, že pocítují lítost a že se stydí. Nevědí, že to je právě příznakem nejhorší mravní slabosti – a tuší-li to, snaží se to tím více zakrýt umělým furiantstvím, stavíce se, jako by byli již zatvrdilými hříšníky, ač jsou jenom pošetilými, nezkušenými chlapani, vědomými, že jsou na špatné cestě a příliš slabými, aby dovedli obrátit.

II

V Londýně měl Robinson zvláštní štěstí. Seznámil se s kapitánem lodi, která obchodovala se Západní Afrikou. Bodrý muž vrátil se nedávno z cesty s velmi šťastným výsledkem a chystal se nastoupit novou, od níž si sliboval výdělek ještě větší. V dobré náladě nabídl Robinsonovi, s nímž se v hostinci při sklence znamenitě pobavil, aby jel s ním. Nabídl mu volnou stravu – za kterou mu může pomoci vést obchodní knihy – a vyzval ho, aby za všechny peníze, které bude moci sehnat, nakoupil různých levných trestek, které lze černochům v Africe prodat s tisícero násobným výdělkem. Robinson věděl, že má jeho matka v Londýně příbuzné a podařilo se mu je nalézt a přimět, aby mu na cestu přispěli menší částkou peněz. Celkem měl tolik, že mohl opatřit malou zásobu nejlevnějších předmětů, přičemž mu jeho nový přítel mohl velmi prospěšně poradit i pomoci.

Cesta uplynula velmi šťastně. Kapitán ukázal se být opravdu velmi dobrým člověkem. Po celou cestu se neustále zabýval svým mladým chráněncem. Poučoval ho ve všem námořnictví a naučil ho základům námořního pozorování a počtářství, i řízení lodi. A tak se během této cesty stal z mladého dobrodruha obchodník i námořník. Chybělo mu jenom, že se mu nedostalo příležitosti, aby byl kdy opravdu pracoval jako námořník a začátečník. Měl sice celkový přehled, ale neměl zkušeností, kterých lze dosáhnout jenom vlastní námahou, zážitkem a prací.

S pomocí kapitánovou vyzískal za své zboží pět liber a devět uncí zlatého prachu², které v Londýně prodal za tři sta guineí³. Jediným

2 1 libra: 453,59 g, 16 uncí po 28,349 g.

3 1 guinea: dříve skoro půldruhé libry, od r. 1816 jenom 21 šilinků, o šilink více nežli anglická libra.

zlým následkem cesty, o němž Robinson věděl, bylo, že byl na této cestě trápen horečkami, vyvolanými tropickým vedrem guinejského pobřeží, kde většinu času strávili. Neboť mu již ani nenapadlo myslit na to, že ho tento nenadálý zdar jen tím více utvrdil v jeho domýšlivé pošetilosti. Chtětl' se zprvu vrátit se svým ziskem – tři sta guineí znamenalo tehdy již opravdu slušný majetek – domů. Ale chvála a uznání, kterých se mu dostalo mezi novými známými v londýnském přístavu, vzbudily v něm touhu, aby návrat domů odložil až po příští cestě. Neboť když hned po prvé vyzískal tolik – jak veliké, skutečné bohatství přiveze domů po druhé, když má teď tolik do podniku? Pak bude všude, i doma, zcela jinak přijat a uvítán...

Nežli se však loď vypravila na novou cestu, zemřel náhle dobrý kapitán a velení převzal dosavadní kormidelník. Na radu kapitánovy vdovy – výborné, poctivé a zkušené ženy, vzal s sebou Robinson jenom za 100 liber zboží, a ponechal zbytek svého majetku ve správě vdovy, která vedla v Londýně výnosný obchod. Ale ztrátou dobrého kapitána jako by byla loď ztratila i svoje štěstí. Když se ocitli v blízkosti Kanárských ostrovů, byli za jitřního úsvitu spatřeni marockým korzárem ze Saleh⁴. Loupežná loď rozepjala ihned všechny plachty a pustila se za kořistí. Ihned učiněno vše, co bylo možno, aby byla zvýšena rychlost lodi. Stěžně, ráhna i lanová dostaly tolik plachet, kolik mohly unést. Ale ukázalo se brzy, že je loupežnická loď mnohem rychlejší a že není naděje na uniknutí. Nezbyvalo nežli přichystat se k boji.

Na lodi bylo dvanáct děl, marocký korzár jich měl osmnáct. O třetí hodině odpolední byl již na dobrý dostřel. Naštěstí prozradil útočník příliš brzy, z které strany se chce k lodi přiblížit, a kapitán dal dopravit všechna děla na tuto stranu. Podařilo se mu opravdu obrátit se včas k útočníku bokem a vypálit naň všechna děla v jediné salvě. Snad z neumělosti, snad z přílišné horlivosti nezpůsobili mu

4 Marocké město proslulé piráctvím. *Pozn. red.*

však přílišné škody. Leč ani salva lupičova nepoškodila lodi valně a také z ručnic palba dvou set mužů, které měl lupič na palubě, neuškodila mužstvu, dobře se kryjícím za lodním brněním⁵. Leč všechen jásot zmlkl, když korzár náhle zastavil, a s neobyčejnou obratností zajel kolem zádi na druhou stranu lodi. Nebylo času k přenosu děl, a za chvíli byla lupičská loď bok po boku nešťastné lodi. Téměř v jediném okamžiku bylo 60 Turků na palubě, a jejich sekery a krátké, těžké šavle řádily v lanoví a provazoví lodi, vydávající ji bezmocně do rukou nepřítel.

Mužstvo lodi je sice uvítalo palbou z mušket a jinými zbraněmi, a také se jim po dvakráte podařilo vyčistit palubu od nepřátel. Leč, když tři lodníci padli a loď s přeřezanými lany byla nepříteli vydána na milost a nemilost, nezbývalo nežli se vzdát. Loď byla vyloupena a zajatci dopraveni do Saleh, přístavního města marockých „černochoů“⁶.

Robinson vzbudil svým zjevem a chováním pozornost pirátského kapitána, a ten vzal si jej ke své vlastní službě, jako sluhu ve svém domě na pevnině. Když byl korzár na moři na výpravě, konal Robinson služby v zahradě domu, a když byla loď v přístavu, bylo jeho povinností spát v kapitánově kajutě a hlídat ji. A tak, ačkoliv Robinson neustal pomýšlet na útěk, uplynuly plné dva roky, aniž se k tomu ukázala nejmenší příležitost, nebo i jenom naděje. Věc byla tím nesnadnější, že byl sám, bez krajanů, že neměl nikoho, s kým by se byl mohl poradit a smluvit.

5 Zábradlí. *Pozn. red.*

6 Tehdy se v Evropě mezi obyvateli Afriky mnoho nerozlišovalo. Byli to prostě „Mórové“. Tak i v Shakespearově „Othellu“ je tento Maurský Arab obvykle uváděn jako černocho, a slovo Maur – Mór, Mouřenín – německy Mohr – stalo se v ústech lidu souznačným s pojmem černocho. Avšak ani zde, jako v „Othellu“, nešlo o skutečné černochoy, ale o Maury, Maročany původu arabského. Podobně donedávna byli všichni mohamedáni považováni za Turky, ač v Evropě byli téměř vesměs původu srbského, albánského nebo bulharsko-makedonského.

Po dvou letech se stalo, že loupežný kapitán z nějakého důvodu – snad z únavy, snad že se necítil plně zdravým – zůstal po delší dobu doma. Vyjížděl si však několikrát v týdnu v malé lodici na rybolov, a jako veslaře bral s sebou vždy Robinsona a mladého maurského hochu. Robinson ukázal se být obratným rybářem a Maur brzy dovolil, aby vyjížděl na rybolov bez něho, jen v průvodu jednoho jeho chudého příbuzného a mladého hochu.

Jednoho dne byl korzár na takovéto vyjížděce překvapen nenadálou mlhou, která úplně zahalila všechen rozhled. Nejen, že nebylo vidět zemi, asi hodinu cesty vzdálenou, ale mlha zhoustla tak, že bylo vidět sotva na konec lodi. Veslaři zmátli si brzy směr a nevědouce o tom, jezdili v nepravidelném kruhu. Tak strávili celý den a noc, a když se obzor s východem slunce vyjasnil, viděli, že jsou od země velmi daleko – sotva ještě na dohled. Vysílení, vyhladovělí a zmoření žízni dostali se zpět, ale mohli děkovat jenom příznivému větru, který se včas obrátil, že nebyli zahrnutí docela beznadějně na moře.

Korzár byl od té doby opatrnější. K rybolovu vydával se pak jenom ve velkém člunu, vzatém z lodi, na níž byl Robinson zajat. Byla to znamenitá lodice, a korzár ji dal ke své potřebě ještě upravit. Jeho lodní tesař – rovněž anglický otrok – zřídil v lodici krytou kabinu a polokrytou palubu, takže byl za kajutou volný prostor pro kormidelníka a řidiče velké plachty a před kajutou místo k ovládnutí ostatních plachet a lanoví.

Kabina byla úzká a malá, určená jenom pro kapitána a nanejvýše dva společníky. Byl v ní stůl a skříň k uložení potravin – chleba, rýže, kávy a podobného, čeho mohlo být zapotřebí při podobné nehodě, jakou zažil, a také hlavní lodnické nástroje a potřeby. V takto vypravené lodici vyjížděl si velitel nyní velmi často, a protože se Robinson za naší nehody velmi statečně držel, nenechal jej ani jednou doma. Lodice osvědčila se znamenitě a byla brzy známa jako nejlepší a nejrychlejší zábavní lodice v přístavu.

Jednoho dne pozval si pán na vyjížd'ku několik vznešených Maurů a nařídil již den předtím, aby byla lodice opatřena vším potřebným. Do lodice byla snesena zásoba dobrých jídel a tři brokovnice s potřebným střelivem, aby se mohli výletníci bavit střelbou ptáků. Leč ráno sdělil korzár Robinsonovi, že jeho přátelé toho dne nemohou a že je tudíž výlet odložen na druhý den. Aby tedy vyjel jako jindy sám s jeho příbuzným a s mladým Maurem nachytat dobrých ryb, protože jeho přátelé budou dnes u něho na večeři, aby mohli ráno co nejdříve vyjet.

Tato příhoda uvedla Robinsona v horečné rozčilení. Viděl v ní vítanou příležitost k pokusu o útěk. S přemáháním odpověděl klidně a nenápadně, že se přičiní, aby hosty svého pána co nejlépe uspokojil. A jakmile byl samoten, přikročil k provedení svého nápadu. Nevěděl, kam jej cesta zavede, a tak první, co mu napadlo, bylo, aby svoje zásoby co nejvíce rozmnožil. A možno-li i svoje zbraně.

Řekl svým druhům, že nemohou brát ze zásob určených k pohoštění pána a jeho přátel – ale že proto není potřebí, aby trpěli hladu. Aby tedy přinesli, co budou moci opatřit, aby se mohli mít také dobře. Přinesli po chvíli veliký koš sucharů, trochu jiného pečiva a jídel a velkou láhev rumu, těšíce se, že si udělají dobrý den. Velké, baňaté, úzkohrdlé džbány, určené pro zásobu pitné vody, byly naplněny již včera čerstvou vodou.

Robinson zatím využil volné chvíle, aby potají snesl do lodice, co našel vhodného a co mohl nenápadně odnést. Byly to mezi jiným dobrá sekera, pilka a kladivo. Uzřev veliký kus včelího vosku, aspoň 25 kilogramů těžký, určený k děláni svíček, odnesl jej rovněž do lodice spolu s velkým klubkem nití na knoty. A také měděný kotlík a několik menších hrnků. Tu však přicházeli již oba jeho průvodci a Robinson je přijal, sedě lhostejně u kormidla.

Vida dobrou náladu svých druhů, obrátil se Robinson k Maurovi.

„Muleji,“ řekl mu, „pán má v kajutě pušky. Nemohl bys sehnat také trochu prachu a kulí, abychom mohli zastřelit několik alek⁷⁷? Víš, že je pán velmi rád jí.“ – Říkali tak velikým, kachnovitým mořským ptákům, které někdy potkávali na vlnách mimo přístav. „Je to všechno ve velké lodi.“

Mulej v tom viděl dobrý nápad. A opravdu přivlekl za chvíli veliký kožený pytlík a v něm asi půldruhého kilogramu prachu a asi tři kilogramy broků a trochu koulí.

„Vzal jsem toho hned víc, nebudu to aspoň musit tahat zítra,“ poznamenal na vysvětlenou – k tajné radosti Robinsonově. Ten věděl, že je na lodi již dosti prachu, neboť jej tam dopravil včera již sám, za dozoru pánova. A rovněž dobrá zásoba vína a pálenky v několika lahvích, jež byly spolu s jinými zásobami k výletu uloženy v kapitánově kabině mimo to, co bylo v lodi vždy pohotově k obyčejným vyjížděčkám.

Tak zásobení vydali se na cestu. Severovýchodní vítr působil Robinsonovi sice starosti, neboť mu nedovoloval vydat se k severu, kde by byl od stihatelů za těchto okolností rychle dohoněn. Ale pomyslel si, že všude bude lépe nežli v otroctví, a spoléhal, že to „nějak dopadne“. Této příležitosti nesměl zanedbat. A teď již zpět dobře nemohl. Kdyby kapitán přišel na to, jaké vykonal přípravy, pojal by podezření a jeho naděje byly by asi navždy zničeny.

A tak vypluli z přístavu a lovili nějaký čas přímo před ním, ale bez výsledku. Robinson zaměstnal své druhy řízením lodi a obsluhoval sám udice – aby je mohl vyhazovat bez návnady. A tak řekl za chvíli:

„Takhle to nepůjde – zde neberou! Jedme trochu dál – takhle bychom se mohli vrátit s prázdnou!“

Mulej byl k tomu velmi ochoten a přitáhl plachtu. Z místa u kormidla ovládal i hlavní plachtu, jejíž spodní ráhno vyčnívalo přes kajutu daleko dozadu, jsouc řízeno provazy vedenými přes kladky na zad-

77 Severský mořský pták příbuzný rackovi. *Pozn. red.*

ním okraji kajuty. Vyjeli tak asi 10 kilometrů daleko od země. Tam Robinson požádal Muleje, aby upravil přední plachty tak, aby loď stála co možná na jednom místě, pod záminkou, že tomu lépe rozumí. Mulej předal kormidlo mladému Hurymu a šel na před. Když pak stál vedle Robinsona, chopil ho Robinson znenadání ze zadu a shodil ho do vody. Mulej se ovšem ihned zase vynořil, neboť plaval jako ryba, a zlobě se pro hloupý žert vyzýval Robinsona, aby mu pomohl zpět na loď. Ten však zatím vytáhl pušku, kterou měl ukrytu pod lávkou, a namířiv ji na Mulejovu hlavu, řekl s klidnou rozhodností:

„Ne, Muleji, buď rád, že jsi ve vodě. Pluj teď pěkně zpátky domů, pro tebe to neznámá nic velkého a moře je klidné. A měj se dobře a tvůj pán také. Já jedu domů. Odvážíš-li se přiblížit se, budu nucen tě zastřelit – a to bych nerad. Tak tedy už pluj a nezdržuj ani sebe, ani mne!“ – Mulej naň hleděl chvíli nechápavě, pak se prostě obrátil a plul ze vsí síly ke břehu. – Robinson se obrátil k malému Maurovi. – „Hury,“ řekl mu, „neboj se ničeho. Já jsem teď pánem lodi a kapitánem. Budeš-li mi věrný, udělám tě něčím velikým. Ale nebudeš-li mi přísahat při vousu Mohamedově, že mi budeš věrný, budu nucen tě utopit.“ – Hoch se naň však šklebil docela upřímně a řekl, že ho to docela nic nemrzí a že s ním půjde rád, kam bude chtít. Měl totiž Robinsona opravdu rád a věděl, že mu neublíží.

Pokud byli na dohled Maura, jenž plaval ke břehu, plul Robinson plnými plachtami ven na širé moře, trochu k severozápadu, aby vzbudil domněnku, že směřuje k Gibraltaru, což byla jediná rozumná cesta. Ale Robinson věděl, že budou-li pronásledováni, budou hledáni tímto směrem. Proto, jakmile byl ubezpečen, že jsou Maurovi z dohledu, zaměřil přímo k jihu – neboť jistě jej nikdo nebude považovat za tak ztřeštěného, že by se vydal sám směrem k těmto nebezpečným končinám, kde na březích bydlely jenom divoké kmeny černochů a ještě divější zvířata.

Když objel kus cesty, zamířil k jihovýchodu, aby se dostal zemi nadohled. Vítr váł velmi dobře a tomuto směru příznivě a loď plula

opravdu znamenitě. V noci se oba plavci střídali u kormidla a druhý den ke třetí hodině odpoledne byli již téměř sto padesát mil jižně od Saleh, daleko od končin, kam sahala přímá moc marockého sultána a kteréhokoliv jiného vládce. Přiblížili se k pobřeží, ale shledali je pusté a úplně liduprázdné. Lupičství otrokářských Maročanů zahnilo všechny černochoy z těchto končin do bezpečnějších dálek. Leč Robinson bál se jak Maročanů, tak černochoů a nemohl se odhodlat k přistání. A tak jel stále dál a dále, dokud byl příznivý vítr, totiž plných pět dní. Když se pak vítr obrátil k jihu, byl si Robinson jist, že už je mimo všechn dosah každé možné honby se strany korzárů ze Saleh, kteří, i kdyby byli jeli tímto směrem, jistě se již vzdali a vrátili. Přistál tedy u břehu a zakotvil proti ústí malé říčky. Neměl ovšem potuchy, v kterých místech a v které zeměpisné šířce se nalézá. Leč na břehu nebylo nikde živé duše. To však Robinsona nikterak nemoutilo, neboť to jediné, po čem toužil, byla čerstvá voda.

K říčce dostali se s večerem a usnesli se, že se vydají na zemi, jakmile se setmí. Leč jakmile slunce zašlo, ozval se od břehu strašlivý řev, bučení a vytí divokých zvířat v takové směsici zvuků, že ani Robinson, ani ubohý, strachem se chvějící Maur neměli odvahy přiblížit se břehu. A Robinson uznal, že nápad, jít na břeh večer, byl tím nejhorším, co mohli provést. Ve dne měli svůj zrak – v noci měli dravci nad nimi mnohem větší převahu. A pak nevěděli, zdali by mohli dobře s lodí ke břehu a plavat v těchto neznámých vodách za noci, znamenalo vydávat se do milosti žralokům.

„Necháme toho, Hury,“ svoloval Robinson k prosbám Huryho. „Ale což, budou-li tu zítra lidé, kteří to s námi nebudou myslit o mnoho lépe nežli tito lvi?“ – „Pak jim pošleme nějaké koule a ty je udělají běžet,“ smál se Hury. Za dobu více než dvouletého styku naučil se čilý Hury od Robinsona mnohem více anglicky nežli Robinson maursky.

Posilnili se douškem rumu a upevnivše kotvu, ulehli ke spánku. Ale nespali. Bylo patrné, že je okolí plné zvěře, o níž nedovedli ni-

jak říci, je-li to neškodný dobytek, anebo smečka dravých šelem. Probděli noc a ráno se rozmýšleli, co dál. Na nebezpečný břeh se jim nechtělo – a jet dále nebylo rovněž radno, neboť měli již jen několik doušek vody. A nemohli vědět, kdy přijdou na novou říčku a zdali tam nebude ještě hůře a nebezpečněji.

„Já půjdu,“ rozhodl se Hury. „Vezmu džbán a půjdu!“ – Na otázku, proč chce jít raději sám, nežli aby nechal jít Robinsona, odpověděl s veselou srdečností: „Když přijdou divoši, snědí mne a ty pryč. Kdybys šel ty, snědli by tebe a mne by pak chytili také!“ – „Nuže, Hury, půjdeme raději oba a ubráníme se!“ odpověděl Robinson. Posilnili se sucharem a douškem rumu a veslovali s člunem co nejbliže ke břehu. A uvázavše si na záda po džbánu, každý s puškou v ruce brodili se na pevninu.

Robinson se neodvážil ztratit lodici z očí, aby nebyli zaskočeni od divochů. Ale Hury spěchal dále na břeh a zmizel v lese. Po chvíli slyšel Robinson výstřel a nevěděl, má-li chvátat na pomoc, či prchnout. Nežli se však mohl rozmyslit, uzřel vracejícího se Huryho. Avšak nebyl pronásledován – nesl cosi v rukou. Bylo to zvíře, které zastřelil. Trochu se podobalo zajíci, ale bylo větší a mělo delší nohy. A rozhodně slibovalo dobrou hostinu. A Hury sděloval, že našel dobrou vodu a že není nikde ani stopy po divoších.

Šli tedy spolu, naplnili své džbánky a vrátili se na loď. Ale nežli odjeli, zpozorovali, že jejich starost o vodu byla zbytečná. Jak moře s odlivem ustupovalo, viděli, že tok říčky tvoří dále do moře pokračující temnější pruh a velmi brzy byla v oněch místech úplně sladká a pitná voda. Byla to zkušenost, jež v budoucnosti mohla zmenšit jejich starosti. Naplnili si tedy vodou všechny baňky i všechny nádoby, jež na lodi měli, a nashromáždívše ještě hromadu suchého dříví, upekli si svého neznámého zajíce po divošském způsobu v rozpálené jámě, zabaleného do listí. Pak vzavše s sebou zásobu suchého dříví, vydali se na další cestu.

Robinson projel těmito končinami již na své předešlé cestě a věděl, že na Kanárské ostrovy nemůže být daleko. Ale neměl nástrojů ke změření zeměpisné šířky a také neznal přesně, kde ostrovy jsou. Proto byl nucen zanechat myšlenky na jejich hledání a jet dále nazdařbůh.

Doufali, že se konečně dostanou do míst, kde obchodují Angličané, a že tam potkají nějakou anglickou loď. Podle všeho byli v území ležícím mezi Marokem a zemí domorodých států. Tam tehdy bydlila jenom divá zvířata. Černoši odtud vesměs prchli ze strachu před Maury dále k jihu a Mauři byli soustředěni severněji, kde se země snáze obdělávala a byla jejich státu blíže. A toto prázdné území hemžilo se zvěří a spoustou dravců. Mauři sem někdy zajížděli jenom na lov, vysílající sem výpravy o dvou až třech tisících lidí. Leč sotvakdy pustili se tak daleko k jihu, honíce otroky spíše hlouběji ve vnitrozemí. Pobřeží, kolem něhož jeli ještě přes 100 mil k jihu, nejevilo nikde ani nejmenší stopy po lidském obydlí.

Potřeba pitné vody nutila je opětovně k přistávání. Jednoho dne zakotvili pod vysokým pobřežím. Chystali se vystoupit na břeh, když se náhle nedaleko nich zdvihlo cosi nad skalním balvanem.

„Pryč! Pryč odtud!“ vykřikl Hury, jenž měl bystřejší zrak. „Lev!“

Byl to opravdu lev. Veliké, dospělé zvíře. Snad se tu vyhříval na sluníčku a vyrušen hlukem přistání, zdvihl se, aby pohlédl na vetřelce. Zdálo se, že mu ani nenapadá, aby se nějak plašil. Spíše zvědavě hleděl na loďku a na oba mladíky, jako by nevěděl, co si o nich myslit. Robinson odrazil loď od břehu a vskočil do ní. Několik rázů veslem dopravilo je z nebezpečné blízkosti. Ale lev byl dle všeho opravdu zvědavý. Viděli jej, jak zvolna sestupuje ze skály dolů, až těsně k vodě – byl odliv a moře ustupovalo od břehu – jak vylézá na vlhký balvan a hledí na loď, zívaje a ukazuje veliké, bílé tesáky.

Robinson měl pušky vždy pohotově. Největší byla nabita dvěma kulemi, druhá rovněž, třetí pak pěti kulemi menšího kalibru. Vědomí, že mohou rychle odplout, dodalo mu odvahy k útoku.

Prvým výstřelem zasáhl lva do přední nohy. Zvíře vyskočilo, ale dopadnuvši na roztráštěnou nohu, upadlo a vztyčilo se, vyrazejíc strašlivý řev. Nežli bylo možno poznat, chce-li prchnout nebo útočit, střelil Robinson po druhé. Tentokráte zasáhl hlavu a viděl s radostí, jak se obrovské zvíře svalilo, a škubajíc sebou, rychle dodělalo.

Ted' dostal i Hury odvahu. Přirazili ke břehu, nabili znovu ručnice, a zatím co Robinson stál na přídi připraven k výstřelu, vyskočil Hury s druhou puškou na břeh, přikročil až ke zvířeti a dorazil je ranou vypálenou přímo do ucha.

Za daných okolností litoval Robinson, že na zvíře vyplýval tři rány. Mohli je potřebovat k vážnějším účelům. Hury si chtěl mermomocí vzít lví kůži s sebou. A po úvaze, že by jí snad mohli u černochoů dobýt vážnosti, pustili se oba do práce. Hury ukázal se při tom o mnoho obratnějším a dokázal mnohem více nežli Robinson, který se o něco podobného nikdy nepokoušel. Potřebovali však k tomu téměř celý den, nežli kůži stáhli a napjali na střechu kajuty, kde ji slunce rychle vysušilo. Robinson jí chtěl potom použít jako ložní pokrývky, ale shledal, že ztverdla jako prkno, a nevěda, co s ní počít, neboť v kabině páchla, ponechal ji na střeše.

Pluli opět plných dvanáct dní dále k jihovýchodu. Již dříve začali velmi šetřit se svými zásobami a ted' šetřili ještě více. Odvažovali se na zemi, jenom když byli nuceni obnovit zásobu vody, a ne vždy měli štěstí ulovit i nějakou zvěřinu, neboť stříleli, jen když měli jistou ránu, a ulovené maso se v tropickém vedru velmi rychle kazilo, takže nebylo možno zásobit se jím. Lovili tedy neustále ryby, používajíce masa za návnadu, a upravovali je na ohničku rozdělaném v lodní přídi v měděném kotli.

Robinson věděl, že všechny evropské lodi plující do Guineje nebo do Východní Indie staví u Zeleného mysu a lodi směřující do Brazílie že zastavují u Kapverdských ostrovů. A tak sázel celé svoje štěstí na tuto naději, že nalezne bělošskou obchodní loď.

Dvanáctého dne této nové plavby viděli, že je pobřeží obydleno. Spatřili na břehu lidi, a přiblíživše se, viděli, že to jsou nazí černoši. Ale nepokoušeli se připlout k loďce – jenom ji sledovali, jdouce kus cesty po břehu anebo za ní hleděli z vyšších skalisek. Robinson dostal chuť vstoupit s nimi v styk. Ale ustrašené dohady Huryho zradily ho od této nebezpečné myšlenky. Přece však, když z posunků černochoů, kteří běželi zároveň s lodí po břehu, usoudil, že jsou přátelského smýšlení, přiblížil se ke břehu tak daleko, aby se mohl dorozumět voláním. Černoši byli vesměs neozbrojeni, až na jediného, jenž byl ozbrojen dlouhým kopím. Robinson věděl, že domorodci dovedou touto zbraní metat do velké dálky a že zasahují svůj cíl s neuvěřitelnou přesností. Proto se neodvažoval příliš blízko, ačkoliv odliv a tvar břehu by to byl v těchto místech dovolil, ale naznačoval posunky, že by chtěl něco k jídlu. Ukazovali, aby zastavil, že něco přinesou. Stáhl tedy hlavní plachtu a postavil ostatní proti větru tak, aby loď stanula, a čekal. Dva z černochoů rozběhli se od břehu do lesa, jenž začínal kousek od přílivové hranice. Vrátili se za dosti značnou dobu, nesouce různé věci v jakémsi košíku, zavěšeném na tyči, kterou nesli mezi sebou. Robinson ovšem nevěděl, co to je, ale byl odhodlán to přijmout. Neodvážil se však vstoupit k nim na břeh a zdálo se, že ani oni nemají mnoho chuti ke vzájemnému přiblížení. Ale byli to jistě velmi hodní lidé a dovedli si pomoci. Donesli své dary na místo, kde bylo pro člun velmi snadné přistát, a položivše vše na zemi, vzdálili se notný kus cesty, aby ukázali, že nechtějí a nemohou cizincům ublížit. Přistáli tudíž, odnesli dary na loď, a teprve když opět odrazili, přišli černoši znovu co nejblíže k vodě. Nemohouce se jim ničím jiným odvděčit, snažili se dát jim najevo svoji vděčnost aspoň posunky. Náhoda však chtěla, aby se jim mohli odvděčit opravdověji. Jak tak pluli podél břehu, dostali se černoši, kteří je po břehu pronásledovali, ke skalisku, tvořícímu malý výběžek. A náhle hnali se všichni s křikem zpět. Se skály se ozvalo zuřivé zařvání a na vyčnívajícím balvanu objevili se dva

nádherní levharti. Černoši zmizeli jako kouzlem v křovinách, až na toho, jenž měl kopí. Ale levharti mu nevěnovali pozornosti. Jejich hněv byl probuzen lidmi na lodi. K Robinsonovu překvapení vrhla se veliká kočka do vody a plula s podivuhodnou rychlostí přímo k ní. Chopiv se pohotově pušky, vystřelil Robinson a zasáhl ji šťastně mezi oči. Vymrštila se prudkým vzmachem půlí těla z vody a klesla pak za křečovitých pohybů pod hladinu, barvíc vodu krví. Robinson s Hurym přiblížili se s lodí k ní a obratnému Hurymu se podařilo vhodit dodělávající šelmě na krk provaz dřívě, nežli klesla pod vodu. Druhá šelma zatím zmizela za skalou v houštině.

Rozhlíželi se po černoších, ale neviděli jich nikde. Teprve za chvíli uzřeli toho, jenž měl kopí, jak se opatrně a ustrašeně zdvihá se země. Bud' upadl, anebo se uleknutím vrhl na zemi při Robinsonově výstřelu. Na Robinsonovy konejšivé posunky přiblížil se černocho statečně ke břehu, a když mu Robinson hodil konec provazu, chopil se ho a volal na své druhy. Lodice poodjela a z lesa vycházely pomalu postavy domorodců. Vidouce, že jim nikdo nehodlá škodit, přiběhli a spojenými silami vytáhli zabité zvíře na břeh. Byl to nádherný levhart, krásně skvrnitý a velmi veliký, a černoši nad ním zatančili radostný vítězný tanec. Dáno jim na srozuměnou, že kořist patří jim a oni dávali svou vděčnost najevo radostnými posunkami. Pustili se ihned do stahování zvířete a pomocí ostrých kusů dřeva stáhli je v neuvěřitelně krátké době s dokonalou zručností. A pak k Robinsonovu podivu přinesli kůži na břeh a položili ji tam, vzdalující se s projevy úcty a naznačující, že patří šťastnému střelci. A nežli mohl Robinson dar vzít, viděl, že se ostatní rozdělili. Jedni běželi do lesa a z druhých jedni uvazovali tělo levharta na tyč a druhí dávali plavcům znamení, aby počkali, že bude přineseno další jídlo. Robinson naznačil, že potřebují vodu, ukazuje jim prázdný džbán. A brzy přicházela celá řada černocho, mužů i žen, s košíky a nádobami. Postavili vše opět na břeh a vzdálili se. Vystoupivše na břeh, našli plavci veliké nádoby z pálené hlíny plné čerstvé vody,

košíky se sušeným masem a jiné s ovocem, s obilím a s různými plodinami, kterých obdarovaní sice neznali, ale přece přijali. Vodu přelili pomocí džbánů do svých zásobních baněk a odjeli, potěšeni neméně nežli černoši.

Měli teď znamenitou zásobu ovoce, obilí, různých jedlých kořenů a hlíz, mezi nimiž hlavně ohromné větvenité kořeny, vypadající jako obrovská, metrová petržel, ale škrobnaté a po upečení podobné chutí spíše bramborům, a masa, které bylo v menších kouscích natvrdo usušeno, či spíše využeno na slunci a v kouři. To mohlo vystačit na několik neděl – kdyby byli měli větší nádoby na vodu, kterou byli nuceni obnovovat vždy po týdnů nebo čtrnácti dnech. Tak pluli opět asi jedenáct dní, aniž se přiblížili pobřeží, až přijeli k dosti vysokému, skalnatému ostrovu, který opatrně zdaleka objeli. A tu napadlo Robinsonovi, že by to mohl být Zelený mys. Vyrazil tedy ještě dále na moře směrem k západu a opravdu spatřil zanedlouho před sebou v dálce, ale zřetelně, zemi. Ale nebylo snadné pustit se přímo k ní. Docházela jim voda – hledali právě, kde by ji doplnili, když je skalisko přimělo k obeplutí – a vítr se počínal tišit. Kdyby ulehli, byli v nebezpečí, že se nedostanou včas ani k ostrovům, ani zpět k zemi. A co tak Robinson seděl, rozmýšleje se, pod střešou kabiny, rozlehlo se náhle volání.

„Lod', pane, loď!“ křičel Hury. Ubohý hoch byl opravdu ulekán – myslel, že to jsou určitě jejich maročtí pronásledovatelé. To bylo ovšem nemožno, vždyť byli již dávno úplně mimo jejich dosah.

Vyskočiv z kabiny, viděl Robinson loď jasně a dosti blízko. Že ji neviděli dříve, stalo se jen tím, že hleděli po celou dobu toliko jedním směrem – k ostrovům Zeleného mysu. Byla to zcela patrně loď portugalská. A Robinson usoudil s úlevou srdce, že to není loď otrokářská, neboť nesměřovala ke břehům guinejským, ale spíše ke Kapverdám. Rychle rozhodnut, zatočil Robinson lodici opět směrem k ostrovům, doufaje, že se jim podaří dorozumět se s cizí lodí. Ale loď jela velmi rychle, hnána patrně lepším větrem v horních

plachtách, nežli jaký mohl zachytit nízký stožár malé lodice. Dával tedy horlivě znamení, neustále sem a tam vytahuje a spouští kus vlající plachty na vrcholu stožáru. A konečně byli patrně zpozorováni, neboť loď začala křížit ráhna, zastavujíc tak svůj běh. Čekala patrně na volající. Ba po chvíli dokonce stahovala některé plachty. Tři hodiny potom byla lodice u korábu.

Již zdaleka volány z lodi dotazy – portugalsky, pak španělsky a francouzsky. Když však Robinson odpověděl anglicky, že nerozumí, ozval se mu jeden z lodníků, dle řeči patrně Skot, a Robinson sdělil, že je Angličan uprchlý z maurského zajetí. Byl vyzván, aby vystoupil na palubu, a byl se vším svým majetkem velmi vlídně přijat.

III

Radost Robinsonovu bylo by ovšem těžko vypisovat. Byli takto náhle vysvobozeni z beznadějného stavu. Nabídl okamžitě vše i s lod'kou kapitánovi. Ale ten to velkodušně odmítl. Poctivý muž prohlásil, že zachránit ztroskotance je povinností každého námořníka, jenž nikdy neví, kdy se snad ocitne v podobném postavení a bude také potřebovat záchránce. Sliboval, že všechno Robinsonovo zboží i s lod'kou uschová a jemu v Brazílii vrátí.

„Je to celý váš majetek, pane, a co byste si bez něho v Brazílii počal?“ doložil. „Pomůže vám to zjednat si příležitost k návratu.“

Ale při tom byl ochoten, že mu sám odkoupí některé věci, které se mu hodily. V první řadě člun. Byla to znamenitá lodice a budila patrný obdiv všech námořníků, kteří ji vytáhli na palubu. Robinson mu ji znovu nabízel odměnou, ale kapitán mu za ni vydal poukázku na osmdesát dukátů pro brazilskou banku a prohlásil, nabídne-li za ni někdo více, že rozdíl rovněž zaplatí.

Pak se obrátil k Hurymu, ptaje se Robinsona, co chce zaň. V rozpacích prohlásil Robinson, že hocha, jenž mu byl v takovýchto těžkých dobách věrným druhem a společníkem, nemůže zbavit svobody. Kapitán to uznal, ale mínil, že chlapce sotva může potkat lepší štěstí, nežli zůstane-li u něho, který s ním bude zacházet vlídně a laskavě, kdežto v rukou Brazilců že by se stal obyčejným otrokem. Jestliže mu ho tedy přenechá, že zaň vyplatí šedesát dukátů a dá jemu i chlapci listinu se zárukou, že po deseti letech, stane-li se křesťanem, bude propuštěn na svobodu.

Hury viděl, že se mluví o něm, a rozuměl také všemu, co se mluvilo. Nečekal ovšem vůbec jiného osudu. Bylo pro jeho rozum a pro jeho navyklé myšlení docela přirozené, že kdo se dostane bezmocně a osaměle do rukou silnějšího, stává se jeho majetkem a otrokem,

a to tím samozřejměji, je-li z jiného plemene. Když slyšel nabídku kapitánovu, šklebil se zcela radostně a svoloval ochotně ke všemu. Co by si byl měl počít se svobodou? Od malička sloužil a sloužit vyšším bylo jeho životním údělem. Nechápal vůbec Robinsonových rozpaků – jenom ho těšilo, že se jeho dosavadní pán – za jakého Robinsona měl – od něho nechce odloučit. Ale myšlenka, že cesta potrvá ještě velmi dlouho, zaplašila tento smutek, a tak když Robinson přijal nabízený peníz a slib, stal se Hury ochotným sluhou kapitánovým.

Cesta trvala asi tři neděle a skončila šťastně v zátocě Všech svatých v San Salvadoru (v Bahii). Bludná pouť byla skončena a Robinson byl v nové, cizí zemi, opatřen velmi pěkným penízem. Dostal totiž svých osmdesát dukátů za člun a mimo to mu ještě na lodi dal kapitán dvacet dukátů za kůži levharta a čtyřicet za kůži lví. Smál se, když slyšel, že Robinson myslil, že pouhým usušením stane se ze surové kůže upotřebitelná kožišina, a vysvětlil mu stručně, jaké práce je zapotřebí, aby byla kůže očištěna od spodních tvrdých vrstev a proměněna ve vláchnou, nehnijící a nepáchnoucí kožišinu. – A koupil ochotně i vše ostatní, co chtěl Robinson prodat, poznamenávaje upřímně, že on sám najde lepší příležitost k dobrému prodeji těchto věcí na místech, kde jsou nejvzácnější, nežli Robinson, jenž by v San Salvadoru byl nucen prodat za to, co by mu bylo nabídnuto. Tak prodal Robinson i dvě pušky, zbytek vosku a ozdobný koš, v němž byly uloženy láhve s vínem korzárského kapitána.

Na břehu doporučil kapitán Robinsona svému známému, majiteli „ingenia“, to jest cukrové plantáže. Tam strávil Robinson delší dobu a seznámil se se vším, co souvisí s výrobou třtinového cukru. Pohodlný život plantážníků se mu velmi zalíbil, rovněž jejich rychlé bohatnutí. Zjednal si tedy brazilské státní občanství, a koupiv tolik pozemků, kolik mohl dostat za svůj nynější kapitál, dal si z Londýna poslat všechno své tam uložené jmění a chystal se získat tak velikou plantáž, jak mu jen bude se vším jeho majetkem umožněno.

Byl to jeho přítel kapitán, který se uvolil obstarat jeho londýnské záležitosti. Zdržel se několik měsíců v Bahii, neboť jeho loď potřebovala důkladné opravy a pak vyčkával nejvhodnější doby k cestě do Evropy. Když nadešla, nabídl Robinsonovi své služby, ale radil mu, aby dbal nebezpečnosti námořní přepravy a dal si poslat jenom polovinu svého londýnského majetku. Dojde-li šťastně, bude na čase objednat i ostatek. Ztratí-li se cestou, zbude naděje na lepší osud druhé poloviny. A také radil, aby neobjednával peněz, ale zboží; v první řadě to, které sám bude potřebovat – nástroje a náčiní pro svoji plantáž a dům, a pak takové, které zde nejlépe a s největším ziskem prodá. Byla to ovšem velmi moudrá rada a Robinson jí rád uposlechl. Napsal tudíž potřebné listiny pro londýnskou paní, žádaje ji, aby vydala portugalskému kapitánu nebo jeho zplnomocněnci sto anglických liber ze jmění jí svěřeného, a zároveň jí ve zvláštním dopise vypsal všechny své dosavadní příhody a dobrodružství s prosbou, aby o nich podala zprávu i jeho rodičům. A rozloučiv se s poctivým kapitánem, pustil se s chutí do provádění svých plánů.

Vhodnou půdu našel v sousedství nově zakládané plantáže lisabonského občana Wellse, jenž pocházel z anglických rodičů a jenž se Robinsonovi velmi zalíbil. Oba mladí lidé byli v podobném postavení. Měli do svého podniku příliš málo peněz a také málo zkušeností. Ale uzavřeli spolu přátelství, spojili své síly a dosáhli tak, že jim jejich peníze a námaha vynesly aspoň tolik, aby byli živi a mohli pracovat na založení svých domů a pozemků. Druhým rokem měli připraveny značné lány půdy pro cukrovou třtinu a vypěstili již také něco tabáku. Napracovali se ovšem důkladně, a Robinsonovy nesnáze byly tím větší, že to bylo poprvé, kdy byl doopravdy odkázán na práci vlastními rukou, neboť musil nejen kácet sám stromy a stavět si obydlí, ale i konat veškeré domácí a polní práce, což vše dosud nikdy nedělal. Ale okolnost, že si při těžkých pracích se sousedem navzájem pomáhali a že se Robinson od něho naučil,

čeho neuměl, usnadnila mu těžkou úlohu nesmírně. A tu vrátil se již Robinsonův kapitán a dal vědět o svém příjezdu a o šťastném přivezení Robinsonova majetku. Robinson odejel tedy do přístavního města, aby přijal své zboží. Kapitán pozdravil jej srdečně a vyprávěl, co a jak zařídil. Robinsonovy dopisy poslal z Lisabonu do Londýna prostřednictvím známého obchodníka zároveň s nařízením, co má být za těch 100 liber koupeno a do Lisabonu posláno. A zboží také šťastně a správně přišlo spolu s dopisem Robinsonovy příznivkyně, která kapitánu velmi srdečně děkovala za dobro Robinsonovi prokázané, ano, poslala mu na důkaz uznání i velmi pěkný dar. Dobrý muž však měl za to, že přijímat odměnu za dobrodiní zmenšuje zásluhu a nepřináší štěstí. A tak ocenil vdovin dar na pět anglických liber a vynaložil je na to, že pro Robinsona najal na šest let spolehlivého člověka, jenž touže do ciziny, uvolil se za tento obnos a za stravné po šest let věrně sloužit.

Robinson přijal tuto zprávu s radostí. Vzpomínal v minulé době často s trpkostí na svého Huryho a litoval, že se odloučil od věrného chlapce, který by mu byl býval nejlepším společníkem a pomocníkem. Ale nemohl rušit svoje slovo kapitánovi, jenž si čilého chlapce rovněž oblíbil, a proto se o tom ani teď nezmínil, spokojuje se s tím, že viděl hocha v dobrém stavu a patrně úplně šťastného.

Přivezené zboží obsahovalo všechno domácí a plantážní nářadí pro Robinsona a mimo to zásobu nástrojů, železného zboží a tkanin, které byly v Brazílii velmi žádané a za které Robinson velmi snadno stržil více nežli čtyřnásobnou částku, za niž byly v Anglii koupeny. A kapitán nepřijal za svoji námahu a starost více nežli trochu tabáku, který Robinson sám vypěstil.

Ted' na tom byl ovšem Robinson mnohem lépe nežli jeho soused. Ze stržených peněz koupil si černého otroka, najal ještě jednoho bílého sluhu a pustil se s nimi s novou chutí do práce. Plantáž dosáhla teď velmi rychle znamenitého rozmachu a úspěchu. V následujícím roce sklídil Robinson padesát balíků výborného tabáku – balík přes

padesát metrických centů⁸ – a uložil je v bezpečném skladišti až do návratu lisabonské lodi, neboť nechtěl obchodovat s nikým nežli se svým dobrodincem a přítelem.

Nesnáze se pomalu odstranily a Robinsonův osud počal spět ke klidné zámožnosti. Ale s tímto stavem věcí dostavila se i myšlenka, že celé toto jeho počínání nemá vlastně mnoho smyslu. Život, který teď vedl, dokonce nebyl tím, kvůli čemu opustil otcovský dům. V klidné zámožnosti mohl trávit život i doma. Zde nebylo dobrodružství – a vše, co se mu doma protivilo, bylo zde ještě horší. Jednotvárnost společnosti – jednotvárnost denní práce – oč tížeji doléhaly naň v této samotě mezi cizinci, kteří sice byli tak odlišní ode všeho anglického, ale přitom také ode všeho, co si Robinson kdy představoval v touze po dobrodružstvích. Jediný soused – onen lisabonský Angličan Wells – byl jediným, s kým se mohl stýkat, a to teď, v návalu práce, čím dále tím řidčeji. A životní prostředky byly velmi primitivní a neuspokojivé. A tak počínal pomalu hledět na svůj osud s rozmrzelostí, ano, vzpomínal na svoji bludnou pouť kolem břehů Afriky jako na skutečnou blaženost proti nynější jednotvárné nudě. Neklidná mysl nedovedla uvyknout tomuto stále stejnému a předem určenému rozvrhu každodenní práce a vždy téhož zaměstnání. A tak využíval Robinson každé příležitosti k návštěvě města – což se ovšem mohlo dít jen velmi pořídku. Za čtyři léta pobytu v Brazílii naučil se ovšem slušně portugalské řeči a při svých návštěvách v San Salvadoru bavíval se s místními obchodníky a plantážníky do města přijíždějícími, vypravuje jim o svých příhodách. Ovšem, že se řeč dostala i na obchod s černochoy a na to, jak snadno je v Africe za různé trety a brakové zboží – skleněné perly, hračky, nože, sekerky, nůžky – dostat nejen zlatý prach, slonovinu a guinejské plodiny, ale i černochoy pro otrockou práci v Brazílii.

8 1 metrický cent = 100 kilogramů. *Pozn. red.*

Toto vypravování bylo přijímáno se skutečným napětím. Obchod s otroky byl tehdy v počátcích a byl provozován toliko se svolením králů španělského a portugalského a pod státním dozorem. Příjmy z něho plynuly do státních pokladen a černoši byli v osadách nejdražším a nejdrahocennějším zbožím. Proto se jim tehdy vedlo celkem dobře, neboť byli příliš cenní, než aby se s nimi mohlo lehkomyšlně nakládat.

Jednou, po takovéto zábavě za návštěvy v San Salvadoru, přišla ráno k Robinsonovi do jeho hostince skupina místních obchodníků a plantážníků, a přednesli Robinsonovi návrh, na němž se usnesli po jeho odchodu. Uvažovali důkladně o celé věci a shledali, že by bylo pro ně všechny velmi výhodné, kdyby použili Robinsonových zkušeností a znalostí a pokusili se získat trochu černých otroků na vlastní pěst, s obejitím královské pokladny. Dělníků byl naprostý nedostatek, a plantáže nebylo možno rozšiřovat pro nedostatek sil, neboť indiáni se k této práci naprosto nehodí. Vyžádali si tedy od Robinsona čestný slib naprostého mlčení a navrhovali mu, že vystrojí na svůj náklad dobrou loď a opatří ji vším vhodným k černošskému obchodu a vypraví ji do Afriky k nákupu otroků, které si pak mezi sebe rozdělí pro své plantáže. Uváže-li se Robinson k řízení celé této věci, že jej učiní rovným podílníkem celého zisku a přidělí mu stejný počet černochoů, aniž by do podniku vložil jediného haléře – jenom svoji zkušenost.

To by snad byla velmi lákavá nabídka pro někoho, kdo byl živ den ze dne. Ale pro člověka, který, jako Robinson, byl majitelem znamenité a rychle vzkvétající plantáže, s možností rozšířit pozemky téměř do nekonečna a s bezpečnou nadějí, že s pomocí zbývajících peněz, které z Anglie očekával, rozmnoží své jmění jistě na tři až čtyři tisíce liber, pro každého takovéhoho člověka zdravých smyslů byl to nápad tak nesmyslný, jaký jen mohl komu při sklence napadnout. A každý jiný na místě Robinsonově byl by jej také rozhodně odmítl.

Ale Robinson měl dosud v hlavě všechn ten vzruch, jež včera prožíval při líčení svých dobrodružství a všechno honosivé sebevědomí vypravěče, jemuž každý naslouchá s napětím, a tak žil při tomto sdělení mnohem více v ovzduší dobrodružného chvastounství nežli v ovzduší střízlivého obchodníka. Nerozvažuje dlouho, svolil k nabídce a slíbil rukou dáním, že výpravu podnikne. Věc byla na místě smluvena. Vše, co měl Robinson prozatím učinit, bylo, že udal seznam zboží, které navrhoval jako nejvhodnější, a že slíbil, že bude v ustanovený den hotov vydat se na cestu. Za to převzali jeho společníci na dobu jeho nepřítomnosti všechnu správu a péči o jeho plantáž. Smlouva byla podepsána a Robinson vracel se k domovu.

Cestou se ovšem dostavilo vystřízlivění. Ale Robinson nebyl člověkem, který by byl ustoupil od něčeho, co slíbil vykonat, kdyby to byl mohl učinit. Nebylo to jen dané slovo, které ho poutalo, byla to v první řadě povaha člověka mravně příliš slabého, aby se zmužile přiznal k omylu a aby odvolal nesmyslné sliby vzniklé spíše z neuvažující chlubitosti nežli z vážného úmyslu.

Rozmysliv vše zrale a opravdově, dospěl Robinson k názoru, že se pustil do nejnesmyslnějšího dobrodružství svého života. A to zrovna tak nesmyslně a zrovna nepřičetně, jako tehdy, když v Hullu docela znenadání přistoupil na ztřeštěnou nabídku Bobovu a ujel z domova, nevěda proč a kam. Slova Bobova otce zatanula mu na mysli. Takový ztřeštěnec jako on nemůže opravdu dobře skončit. Teď, když je na nejlepší cestě k bohatství a když měl jistotu, že v několika letech bude moci činit, cokoliv mu nálada a touha srdce vnuknou, pustí se do podniku, v němž kromě všech nebezpečí námořní cesty čeká ho ještě nebezpečí podloudného obchodu.

Pod dojmem těchto úvah rozhodl se učinit aspoň vše možné, aby výsledky jeho námah nebyly ztraceny. Sepsal skutečnou poslední vůli, v níž odkázal pro případ své smrti všechn svůj majetek svému dobrodinci kapitánovi jako univerzálnímu dědici s podmínkou, že si ponechá jenom polovinu a druhou prodá a výnos odevzdá

Robinsonovým rodičům. Do Robinsonovy smrti anebo i návratu pak měl tím nad jeho jměním vrchní dozor a správu a dostávat za to polovinu čistého výnosu.

Lod' byla vypravena velmi brzy, zboží dodáno a Robinson chystal se na cestu, nedočkav se ani, jak doufal, návratu svého kapitána. V mrzuté náladě vstoupil na palubu a 1. září 1659, právě osm let po dni, kdy v Hullu nastoupil svoji první nešťastnou pouť, vyplul na novou svoji odyseu.

Lod' byla dobrá, stopadesátitunová oceánská lod' portugalského typu, ne právě zvláště rychlá, ale schopná pojmout množství zboží v prostorném svém břichu, což bylo pro obchod s černochoy nejdůležitější. Byla vyzbrojena šesti dobrými děly a posádku tvořilo čtrnáct mužů kromě kapitána, plavčíka a „superkarga“⁹ Robinsona. Náklad byl velmi lehký – korálky, perly, lastury, zrcátka, hračky, trety, ozdoby, nože, nůžky, sekerky a sekery, a podobné věci, jež jsou černochoům vítány.

Cesta vedla nejprve přímo k severu podél pobřeží, aby asi na jedenáctém stupni severní šířky odbočila k východu, k Africe. Byla to obvyklá cesta plachetních lodí v tomto ročním období, neboť slibovala nejhladší plavbu a nejvhodnější vítr. Jenomže snad byla nastoupena trochu dříve, nežli bylo pravidlem. Přes strašlivé vedro u brazilského pobřeží plynula docela hladce a za velmi dobrého počasí. Od mysu Sv. Rocha zamířili k severovýchodu, nechávající ostrov Fernando de Noronha východně a míříce rovnou k ostrovům Kapverdským. Po dvanáctidenní plavbě přepluli rovník a měli právě půl cesty za sebou, když byli náhle zachváćeni strašlivou vichřicí. Zuřivý vítr vyvedl je úplně z jejich směru. Nezbylo jim nežli plout s větrem, aby nebyli rozdrceni jeho prudkostí. K tomu se vítr točil a měnil směr. Počal od jihovýchodu, přeskočil na severozápad

9 Dozorce nad pořizováním zboží, jeho prodejem či výměnou v přístavech, v té době po kapitánovi druhá nejdůležitější osoba na obchodní lodi. *Pozn. red.*

a ustálil se pak na severovýchodu. Mraky znemožňovaly veškeré zeměměrné pozorování a nebylo možno určit ani přibližně, do kterých končin oceánu byli zahrnutí.

Za této dvanáctidenní bouře, kdy jim bylo každou hodinu zápat o život, ztratili tři životy. Nejdříve zemřel jeden námořník horečkou. Pak byl jiný zároveň s plavčíkem smeten vlnami do moře, aniž bylo možno pomyslit na jeho záchranu. Lod' byla úplně bezmocná a vše, co mohli činit, bylo, že čerpali vodu a snažili se udržet lod' dobře před větrem.

Dvanáctého dne ztišila se bouře a mraky se počaly rozhánět. Kapitán mohl provést zase první měření a našel, že se nalézají pod jedenáctým stupněm severní šířky, ale dvaadvacet stupňů západně od mysu Sv. Augustina, někde poblíže pobřeží Guyany nebo nad severní Brazílií mezi ústím Amazonky a Orinoka.

Kapitán pověděl o celé věci Robinsonovi, jenž jakožto zástupce majitelů lodi představoval pána rozhodujícího o jejím osudu. Robinson by se byl chtěl vrátit, protože byla loď zle zřízena a zásoby příliš ztenčeny. Ale kapitán nechtěl o tom slyšet. Nevěřil, že by tuto plavbu mohli vydržet. Prostudovali tudíž mapu a rozhodli, že bude nejlépe vyhledat nejbližší místo, kde by bylo lze loď opravit a znovu zásobit. Shledali, že to je ostrov Barbados v Karibských ostrovech. Zamířili tedy k němu, držíce loď tak, aby se vyhnuli protivnému proudu Golfskému, a doufali, že se asi za čtrnáct dní dostanou k tomuto novému cíli, kde naleznou vše, čeho měli zapotřebí. Rychlá plavba byla nemožná v těchto končinách, kde mořské proudy škodily směru a kde vítr zřídka váł příznivým směrem.

Ale když se dostali na 12°18' severní šířky, byli přepadeni novou bouří, která je chytila od východu a hnala s takovou silou, že by ani zdravá loď nemohla pomýšlet na odpor. Brzy byli mimo okruh civilizovaných přístavů a plni obav, že se loď roztříští v těchto neznámých vodách o některé skalisko nebo ostrovní mělčinu.

A tu zaznělo jednoho rána volání: „Země!“

Ale ani kapitán, ani Robinson nevyběhli ještě na palubu, když ucítili a uslyšeli pod sebou praskot a hřmot nárazu – loď najela plnou silou na písčinu, v níž uvázla. Vlny hnaly se přes pevně sedící loď a zaplavovaly ji tak, že nezbylo nežli hledat ochranu v kabinách a čekat, zdali loď vydrží, anebo bude rozbita.

Kdo nezažil, nemůže si představit toto strašlivé postavení. Nevěděli, kde jsou, a nevěděli, nerozbije-li se jim loď v nejbližší minutě nadobro. Vítr se sice již od několika hodin ponenáhlu mírnil, ale byl dosud dosti silný a vlnobití právě při břehu jistě dosti

vzteklé, aby loď v několika hodinách rozbilo na kusy, neobrátili se směr větru.

Ale mimo nadějí loď vydržela a vítr se tišil čím dále tím zřejměji. Leč kapitán se obával vln, které jakoby v takových chvílích poblíže břehu zuřily tím více. Rozhodl se pokusit se aspoň o záchranu holých životů.

Hlavní člun lodi, visící na zádi, byl v bouři rozbit a ztracen. Druhý člun byl na palubě, ale za tohoto moře bylo spuštění velmi nejisté. Leč nebylo času k váhání. Loď se mohla co chvíli rozpadnout, a někteří námořníci tvrdili, že je již puklá a že se rozpadne co nejdříve.

S ohromnou námahou podařilo se spustit člun na vodu. Všech jedenáct lidí skočilo do něho a odrazili od lodi. Byl to těžký úkol a Robinsonovi se zdálo, že je na tomto křehkém člunku smrt v rozlícených vlnách ještě jistější nežli na lodi. Ale člověku je v nebezpečí vždy lépe, dělá-li něco pro svou záchranu, byť nesmyslného, nežli čeká-li přihlížeje nečinně, jak jej živly pomalu ohrožují záhubou.

Veslovali ze všech sil, ale v srdci cítili, že je to všechno nadarmo. Bylo jasno, že nebude-li člun vlnami převržen, bude jimi dojista rozbit příbojem na skaliskách pobřeží. Přesto pracovali ze všech sil, ženouce se tak vlastním přičiněním zkáze vstříc.

Neviděli ani, je-li břeh skalistý anebo je-li to písčiná mělčina. Jedinou nadějí bylo, že se ocitnou v nějaké zátoce anebo v ústí řeky, anebo že se dostanou do závětří za nějakým skalním ostrohem¹⁰.

Veslovali tak asi půlhodiny, když se přihnala nezvykle vysoká vlna. Její přiblížení naplnilo plavce takovým zděšením, že se dali do křiku a že ztratili vládu nad vesly. Bílý hřeben zasáhl loď a člun se převrhl a rozházel svůj obsah na všechny strany.

Robinson byl velmi dobrým plavcem, ale v těchto vlnách byla lidská síla pramálo platná. Nežli mohl nabrat dech, cítil, jak ho vlna jakoby vírem pohlcuje, a byl s ohromnou rychlostí hnán ke břehu.

10 Příkrý skalní výběžek. *Pozn. red.*

V polovědomí byl vržen na břeh a zanechán ustupující vlnou na zemi.

Měl ještě tolik duchapřítomnosti, že se mohl v poslední chvíli vzpřímit a pokusit, aby se opravdu dostal na břeh a aby se tam udržel, nežli vlna klesne a jej s sebou odnese zpět. Ale nová, ještě ohromnější vlna hnala se za předešlou a nezbylo nežli lapnout dech a držet se pokud možno na jejím povrchu. Byl však přesto zalit aspoň desíti metry vody a hnán se strašlivou rychlostí dále na břeh. Již téměř omámen cítil náhle, že je hlavou a rukou nad vodou. Nový doušek vzduchu vrátil mu naději, a po nové vlně ucítil pod nohama pevnou půdu. Zůstav na suchu, použil chvíle k zotavení a načerpání vzduchu. Pak již tu byla nová vlna a Robinson byl zalit znovu – ale udržel se již na ní. Ještě dvě vlny nesly ho tak na svých hřbetech po plochem břehu kupředu.

Konečně byl vržen na skálu. Náraz by jej byl málem připravil o život. Udeřil se s takovou silou do hrudi a do boku, že ztratil dech i vědomí. Naštěstí vzpamatoval se trochu, nežli ho zasáhla nová vlna. A hlavním štěstím bylo, že tato nejbližší vlna byla mnohem nižší předešlých a že mu poskytla možnost zotavit se tak dalece, že mohl vylézt na skalisko a uběhnout kus cesty, takže následující vlna, ačkoliv ho ještě zasáhla, nemohla ho přece odnést. Opět běžel kus cesty a tentokráte ocitl se opravdu z dosahu vln. Hnán úzkostí, vyšplhal na vyšší břeh a tam sebou vrhl do trávy, ztrácející smysly s vědomím, že je zachráněn.

IV

Dlouho ležel omámen a neschopen myšlenky. Potom si uvědomil, že hledí k obloze a že se mu nad hlavou honí mraky. Je jistě nemožno líčit vzrušené nadšení člověka uniklého smrti po dlouhém zápasu. Kdo to zažil, pochopí, proč dříve, když byla nešťastníkovi pod šibenicí v posledním okamžení dána milost, zároveň poslali pro lékaře, aby mu pustil žilou a zachránil ho před mrtvicí.

Se zdviženými pažemi, poddávaje se cele vířivé radosti ze svého záchránění, chodil Robinson sem a tam po břehu. A pak teprve vzpomněl na svoje soudruhy a vzpamatovav se trochu k střízlivé rozvaze, rozhlížel se po okolí. Neviděl nikde nikoho. Vlny dosud bily do břehu, ač zřetelně zmírněny, a jen v dáli stála loď, z níž unikl. Bylo ji v tříšti příboje sotva vidět.

„Můj Bože, jak je to možné, že jsem se tímto peklem dostal sem!“ zvolal v bezděkém údivu. Zmítající se voda, šplíchající s třeskem mezi balvany pobřeží, dlouhé, mohutné hřbety a bílé, zpěněné hřebeny vln, zmatená směs hluku, jež působily, ženouce se po písku a kamení břehu – vše to činilo uniknutí skutečným zázrakem.

„Ubozí hoši! Jsou asi všichni pryč!“ pomyslně si Robinson a cítil, že není schopen rozeznat, zdali má větší radost ze záchrany, nebo zda truchlí nad svými soudruhy.

Hledě tak do dálky, uzřel nedaleko místa, kde se poprvé dostal z vody, plavat námořnický klobouk.

Poprvé po několika letech pozdvihla se jeho mysl opět opravdově k Bohu a on děkoval s dmoucí se hrudí a z plna srdce Všemohoucímu za svoji záchranu.

A pak se odhodlal a vzpružil k činnosti. Od vody byl sice zachráněn, ale nevěděl nikterak, jakému osudu byl vržen vstříc. Jediné, co věděl, bylo, že je kdesi daleko na západ od veškeré civilizace, ať už na pevnině nebo na ostrově, rozhodně někde, kam nechtěl, na půdě, o jejíž povaze neměl potuchy.

Byl promočen a neměl nejmenšího, čím by se posilnil a občerstvil. A s tímto vědomím mu přišlo i pomyšlení, že nemá také žádné zbraně ani proti dravé zvěři, ani proti lidem, kteří, pokud o nich slyšel, jsou v těchto končinách stejně nebezpeční jako dravá šelma. V kapsách našel jen malý kapesní nůž, křesivo, dýmku a trochu tabáku ve váčku. Byl to měchuřinový váček a dobře zavázaný a tabák zůstal tedy nedotčen. To bylo však celé jeho jmění, a když si to uvědomil, byl zachvácen přímo zuřivým zoufalstvím.

Leč vzpamatoval se brzy i z tohoto nesmyslného záchvatu a umínil si držet se ze všech sil rozumu. Noc se blížila a uvažoval, co teď. Jak se mu povede, jsou-li tu podobná dravá zvířata, jako tomu bylo na pobřeží Afriky? Noční šelmy, dravci, lupiči.

Rozhlížeje se uzřel silnou, vysokou jedli – aspoň to bylo jedli podobno. A dostal nápad vyšplhat na ni a přenocovat v jejích větvích. To ho poněkud upokojilo.

Přecházel pak chvíli sem a tam po břehu a hledal pitnou vodu. A také ji brzy našel. Byl to potok tekoucí z lesa do moře. Napil se, a aby zahnal hlad, učinil, jako činí námořníci: jal se žvýkat tabák. Pak si uřízl pevný, ne dlouhý kyj, aby měl nějakou zbraň, a vyšplhal na vyhlédnutý strom. Hledal vhodnou větev a zkoušel, jak se usadit, aby ve spánku nespádl. Konečně se připjal k větví řemenem svých spodků a zmožen únavou těla i ducha upadl brzy v hluboký spánek.

Probudil se až za bílého dne. Cítil se tak osvěženým a čilým, že v první chvíli ani nevzpomněl na svoje neštěstí a nemohl se vzpamatovat, kde je. Teprve když sebou pohnul, pocítil bolest v boku a uvědomil si svoji polohu. Nepohodlné uložení na větví otlačilo mu tělo a cítil se tak polámán, že se jen s obtíží mohl jinak rozložit. Teprve po chvíli odvážil se protáhnout a tu, pohybuje se opatrně, shledal, že bolesti přestaly, ale že se ho zato zmocnila nová únava. Sedě tedy na své větví, rozhlížel se po břehu.

S údivem spatřil, že loď byla za noci odnesena z místa, kde poprvé uvázla, a donesena jinam, nedaleko místa, na něž vlny i jej byly vynesly. Byla teď jen asi půldruhého kilometru od břehu a stála téměř úplně zpříma, sedíc na ploché mělčině.

Tento pohled dal mu zapomenout na všechny útrapy. Chvatně sešplhal se stromu a běžel na břeh. Ale moře bylo v přílivu a tak se rozhodl počkat až na odliv.

Chodě po břehu, našel tři klobouky a čepici. Truchlivé památky po jeho soudruzích. Ale ani živé duše, ani jediného těla. Zdálo se mu, že je to důkazem, že je jediným zachráněným, neboť každý zachráněný byl by se jistě držel někde zde, nedaleko lodi, kde mohl mít naději nalézt druhy v neštěstí.

Jda kus cesty dále po břehu, spatřil v dáli za skaliskem převržený lodní člun. Ležel vysoko na břehu, patrně vyvržen největšími vlnami. Pustil se k němu v naději, že snad v něm najde něco ze zásob. Ale v cestě se mu ocitlo široké rameno mořského zálivu, a tak se obrátil, pomysliv si, že by v převráceném člunu stejně nic nenašel.

Krátce před polednem bylo moře klidné a odliv tak pokročil, že mohl Robinson až asi na 400 metrů k lodi po suchu. Srdce se mu sevřelo, když viděl, že kdyby byli zůstali na lodi, byli by všichni zachráněni. Byli by teď všichni spolu zde a nemusilo deset dobrých lidí nalézt smrt ve vlnách a jedenáctý hledět snad ještě smutnějšímu osudu vstříc v pusté končině světa divochů. Oči se mu zalily slzami při této myšlence.

Ale nebylo času k bolným úvahám, šlo o praktické jednání. Loď slibovala stát se záchranou osamělého ztroskotance. Když jí nemohl použít k odjezdu, mohl na ní nalézt vše, čeho potřeboval k zabezpečení života v okolnostech, v nichž byl.

Robinson svlékl tedy všechno šatstvo až na krátké spodky a vstoupil do vody. Kus cesty mohl jít, nežli byl nucen plavat. Ale u lodi ukázala se nová obtíž. Loď byla vlnami vynesena vysoko na mělčinu a byla teď většinou svého trupu nad vodou. Oblý lodní břich, jehož vodní

čára byla vysoko nad hladinou, zdvihal se šikmo ven Robinsonovi nad hlavou a jeho hladká plocha neskýtala nejmenšího hrbolku k zachycení. Jenom moucha mohla po něm vylézt vzhůru.

Pustil se k lodní zádi, aby to zkusil tam, ale záď čněla ještě o mnoho převisleji nad jeho hlavou. A teprve když plul kolem lodi a dospěl po druhé straně až ke přídi, uzřel kus provazu, strhaného lanová visícího z lodního boku do vody. A po něm vyšplhal s velkou nesnází na palubu.

Lod' byla proražena anebo aspoň měla veliké trhliny ve spodní části. Bylo v ní hodně vody, která však podle všeho stála dříve výše. Patrně stoupala a klesala s přílivem a odlivem. Lod' ležela na boku dosti příkrého písečného nánosu, zádi vzhůru vysoko nad vodou. Příď byla skorem pod vodou. Paluba však byla úplně nad vodou a vše na ní bylo úplně v suchu.

V dychtivém napětí probíhal Robinson lodí, hledaje, co je kde použitelného. S radostí uviděl, že zásoby potravin v pevné komoře za kuchyní byly úplně v pořádku, ušetřeny vody i nehody. Naplnil si kapsy lodními suchary a jedl, zatímco prohlížel ostatní místnosti. V kapitánově kabině našel několik lahví rumu a napil se pořádným douškem, což ho velmi povzbudilo a zlomilo jeho skleslou náladu. Jásal skorem, vida, jaké poklady proň lod' v sobě kryje. Jenom člun chyběl k jejich převezení. Leč nenapadlo mu skládat ruce malátně v klín. Nahoře po stranách paluby bylo upevněno několik zásobních ráhen a trámů a také dva náhradní stěžně. Odvázal je, a čím mohl hnout, to svalil do vody, hodlaje si z toho vyrobit vor, přivazuje však vše lany tak, aby mu nic neuplavalo. Spustil si pak do vody provazový žebřík, sestoupil po něm a po značné námaze srovnal a svázal čtyři velká břevna tak dohromady, že tvořila rám voru, a umístil přes ně tři jiná menší. Vor jej teď již sice unesl, ale nejevil mnoho nosnosti. Vyšplhal se tudíž na lod' a vyhledav v tesařově dílně vhodnou pilu, přeřízl dlouhý nástavní stěžň na tři díly, a svaliv je s hroznou námahou z paluby, připevnil je po stranách a uprostřed

pod svým vorem. Když byl s tím hotov, byl sotva schopen pochopit, že mohl tato ohromná dřeva zmoci. Naděje a žádost zachránit, co se dá, dodaly mu neobyčejné síly.

Pak sehnal kdejaký kus volného prkna nebo tyče a spustiv je do vody, vytahal je na vor a uvázal na něm. Provazů měl nadbytek. Stožáry byly plny přetrhaného provazoví, nehledě k zásobám nových, neporušených provazů a lan všech sil v lodním skladišti. Když se mu zdál vor dosti pevným a nosným, uvažoval, co odvézt nejdříve a jak to zabezpečit před vodou. Po delší úvaze našel pravý prostředek. Vybral obsah tří velkých, pevných beden, které sloužily námořníkům za truhlice pro osobní majetek, vytáhl je na palubu a spustil pomocí provazů opatrně na vor, uvázaný těsně pod lodním bokem. Připevnil je pevně k plaňkám voru a spustil do nich pomocí kusů plachet, do nichž zboží svazoval jako do šátku, vše, co určil k převozu: chléb (lodní suchary), rýži, tři veliké, holandské tvrdé sýry, pět šrůtek uzeného kozího masa, které bylo na lodi hlavní potravou, a zbytek evropského obilí, které vezli s sebou pro drůbež, zatím ovšem již vesměs pobitou. Byla to směs pšenice a ječmene a slibovala čerstvé pečivo. V kapitánově komoře bylo několik lahví likérů a asi šest galonů araku¹¹.

Pohlédnuv ku břehu, viděl, že moře již začíná pomalu stoupat. Odnášelo mu právě kabát a vestu, které zanechal nerozumně v dosahu vody. To ho přimělo, aby věnoval pozornost šatstvu. Leč vzal si jen to nejnnutnější, protože myslel hlavně na řadu jiných věcí, bez nichž by si byl nevěděl pomoci. Vyhledal v tesařově komoře truhlici s nástroji, vytáhl ji pomocí provazu a spustil ji na vor celou, aniž z jejího obsahu vybíral. Ať to bylo cokoliv, vše v ní bylo proň pravým pokladem. Pak hledal zbraně a střelivo. V hlavní kabině byly dvě znamenité brokovnice a dvě vojenské pistole, spolu s několika

11 Galon: 4,40 litru. Arak – pálenka, připravená z kvašené šťávy, čepované z květových lodyh kokosové palmy – palmového vína „Toddy“.

příručními růžky na prach a váčky s broky a kulemi. Mimo to dvě námořnické šavle. To vše našel v bednách voru pečlivé uložení. Pak vylomil dveře zbrojírny a našel tři soudky prachu, z nichž však jeden byl ve vodě a nasákl jí zcela patrně. Vzal tedy jen oba suché. A věda, že musí nezbytně použít přílivu, nezdržoval se s dalším nákladem a připravil se k odplutí. Neměl kdy, aby pro svůj vor pořídil plachtu, neměl vesel ani kormidla. Ale našel mezi zásobou dříví několik rozbitých vesel, jež tam patrně tesař vhodil, když se za první bouře utržený zadní člun roztříštil o zadní stožár, a mimo to ještě dvě další pily, sekeru na štípání dříví a velké kladivo. To vše ještě vzal a odvázel vor, odrazil.

Stoupající příliv a trocha větru hnaly vor směrem ke břehu. Ale jakési proudění vychylovalo vor od směru přímo ke břehu, ženouc ho stranou podél okraje, takže se zdálo, že se tu buď voda točí, anebo proudí do nějaké zátoky. Opravdu byl za chvíli zahánán stranou kolem skály, na níž se včera zachránil, a spatřil zátoku, do které jej teď proud hnál čím dále tím rychleji. Nemohl dělat nic jiného, nežli že se snažil udržet vor v nejpříznivějším a nejhladším proudění, dávaje pozor, aby zakročil, kdyby měl snad být uchvácen směrem opačným a stržen zpět na moře. Dvakráte byl v nebezpečí, že přijde o svůj drahocenný majetek, když najel koncem nemotorného voru na mělčinu. Nárazem přetrhl se provaz držící těžkou bednu s tesařským náčiním a Robinson přiskočil, aby ji zadržel a zachránil od spadnutí do hlubiny. Ale nemohl ji nijak upevnit, byl nucen stát u ní a držet ji. Naštěstí otočil se vor kolem uvízlého rohu a narovnal se. A jak voda stoupala, uvolnil se opět a plul dále. A tak, počínaje si co nejopatrněji, dostal se konečně na konec zátoky a viděl, že jej proud žene do kotliny, tvořící ústí jakési říčky, která se tu vlévala do moře a jejímž řečištěm teď moře stoupalo. Širokou zátokou stoupající příliv hnál se zde úzkým řečištěm s podivuhodnou rychlostí, ale také s prudkostí, která hrozila nehodou. Dychtivě a starostlivě ohlížel se Robinson po vhodném místě k přistání, neboť neměl chuť

dát se zanést příliš hluboko do vnitra ostrova. Doufal, že bude-li na pobřeží, uvidí snad nějakou loď, která sem do těchto končin připluje – a kdyby nebyl po ruce, mohl by tuto spásnou možnost propást. A přenášet těžký náklad lesem zpět – to nebyla zrovna lákavá vyhlídka.

Konečně zahlédl před sebou vymletou zátoku ve břehu říčky a zamířil vši silou do ní. Podařilo se mu to, nežli byl kolem ní přenesen. Ale jeho radost byla by málem skončila žalostí. Břeh tu byl totiž značně příkrý, ale pod ním byl na vodním okraji šikmý svah. Kdyby zde narazil, vyjede vor jedním koncem nahoru, jako prve na mělčině, druhý konec se ponoří do vody, a zboží z voru sjede do hlubiny, která bývá pravidelně v takovýchto vymletých záhybech. Šťastný nápad ho zachránil. Skočiv na přední konec voru, zarazil vši silou zlomený konec vesla do hlinitého břehu, aby zabránil voru jet výše, načež napětím nohou a paží stočil vor pomalu ke břehu a dotlačil ho až k ploché mělčině, která bude jistě ještě zatopena stoupnutím přílivu. A tam vor upevnil, vystoupiv na břeh a uvázav jej provazem ke stromu. Opravdu příliv stoupl dostatečně a nebylo těžko dostat vor celý na tuto mělčinu. Když se to stalo, uvázal jej Robinson pevněji a zabezpečil ještě veslem zaraženým do dna ze strany k řece. Pak zbývalo jen vyčkat, až voda s odlivem zase opadne.

Bylo teď ještě nutno obhlédnout kraj a nalézt vhodné místo k uložení zboží. Ale obava, aby se voru něco nestalo, kdyby snad změnou proudu nastal nějaký vír nebo jiná nehoda, přiměla Robinsona, aby vytrval u svého zboží, dokud vor nesesedl pevně a nehybně na mělčině. Vzal tedy své pušky, prohlédl je pečlivě, nabil a seděl, hlídaje a přemýšleje – a žvýkaje suchary z kapsy.

Konečně voda opadla dostatečně a on vylezl na břeh, aby se rozhlédl. Ozbrojen jednou z pušek, jednou pistolí a jednou šavlí za pasem a růžkem na prach i kulemi vydal se na svou výzkumnou cestu. Ale shledal, že to není tak snadné, jak si představoval. Pokud seděl na voru pod břehem, představoval si, že vyhledá nějaký vršek

a rozhlédne se z něho, aby se nejdříve přesvědčil, zdali je na ostrově, anebo na pevnině. Ale všude bylo husté stromoví. Jak měl vidět, kde je zde jaký kopec či pahorek? Vzdal se tedy této myšlenky a chtěl se rozhlédnout jenom po nějakém vhodném místě pro svoje zboží.

Jedno se zdálo být jisté: aspoň zde nablízku nebylo nikde lidí. Jinak by je byla ztroskotaná loď jistě již vylákala na břeh. Rovněž ani v noci neslyšel řevu zvířat a mohl soudit, že tu není dravců, jakých se obával. Věděl, že brazilský jaguár – onsa i puma – kuguár řvou v noci podobně jako africký levhart, a o jiném nebezpečném zvířeti v brazilských lesích neslyšel. Bude tomu sotva jinak i zde, neboť ať byl kdekoliv, k brazilskému okruhu toto území jistě patřilo. A tak necítil zrovna přílišných obav o svoji bezprostřední bezpečnost. Jediné pomýšlení na jedovaté hady nutilo k ostražitosti. Několik dosti velkých ptáků vyběhlo nebo vylétlo před jeho kroky a Robinson sestřelil při návratu jednoho zvlášť velikého z větve nad břehem potoka.

Byla to asi první rána, která zde byla vystřelena od počátku světa. Ze všech stran vylétlo množství ptactva a křik a krákot rozléhaly se lesem. Zdvihnuv svoji kořist, viděl, že vypadá jako veliký jestřáb, ale že nemá dravcích pařátů. Ale bylo patrné, že promarnil ránu. Maso bylo tuhé a tvrdé a páchlo rybinou, a jistě neposkytne nijakou pochoutku.

Rozvažuje, že pokud své okolí řádně neprozkoumá, nemůže si učinit o ničem platného úsudku, řekl si, že je prozatím místo jako místo, jen když je bezpečné před vodou. Vynesl tedy prostě svoje zboží na břeh, a naleznuv volnější místo mezi stromy, rozestavil své bedny, soudky i trámce a plaňky z voru tak, aby tvořily aspoň jakousi ochrannou ohradu. Nepomýšlel na to, vzít vor zítra k lodi. Bylo snadnější vystavět nový. Ted' to už také podruhé dovede snadněji a praktičtěji. Vytahal tedy na břeh vše, co mohl ovládnout, a zřídil si tak dosti pěkný úkryt. Litoval jenom, že si nepřivezl nějakou plachtu na ochranu, kdyby přšelo. Ale jeho zkušenost ho poučila, že deště

v tropech přicházejí téměř výhradně po polednách – ačkoli nejde o skutečnou mořskou bouři.

Noc strávil zprvu neklidně a v obavách, potom ale usnul, přemožen únavou a zdravou povahou mládí. Bylo mu tehdy šestadvacet let.

Probudil ho křik ptactva vítajícího nový den. Vstal, umyl se v říčce a pomýšlel na práci tohoto dne. Nejdříve vybral několik nejdůležitějších předmětů a ukryl je opodál v houští pod listím, aby je zachránil pro případ, že by byl za jeho nepřítomnosti tábor přepaden. Pak se vydal podél břehu na cestu k lodi, vzav s sebou jedno veslo. Nebyla to snadná cesta – břehy byly porostlé křovím a místy byl nucen jít vodou anebo si razit cestu pomocí malé sekery, kterou si vzal s sebou.

Jakmile se příboj, který asi po desáté hodině vrcholil, dostatečně utišil, svlékl se, tentokráte mimo dosah přílivu, a ponechav si jen krátké spodky a košili k ochraně proti slunci, plul k lodi. A tentokráte se pustil ihned do budování voru. Počínal si promyšleněji a postavil vor mnohem méně těžkopádný, ovládatelnější, bezpečnější, byť méně nosný. Materiálu bylo dost, jakmile se odhodlal nešetřit lodního zařízení, stejně odsouzeného ke zkáze. Lodní příkrovy a dveře poskytly nadbytek prken k pokrytí základní kostry voru.

Složil naň pak opět vybranou sbírku nejdůležitějších předmětů, hledě, aby měl aspoň trochu ode všeho užitečného. Kdyby přišla bouře, rozbije loď a mohlo by se stát, že maje na břehu nadbytek něčeho, přišel by o vše ostatní. V první řadě snesl na vor, co z nástrojů mohl potřebovat. Pytle s hřebíky, brus, několik menších brouseků ručních, veliký nebozez¹² a osm menších příručních seker loďařských, což vše zbylo včera ještě v tesařově komoře. Pak obsah zbrojnice: sedm mušket, ještě jedna brokovnice, dva soudky kulí do ručnic, menší soudek prachu, několik pytlů s broky trojího kalibru bylo uloženo na voru. Vedle toho tu byl tlustý válec olova. Ten

12 Vrták do dřeva. *Pozn. red.*

však byl tak těžký, že jím nemohl vůbec hnout. Potom shromáždil nalezený oděv a prádlo. Pak jedno svinuté lože z plachtoviny a několik pokrývek, jednu prostředně velkou lodní plachtu – brámovou plachtu předního stěžně – a několik svitků středně silného a tenčího provazu.

I tento náklad dopravil šťastně do svého přístavu. Prohlížeje kapitánovu kabinu vybral vše, co se mu zdálo upotřebitelným. Námořnické nástroje – kompas, lodní hodiny, dva dalekohledy, sextant, knihy, zásoba papíru, velká láhev inkoustu, pěkné křesadlo s hubkou – zdály se vhodným majetkem pro člověka, jenž nevěděl, co jej čeká. Vzal vše s sebou zároveň s celou truhlicí kapitánova soukromého majetku. Majetek ostatních námořníků – kromě tří truhlic, jež zachránil prvního dne – byl mu nedostupný. Nalézal se v předních koticích, a ty byly hluboko ve vodě, rovněž jako obchodní náklad lodi uložený v podpalubí. Obavy, že by tábor mohl zatím být vyloupen, ukázaly se planými. Nikde nebylo stopy po nějakém zloději. Jenom nějaké zvíře, podobné divoké kočce, sedělo na jedné z beden, a při přiblížení Robinsonově odběhlo kus cesty, načež zůstalo stát, hledíc naň zvědavě, ale při opětovém jeho kroku zmizelo v houštině.

Když vynesl zboží na břeh, pustil se nejdříve do stavby stanu. Prozatímního jenom, určeného jen aby byl střechem zboží, které by deštěm mohlo být poškozeno. Pomocí provazců uvázal přivezenou lodní plachtu k tyčím, jež získal z lodních tyčí, a vztyčil ji stanovitě nad svým tábořištěm. Po důkladném upevnění snesl pod ni vše choulostivější, ponechávaje uprostřed volné místo pro sebe. Všechny dřevěné předměty a trámce nakupil pak okolo tak, aby svoji nedostatečnou ohradu změnil v co možná nejlepší tvrz a byl ve spánku chráněn od náhlých útoků zvěře i lidí. Vchod, jež v ohradě ponechal, uzavřel prkny, trámci a jednou bednou, prostřel si svoje plachtové lože a několik pokrývek na zemi, položil nabitě pušky vedle sebe a pistole k hlavě, a ulehnuv opět jednou na řádné

lože, usnul brzy velmi pokojně. Únava a silný lesní i mořský vzduch kolem něho nedovolovaly probouzet se ani v nejistotě, ve které se dosud nalézal.

Ačkoliv měl teď v moci dojista největší skladiště, jaké kdy shromáždil který ztroskotanec, nechtěl se tím přece spokojit. Zdálo se mu, že je skoro jeho povinností, aby odnesl z lodi vše, co bude moci. Zaměstnával se tím po všechny následující dny. Každého dne po utišení příboje plul k lodi a shromažďoval různé předměty. Čas od času pak vystavěl nový vor a odvezl něco do svého skladiště. Pomalu tak odvezl z lodi vše, i všechny provazy a veškerou plachtovinu, rozřezáváje veliké plachty na místě na široké pruhy, aby je ovládl, neboť pro ně neměl stejně v celosti použití. Jenom nejmenší ponechal v celosti, aby jich použil na další stan. A tak odvezl pomalu vše, co bylo jen trochu k potřebě.

Pokusil se též vniknout hlouběji do lodi, aby zachránil něco z lodního nákladu. Ale bylo to nemožno. Ve vniklé vodě sjely bedny hluboko do příďe a byly vesměs pod vodou. Litoval hlavně nožů a sekerek, neboť ostatní věci měly proň v těchto okolnostech málo ceny. Zato našel v komoře, které dosud nevěnoval pozornosti, velikou kád' se suchary, soudek rumu, několik baněk lihovin, velikou bednu cukru, soudek soli a sud s jemnou moukou. Vyprázdnil kád', zabalil chleby do plachtoviny a použil kádě za základ svého nového voru.

Zkušenost s přehlédnutou komorou přiměla jej, aby při následující návštěvě znovu prohledal kabiny, které již vyprázdnil. A byl opravdu překvapen, co všechno přehlédl. V kapitánově kabině byla skříňka, v níž našel dvanáct příborů – nožů, vidliček a lžic – čtyři cínové talíře, několik břitev, brousek a řemen, velké a malé nůžky, kapesní nůž a vak, v němž bylo šestatřicet anglických liber v evropském i brazilském zlatě a asi tatáž částka ve stříbrných mincích.

Při pohledu na tyto peníze nezdržel se trpkého úsměvu. – „Bídny mamone,“ řekl si, „k čemu jsi mi platný. Nestojíš ani za zdvihnutí.

Jediný nůž je cennější. Zůstaň si zde a utop se jako zvíře – nejsi k ničemu jinému!“ – Ale po lepší úvaze vzal peníze a přidal k věcem, které chtěl odvézt. Vždyť zde přece nechce zemřít, a dostane-li se do styku s civilizovanými lidmi, budou mu peníze k dobrému.

Vyšed na palubu, uzřel, že se nebe zatahuje mraky. Zároveň zdvihal se od země dosti ostrý vítr a vanul směrem k moři. Plout s vorem proti větru bylo nemožno. A chtěl-li se vůbec dostat na břeh, musil tam být, pokud je moře nízké. Zabalil tedy britvy, přístroje, nůž a brousky, nůžky i peníze do kusu plachty, a přivázav si balík k pasu, vskočil do vody a plul chvatně ke břehu. Dostal se tam se značnou námahou, neboť protivný vítr a značná tíha kovu zdržovaly plavbu. Ale byl šťastně zpět ve svém stanu, nežli bouře opravdu vypukla. Zalila kraj důkladným lijákem a rozpoutala se později ve skutečnou vichřici. A když přišel Robinson ráno na břeh, byla loď pod vodou. Jenom pahýly skácených stožárů čněly nad vodou a na břehu povalovalo se trochu trosek. Vytáhl na souš, co se dalo – nebylo to mnoho užitečného. Ale i lodní dříví mohlo mu uspořít mnoho práce, neboť ho mohl dobře užít jako tesařského a truhlářského materiálu i jako paliva.

Když byl takto jeho zájem o loď skončen a mysl volna, počal myslet na ostatní své záležitosti. První ovšem bylo, aby si zjednal jistotu, kde vlastně jest. A nebude-li to možno, tedy aspoň aby zvěděl co nejvíce o svém okolí. Rozhlížeje se kolem, poznal, že nejlepší rozhled by mu mohl poskytnout ostroh, za nímž našel mořské rameno dělící ho od vyplaveného člunu. Ozbrojen ručnicí a oběma pistolemi, vydal se tam. Rozhled, jenž se mu odtamtud naskytl, odměnil námahu šplhání po houštím porostlém skalisku. Viděl, že se nad lesem, v němž se usídlil, asi o kilometr dále zdvihá dosti značný vrch, jen řídké porostlý, z něhož bude jistě hodně velký rozhled. Vydal se tam tudíž hned druhého dne. S velkou námahou, kterou způsobovala nutnost obcházet neprostupné houštiny a místa, kde skácené lesní velikány tarasily cestu. Bez své krátké šavle, které

používal místo lesního tesáku, nebyl by vůbec do lesa pronikl. A bez ustavičného dívání se na kompas nebyl by našel ani hledaného vrcholu, ani cesty zpět. A bylo již skoro poledne, když se konečně ocitl před posledním svahem výstupu, aby šplhal na příkrou skálu vrcholku. Byl to perný kus práce, ale Robinson mu byl povděčen, neboť chápal, že bez těchto holých skalisek nebyl by mu vršek nic platný. Byl by pokryt stromy, jako ostatní území, a pokus vyšplhat do vrcholku těchto lesních obrů změněných spleť lían ve skutečnou lesní džungli, byl by odstrašil i nejdůležitějšího zálesáka.

Konečně ocitl se na skalním balvanu, tvořícím vrchol skály. Jenom několik keřů zápasilo tu ve škvírách kamene o život. Rozhlédl se dychtivě kolem dokola. Kolem dokola – moře! Nekonečné, nerušené moře. – Leč ne! Kus dále k západu, asi tři námořní míle¹³ odtud, byly dva maličké ostrůvky, spíše větší skaliska, vyčnívající nízko nad moře. – Sklonil pohled níže k ostrovu. Nic nežli nepravidelný obrazec nerušené zeleně, vroubené úzkým pásem odlivového břehu – a k východu pruh skalisek, omývaných mořským příbojem. – Dlouho stál, hledě v myšlenkách na kus země, jenž se mu měl stát domovem – na jak dlouho? Věděl jen, že se nalézá zcela jistě mimo okruh obvyklých plaveb evropských lodí... Marně se však ohlížel po stopách lidské přítomnosti. Zdálo se mu, že v této pustině divoké, bující přírody i nejdívější divoch by byl vítaným přítelem... S povzdechem odtrhl se konečně od nádherného, ale zoufale beznadějného divadla. Usedl na skálu a složil hlavu do dlaní. Vír myšlenek letěl mu hlavou. Lod' – zahynulí přátelé – plantáž v Brazílii – Londýn – York a bílý domek, v němž před osmi lety opustil rodiče...

Vytrhl se prudce z myšlení, neboť cítil, že je to více, nežli by dovedl snést. A neohlížeje se již, vydal se rázně na zpáteční cestu.

13 Námořní míle: 1/60 rovníkového stupně – 1/60 y, 111,2979 km = 1854,9650 m; anglická míle = 1609,3296 m.

Sestup ze skály byl ještě mnohem nesnadnější nežli výstup, ale konečně ocitl se přece dole. Čekal, že mu bude možno jít toutéž cestou, kterou šel sem, ale shledal, že mu jest razit si novou. Při slézání ze skal nemohl jít přesně po stopách svého výstupu a teď se nalézal v beznadějně spleti, kde by se byl marně pokoušel o nalezení míst, kudy sem přišel. Poradil se tudíž s kompasem a pustil se odhodlaně do pracného pochodu. A námaha cesty brzy zaplašila trudné myšlenky.

Vyšel z lesa, jak čekal, notný kus od místa, kde se usídlil, ale přece v místech, která znal a odkud nalezl snadno cestu k domovu.

Utrmácen hůře nežli všemi dosavadními pracemi, hodil sebou na své pokrývky, snaže se, aby nemyslel. Leč neklid a rozčilení myslí nedaly mu pokoje. – Pojedl tedy a napil se důkladně, a pocítil úlevu. – Přesto, když se ráno probudil, věděl, že včera prodělal nejhorší den svého života. – Samoten na neobydleném ostrově – odsouzen snad k doživotnímu vyhnanství. –

Byl to věru krutý trest za nerozvážnou lehkomyšlnost! – Skoro se mu zdálo, že by byl včera beze své smrtelné únavy nevydržel tohoto otřesu, a maně sáhl po láhvi rumu, aby zapudil hrnoucí se myšlenky. Leč vzpamatoval se. Tolik rozumu měl vždy při vší lehkomyšlnosti, že se od dob své prvé cesty s Bobem nikdy nepoddal lákadlu nesmyslného hýření a nestřídmosti. I včera si dopřál jen takový doušek, aby vzpružil síly příliš pokleslé. Ne! To nebyla cesta k správnému rozluštění situace! Ta spočívala v rozvaze a v trpělivém přičinění.

„Ano! Vydržím! Nepodlehnu a přičiním se! – Ať mně osud uchystal cokoliv, dokáži, že dovedu nést, co jsem sám zavinil!“ zvolal hlasitě, vzpřimuje se statečně. – Zvláštní zvuk byl mu odpovědí. Co to bylo? Neznělo to jako vzlykové úpění? – Ted' zas! – Ne! To byl pes! To bylo psí zavytí! Či snad nějaké divé zvíře? – Rychle, ale opatrně odkryl vchod své ohrady a vyhlédl ven. Neviděl ničeho. Vzrušen více, nežli shledával rozumným, váhal chvíli, nemoha se odhodlat vyjít ven. Pak se hnul, aby ustoupil zpět. – Opět ten zvuk. Tentokráte

zřetelné psí zavytí. – „Kdo tu? Je tu někdo?“ zavolal. „Pes! Hodný pes!“ – Nové zavytí bylo mu odpovědí. Ano, to kvílel pes! Snad jejich pes! Lodní pes, kapitánův pes, jenž byl s nimi na lodi i ve člunu a jenž zmizel zároveň se svým vlastníkem. – „Nero! Nerone! Jsi to ty?“ zavolal vzrušeně. – Štěkot, nesporně radostný štěkot zazněl z houští a na nové zavolání vyrazil na mýtinu před ohradou pes. Opravdu Nero! Kapitánův hnědošedý teriér!

Přikrčený, že se skoro plazil, blížil se Robinsonovi. Byli na lodi dobrými přáteli, ale teď byl pes patrně zmítán mezi radostnou důvěrou a pocitem, jenž jej zdržoval. Konečně vběhl do ohrady a ulehl Robinsonovi u nohou, skuče a naříkaje žalostně.

„Nerone, dobrý Nerone!“ volal Robinson radostně, hladě a laskaje psa. Bylo mu, jako by byl našel přítele. A podléhaje citům, usedl ke psu na zemi a mazlil se s ním, přemožen dojetím, které u něho propuklo ve společnosti tohoto zvířete. – „Pán! Kdepak je pán?“ ptal se pak psa, když se spřátelili a i pes dal průchod své radosti. Žalostné zavytí bylo mu odpovědí, a pes vytrhnuv se, obrátil se ke vchodu. Chvatně oblékl Robinson opasek, zastrčil zaň pistole a nůž, uchopil pušku a chtěl ven. Ale pak vzpomněl, že je-li kapitán nebo kdo jiný živ, bude mu jistě třeba pomoci. Vstrčil tedy do kapsy kabátu malou lahvicí s rumem a kus sucharu a běžel za psem ven.

Nero jej vedl přímo ven a pak po okraji lesa směrem k zátočině, za níž byl vyplavený člun. Rychle, jak stačil, následoval Robinson za ním. Úzkost a naděje hnaly jeho kroky. Konečně obešli dlouhé rameno moře a pes jej vedl ke člunu. – Ale nezastavil se tam, nýbrž běžel stále dále po břehu, po kraji moře, až stanul na kameni u samého okraje a dal se do žalostného vytí. – Robinson pochopil. Nero jej vedl na místo, kde sám vyplul na břeh a kde nejspíše, kus cesty od břehu, zahynul jeho pán. – Poklekl a pomodlil se rozechvěle za duši kapitánovu a ostatních a vrátil se ke člunu, přesvědčen, že není nikde na lidský dosah stopy po nešťastných soudruzích. Jinak by jej byl Nero jistě dovedl k nim.

Člun byl proražen na boku a ležel na straně. A ani v něm, ani v jeho okolí nebylo nejmenšího zbytku po jeho bývalém obsahu. Byla to velká lodice, a ležela mimo dosah všech normálních vln. Strašná bouře, jež ji rozbila, vynesla ji mnohem dále, nežli dosahovalo moře za obvyčejných okolností. Byla příliš velká a těžká, nežli aby jí mohl i jen pohnout.

Zamyšlen, ale klidný vrátil se Robinson se svým novým společníkem ke své ohradě. Vzdal se již dávno myšlenky, že by mohl některý z jeho druhů být na živu, a tak nepocítil žádného velkého zklamání. Zato však měl opravdovou radost z nalezení psa, jenž přišel právě ve chvíli největší sklíčenosti a zdrcení.

Zdálo se mu, že chápe vše. Pes vyplaval, našel člun a zdržoval se u něho. Zůstával asi věrně u místa, kde zmizel jeho pán. Snad včera, když se Robinson rozhlížel z ostrohu, spatřil ho Nero, ale poplašen a ustrašen zažitými útrapami, netroufal si přihlásit se. Patrně jej však stopoval a ráno, slyše jeho hlas, neodolal, aby se neozval.

Nevypadal nikterak příliš špatně. Patrně si dovedl nalézt dostatek potravy. Přece však, když mu Robinson nabídl kus kozího masa, snědl je s dychtivou chutí.

A pak se posadil a hleděl rozumně na svého nového pána. Bylo to inteligentní zvíře a Robinson cítil opravdovou vděčnost za tuto nenadálou společnost. Mluvil s ním a zdálo se mu, že při tomto jednostranném hovoru plynou jeho myšlenky jasněji. Dojista byl zbaven onoho pocitu tupé tíhy, který ho tísnil dosud vždy, jakmile na chvíli ustal v horlivé zaměstnanosti.

Cítil se také mnohem bezpečněji. Chytré zvíře by ho jistě varovalo včas před nebezpečím, k jehož odkrytí mělo mnohem více schopností nežli on.

V

Několik následujících dní strávil obchůzkami po okolí, hledaje vhodnější místo pro své konečné usídlení. Neboť místo, kde zřídil svoje skladiště, se k trvalému usídlení rozhodně nehodilo. Bylo příliš blízko u říčky, do níž vtékal příliv, vlhké a dusné a jistě nezdravé. Voda nebyla valná ani v době největšího odlivu. Potřeboval rozhodně místo, kde by bylo co nejzdravěji, kde by byla dobrá pitná voda, ochrana před sluncem a před bouří, ale přece ne dusné parno pařivé houštiny, ochrana před útoky zvěře i lidí, a konečně blízký volný rozhled na moře, aby nezameškal příležitosti, kdyby se k ostrovu přiblížila nějaká loď.

Nalezl opravdu takové místo kus cesty od své říčky směrem k zátocce, za níž byl člun. Nalezl je náhodou, zpozorovav pramen či potůček, jenž si z okraje lesa razil cestu přílivovým břehem k moři a sleduje jeho tok. Hned po prvých krocích za okrajovou houštinou přišel na volnější prostranství, za nímž se zdvihal příkrý, skalitý pahorek, jehož bok pnul se do výše příkře jako domovní zeď, tvoře s jednou téměř svislou stěnou šikmou pyramidu. A dole, po straně, byla ne sice jeskyně, ale přece jakási dutina, povstala odloupenutím zevní vrstvy kamene, která skýtala alespoň částečně ochranu proti přímému dešti. Bylo to opravdu jakoby schválně stvořeno k jeho účelům. Na rovince vyčnívaly ze země polooblé, ploché skalní balvany a byla na ní jenom malá vrstva prsti, a tudíž skoro žádné stromoví a jenom trochu křoví, jež bylo možno poměrně snadno vysekat. Byla asi 50 kroků široká a asi sto kroků dlouhá. Táhla se ovšem dále, ale byla pak více zarostlá a méně zřetelná. Ležela na severozápadní straně skalní stěny a byla tudíž chráněna od slunce až do chvíle, kdy stálo na jihovýchodě, což mohlo nastat vždy jen velmi pozdě. A potůček či pramen, jenž jej sem přivedl, vytékal přímo u paty skály či vlastně z ní.

Robinson byl okamžitě rozhodnut, že svoje sídlo vystaví zde, a pustil se ihned do práce. – Nejdříve vysekal sekerou a šavlí všechny podrost a křoví u samé skály kolem dutiny a přistavil k ní veliký stan, k čemuž použil plachty z lodi přivezené. Její přivlečení sem z dosavadního skladiště bylo opravdu pracným úkolem, ale Robinson měl času dost a trpělivosti též, a tak konečně zmohl tuto úlohu, jež vyžadovala prosekání cesty několika houštinami.

Potom se pustil do stavění ochranné palisády. Porazil množství menších stromů a oklestil mnoho keřů v okruhu mýtiny a získal tak dosti tyčí, kůlů a klád, jež přisekal a zarážel do země v půlkruhu o poloměru asi osmi metrů kolem dutiny. Některé byly dosti silné, aby vytvořily základ skutečné palisády, jiné stačily sotva na slabý plot. Vězely sice jen málo v zemi, ale propleteny větvemi a zpřetenými liánami daly velmi slušnou prozatímní ohradu.

Do této ohrady dopravil pod stan s nesmírnou námahou kus po kuse všechno zboží svého skladiště. Lehčí věci nosil na zádech ve vaku, jež si zhotovil z kusu silné plachtoviny. Větší předměty přeplavil při klesajícím odlivu po potoce na malých vorech, které řídil z břehu pomocí provazů. Tak je dostal až na vhodné místo nedaleko pobřeží, odkud bylo k novému domu nejbližší. Odnášení odtud do ohrady bylo dílem ohromné trpělivosti a námahy. Byl nucen rozebírat kus po kuse a chodit vždy znovu a znovu. Nejhorší námahu způsobily sudy a bečky potravin. Byl nucen je vyprázdnit a obsah odnosit po částech, a byl opravdu rád, že neměl žádných opravdu velikých předmětů. Soudky s prachem a s lihovinami odvalil a odtáhl kus cesty po kusu a zapotil se při tom velmi důkladně. Odnosl však i menší dříví a prkna, i dveře kabin a podobné kusy. Velká břevna složil na břehu říčky, po níž je dovezl na místo, odkud je mohl nejsnadněji odvléct, kdyby je ve svém „hradu“ potřeboval.

Aby si odpočal od této námahy, střídal ji s úpravou a se zpevnováním ohrady. Napadlo mu, že by ji znamenitě zpevnil kusy lodních

lan, kterých měl nadbytek a pro něž nevěděl jiného užití. Nařezal je tedy na kusy a propletl je jako košinu mezi kůly palisády. – Ale brzy poznal, že některé tuhé liány, jež proplétaly okolní lesy, hodí se k tomu ještě lépe, a nahradil lana těmito přirozenými provazy.

Nežli však s touto prací pokročil, provedl zpevnění svého stanu. Těsně u skály zřídil střechu z dehtovaného plátna, určeného ke krytí lodních proluk. Přivlekl si k tomu nejvhodnější trámce a latě, ze kterých stavěl své vory, a užil jich také ke zrobení lepší kostry pro svůj stan. Aby docílil spolehlivé nepromokavosti i pro nejhorší deště, které tu upomínaly na potopu světa, pokryl jeho horní část rovněž dehtovaným plátnem a podepřel zespod pevnou konstrukcí z trámců a latí, svázaných co nejpevněji provazy a sbitých velkými lodními hřebíky. Místo postele zavěsil si na stanovou konstrukci kormidelníkovou závěsnou plachtu – námořnický „hamak“, v němž se mu spalo opravdu královsky.

Po celou tuto dobu žil skoro jenom z lodních zásob, sucharů a kozího masa, pil k tomu vodu a tu a tam trochu lihoviny. Měl takovou povahu, že se do všeho, co dělal, vžil tak důkladně, že pokud práce trvala, nemyslel na nic jiného. V životě mívalo to proň dobré i nedobré následky. Umožňovalo mu to dosahovat znamenitých výsledků – ale tatáž vlastnost stávala se i jeho největší nepřítelkyní, neboť pod vlivem toho, že se vždycky cele vžil do právě panující nálady, provedl své nejtřeštnější kousky, jichž by se byl nikdy nedopustil, kdyby byl v tu chvíli volně a nezaujatě přemýšlel. Teď byl ovšem tak dalece ve výhodě, že pro práci s novým obydlím zapomněl téměř úplně na veškeré ostatní starosti. Měl ovšem štěstí, že vpravdě nebylo zapotřebí opatrnosti, neboť kdyby bylo nablízku číhalo nebezpečí, byl by se ve své zabranosti stal snadnou obětí každého útoku – v době, kdy myslel hlavně na to, aby zabezpečil svoje obydlí a svůj majetek před nepřáteli. Nemyslel vůbec na to, že nejlepší ochranou není ochranná zeď, ale ostražitost strážcova.

Příroda sama vyrušila ho z této „bezstarostné starostlivosti“. Jednoho dne rozpoutala se blesková bouře. S prvním bleskem a zahřměním projela Robinsonovi hlavou myšlenka: „Oh, můj střelný prach!“ – Opravdu, úder hromu byl by zmařil všechnu práci – a učinil ji úplně zbytečnou.

Pod vlivem této obavy pustil se Robinson ihned do horečné práce, aby předešel podobné katastrofě. Nemyslíl při tom právě mnoho na to, že je jeho život ohrožen, ale spíše na to, že bez střelného prachu nemohl by ani lovit, ani se bránit nepřátelům.

Shledal všechno možné, do čeho by mohl rozdělit svůj prach. Měl ho celkem sto třicet kilogramů, nepočítaje zvlhlý soudek, o nějž neměl obavy, maje za to, že by nehořel. Vyprázdnil všechny krabice a rozštípal několik na krátko přeřezaných špalků, aby zhotovil jakési bedničky, které zabaleny do dehtovaného plátna mohly sloužit k uschování prachu. Strhl k tomu cíli kus tohoto plátna ze střechy a rozdělil svoji zásobu skoro na sto malých balíčků, které, pečlivě zabalené, rozložil v dobrých úkrytech kolem skály. Trochu prachu uložil v láhvi od lihoviny, kterou vyprázdnil, sliv obsah do jiné poloprázdné, třeba že tím smíchal arak s rumem.

Toto zabezpečení střeliva trvalo celý týden a uvedlo Robinsonovi na mysl jeho pušky a s tím i ostatní svět. Vycházel tedy přitom denně v průvodu Nerona ven, aby se rozhlédl po okolí a hledal, nalezne-li něco jedlého. Ale zprvu nacházel jen ptactvo, jež připomínalo malé krocany nebo dlouhonohé slepice, a jistě patřilo ke kurovitým, a jež také poskytlo dobrou pečení. Domníval se, že bude moci ušetřit prach, pošle-li za nimi Nerona. Ale byli tak rychlí a dovedli tak obratně vnikat do houští a proplétat se jím, že se pes vracel s nepořízenou. Nepustili ho k sobě nikdy blíže a prchali hned, jakmile se k nim rozběhl nebo jak naň Robinson promluvil. Lovit je však nebylo těžké, neboť vyšel-li na volnější místo, kde běhali, nevšímal si ho, pokud jich nepořádal prudkým pohybem.

Tvořili znamenitou obměnu jídelního lístku a Robinson si umiňoval, že nalezne nějaký hospodárnější způsob, jak je lovit, neboť se nemohl zbavit myšlenky, že by měl svým prachem a olovem co nejvíce šetřit. Kdoví, jak dlouho.

Když byl s uložením prachu hotov, vydal se se svým psem na první, opravdu větší výpravu. Ozbrojen tentokráte mimo obvyklé ruční zbraně dvěma puškami – jednou nabitou broky o něco většími zaječích, druhou nabitou dvěma kulemi na obranu proti nepříteli – pustil se opačným směrem, nežli chodil dosud, za říčku, na jejímž břehu byl jeho první tábor.

A brzy si velmi blahopřál k tomuto nápadu. Obešel lesní výběžek – šel podél břehu – spatřil skalisté údolí, a v něm na skále – několik koz! Skutečných, opravdových koz! Zůstal překvapením stát. Ihned mu však ukázaly, že to nejsou obyčejné chovné kozy, ale divoká, volná zvířata. Spatřily jej skoro současně, jako on je, zaznělo hlasné zamečení, a celý houfec zmizel bleskovou rychlostí, skákaje s kamzičí obratností a s hbitostí srnců ze skály na skálu, až se ztratil v houští! Nero se za nimi rozběhl nadarmo.

To byl objev. – Jak se sem dostaly kozy? Za svého pobytu v Brazílii neslyšel, že by tu kde byly kozy domovem. Ale konec konců nebyl jistě ani tento ostrov tak docela daleko z cesty všem lodím. Španělé před časy projížděli v těchto končinách všemi směry, jak různí, „úředně oprávnění“ dobrodruzi, tak rozmanití méně úřední korzáři a lupiči. Vysazovat kozy a vepře na pusté ostrovy bylo jeden čas považováno za dobrou politiku pro možné budoucí osídlení ostrovů – snad se tak stalo i zde. Ať jakkoliv, kozy byly tu. Vypadaly docela jako mladé, štíhlé horské kozy, snad jen, jak se zdálo, o trochu vyšších nohách. Robinson věděl příliš málo o těchto končinách, aby mohl zodpovědět tuto záhadnou otázku. Z druhé strany byl podle jejich chování přesvědčen, že nejsou ochočeny, ale že jsou živý úplně jako volná zvěř.

Pustil se opatrně za nimi. Aby je snadněji našel, vylezl na hřbet skalnatého ostrohu – a spatřil jich několik přímo pod sebou na úbočí. A tu zpozoroval zajímavou věc, kterou mu pozdější zkušenost jenom potvrdila. Když se k nim prve blížil, jsa níže nežli ony, zpozorovaly jej ihned a prchly při prvním pohnutí. Teď, když stál nad nimi, zůstaly klidné a nezdály se mít o něm tušení, ačkoliv je uzřel, když už chvíli stál na volném místě, maje pozornost upoutánu jiným směrem. A neprchly ani, když sňal pušku z ramene a zamířil. Teprve výstřel rozprášil je v zoufalém, bleskovém útěku – až na mladé zvíře, které vyskočivši, svalilo se z úbočí dolů do houští.

Nero vyrazil za ním, a když přišel Robinson dolů, našel zvíře již mrtvé. Bylo dobře střeleno. Naložil si je na ramena a vracel se s kořistí domů, odkládaje prozkoumání údolí a dalších končin na příští den.

Stáhl zvíře a napjal jeho kůži na ohradu k sušení. Šlo mu to dobře, neboť se za svého pobytu v Brazílii na plantáži naučil leccemu, o čem dříve neměl ponětí. Prvé dva roky, kdy byl nucen konat si všechny práce sám, byly mu teď velmi k dobrému.

Rozčtvrtil zvíře a přemýšlel, co s masem. V horku dne nemohlo se dlouho udržet. Navlékl tedy hřbet na železný nabíják¹⁴, jenž mu již posloužil za rožeň při pečení jeho „krocanů“, aby jej upekl nad ohněm. Ostatní maso připravil k využití. Nadělav do něho zářezů, vysypal je solí a potřel je solí i po vrchu, načež je složil do soudku po střelném prachu, z něhož vyrazil dno, a pokryv je listím, zatížil je kamením. Nedělal toho sice nikdy sám, ale viděl to dělat svého souseda Wellse a věděl, že před uzením je dlužno maso nasolit. Jenomže Wells přidával do soli střelného prachu, jenž prý dodává masu lepší příchuť. To bylo ovšem pro Robinsona nemyslitelným plýtváním. Sůl mohl si však vždycky nahradit.

Opravdu? – projelo mu vtom hlavou. Neboť jednoho měl velmi citelný nedostatek – citelný teď, když na to poprvé řádně pomyslel. Nádobí! Lodní kuchyně byla u předního stožáru a když se dostal na loď, ležela spolu s ostatní přídí pod vodou. A tak měl na nádobách jenom to, co našel v komoře a v kapitánově a kormidelníkově kabině: tři džbánky, kávový kotlík, několik číšek, cínovou číši na pití, hrneček na kávu a k tomu láhve a kameninové džbánky s lihovinami. Neměl tedy opravdu, v čem by mohl vařit větší množství vody a větší předměty, neboť kotlík nestačil ani na necelé dva litry. – Ovšem neměl ani kávy. – Bude tedy s vyvářením soli zle, pokud se mu nepodaří vyrobit si potřebné nádoby. Neboť zdejší břeh, pokud ho poznal, i půda pod prsty byly všude složeny z písku a kamení na

14 Nástroj k nabíjení střelných zbraní. *Pozn. red.*

skalním podkladě a bylo tedy nemožno zřídít tam přirozený „solný sad“, jenž žádá nepromokavou půdu pro nádrže.

Další pomyslení ho však přesvědčilo, že nemůže být nemožno odpařit mořskou vodu i v dřevěných nádobách. Prozatím to však ponechal budoucnosti a spokojil se tím, že uložil svoji sůl na bezpečnější místo a umínil si co nejvíce s ní šetřit.

Rovnaže odpoledne svoje zásoby, přišel na svoje knihy a papíry. A tu mu napadlo, že bude nutno, aby si vedl řádný deník, neboť jinak by ztratil časovou souvislost a neměl by potuchy, která roční doba právě běží.

Usedl okamžitě a dal se do vzpomínání. Bylo to velmi nesnadné.

Ztroskotali třicátého září. 1. října byl po prvé na lodi. Opakoval to, jak věděl určitě, až do 14. října, neboť to mohl snadno spočítat podle počtu jízd. 15. října rozbila bouře loď. 16. a 17. strávil v táboře za deště, rovnaže svoje zásoby. 18. vystoupil na ostroh a 19. podnikl výzkumnou výpravu na vrchol skály v lese. 20. našel Nerona. Pak 24. našel nynější sídliště. Jeden den vysekával místo pro stan. 26. stavěl palisádu a plot, což trvalo tři dny. Den stavěl stan. 30. října až 3. listopadu dřel se dopravou věcí na nové místo. 4. se pustil do dehtové střechy a pak pracoval čtyři dny na lepším postavení stanu. Bylo to tedy 10. listopadu, kdy ho blesk probudil z této klidné dřiny, a pak celý týden, jak si uvědomil, když byl hotov, robil schránky na svůj prach. Bylo tedy dnes 14. listopadu.

Vzal jednu z kapitánových nepopsaných knih, a přiříznuv si pero z kroceního brku – říkal svým divokým kurům kroceni – nalil si do kapitánova kalamáře inkoustu, a usednuv na menší bedničku, zapsal si na jiné velké bedně všechny tyto údaje, ponechávaje u každého data dosti místa, aby mohl zápis doplnit podrobnějšími vzpomínkami, až bude čas. Umínil si nezanedbat nikdy tohoto zapisování, jež mohlo jistě velmi napomoci, aby udrželo jeho mysl v pořádku a v pravidelné činnosti. Neboť nejhorším pomyslením, kterému se vyhýbal, byla obava, že přijde samotou o rozum.

Večer seděl u ohně, opékaje kozí hřbet a rozmlouvaje s Neronem. Moudré zvíře poslouchalo, jako by rozumělo a dávalo mu všemožně najevo svoji přichylnost.

Vzpomněl, že podle jeho počtu byla 11. listopadu neděle, a umínil si napříště věnovat tento den četbě v těch několika knihách, které zachránil z kapitánovy kabiny – byly tu i dvě bible, kapitánova a kormidelníkova – zapisování týdenních pamětí, obšírnějšímu doplňování denních rubrik a jiným, čistě duševním zaměstnáním.

15. listopadu zhotovil prostý kříž a opatřil nápisem: „Dne 30. září byl jsem zachráněn z bouře na tomto ostrově,“ a zarazil jej nad místem, kde vystoupil poprvé na břeh. Každý další den označil na kříži vyříznutým vrubem – pro neděle delším. Odpoledne pak vykonal novou procházku směrem ke „kozímu údolí“, ale nelovil.

Následující den pustil se do práce, kterou měl v hlavě již delší čas. Dal se do prohlubování výklenku v skalní dutině za stanem. Železným páčidlem a kladivem odlupoval kusy kamene, což se mu dařilo nad očekávání dobře, neboť kámen se tu odděloval takřka sám, což také bylo původem dosavadní dutiny. Vylámané kamení nosil ven a obložil jím z vnitřní strany ohradu, hodlaje tak kolem ní vystavěti jakýsi stupeň, jenž by ji zpevnil ještě více. Dříve však ji opřel několika břevny, která zarazil šikmo do země, aby opírala hlavní kůly ohrady.

Střídavě s touto prací pokoušel se o zrobení některých chybících předmětů. V první řadě stolu, neboť stoly z lodi rozebral při výrobě vorů. Stál ho dva dny práce, a dopadl sice nevzhledně, ale prakticky. Byl zroben z přiřezaných planěk a z prken z lodi přivezených a sbit hřebíky.

Nezanedbával teď již ani procházek, podnikaje každý den aspoň malou vycházku na břeh. Hned 18. listopadu byl překvapen a skoro se polekal, spatřiv náhle za ostrohem na skalisku u vody několik tuleňů. Nežli se vzpamatoval a poznal, jaká to jsou zvířata, vrhli se tuleni do vody a unikli z dosahu.

Při zpevňování ohrady zdokonalil ji také jinak. Dosud do ní vcházel otvorem, jež za sebou tarasil břevny. Teď vypletl ohradu v souvislosti od konce ke konci a přestupoval přes ni. Z vnitřní strany pomocí pevných schůdků, které udělal, zaraziv do země několik nižších a vyšších kůlů a položiv přes ně vodorovné trámce, vnější stranu pak slézal po malém žebříčku, zrobeném z latěk hřebíky sbitých, jež za pobytu uvnitř vtahoval do ohrady a za pobytu venku ukrýval v houštině.

Zkušenosti s několika důkladnými lijáky přiměly jej, aby prohloubil svoji umělou jeskyni více nežli na pouhý sklep. Složení kamene to umožňovalo, ač se skála zdála být dosti pevnou, aby se nebořila sama. Leč nedostatek veškeré zkušenosti v těchto věcech byl by jej málem stál život. Vylámal jednou větší kus ze zadní

stěny a vynášel svalené kamení ven, když se část stropu v pozadí zřítíla. Bylo to několik důkladných kusů. Viděl, že unikl smrti jenom šťastnou náhodou, a rozmýšlel, co teď. Konečně vzpomněl, že se štolý v dolech podepírají trámy a provedl podobné opatření. Podložil vrchní kraj vchodu silným trámcem, podepřeným dvěma sloupy. Podobnou podpěru udělal pak o kousek uvnitř. Tak udělal tři za sebou, neboť se bál vstoupit dovnitř, aby nebyl zasypán, a odvážil se odstraňovat sesyp teprve, když nad sebou podepřel strop. Nespokojen s bezpečností těchto podpěr, rozmnožil je tak, že tvořily úplný strop. Tím byl sice pracně vylámaný prostor značně zmenšen, ale Robinson s ním byl spokojen. Na sklep pro nejnnutnější zboží stačil a úmyslu udělat si ve skále celé obydlí se vzdal. Pojal jej z obavy před deštivým obdobím, jehož jarní část se valem blížila. Místo jeskyně zbuduje raději pevný domek. Přistavěl ho přímo ke skále, jako prodloužení své jeskyně, tak aby se mohl později, bude-li doba příhodná, pohodlně vrátit k úmyslu vyhloubit si obydlí ve skále, což pokládal za nejbezpečnější.

Nejdříve vylámal ve výši asi tří a půl metru do skalní stěny hlubokou rýhu, do níž zasadil postranní trámce střechy, která takto začínala již pod skalou. Učinil to proto, že ze stěny stékaly při dešti někdy proudy vody, jež teď stekly po střeše a nevníkaly dovnitř. Trámy, asi čtyři metry dlouhé, podepřel vpředu sloupky zvýší muže a spojil příčným trámem. Když vztyčil ještě po každé straně dva trámce, aby tvořily z jedné strany základ pro dveře, z druhé pro okno, byla kostra domku hotova. Střešní krov zhotovil z latí, větví a tyček, kterých nadbytek poskytlo okolní stromoví, a přes ně položil veliké, tuhé, jakoby kožené listí jakýchsi stromovitých rostlin. Vypadaly jako menší štíhlé stromky – či spíše tyčky, nesoucí po stranách veliké zelené štíty, jenomže kmen nebyl dřevitý, ale jen dužnatě tuhý. Tyto štítovité kožnaté listy hodily se znamenitě na krytí střechy i jako pokrývky na stolek a k podobným účelům. Na střechu je připevnil tím způsobem, že položiv je hustou vrstvou

k dolnímu okraji, přitiskl je u hořejších konců tenkou tyčkou, kterou na několika místech přivázal ke krovu provázky. Další vrstva, položená výše po způsobu krytiny, přikryla laťky, až získal střechu dosti pevnou, aby vydržela i útoky větrů. Zabezpečil se pak před nimi ještě tím, že přes ni pevně přivázal několik silných latí a zatěžkal ji plochými kameny, jak viděl na chýších brazilských.

Stěny domku byly z latí a z trámů přibitých těsně vedle sebe. Dvě vrstvy, mezi nimiž byla vrstva listů upevněna podobně jako na střeše, poskytly stěnu, jež vzdorovala vlhku a postačila aspoň na nějaký čas všem účelům. Dveře měl z lodní kabiny – měl naštěstí dvojce celé, použil jich na vor v celosti.

Vzadu ve sklepení zrobil potom kolem dokola několik řad polic nad sebou, používaje k tomu prkének z lodi. Spotřeboval je k tomu málem všechna, ale přece si uchoval něco pěkného dříví k výrobě různých předmětů, kupř. stoličky a podobných kusů nábytku.

Tyto práce, přerušované jenom vycházkami na lov krocanů a obchůzkami po břehu, trvaly až přes polovinu prosince. A Robinson právě odnášel a uložil svoje zakázky podléhající zboží do nového sklepení a uspořádal trochu věci pod střechou, když se 24. prosince spustil prudký liják, jenž trval s neztenčenou prudkostí po celé dva dny a ustal teprve v noci na 27. prosinec. Strávil tento čas doma rovnáním svých věcí a zábavou s Neronem.

Po dešti ochladila se půda znamenitě a ač se s příchodem slunce všechno zrovna pařilo, bylo přece velmi příjemně a Robinson, vzav své zbraně, vyšel s Neronem ven. Pustil se do „kozího údolí“. Podařilo se mu opět se přiblížit ke zvířatům a výstřelem srnčích broků padla jedna koza a druhá byla poraněna na noze. Upadla ze skály, ale zdvihla se a byla by uprchla po třech, nežli mohl střelit znovu. Ale Nero vrhl se za ní a chytil ji a na Robinsonovo volání ji zadržel, až jeho pán přišel a zvířete se zmocnil. Bylo to silné, mladé zvíře a stálo mnoho práce, nežli je mohl spoutat. A spoutat je musil důkladně, neboť sebou škubalo a trhalo, pokud se mohlo hnout.

Pověsil zabitou kozu na větev stromu, a naloživ si raněnou na záda, nesl ji do domu. Napadlo mu při této příhodě, že by mohl zvíře ochočit a chovat jako krotké zvíře domácí.

Prohlídka raněné nohy ukázala přeraženou kost. Omyl ránu důkladně a spravil zlomeninu, jak mohl nejdokonaleji, svázav ji do plátna a pevných destiček. Pak spoutal zvíře tak, aby mohlo pohodlně ležet a nemohlo si nohu poškodit, a nechal je ležet stranou, kde by mělo klid a kde by je nikdo neplašil.

Druhá koza přinesena a Robinson vzpomněl na první. Složiv zvíře v ohradě na zemi, šel se podívat, co se stalo s kůží a s masem, na které pro jiné práce úplně zapomněl. V soudku našel nechutnou, slizkou směsici vytouženého masa a solné vody, kterou byl nucen vyhodit, a z kůže našel jenom několik drobných kousíčků. Così ji sežralo – nemohl říci, zdali hmyz anebo něco většího. Bylo mu to výstrahou, aby pořádně dohlížel i na svoje potraviny a ostatní zásoby. Měl je sice ve třech důkladných truhlicích, ale před hmyzem nebyly ani tyto bedny bezpečnou ochranou. Uvažuje o věci, řekl si, že měl dosud opravdu štěstí, neboť netrpěl ani mravenci, ani jiným hmyzem v horkých krajinách tak obtížným. Ani komáři – moskytový mor – netrápili jej příliš, ani ne tolik, jak byl zvyklý z brazilské plantáže, a také se dosud nesetkal se žádným hadem. Zdálo se tedy, že se ocitl na nějakém výjimečně blaženém a požehnaném ostrově.

Následující dny byly neobyčejně horké a Robinson byl nucen zůstat doma po celý den až téměř do večera. Ošetřoval pečlivě, ale prozřetelně svoji raněnou kozu, svlažuje jí ránu čerstvou vodou, a pokusil se přimět ji k jídlu. Ale nežrala, jenom vodu přijala s dychtivostí. Ostatní čas ležela nehybně s hlavou položenou na zemi a Robinson měl strach, že zajde. Ale druhého dne ji našel sedící, s hlavou zdviženou. Když se k ní přiblížil, plašila se mnohem méně, nežli očekával, a napila se bez otálení. Povolil jí trochu pouta, necháváje jenom raněnou zadní nohu v nepohodlné, ale nezbytně nutné poloze přivázanu vzhůru k tělu. A třetího dne měl radost,

vida, že zvíře při jeho příchodu zůstalo klidně sedět a že přijalo od něho i větev se štávnatým listím. Od té doby byli přáteli a zvíře dovolilo s poměrným klidem, aby mu nohu povolil a nechal ve volnější poloze. Trvalo však přes týden, nežli se odvážil dát noze aspoň tolik volnosti, aby jí mohlo zvíře pohybovat. Ale činila to sama opatrně a zdálo se, že chápe, že je Robinsonovo ošetřování k jejímu dobrému. Potom již nechal zvířeti volnost, ponechávaje na noze jen obvazek a dvě postranní, pevné dřevěné dlahy, aby se noha nějakým poplašeným pohybem znovu nezlomila. Zvíře také začalo pomalu po noze pokulhávat, a když za několik dní viděl, že na nohu již dostupuje s úplnou bezpečností, sňal jí obvazek nadobro. Noha byla zachráněna, rovná a pevná, a ač bylo zvíře zřejmě opatrné, šlapalo na ni přece docela dobře.

Bylo dosud na provaze, ovázaném kolem rohů, ale neprchalo již, a tak je Robinson odvázal. Prchnout z ohrady nemohla a poranit se teď, kdy se přestala bát, rovněž ne. S Neronem se spřátelili velmi brzy, neboť Nero provázel svého pána krok za krokem. Bylo to ovšem dosud přátelství „na vzdálenost“ – koza uhýbala, odstupující stranou k ohradě, a pes poslušen pánova příkazu, zůstával stranou, jako by rozuměl, že je raněné potřebí šetrnosti.

Nuceného zajetí v domku využítkoval Robinson tím, že se pustil do zhotovování pohodlné židle. Ačkoliv si ji představoval velmi jednoduše, dožil se přece se svou prací úplného zklamání. Neboť se pod ním při prvním sednutí zhroutila. Byl ve veškerých ručních pracích tak nezkušený, že neměl potuchy o konstrukčních zákonech. Teprve nová zkušenost a pokusy, ho poučily, že jediným pevným rámovým tvarem je trojúhelník. Čtyřhranný rámeček nezachová tvaru, pokud není spjat buď pevnou úhlopříčnou, jež změní jeho konstrukci ve dva trojúhelníky, anebo dvěma úhlopříčně napjatými provazci či dráty. Poznav tuto zásadu, rozluštil svoji židli snadno. Nejdříve zpevnil svůj první výrobek, přibiv po stranách od spodku noh šikmo k sedadlu úhlopříčky. Potřeboval jich osm. Pak měl sice

pevnou, ale ne právě příliš vzhlednou stolicí. Tato práce však mu vnukla myšlenku, jak by si mohl zhotovit ještě lepší a pevnější z tyček a prkének. Prozatím se však spokojil s nynějším výrobkem.

Měl v hlavě vážnější plány, a zabýval se jimi, zpevňuje a zdokonaluje neustále svoji ohradu či hradbu. Dosud pomýšlel hlavně na bezpečnost proti možnému přepadnutí. Teď začal myslit na budoucnost. Chycená koza vnukla mu myšlenku na chov domácích zvířat. Čekal jenom, až přejde nepříznivá doba, jež všechnu práci venku znemožňovala, buď pro déšť, nebo pro parné vedro.

Zatím se ukázal zajímavý zjev. Kůly jeho palisády se skoro všechny ujaly! Totiž ty, které byly vyrobeny z kusů čerstvých, stromových kmenů. Začaly vyhánět listí. A Robinsona to přivedlo na novou myšlenku. Zutíнал množství mladých stromků a výhonků a zarážel je těsně kolem ohrady do země a spletl a propletl je mezi sebou i s kůly a příčkami ohrady v jediný celek. Nejen, že tím změnil svoji hradbu v nerozbornou zeď, ale tato živá stěna, obrostlá listím a větvemi, činila zvenčí dojem přirozené houštiny, a až zhoustne a se rozbují, nebude možno, aby vzbudila pozornost ani nejpodezřívavějšího divocha. A to zdálo se mu být ještě lepší ochranou nežli pouhá sebevyšší a dokonalejší palisádová pevnost.

VI

Když dokončoval tuto práci, dostal se Robinson jednoho dne až ke konci ohrady u skály. A byl náhle velmi překvapen, když zde místo obyčejného býlí našel – stébla a klasy ječmene! Skutečného, pravého anglického ječmene!

Zaražen stál nad tímto zjevem jako nad skutečným zázrakem, až se mu ponenáhlu v hlavě rozsvítilo.

Na lodi našel mimo jiné také pytlík se směsí pšenice a ječmene. Když jej později prohlížel, viděl, že je obilí úplně zkaženo a sežráno od myši, s jejichž trusem bylo smíšeno. Vysypal je tedy sem ke skále a zapomněl na ně. Patrně však v tom bylo několik celých a zdravých zrněk, která vzešla. – A teď stál před dozrávajícími klasy! –

Pohled na toto obilí vzrušil jej více nežli cokoliv od nalezení Nero-na. Obilí! To znamenalo skutečné bohatství! To znamenalo příští žeň! – Chléb!

Okamžitě pustil se do práce. Opatrně vytrhal všechny cizí rostliny ze svého nenadálého „políčka“. A pak kolem něho postavil důkladný plot, aby je ochránil před škůdníky. Nespokojen se svým dílem, proměnil plot v celou síť, převázav jej nahoře křížem krážem množstvím provázků. – A hlídal dozrávající klasy, až počátkem února sklídl první žeň – 526 ječmenných zrn!

Když to provedl, vzpomněl, že má mezi zásobami i zbytek rýže, které se dosud nedotkl. Vysypal ji na prostřenou plachtu a prohlížel pečlivě. A vskutku našel mezi bílými zrny loupané rýže malou hrstku zrn, která – jak bývá při nepečlivé úpravě – ušla oloupání a uchovala se celá v původním obalu, jak z klasu vypadla. Vybral je pečlivě a protože věděl, že rýži sejí do mokra, ne-li do vody, a že teprve po vyklíčení žádá horko, považoval právě mokrou dobu za vhodnou k zasetí. Pustil se do práce, aby pokud možno napodobil, co věděl o pěstění této plodiny.

Stranou od ohrady a kousek od potůčku vykopal, vyryl, vytrhal a vyhrabal na kousku půdy všechno rostlinstvo, jak mohl nejdůkladněji, a vytrhal i všechny kořínky. Vzniklý prostor vyplnil pak novou prstí, z níž vybral pečlivě vše živé. Pak zavedl k tomuto políčku stružku vody z potůčku a do této mokré půdy zasel svoji rýži, nechav ji předtím navlhnout. Nevěda, jak hluboko třeba sázet, učinil to pokusně nejrůznějším způsobem, sázeje každé zrnko zvlášť. Políčko rovněž ohradil a zabezpečil a od té doby se stal hlavně a především farmářem. Docházel denně ke svým dvěma „polím“ a pozoroval je, odstraňuje pečlivě každý cizí vpád, ať rostlinný, ať hmyzí. A jeho radost, když z mokré půdy začaly vyrážet rýžové rostlinky, neznala mezí. Nebylo jich mnoho – jenom osmadvacet sazeniček, ale byl tu základ, a ten bylo možno rozmnožit.

Těmito pracemi, zdokonalováním obydlí, jež rozšířil, postaviv znovu svůj starý stan vedle dosavadního srubu, což pro pěkné dny skýtalo mnohem lepší a vzdušnější pobyt, úpravou půdy v ohradě a výrobou domácích potřeb strávil dobu až do poloviny dubna. V té době podnikal jen málo vycházek do nejbližšího okolí, neboť vlhko a mokro nelákaly do houštin.

Velkou starost působilo mu svícení, neboť kromě několika svíček z kapitánovy kabiny nezachránil ani lodních svítilen, bouří rozbitých, ani lodního svítiva, a byl nucen trávit dobu po západu slunce v nečinnosti. Tropický den liší se po celý rok jen málo délkou. Počíná náhlým rozedněním a končí stejně náhlým setměním. Není téměř svítání, není soumraku. Slunce se vyhoupne nad obzor po nádherné, ale nedlouhé předeře barev, a stejně rychle a nádherně zapadá, aby ustoupilo noční tmě. Noci byly ovšem zpravidla velmi jasné a nádherné, ale nemaje světla, byl odkázán na lože anebo na sezení při plápolu ohniště. Postavil si skutečné ohniště v rohu domku, nad nímž umístil z prken šikmý štít, aby se kouř nešířil do pokoje, ale šel rovně ven otvorem ve stropě. To stačilo sice k snivému dumání, ale k ničemu jinému. A nevařil-li, nešlo mu o teplo –

Zkoušel to loučemi, ale když spálil štěpiny, naštěpané z lodního dříví, nenalezl v okolí domku vhodného dříví. Všechno bylo asi takové jako náš topol nebo vrba nebo spíše ještě méně hořlavé a nehodilo se k tomuto účelu. Ptactvo, které ulovil, nebylo tak tučné, aby poskytlo trochu sádla, a z koz, které dosud zabil, měl jen pramálo tuku. Vysvítil jej, dav jej do misky udělané z obráceného víčka kávového kotlíku a vloživ do něho knot upletený z koudele vytřepené z konců lan. Svítit skoro stejně dobře jako svíčka. Jenomže ho bylo málo a zabíjet k vůli tomu více zvířat, zdálo se mu hříšným. Ulovil do dubna jen čtyři. Ale jednou sestřelil velikého vodního ptáka – šedého buňňáka a shledal, že ho pro kuchyni nelze upotřebit. Maso bylo tuhé a páchlo odporně rybinou. Ale bylo tučné, tak tučné jako napolo vykrmená husa – jenomže tuk prolínal všechny svaly. Vybral jej tedy pečlivě a rozřezav maso na kousky, vyškvařil je po kusech v jednom ze svých džbánek. Získal tím skoro půl litru olejovitého tuku, jenž poskytl znamenité svítivo. Od té doby střílel mořské ptactvo, jehož tu bylo více nežli nadbytek, jen pro tuk.

Přišel na myšlenku, že by mohl masa použít za návnadu k chytání ryb. Ale neměl vůbec udice. Věděl, že lze chytat ryby do vrší a košíkových lapaček, ale věděl o tom jen velmi málo z doslechu. Chtěl se však o to pokusit – času měl dosti a pokusy ho jistě lecčemus naučí.

Leč všechny plány a pokusy byly by bývaly málem nadobro skončeny dnem 17. dubna.

Byl právě zaměstnán u ohniště, když ho náhle vyděsil strašlivý hřmot. Ohlédnuv se, viděl, jak se mu boří střecha nad hlavou. Příčný trám ve vchodu ke sklepu se zlomil a shora sypalo se do domku kamení.

Jediným skokem ocitl se venku a skočiv k ohradě, vyběhl po schůdkách, a nezdržuje se s žebříčkem, seskočil dolů a pádil odtud. Neboť první myšlenka, že jde o nové zřícení sklepního stropu, ustoupila horšímu zděšení, když viděl, že se sype skalní stěna.

Leč stanuv v bezpečí, poznal, že zažil skutečné zemětřesení. Neboť náhle se mu zakolísala půda pod nohama, div neupadl. Hrozný hřmot následoval po tomto druhém nárazu. Kus skály stranou vedle domku se utrhł a řítıl se dolů. Robinson vyběhl z lesíka ven na mořský břeh. A tu viděl ještě horší spoustu. Vršek ostrohu, asi kilometr odtud, se utrhł a zřítıl se do moře. Oblak prachu zahaloval kopec. A vtom již dostavil se třetí otřes. Zdálo se, že pod mořem jsou otřesy ještě prudší nežli na zemi. Vysoké vlny zuřily u břehu – nevalily se jako vlny příboje, ale zdvihaly se jako vzteklé výbuchy homolovitě do výše ne jinak, nežli jako by vodu tříštil pád obrovských balvanů, zdvihaly se z ní vysoké kužele, podobající se

náhle vystávajícím a opět skleslým jícňům sopečného kráteru. Zděšeně vběhl zpět do houští, boje se, že bude vodou smeten do moře.

Leč třetí náraz byl již poslední. Ponenáhlu uklidnilo se vše, a teprve teď si všiml, jak příšerné ticho zavládlo v přírodě. Teprve první nesmělé zatipání ptáka v houštině jej upozornilo na toto hrozné mlčení. Pak ozval se druhý – a pak se pomalu rozhlaholilo vše, co bylo v lese živého.

Pomalou a nesměle vracel se i Robinson ke svému obydlí. Kus skalní stěny se sesypal a asi třicet kroků vedle jeho domku čněla kupa balvanů. Stál na kraji houštiny, neodvažuje se do ohrady ze strachu před novým otřesem, jenž by ho mohl pohřbít pod skalou. Ale zdálo se, že je opravdu již po všem. Pohlédl k nebi – těžký mrak zahaloval oblohu a ve vzduchu bylo slyšet hukot náhle se blížícího orkánu. Prudký příval deště ho přiměl, že zapudil strach a hledal útočiště v domku. Žebřík byl uvnitř a Robinson se přesvědčil, jak těžké je slézt ohradu. Ale dostal se dovnitř a vběhl do domku. Viděl, že zkáza není tak veliká, jak se obával. Jenom kus plochého kamene, tvořící římsu nad vchodem do sklepení, se utrhł a sesunul dolů, drtě ovšem pod sebou trámy, jimiž byl podepřen. Naštěstí nestrhlo to s sebou trámce střechy, a tak zůstal jeho majetek ušetřen zátopou deštivým přívalem. Přece však přetrval déšť a bouře ne v domku, ale ve stanu, dále od stěny.

Nero vyběhl v prvním poplachu za pánem, a teď štěkal venku před ohradou. Jsa již promočen na kůži, vydal se Robinson ven, aby věrnému zvířeti podal žebřík. Pes se již dávno naučil po něm vylézat a slézat.

Prudký příval deště nutil k zakročení. Voda si našla podle skály cestu střechou k prahu sklepení. Pomocí volné tyče podepřel uvolněnou lať a pak vyhrabal stružku, aby zjednal vodě dobrý odchod.

Otřesy se již neopakovaly. Bouře trvala přes dvě hodiny a přehnala se tak náhle, jako se strhla. Pochopil, že šlo o skutečnou pří-

rodní katastrofu. – A po ní bylo náhle tak krásně, tak klidno a tak svěže v přírodě, jako by se vše po záchvatu hněvu chtělo usmívat.

Vyšel ven, aby obhlédl následky. Viděl, že bylo štěstím, že svůj domek vystavěl zde a ne třicet kroků dále vlevo. Tam počínala zkáza – kus stráně, která tam nebyla již kolmá, ale jen šikmá, – sesypal se v šíři aspoň dvaceti kroků. Nad domkem utrl se jen onen plochý kus stěny. Robinson vzpomínal, že o něm věděl a že to byl právě spodek tohoto kamene, jakoby velké plochy na stěně přilepené, který odrazil, zvyšuje vstup do sklepa a získáváje tak římsu pro svou střechu. Ted' zřítilo se vše, co tam nechal, a skála vypadala hladká, bez převislých výstupků.

Přesto byl Robinson důkladně poplašen. Je-li ostrov vydán častěji takovýmto otřesům, byl by pobyt pod skalou nebezpečný. Pohlížeje však na čerstvou plochu zřícené části řekl si, že by byl po podobných úkazech jistě již našel stopy. Ale nikde, na žádné ze skal, které viděl, nebylo nic, co by se podobalo tomuto čerstvě obnaženému, jasně červenavému a žlutému kameni, který se na ostatní stěně jevil jako ohnivá skvrna na špinavě šedé zdi. Ne! Něco podobného nepřišlo se tu již dávno a zemětřesení bylo zde jistě tak řídké jako jinde. Což ovšem nebylo zárukou, že by se nemohlo opakovat ted'.

Prozatím ovšem mohl jen co nejlépe spravit poškozenou střechu. Podepřel ji prozatímními trámci a přibil nad ni na skálu kus dehtované plachty, kterou odtud táhl přes střechu. Nechtěl, aby mu nejbližší liják opět vnikl do domu.

Prohlídka ukázala, že nic nebylo poškozeno. Koza v chlívků unikla katastrofě, neboť balvan spadl skoro jenom do domku a na opačné straně, nežli byl chlív. Také ječné políčko zůstalo bez pohromy. Odklidil tedy jen nejhorší nepořádek a nechal hlavní část balvanu prozatím na místě, až se rozhodne, co počne dál.

Dva dny setrval v nerozhodnosti, nevěda, má-li se přestěhovat či ne. Bezpečným před zemětřesením zdálo se mu jedině ploché

vnitrozemí. Vztekklé řádění vln na břehu nahánělo mu skoro ještě větší hrůzu nežli řítící se skály. Ale zalesněný vnitřek ostrova – to znamenalo jednat proti všem úvahám, které ho vedly, když zvolil nynější místo. A proti náhodnému nebezpečí vzácné přírodní katastrofy byl uvnitř lesa v horším nebezpečí, byl by návštěvou nepřátel překvapen náhle, znenadání a bez výstrahy. Zde, na volném prostranství, poblíž břehu, bylo mnohem pravděpodobnější, že zví o nebezpečí dříve, nežli jím bude ohrožen. A když teď svítilo slunce a všude bylo vše v klidu a pokoji, vyprchal strach a Robinson se rozhodl zůstat na místě, které si oblíbil a které ho stálo již tolik práce a námahy.

Spravil tedy domek důkladně a rozbiv spadlý kámen, vynesl jej ven. A zkušenost s přívalem jej přiměla, že vyhrabal kolem domku stružku, svážející se na jedné straně k lesu, kam ji vedl pod ohradou, na druhé k potůčku.

Kopání stružky stálo mnoho práce, neboť neměl motyčky, ani rýče a vypomáhal si jednou ze sekerek a kusem dřeva. Přemýšleje o tom, že by i pro svoje pole potřeboval motyku a rýč, vzpomněl, že za svých vycházek viděl několik keřovitých stromů, jimž v Brazílii pro tvrdost a tuhost říkají železné stromy. Jsou opravdu tak tvrdé a hlavně tuhé, že z nich zhotovují i menší kotvy. Vydal se tedy k tomu místu a utál silnou větev. Nechtěje kazit dobrou sekeru, použil k tomu obyčejné sekerky ke štípání dříví a zkazil ji při tom skoro úplně. Přece však vyrobil z větve trpělivým oštípáváním chybějící nástroje – rýč, lopatku, kopáč a motyku. Lopatku udělal, přisekal široký spodní kus na plocho a ponechav nahoře asi dvě pídě dlouhý tenčí pahýl, jímž lopatu přivázal k pevnému, tuhému toporu z mladého pružného stromku. Motyčku vyrobil z vidlicového konce. Silný konec hlavní větve přisekal v motyčku asi na tři prsty širokou a na píd' dlouhou, vidlici pak upravil tak, že mohl mezi oba konce pevně vpravit násadu motyky, načež motyku a topor spojil v pevný celek co nejpevnějším provazem. Získal tak něco, co se velmi podobalo

nástrojům lidí z doby kosti a kamene. – Ale posloužilo to znamenitě jeho potřebám. Zpracoval pomocí kopáčku kousek půdy pro svůj ječmen co nejlépe a zasel 25. IV. prvou setbu ječmene, 400 zrn!

Ztupené sekery a nože přiměly jej k přemýšlení, jak by si zřídil otáčivý brus. Znameníť brus, jež si přivezl z lodi, byl zřízen na otáčení rukou, k čemuž bylo potřeba pomocníka. Robinson sice viděl v Anglii pouličního brusiče a věděl, že si otáčel brus sám nohou, pomocí většího kola. Ale tehdy mu věnoval sotva více nežli zběžný pohled a neměl tedy o sestrojení tohoto stroje valné představy. Ale umiňoval si, že neustane, pokud na to nepřijde. Neboť brousit pouhým třením o plochý brus bylo velmi zdoluhavé.

Leč nedostal se k tomu tak brzy, a to pro příhodu, která zabrala celou jeho pozornost a čas.

Dne 1. května vyšel opět poprvé po zemětřesení na mořský břeh, a stanul údivem. Břeh byl pokryt různými předměty a o kousek dále čněl z vody – zmizelý lodní vrak. Byl kus cesty stranou od místa, kde byl dosud, a byl roztržen na dvě části. Předí, která byla od počátku téměř pod vodou a v době posledních Robinsonových návštěv téměř úplně zanesena pískem, čněla teď tři metry nad vodu. Zádí byla rozbita a ležela o kousek dále na boku. A od vraku ke břehu táhl se písečný náplavek. Bylo patrné, že zemětřesení změnilo zde tvar pobřežního nánosu a že bouře při tom vyvrhla vrak z hlubiny na břeh.

Moře právě počínalo klesat, a tak se Robinson zatím zabýval ohledáváním drobnějších vyvržených trosek. Byl tu nejprve malý sud. Byl to sud s prachem, ovšem úplně promočeným. Robinson jej odvalil zatím výše na břeh. – Ostatek byly úlomky stěžňů, kusy brlení, střecha kabiny a různé podobné trosky. Ale v přídi vraku i v podpalubí zádi bylo jistě ještě mnoho upotřebitelného, co tehdy nemohl odnést pro vodu.

Když příliv opadl, bylo lze dojít k vraku téměř po suchu a při nejhlubším odlivu byl na suchu úplně. Ale do nitra nebylo možno

vstoupit – bylo úplně vyplněno pískem. Leč zkušenost naučila již Robinsona nezoufat nad ničím, čeho bylo lze dosíci trpělivostí. Obhlížeje trosky viděl, že je drží pohromadě jenom pevná kostra, která je poutá a svazuje. A porušením této kostry bylo by možno docílit rozpadnutí se celé lodi. Robinson neměl chuti nechat si ujítí cokoliv z lodi. Každé prkno bylo ziskem, neboť dělat si prkna vlastní silou z celých stromů znamenalo ohromnou práci pro jediného člověka, jenž mohl pracovat jenom malými ručními pilami. Měl sice značně velkou tesařskou pilu, ale ta vyžadovala dvou lidí. – Tohoto dne odvěkl tedy mimo dosah vln vše, co bylo volné. Z rozbitého brlení vytahal pomocí kleští a dláta množství velikých, silných hřebů a ze stěžňů získal několik silných obručí a různých pásů a spojů a několik háků, kruhů a závěsů.

Druhého dne přinesl pilu a sekeru a páčidlo. Pustil se nejprve do zádi. Po bližším ohledání shledal, že hlavní podporou je silný příční trám pod zadní palubou. Páčidlem odtrhl část podlahy a pak přeřízl tento trám na dvou místech. Podařilo se mu odtrhnout tři pěkná smrková prkna a přišel na to, jak si počínat, aby toho docílil snadno a bez poškození prken.

Spousty ryb, které pluly kolem lodi, jakmile voda stoupla, vzbudily v něm chuť na rybolov. Nemaje udice, nepokoušel se oň dosud. Zkusil to teď bez udice, uvázav kus tuhého sušeného masa na provázek. Jakmile ryba chňapla, vyškulbl prudce provaz a opravdu se mu podařilo při třetím pokusu vyhodit asi půlkilovou rybu na loď. Pak se mu provázek přetrhl. Zdar ho však povzbudil k myšlení a k dalším pokusům.

Rybu večer upekl – byla velmi chutná a zvýšila jeho touhu po rybolovu. Vyhledal několik různě silných hřebíků a roztepal hroty do plochy. Nasazením dláta a úderem kladiva vysekl do zploštělého konce zoubek a broušením docílil jakéhos takéhos udičního háčku. Vyrobil jich za večer několik a poslední se již zcela slušně zdařily. Roztepání zdařilo se bezpečněji, když zkusil kovat hřebík do ruda

rozpálený. Sekera do špalku zaražená sloužila mu za kovadlinku. A zase pocítil, jak těžké je být sám. Kdyby byl měl pomocníka, jenž by mohl držet hřebík pevně v kleštích, byl by mohl dlátem a kládívem osekát zploštělý konec mnohem rychleji a dokonaleji. Takto byla práce velmi nesnadná a opětovně se zkasila. Přece však, nežli ulehl, měl pět různě velkých udic, z nichž dvě se mu zdály dokonce velmi dobrými. Hrot byl ostrý a háček dobře zahnutý. A spoléhal na hltavost ryb, které vnađu lapaly jediným prudkým polknutím. Uvázal udice na nejlepší konopné šňůry, které měl, udělal si pak ještě rybářský hák z pevné tyčky, opatřené na konci dlouhým, pevným hřebíkem, a ulehl, těše se na zítřek.

Druhý den vydal se k moři hned s rozedněním, opatřen svými udicemi. Ale shledal, že ryby ráno nebraly. Alespoň ne v místech, kde stál – u skály čnící nad mořskou zátokou. Nechal toho tedy prozatím a obrátil se k vraku. Voda stála ještě vysoko a tak chodil chvíli nečinně. Pak dostal nápad. Sestřelil velkého racka – nevycházel vůbec bez pušky – a stáhnuv jej částečně, rozdělal oheň a opek nad ním kus masa, nabodnuv je na větvičku. A použil ho k návnadě, spoléhaje na jeho vůni. Když pak moře opadlo tak dalece, aby mohl dobře k vraku, zkoušel nejprve svoje štěstí. Zdálo se, jako by ryby cosi k vraku lákalo –. Vyhodil udici na mořské straně a byla okamžitě spolknuta. Zatrhl – seděla. Ale stálo ho hezkou chvíli zápasu, nežli dostal rybu na dosah a mohl ji hákem vytáhnout. Byl to pěkný chlapík, připomínající lososa nebo velikého slanečka, vážící asi půltřetího kila. Robinsonova zkušenost jako „osobního rybáře“ u marockého korzára se osvědčila. Viděl, že opatrným zacházením lze chytat i na měkkou udici, aniž by se natáhla, neboť při prudkém zatřetí těžká ryba tvrdý hák urazí a měkký narovná a unikne.

Jeho rybářská touha byla uspokojena. Pověsil rybu ve stínu lodi a šel za prací.

Přeřízl ještě jeden trám a vyrazil několik železných spojů. Pracoval k tomu, aby co nejvíce rozrušil soudržnost vraku. A když

druhého dne přišel, viděl, že se věc podařila. Troska se svou vlastní tíží, tíží vniklého písku a prací příboje rozpadla. Leželo tu teď několik kusů jako rozdrčená skořápka ořechu. A moře teď pomalu vyplachovalo písek z nitra ven.

Napomohl tomu sekerou a pákou, vylomiv v době nejhlubšího odlivu dvě prkna co nejhluběji dole a obrátil se k přídi. Pracuje pohodlně a bez přílišné námahy, potřeboval opět dva dny, nežli rozrušil hlavní spoje. Mezitím vybíral mezi troskami jednotlivé cennější součásti. Celkem kromě prken a trámců nenalezl v zádi mnoho, jenom trochu bronzového kování od dveří kajuty a množství různého železa. Nakupil ho pomalu na břehu na metrický cent. A přišel také na válec olova, jež našel již minule. Ležel dole v písku a z části pod vodou.

Mezi dnem opět trochu rybařil, a opět se zdarem. Opečený racek se zdál být znamenitým vnařidlem. Vhodil zbytek do vody, aby ryby nalákal, a ponechal si jen kus na zítřek.

Druhý den přinesl si dvě sekery, chtěje olovo přeseknouti tím, že položí naň ostří sekery a čepelí druhé bude do ní bušit jako palicí. Ale poznal, že je to nemožné. Když vnikla sekera na palec hluboko, byl by ji mohl rozbít, ale ne dostat hlouběji. Zkusil to tedy jinak. Odsekával olovo od konce po kouscích, jako by osekával dřevo. To šlo lépe a odsekal tak brzy velmi značný kus.

Den nato ležela i příď rozpadlá. Ale vítr vanul od země a Robinson viděl s žalostí, že několik větších předmětů – nemohl jich ovšem rozeznat – bylo zahrnuto od lodi na moře. Vydal se tedy ihned k vraku, nečekaje na opadnutí vody, a zachránil z poloodkrytých trosk sud s brazilským vepřovým masem, silně uzemým a naloženým v soli, jež však teď bylo zkaženo mořskou vodou. Ale sud sám byl dobrý a vítaný. Lepší štěstí měl, když našel přístup ke kabině lodníků, v níž byly jejich truhlice a lože. Bylo tu však dosud příliš vysoko písku a nezbylo nežli čekat.

Pátraje dále, našel, že část, která se nejdříve rozpadla a z níž asi pocházely odplavené součásti, obsahovala kuchyni. To bylo neštěstí, neboť zde doufal nalézt nejcennější věci. Přece však našel v písku měděný cínovaný kotlík, měděnou mísu a trochu drobnějšího náradí. Lodní kamínka a velký kotel byly patrně spláchnuty do moře a marně se po nich ohlížel. Rovněž pátral, prozatím marně, po ostatním nádobí k vaření. Zato našel jeden ze sudů, jež tvořily lodní zásobu pitné vody, a dvě menší kádě. Sud vězel dosud pevně – byl příliš veliký k odvalení. Snad jím hne, až se uvolní z písku. Kádě vyhrabal a odvalil na břeh.

Jsa unaven, nechal práce a bavil se rybolovem. Chytil menší rybu a přeseknuv ji, použil jí za návnadu a chytil velkou rybu, která se mu však přese všechnu opatrnost utrhla, natáhnuvši hák. Po druhé měl lepší zdar a vylovil po čtvrthodinném zápase krásný kus, přes tři kila těžký. Byl to opět týž lososovitý druh, jenž se tu vyskytoval v takové hojnosti.

Z lodi odstranil zatím co vůbec mohl ovládnout, a když odtahal z dosahu přílivu i všechno upotřebitelné dříví, pokud je mohl odvléct, zbylo v lodi, jen co bylo v hlubokém podpalubí a co zůstávalo nepřístupným pro písek a vodu. Hlavním ziskem byly námořnické truhlice se šatstvem a s potřebami – hlavně ho těšily čtyři páry dobrých plachtových střeveců – a dvě další měděné mísy. Mimo to odsekal pomalu již na metrický cent olova – jak mohl zvážít na přezmenových vahách¹⁵ vyhrabaných z kuchyně.

Procházeje se toho dne po břehu, našel kus dále od lodi velkou želvu a podařilo se mu ji zaskočít a pomocí pažby ručnice převrátit včas, nežli se dostala k moři. Vážila při nejmenším 40 kilogramů a otázku, jak ji dostat domů, nebylo snadno lze rozluštit. Boje se, aby neunikla, obrátil ji zase na břicho a čekal u ní se sekerou v ruce. Trvalo však hodně dlouho, nežli se odhodlala vystrčit hlavu, načež

15 Závěsné váhy, které váží pouze jedním závažím, mincíř. *Pozn. red.*

ji zabil prudkou ranou sekery. Šel pak domů pro provaz a uvázav ho želvě za krk, vlekl ji, obrácenu na zádech, za sebou na provaze jako saně. Uvažoval při tom o výhodách různých dopravních prostředků a pohodlných cest, neboť se při tom velmi důkladně zapotil.

Z jedné nohy ulovené želvy uvařil si toho večera nejznamenitější polévku. Maso zdálo se mu být tou nejlepší pochoutkou, kterou od let jedl.

Když druhého dne želvu otevřel, našel v ní 62 vajec. Přemýšleje, jak uchovat maso, rozhodl se, že je po vyvrhnutí důkladně prosolí, vyloží listím, zabalí do plátna na ochranu od hmyzu a zavěsí ve vlastním krunýři na provazech od stropu ve sklepení. Teď, když našel kotlík a mísy, neměl již o sůl obav. – Želva měla alespoň 10 kilogramů masa – ostatní byly kosti a těžký štít. Něco z toho včas sní a ostatek vyudí a usuší.

Polední déšť zdál se Robinsonovi neobyčejně chladný a pociťoval jakési divné mrazení. Necítě do ničeho chuti, zůstal po celý den doma. V noci trpěl nespavostí a bolestí hlavy. Byla to horečka. V hlavě, horečkou omámené, honila se mu zmatenice nesouvislých obrazů, z nichž se vytrhoval trhnutím. Nebyl ani schopen, aby si uvědomil svoje zoufalé postavení. Pokoušel se vzpamatovat, ale byl znovu a znovu zalit zmatenými sny horečky. Pak si uvědomil, že se modlí, ale nemohl dobře pochopit proč. Bylo to, jako by někdo cizí mluvil a on poslouchal. Pak usnul, a když se opět probal, cítil se být trochu volnějším, a jakoby pod vlivem nějaké uložené povinnosti, vstal a přinesl si k loži vodu. A teprve když ucítil chladnou vodu na rukou, uvědomil si žízeň a napil se. Ulevilo mu to neobyčejně, ale pak ho zachvátila ospalost a ulehnuv, usnul tentokrát klidněji. Po tři dny potácel se takto mezi bezvědomím a polovědomím, a pak procítil s jasnější hlavou. A když si uvědomil svůj stav, zmocnil se ho hrozný strach z jeho osamělosti.

Nero k němu vyskočil a zdravil ho lichocením. Vzpamatovalo ho to a vstal, aby dal ubohému zvířeti najíst. Cítil takovou slabost, že sotva dosáhl k zásobě masa zavěšené od stropu sklepení. Pak opět ulehl. Bylo mu sice hrozně, ale neztrácel již vědomí. Necítil vůbec chuti k jídlu, jenom žízeň. Druhého dne se záchvat zimnice vrátil a zmítal jím po mnoho hodin mezi horkem a zimou. Pak dostavil se mírný pot, po němž usnul.

Probudiv se pocítil úlevu a vstal. Polomechanicky pustil se do denního zaměstnání. Uvařil si trochu polévky z nasoleného želvího masa, ale nechutnala mu dnes příliš. Dostal chuť na něco osvěžujícího, ale neměl ničeho. Neznal také žádných léčivých bylin, jimiž by si mohl ulevit. Znenadání si vzpomněl na svoji kozu. Vyšel ven a našel ji u ohrady, kde ožírala listí z větviček vyrostlých z kůlů palisády. Nechybělo jí nic, trávy i vody měla v ohradě dosti a chlívěk nebyl upraven k zavírání. Viděl, že se s Neronem zatím velmi dobře spřátelila, a díval se chvíli, jak si obě zvířata hrají v přátelském potýkání.

Pak se cítil slabým a vrátil se do domku. Ale v obavě před návratem nemoci učinil ještě nutná opatření. Postavil si k loži dva džbánky s vodou a do jednoho přimísil silnou dávku rumu, a napiv se, ulehl. Spal dobře, ale k ránu ho trápily opět horečné sny.

Druhého dne dostavil se nový a velmi prudký záchvat horečky, v níž sebou tak zmítal, že si rozlil svoji vodu. Uvědomil si to však teprve, když se opět vzpamatoval a když ho trápila žízeň. Pokoušel se vstát, ale byl příliš sláb. V nové hrůze ležel na loži a snažil se modlit. Ale dovedl říct jen „Pane, smiluj se!“, což opakoval mechanicky, až se náhle vzpamatoval a posadil. Vše se s ním točilo a hleděl chvíli tupě před sebe. Pak opět ulehl a ihned usnul.

Vstal značně posílen a s myšlenkou, že se musí léčit. Napadlo mu, že Brazilci léčí téměř všechny nemoci tabákem. Šel ke své truhle a vyndal dva balíčky tabáku, jeden s hotovým a druhý jen s usušeným, a vida knihy, které byly v téže truhlici, vytáhl bibli a položil ji na stůl. Zkusil žvýkat surový tabák, ale cítil se po něm omámeným.

Naložil si kus do rumu a nechal ho močit. Pak rozdělal oheň a položiv něco surového tabáku na žhavé uhlí vdechoval dým. Nevěděl ovšem, bude-li to vše mít nějaký účinek, ale bylo to to jediné, co znal a co mohl dělat. Usednuv na lože, zkoušel číst v bibli. Ale hlava byla příliš zmatena a nemohl se na ničem soustředit. Listoval tedy jen tu a tam, až jeho zrak spočinul na verši:

„Volej ke mně v nouzi své a já tě ochráním a budeš mne velebit!“

Tato slova hodila se tak dobře k jeho postavení, že ho dojala. Ale buď omámenost, anebo zvyk nemyslit nikdy nábožensky, nedovolily, aby byl tento dojem příliš hluboký. Listoval ještě chvíli a nechal toho.

Zatím se setmělo. Rozsvítil svoji svítilničku – užíval teď větší misky – a urovnal si k loži, co mohl potřebovat, učinil skoro bez přemýšlení a spíše v bezděkém popudu, co neučinil za celý svůj život: poklekl a modlil se k Bohu, aby splnil svůj příslib a ochránil jej, když jej volá ve své nouzi.

Pak vstal, napil se rumu s tabákem – ale mohl jej sotva spolknout. Jakmile se položil na lože, usnul tvrdě a hluboce a probudil se až ve tři hodiny odpoledne následujícího dne. Ačkoliv si tím nebyl jist, zdálo se mu, že spal déle – možná, že více nežli jeden den. Měl dojem, že prospal půl věčnosti. Ale hodiny ukazovaly tři a byl den. Tolik bylo jisto. A cítil se neobyčejně posíleným a svěžím, a nová chuť do života plnila jeho bytost. A vstav, mohl se mnohem lépe pohybovat a cítil hlad. – A po celý tento a následující den byl ušetřen horečky a od té doby zotavoval se rychle k plné čilosti. Svého patentního prostředku – tabáku s rumem – užil však ještě dvakrát.

Vyšed, našel svůj ječmen úplně zralý a sklídlil ho – asi 12 000 zrn. Vyloupal a uschoval je tak pečlivě, jako je spočítal.

Třetího dne cítil se dosti svěžím, aby si mohl vyjít na procházku. Zastřelil dva mořské ptáky velikosti kachny a určil je pro svého psa. Sám spokojil se želvími vejci a trochou želví polévky, která mu však

i dnes málo chutnala. Maso nebylo sice zkaženo, ale nemělo té chuti, jako začerstva. – Snad také nebyl jeho žaludek dosud v pořádku.

Toho dne vynechal svoje tabákové léčení, ale druhého dne mu nebylo dobře a měl slabý záchvat zimnice, a proto je večer opakoval všemi třemi způsoby: pitím, žvýkáním i vdechováním. Užíval k tomu zeleného, nepřipraveného tabáku, jemuž připisoval tento účinek, a zdvojnásobil dávku. Následující den mu bylo opět velmi dobře a záchvat zimnice se již neopakoval. Od té doby zotavoval se již pravidelně, ačkoliv se ještě po několik dní cítil znaveným a šetřil se. Druhý den však sklídl rýži – získal na 7 000 zrn.

Po dobu tohoto uzdravování vracely se jeho myšlenky znovu a znovu k slovům Písma a četl opětovně v bibli. Ustavičně se opakující sliby žalmů o vysvobození těch, kdo prosí, zmocnily se jeho obraznosti a plnily mu mysl rozporem. Neboť si přál věřit, a zároveň byl přesvědčen o nemožnosti svého osvobození. Konečně si řekl, že záchrana z nemoci je již dosti velkým osvobozením a že postačí již sama, aby mu srdce naplnila vděčností. A tato myšlenka dojala jej tak, že poklekl a znovu se pomodlil, aby poděkoval Bohu za svoje uzdravení. A opravdu byl více nežli napolo přesvědčen, že jeho první modlitba a velké uklidnění mysli, které mu přinesla, působily k jeho uzdravení více nežli ostatní jeho léčení. – Od té doby si umínil, že bude častěji číst v bibli a přemýšlet o ní. Doposud znal tuto knihu skoro jen podle jména.

4. července cítil se dosti silným, aby se opět vydal k vraku. Nalezl z něho jenom trochu prken a břeven na okraji přílivového dosahu. Ale nechal je tam – po chvilce procházky cítil dosud přílišnou slabost a nechuť k pohybu. Snad to bylo po jeho tabáku. Věřil sice, že ho zbavil horečky, ale také, že jím byl na dlouho otráven. Pociťoval třesení a škubání nervů.

A tak pojal úmysl neomezovat se tolik jako dosud na pouhou práci s tím, co má jako pozůstatek ze zemí civilizace, ale rozhlédnout se důkladněji po ostrově, aby zjistil, co může získat zde, kde mu

je usouzeno dále žít. Nedostatek všech osvěžujících prostředků za jeho nemoci ho upozornil, jak velikou pošetilostí bylo, že se dosud vůbec nepokusil poznat zdejší ovoce a plodiny. A ostatně jeho zásoby lodních potravin nebyly příliš veliké. Cukru a sucharů měl sice ještě dosti, ale ostatní bylo na sklonku, a čekat, až mu obilí vynese postačitelnou žeň, nemohl.

VII

Počal s tím tedy ihned. Dobře ozbrojen a provázen Neronem zašel k říčce, do jejíž zátoky veplul se svými vory. Moře stálo nízko a v řečišti našel teď, v suchém období, jenom malý potok, po jehož okraji mohl za opadlého stavu moře dosti pohodlně kráčet. Místy bylo pramálo vody a téměř žádný proud. Když se dostal výš, přicházel po místech spletné houštiny na rozkošné paloučky a mýtiny, kde na vyšších místech poznal mezi spleť rostlinstva i vysoké, bující rostliny tabákové. Litoval své malé všímavosti, neboť se mu zdálo, že spatřoval mnohé rostliny, jež viděl v Brazílii, ale jimž tam nikdy nevěnoval pozornost. Snad mezi nimi bylo dosti užitečných nebo léčivých. A marně se rozhlížel po několika takových, které znal – kupř. kasavě a manioku¹⁶. Avšak spatřil místo pokryté cukrovou třtinou, ovšem divokou, ale jistě schopnou rychlého zlepšení pěstěním. Prozatím spokojil se touto procházkou, jež jej dosti unavila, a vrátil se, přemýšleje, jak by se mohl naučit znát užitečné rostliny. A doma mu napadlo, že by mu mohla pomoci jeho koza, předloží-li jí listí na větvích. Aspoň to stálo za pokus. Dal se tedy druhého dne touž cestou, vzav s sebou kus plátna upravený jako poboční kabelu. Dostal se dále nežli včera a proraziv hustým lesíkem ocitl se na místě, kde bylo řídké stromoví, celé pokryté velikými listy plazivých rostlin, mezi nimiž visely zelené a žluté plody – jakési melouny. A prodíraje se spleť rostlinstva viděl stále nové a nové plody, jichž neznal. Některé upomínaly na citrony, jiné na hrušky, jablka, švestky, třešně, okurky anebo na vinné hrozny. A pak poznal velké listy banánovníků, ověšených obrovskými trsy plodů.

16 Hlízy cizokrajné rostliny manihotu poskytují škrob zvaný kasava nebo maniók, zde rozlišováno. *Pozn. red.*

Tvořily celý dosti rozlehlý hájek. Radostně prodral se k nim a těše se z chládku, jenž pod nimi vládl, usekl si trs s několika dozrálými plody, a pochutnal si poprvé od deseti měsíců na čerstvém ovoci. Usekl, co mohl pohodlně nést, a šel dále.

Volnější pruh ohýbal se směrem, jenž jej musil dovést k moři, a tak sledoval jeho směr. Množství ptáků vylétalo při jeho přiblížení se, a viděl mezi nimi mnoho podobných těm, které znal z Brazílie, hlavně papoušků. Jejich křik a skřek provázely každý jeho krok. A náhle ho uvítal hvízdavý vřesk – houfec malých, ocasatých opic pokřikoval naň z větví stromů. Prodíral se houštinami, prohlížeje rostlinstvo a ovoce a odolával stěží chuti zkusit některé z nádherně vypadajícího, lákavého ovoce. Leč věděl, že je mnoho takového, které pod lákavým vzezřením kryje smrtelný jed.

Tím zdržel se tak dlouho, až vida, že by se domů do večera nedostal, odhodlal se zůstat opět poprvé pod širým nebem. Tentokráte se cítil mnohem bezpečnějším. Společnost ostražitého psa byla jistě dobrou ochranou. Přece však strávil noc na větvi stromu, jenomže si tentokráte vybral větev sotva tři metry vysokou a usnul hlídán Neronem, jenž ležel pod ním. Ráno pak pokračoval na další pouti. A po chvíli obtížného prodírání spletitou houštinou dostal se na nové, volnější místo, jež se zdálo vést hodný kus žádoucím směrem. Opravdu přišel na pěkný pramen, prýstící z mírně se svažujícího břehu a plynoucí odtud k východu, k moři. Vypadalo to tu jako v zahradě – zanedbané a přebujnělé, ale přece ne zcela divoké. Byl to malý, přirozený ráj květů, listí a plodů. Robinsonovi se rozšířilo srdce při myšlence, že je pánem v tomto malém království krásy a bohatství.

Bylo to mělké, neširoké údolí či spíše kotlinka, v níž rostlo jen roztroušené stromoví, jako by určené jen k tomu, aby neslo věnce popínavých květů a plodin. Okurkovité a melounovité plody, citrony, pomeranče, víno, jablka, hrušky, veliké švestky a třešně, veliké i malé, ořechy – vše kynulo ze všech stran – a bylo to, jako by se mu

příroda posmívala, volajíc naň za každým listem: „Hleď, co všechno krásného tady mám – a ty k tomu nemůžeš, protože nevíš, co to doopravdy je! Každý papoušek a každá koza je na tom lépe, neboť jsou chytřejší a vědí, co mohou jíst a co ne!“

Pozoruje dlouho a zamyšleně všechnu tuto krásu, řekl si konečně: „Je pravda, že jsem nevědomější nežli tato boží zvíř, a proto snad bude nejlépe, dám-li se jí vést a řídit!“ Věděl sice, že mnohá zvířata mohou neškodně jíst, co je pro člověka škodlivé, a naopak leccos člověku zdravého mnohé zvíře zabíjí – na příklad švestkové jádro veverku – ale řekl si, že co ptáci a zvířata ve větším množství pojídají, nemůže obsahovat aspoň žádného prudkého jedu a že s opatrností může takové plody vyzkoušet. Pozoruje tedy chování ptactva a opic, jichž tu bylo několik druhů, našel mnoho stromů, na nichž se různé druhy krmily, plašice se navzájem a jedny druhé zahánějíce. Množství menších ptáků vylétlo z větví stromu, na němž viselo ovoce podobné velikým karmínově fialovým švestkám, když se mezi ně vrhlo s křikem hejno asi jako velká kočka velkých, hnědých opiček. Utrhl tedy několik těchto plodů, jimiž se tito ptáci i opice horlivě krmily, a zabaliv je do listů téhož stromu, uložil je ve své kabele. Podobně počínal si i s jinými plody, a tak, sleduje pozorně své okolí, měl brzy v kabele sbírku různého ovoce a ořechů, o nichž měl skoro s jistotou za to, že jsou jedlé a neškodné. Byly to druhy, na nichž našel nejvíce nejrozmanitějších ptáků a jež se stejnou chutí trhali i čtvernožci. Zkusí ještě, bude-li koza žrát listů a pak učiní opatrný pokus.

Konečně si řekl, že je čas, aby se obrátil k domovu, a snažil se dostat se co nejrychleji kupředu. Sleduje tok svého pramene, dostal se k širšímu řečišti, v němž rovněž bylo jen málo vody, a jím mohl pak již rychle dále k místu, kde proudila již voda přílivu. A zde čekalo ho nové radostné překvapení – celý háj kokosových palem. Množství plodů zatěžovalo koruny, kývajíc se majestátně v mírném větru. Byly to stromy všeho věku – od mohutných starých palem po

mladé stromky ještě bez plodů. A dole bylo dosti nových výhonků. Utál si jeden takový, věda, že skýtá dobrou zeleninu, a spěchal dále, slibuje si, že se zítra vyšplhá na některý nižší a hodně nakloněný strom, aby jej očesal.

A při pomyšlení na všechno toto bohatství trpce si vyčítal, že dosud nedělal nic jiného, nežli že se staral o záchranu zbytků z lodi většinou pro něho naprosto bezcenných a že vůbec zbudoval svoje obydlí, aniž by se dříve řádně rozhlédl po okolí, a to patrně na místě nejhorším a nejnepríznivějším, neboť tam za celou dobu neviděl nežli plané stromoví a vedle nejedlých mořských ptáků – rybáků téměř jen svoje „krocany“ a sem tam nějakého papouška vysoko v korunách, kdežto zde všude bylo učiněné eldorádo ptactva i rostlinstva.

Přílivem vysoko sahající a teprve málo opadávající mořská voda plnila koryto potoka tak, že nechávala jen úzký mokrý pruh mezi porostlým břehem a vodou, což ztěžovalo pochod. Ale po hodině další namáhavé chůze dostal se z lesa a mohl po okraji přílivového okruhu spěchat rychleji k domovu, kamž se dostal, překročiv říčku svého přistání, včas, aby byl doma před setměním.

Okamžitě provedený pokus ukázal, že koza žrala téměř vše, co jí předložil, opovrhujíc jenom listím příliš kožnatým a tvrdým.

Povečeřev tři želví vejce, zajedl tedy dvěma purpurovými švestkami, a ulehl, doufaje, že zkušenost potvrdí jeho pokus.

A potvrdila. Byl ráno zdrav a měl zdravý hlad. – Z radosti nad tímto zdarem prvního pokusu snědl k snídani nádherně vypadající a lákavě vonící plod, podobný velké modravé hrušce nebo fíku, a pak si dopřál dvou trojhranných, měsícovitých ořechů. Chutnaly zcela podobně kokosu. A vydal se na cestu, opatřen dvěma kabelami. Šel tentokráte opačným směrem, toutéž cestou, kterou přišel, neboť teď, za nízké vody, byl to mnohem bližší a pohodlnější přístup k jeho „rajské zahradě“. Došel brzy ke kokosovému hájku, pomíjeje řadu kokosových palem, jež rostly roztroušeně po celém tomto pobřeží, pomíšeny s jinými vějířovitými palmami, jichž neznal.

Vybral si pěkný mladý strom, jehož koruna vznášela se asi osm metrů šikmo nad zemí a jenž nesl dva pěkné trsy ovoce. Odložil pušku a ostatní svůj náklad do ochrany keřů, a ponechav si jen pistoli a sekeru, počal šplhat na strom. Nezkoušel toho nikdy, ale viděl na své první africké cestě, jak to činí afričtí černoši, a pokoušel se je napodobit. Leč poznal, že je proň tento způsob naprosto nedostižným. Nedovedl naprosto jako černocho kráčet vzhůru po šikmém, drsném kmeni, sehnout tělem tak, až by se mohl rukama držet kmene. Vše, co dovedl, bylo šplhat do výše podobně jako venkovští hoši. Neměl však cviku ani v tomto umění, a když se ocitl výše, dostal strach z houpání tenkého kmene. Slezl tedy opět, šel ke svým věcem a odvázal silný provaz, na němž měl uvázány obě kabely, aby je mohl nést přes ramena. Přišel k palmě, přehodil provaz kolem ní a uvázal si jej ke svému silnému, pevnému opasku. Věděl, že domorodci šplhají na palmy i pomocí řemenného nebo provazového oka, ale nevěděl přesně jak. Ale provaz jej aspoň zachytí, kdyby spadl. Kmen palem vypadal tak trochu jako obrovský, kroužkovitý červ – kruhy, vzniklé z hrbolů bývalých korun, jež strom shodil postupem let, nedovolovaly, aby se provazové oko po kmeni smeklo hladce dolů. Takto zabezpečen šplhal znovu, nadzdvihuje provaz krok za krokem výše. Byl to pracný úkol pro necvičeného člověka, jenž sice dovedl po námořnicku šplhat na lana, ale ne na stromy. Strom, jenž rostl zprvu téměř kolmo a teprve potom se silně nahýbal, aby ke konci rostl opět téměř svise, houpal se brzy velmi silně. Ale Robinson byl vzrušen tak silným pocitem radostné sebedůvěry a odvahy, že přemohl obavu před závratí a dostal se, ovšem po perné námaze, až ke koruně. Drže se jednou rukou a napolo zavěšen ve svém oku, vyndal z pasu sekeru a uťal oba trsy ořechů. Jeden byl šedohnědý a zralý, druhý ještě silně nazelenalý. A spokojen šplhal zpět. Bylo to však ještě o mnoho nesnadnější nežli výstup. Provazové oko překáželo velice, a teprve když byl již skoro dole, přišel na to, jak si počínat, aby ho správně užíval. Konečně byl dole, a odvázav provaz, spěchal

hledat ořechy. Dalo to dosti práce, nežli je našel v houští a spleti spodního rostlinstva, neboť je hledal na nepravém místě – přímo pod korunou stromu. Teprve když si uvědomil, že se mladá palma pod jeho tíží silně prohnula, našel je o něco dále mezi kapradím. V jednom bylo šest a v druhém osm ořechů – dohromady velmi slušný náklad. Donesl je k samému řečišti potoka, kde je mohl na zpáteční cestě nalézt, a hned sekerou rozťal jeden nezralý ořech. Ačkoliv si nepočínal právě obratně a hodně šťávy mladého ořechu mu vyteklo, zachytil přece dosti chladivé, sladce slané kyselé šťávy, jež byla nesmírně občerstvujícím nápojem. S rozkoší ji vypil a pak si pečlivě očistil pecku zralého ořechu, a vyrazil jedno jeho oko a proraziv jádro, vypil i tento a pak jej rozťal a pojedl kus čerstvého, šťavnatého, mladého jádra s kusem sucharu. Zbytek vzal s sebou spolu s jedním nezralým ořechem, jež sekerou zbavil téměř veškeré, dosud měkké slupky.

Došel do svého ráje, pustil se do sbírání ovoce. Jednu ze svých kabel naplnil oněmi švestkami a hruškami, které již vyzkoušel – a druhou několika druhy jinými. A pak, spokojen a v znamenité náladě, usedl a pojídaje svůj ořech se sucharem a zapíjeje šťávou nezralého ořechu, hleděl na čilý ruch pestrého ptactva a opic ve větvích nad sebou. Nemohl nijak pochopit, jak je možno, že žil tak dlouho na tomto požehnaném ostrově, nemaje smyslu pro nic jiného nežli pro bezdůvodné obavy – jistě bezdůvodné, neboť za celou dosavadní dobu nenalezl nejmenší stopy ani po lidech, ani po nějakém škodlivém zvířeti – a pro nesmyslné hromadění trosek lodi, z níž s takovou námahou zachránil nejen potřebné předměty, což bylo jistě rozumné a nezbytné, ale i věci, které proň ani teď, ani při možném opuštění ostrova nemohly mít nejmenší ceny. Co bude dělat na příklad s těmi více nežli třemi metraky železa nepoužitelného stavu? Neboť i pro případ, že se naučí ukovat si některé nástroje, jež mu chyběly – motyku, kopáček, rýč – mohl k tomu použít jenom velmi nepatrné části kovu, jež shromáždil. Ale

radost z pohledu, jež měl před očima, zapudila brzy tyto ostatně ne právě spravedlivé myšlenky.

Hemžení ptactva v korunách pestře kvetoucích stromů – jako by se to živé květy pohybovaly – jeho křik a honění poutalo zrak, a několik malých opiček, černých s bílými licousy, které na něho zvědavě pokukovaly z nevysoké větve blízkého stromu, vzbudilo touhu mít je doma. A tak pomalu dozrál plán udělat si tady alespoň cosi jako „letní byt“. Údolíčko bylo bezpečně chráněno od bouří a jistě bylo i jinak stejně bezpečné jako jeho dosavadní tvrz. A nebylo to tak daleko od břehu, aby nemohl popřípadě denně docházet k moři a krátkou obhlídkou zjistit, zdali podobná nehoda jako jeho nepřivedla na ostrov i jiné trosečníky.

Výsledkem těchto úvah bylo, že si vyhledal rozkošné místo pod mohutným, zdravým, košatým stromem a zbudoval si tam menší domek – či větší besídku, ze stran dobře ukrytou a obklopenou plotem asi dva a $\frac{1}{3}$ metru vysokým. Besídka byla velmi brzy hotova, neboť sestávala jenom z lehké kostry, kterou zpevnil propletenými, pružnými větvemi. Střechu pokryl ohromnými palmovými vějíři, jichž nevyčerpatelnou zásobu skýtaly nízké, košaté palmy v nejbližším okolí a které opět připevnil převázanými pruty a tyčkami. Ohrada rovněž nedala přespříliš práce, neboť použil za její základ živých stromů, vysekav ostatní podrost k získání volného místa – použil jej většinou k propletení své ohrady, kterou později ve volných chvílích zdokonaloval. Přenesl si sem některé nejnnutnější potřeby – dobrou sekerku, džbánec, pokrývky i malé hodiny z kapitánovy kajuty, a ukryl si tu i malou část své zásoby střelného prachu a dvě muškety s příslušným střelivem a vše, co potřeboval k běžnému životu – i jednu z obou svých biblí. Lampičku udělal ze skořápky kokosového ořechu a přinesl si sem láhev se svým svíticím ptačím tukem či olejem. A strávil tu většinu dní až do konce prvního týdne srpnového a několikrát tu strávil i několik nocí po sobě.

V prvních dnech pokoušel se usušit si zde zásobu ovoce na deštivou dobu, o níž tušil, že co nejdříve nastane. Přinesl si k tomu cíli několik kusů plátna, které napjal na slunném místě, a rozestřel nasbírané ovoce na ně. Jiné druhy, k tomu vhodné, zavěsil na napjaté provazce. Ale tato námaha byla zničena – téměř vše uloupili mu za jedinou noc neznámí škůdci, nejspíše opice. Přenesl proto tento pokus do staré ohrady a přestěhoval zato svoji kozu na „letní byt“. – Pod utvořenou šikmou střechou z plachty napjaté přes provaz sušilo se na slunci a chráněno před deštěm ovoce velmi rychle. Ovšem že ne všechny druhy ukázaly se vhodnými – mnohé se velmi rychle kazily. Jiné však dopadly znamenitě. Zvláště ony švestky a hrušky, jež zkusil prvního dne, byly takto výborné a poskytly velmi dobře chutnající křížaly. Poznal rychle velmi mnoho chutného ovoce a do prvního srpnového týdne měl v ohradě krásnou zásobu nejen sušeného, ale i čerstvého ovoce, zvláště kokosových ořechů, zralých i polozralých, celé kupy jiných různých oříšků, krásné trsy banánů – poznal, že v sousedství údolí rostly dva druhy, jeden žlutý a druhý zarudlý, neobyčejně chutný a méně moučnatý. Citronovité a pomerančovité plody zkoušel uchovat čerstvé a zdálo se, že se to podaří. Rovněž i několik druhů dýňovitých a okurkovitých melounů, jež opice hojně vyhledávaly a které chutnaly skoro jako sladké evropské melouny, ač byly o mnoho menší. – A nasušil také značnou zásobu sena pro kozu.

12. srpna pršelo velmi silně a Robinson, tuše deštivé období, přestěhoval se do své pevnosti. A dobře učinil. Pršelo silně i 13. a od čtrnáctého pršelo skoro nepřetržitě až do 18. Pak dostavovaly se lijáky ještě častěji, takže často nemohl po několik dní vůbec ven. Naštěstí měl zásobu všeho, co opravdu potřeboval, neboť si vyudil a usušil i zásobu masa, vydav se po dvakráte na lov koz a několikrát na rybolov.

Zdokonalil velmi svoje uzení a sušení. Prováděl to tak, že ryby prostě vyvrhl a zavěsil na provaz na slunci. Když jich měl dosti,

udělal z několika tyčí kostru úzkého, vysokého stanu, zavěsil ryby – i jiné maso – na tyto tyče a obalil vše zevně plachtovinou, necháváje nahoře malý otvor a dole volný prostor, v němž zapálil po několik dní vždy na nějakou chvíli malý, ale silně kouřící ohnák. Když byl stan pln dýmu, přikryl horní otvor, nechal oheň vyhasnout a zakryl vše až k zemi. Prouzené ryby a maso potom vysušil na slunci co nejdokonaleji a uložil v bedničkách, které zhotovil z našťípaných prkének a vložil listím.

Maso kozí nejdříve nasolil a nechal několik hodin ležet v soli v bečce, zatížené kamením. Spotřeboval k tomu téměř všechnu sůl, ponecháváje si jí jenom tolik, aby bezpečně vydržel do příští suché sezóny, o které již věděl od loňska, že nastane v polovině října. Za tuto oběť získal zásobu znamenitých uzených, lososovitých a okounovitých ryb a uzeninu ze dvou koz. – Spolu s výtěžkem lovu, jež mohl provozovat za sušších dnů, mohl mít nouzi jen o chléb, jenž mu již docházel i při největším šetření. Jedl jeť jen po mase, spokojuje se s ořechy a sušeným ovocem. – A 28. srpna, vyšed na břeh, našel a chytil opět pěknou želvu. Nebyla tak velká jako první, ale zužitkoval ji tentokráte celou. Obětoval téměř všechnu zbylou sůl, uvažuje správně, že když má tolik slaného masa, nebude soli potřebovat, leda na čerstvě ulovené krocany, a že mu nic nezabrání, aby si i během deštivého období nevyvařil trochu soli, teť, když má pěkný kotlík a dvě veliké měděné mísy. – V želvě našel na třicet vajec, jež byla vítaným rozmnožením spižírny a vzbudila výčitky, že mu nenapadlo ohlédnout se pečlivěji po vejcích krocánů či jiného ptactva. – Potěšil se myšlenkou, že vše najednou nelze činit a že může být rád, že ve své nezkušenosti pomyslně na tolik.

V dlouhé této době, jež proň znamenala téměř skutečné zajetí uvnitř domku a v nejbližším okolí ohrady, zabýval se výrobou věcí, na něž dosud ve svém skoro neustálém shonu neměl kdy. Obával se vydávat se na dešť, jež v mokřém období těžce snášel, obávaje se návratu zimnice, které by již mohl podruhé podlehnout. Ale dík

opatrnosti a snad také díky hojnému požívání zdravého ovoce, jež tvořilo jeho hlavní potravu, zůstal úplně zdrav.

V první řadě doplnil podrobně zápisy ve svém deníku. Do vzpomínek vloudilo se mu pomalu hojně úvah a mnohou stránku popsal rozjímáním o životě a o světě. Zpozoroval, že některé zvláště ponuré dny budily v něm sklon k těžkomyslnému dumání, a protože to v jeho samotě nikterak nepřispívalo ani k obšťastnění, ani k posílení jeho mysli, rozhodl se čelit tomu tím, že psal vždy jenom v dobré náladě a že se ve chvílích skleslosti raději zabýval jen tím usilovněji prací ruční a tělesnou. Chápal, že jeho život, bude-li nucen strávit zde mnoho let, závisí v první řadě od toho, aby si udržel klidnou a spokojenou mysl.

Jedním z prvních pokusů bylo, že se pokusil o pekařství. Řekl si, že by se mu mouka z lodi zachráněná mohla jinak lehko zkazit. Těsto zadělané jen z mouky a vody a upečené mezi rozpálenými kameny vypadalo velmi vábně jako houska – ale ukázalo se naprosto nepoživatelným. Mohl stejně dobře hryzat do dřeva. Věděl, že těsto musí nakynout a že se k tomu užívá kvasnic nebo kvasu. Kvasnice neměl a o kvasu nevěděl, jak se dělá. Vzpomněl však, že se na chléb zadělává den předtím a že se to činí v díži, v níž zůstalo na stěnách a na dně hojně starého těsta. Viděl to jako hoch u pekaře, a když mu všetečně vytýkal, proč si řádně díži nevyčistí, odpověděl mu pekař s úsměvem, že to tak musí být, protože by těsto jinak nevykynulo. Zkusil to teď tedy podobně. Rozdělal těsto na prkénku, vyválel a vyhnětl je, rozestřel po prkénku a uložil v zásobárně. Druhého dne je navlhčil, seškrabal a přidal trochu mouky, smíchal ji s těmito zbytky v netvárnou, kašovitou směšninu v jednom ze džbánek a nechal stát do druhého dne v teple. Skutečně našel druhého dne, že těsto zkvasilo a bylo celé zpěněno. Šťasten, že mu vzpomínka z všetečného a zvědavého dětství pověděla více, nežli se naučil za celý svůj další „rozumný“ život, rozdělal nové těsto, přimísil do něho část svého kvasu. Vypracoval je důkladně a rozdělil je na tři

díly vyválel tři housky, každou asi jako dvě pěsti. Z plochých úlomků kamene, vylámaného při hloubení svého sklepení, postavil si na krbu jakousi pečící troubu ze tří stran i shora uzavřenou a rozpálil ji, rozdělav řádný oheň kolem ní i uvnitř. Když se mu zdálo, že je dosti rozpálená, vymetl uhlí a vložil tam na zkoušku malý kousek těsta. Ale zhnědlo za malý okamžik a spálilo se na uhel. Vyčkal tedy, až nový kousek zůstal hodnou chvíli nezměněn, načež vložil do trouby prvou housku a zakryl přední otvor malé pícky teplým kamenem. Aby pec nevystydla, nakupil kolem teplého uhlí a popela. Po chvílích nakukoval na svůj výrobek a měl radost, že mu pěkně hnědne. A když konečně uznal za dobré jej vyndat, musil jej od kamene urazit. Byl na povrchu upečen až přespříliš, ale uvnitř nedopečen. Přesto vypadal dosti slibně. Usoudil, že byla pícka ještě příliš žhavá, ale teď že by mohla být dobrá. Rychle vložil druhý bochánek, ale aby se mu opět nepřipekl, nasypal pod něj trochu mouky. Tentokráte se mu podařil mnohem lépe, vypadal velmi dokonale. Pícka, obložená uhlím, nevychladla příliš, a tak vložil ještě třetí housku, a aby nahradil ušlé teplo, nahnul ze všech stran i svrchu popel z uhlí a rozdělal kolem nový oheň. I toto pečení se povedlo nad očekávání, třebaže trvalo déle.

Prvou housku shledal při zkoušce jen o málo lepší nežli svůj ubohý kamínek z předešlého dne. Druhá byla zcela jedlá, ale tuhá jako nepodařený lodní suchar. Třetí však byla opravdu zdařilá, měkká a plná vzduchových bublinek, jak má řádná houska být. Viděl, že to bylo tím, že nejdéle kynula před pečením, a jásal, že porozuměl tajemství pečení. Houska byla opravdu výborná.

Později se mu povedly i vdolky – placky, pečené na horkém kameni. Pekl je pak častěji, neboť stály méně práce a příprav. O lívance se nemohl pokusit, nemaje omastku. Pokusil se také o kovářství. Po prvé, když vyráběl nové udice, zkusil to s hřebíky nahřátými do ruda. Uvedlo to jeho myšlenky na nové nápady, na které dříve nepřišel, jsa příliš zaujat tím, co znal z civilizace, kupř. při motyčce.

Ted' začal vymýšlet, ne jak by vyráběl evropské nástroje anebo jak by je napodobil z těch látek, které měl a které dovedl ovládnout, ale jak by je nahradil a čeho by mohl použít k dosažení téhož účelu. Prvním výsledkem tohoto myšlení bylo, že okoval svoji motyčku či kopáček, připevnil naň kus plochého železného pásu opatřeného několika děrami, jenž pocházel z kování jedněch lodních dveří. Urazil a ulomiv jej asi v polovici, přiřezal svůj kopáček podle něho a vyvrtal, vypálil a vydlabal do něho na příslušných místech díry, načež nejprve přibil a přinýtoval železo hřebíky a pak zpevnil celek svázáním pomocí řemene z usušené kozí kůže, kterou namočil. Po uschnutí ztvrdla a stáhla nástroj dokonale.

Z druhého konce kování udělal nový kopáček, vrazil topůrko do oka, jež tvořilo závěs dveří a bylo určeno k otáčení okolo železného kolíku. Po důkladném rozpálení podařilo se mu snadno stočit pás pomocí kleští a kolíku tak, že byl ted' postaven plochou plátu napříč k toporu a tvořil velmi účelný kopáček. Byl to nepatrný výkon, snad směšný pro toho, kdo je zvyklý pomoci si sám. Ale pro Robinsona, jenž dříve nikdy nic řemeslného nedělal a k dílu kovopracovníka měl jenom velkou úctu naprostého laika, který o něm ví jenom pramálo z doslechu a z rytin v knihách, znamenalo to opravdový rozhodující křest praktického zasvěcení. Od té doby přistupoval ke svým úlohám se zcela jiným duchem a bez zaujatosti a dovedl nalézat způsoby, jak se naučit tomu, čeho neuměl, a vymýšlet, čeho neznal. Z pouhého opakovatele známých věcí stával se pomalu vynálezce, jenž sám vymýšlel. A mezi těmito dvěma stavy lidské mysli je nesmírný rozdíl, skutečná propast, kterou dovedou ocenit jenom ti, kdo ji překročili a kdo sami, jsouce vynálezaví a plni schopnosti mít důvtipné a praktické nápady, mají příležitost ke styku s lidmi, kteří nikdy sami na nic nepřijdou a jež nutno všemu pracně naučit pouhým napodobením.

Pokoušel se potom i o vykování jakéhosi rýče, ale shledal, že na prostém ohništi, kde topil dřevěnými třískami a polínky, nemůže

své železo nijak správně rozhrívát, a odložil práci s úmyslem, že se k ní vrátí, až vymyslí, jak si udělat výheň a měch. Prozatím rýče příliš nepotřeboval, motyčka mu stačila. Nežli jeho pole vzroste tak, aby kopáč nestačil – kdoví, co si dovede vymyslet a udělat! Nového kopáčku použil hned, aby prohloubil stružku kolem domu v opravdový příkop, čímž pěkně vysušil podlahu.

Jednoho dne vyšel hned po prudkém lijáku, jenž náhle přišel a náhle skončil, zanechávaje po sobě modré nebe. Così se kmitlo u země a Nero skočiv, chytl pestrého, modrozlutého papouška, jež na pánovo volání přinesl živého. Robinson mu jej vzal, a ač se pták pokoušel jej kousnout, zanesl jej domů a uzavřel zatím do bedny. Byl to zřejmě zcela mladý pták a byl asi překvapen lijákem mimo úkryt – aspoň byl nadobro promočen a neschopný létat. Opravdu se sotva vůbec hýbal. Přemýšleje, jak by ptáka uchoval, vzpomněl na dosti tenký, ale pevný řetízek, jenž na lodi sloužíval k držení větracího příklopu v kapitánově kabině. Uvázal jej ptáku kolem nohy, a posadiv ptáka na příčný trámec pod střechou, uvázel jej k němu. Zavěsil mu pak na dosah různé ovoce, banány a různé ořechy a čekal, až pták zdomácní. Promočené zvíře choulilo se dlouho v koutku a zdálo se, že je nemocné. Několik dní sedělo téměř bez hnutí a Robinson se již bál, že mu zahyne, když jednoho dne, vrátiv se z vycházky nalezl Pola – jak ptáka pojmenoval – obírajícího banán. Pták pohlédl na vstupujícího, odhodil banán a šoural se stranou do svého kouta ke střeše. Asi nechtěl se svým vězňem „mluvit“. A nedal se také rušit žádným přimlouváním a lákáním.

Tento napjatý poměr potrval několik dní. Robinson vždy ráno na ptáka hovořil, volaje ho jménem, a dal mu nové ovoce do závěsu a naplnil vodou nádobku z kokosové skořápky přibitou k trámci. A pak nechal ptáka sobě samému. Papoušek sedal zprvu tiše, ale čím dále tím patrněji sledoval vše, co se kolem něho dalo, otáčeje se po Robinsonovi i po psu. Často si v koutku cosi pobroukával. Ale všechny snahy přimět jej k mluvení byly marné. A tu jednoho

odpoledne, když četl, pojídaje banán, byl náhle překvapen skřehotavým hlasem, jenž hlasně zavolal: „Polo! Jez, Polo! Na, Polo! Jez!“ Papoušek poprvé promluvil a hlásil se o svůj díl, jež mu Robinson zapomněl dát. Byla to prvá lidská slova, jež zde za rok uslyšel – kromě svých vlastních – a Robinson se jimi cítil podivně a prudce vzrušen. Rychle vyhověl volání povinnosti a od té doby byl přímý styk navázán. Pták odvrhl docela náhle svoji vzdorovitost a nepřístupnost a velmi rychle se zcela skamarádil a napodobil brzy různé krátké věty, jimiž Robinson své obírání se ptákem vždy stejně provázel. Naučil se také volat Robinsonovo jméno a často je opakoval až do omrzení, volaje svého pána ke hraní, když na to nebylo kdy. Vida jeho přítulnost, bral jej Robinson později z jeho trámce dolů a konečně mu prodloužil řetízek kusem provazu. Trvalo ovšem dlouho, nežli se odvážil pustit jej úplně volně po domku. S Neronem sprátelil se Polo velmi dokonale, rovněž i s kozou, která chodila do domku na návštěvu.

Tak nadešel den 30. září, výroční den jeho příchodu na ostrov. Oslavil jej s myslí přeplněnou dojmy a myšlenkami. Aby neupadl v přílišné dumání, jemuž se vyhýbal a jež naň zvláště v době deštového zajetí působilo velmi skličujícím dojmem, učinil z tohoto dne malou náboženskou slavnost. Uklidil již předešlý den celý domek co nejdokonaleji a strávil výročí půstem a čtením v bibli. Pak přečetl hlavní části svého deníku. Byl to první svátek, jež slavil. A také si toho dne rozdělil zápisy čarami na označení týdnů, a rovněž na svém kříži na pobřeží označil rok delším vrubem a od té doby udržoval rozdělení doby na týdny, snaže se zachovávat neděli vždy nějakým odlišným způsobem na rozdíl od ostatních dnů.

Zpozoroval, že mu dochází inkoust. A protože nesnesl přílišného rozředění, byl nucen jím co nejvíce šetřit, dokud zaň nenalezne nějakou vhodnou náhradu.

VIII

Tak strávil dva měsíce mokrého období v pracích a v zábavě se svými soudruhy lépe a rychleji, nežli se nadál. V polovině října se počasí rychle lepšilo, a tak uznal dobu za vhodnou, aby zasel svoje obilí. S vědomím, že rýže nejen vydrží mokro, ale žádá si je, zryl nejdříve kus půdy u ohrady a zasel polovinu rýže ještě v době mokra, druhou za prvých pěkných dnů, zavodnil je však stružkami. Potom upravil kus políčka pro ječmen a zasel jej rovněž ve dvou lhůtách, jednu část během obratu počasí, 19. října, druhou o 14 dní později. Od rýže i od ječmene uchoval si částku pro případ nezdaru s prvou setbou, neboť neměl tušení, kdy vlastně je zde pravá doba k setí. Potom se vydal ke svému „letnímu sídlu“. Nalezl je důkladně změněné. Ohrada se nejen ujala, ale vyrostla v bujnou spleť větví a listí. Stromy a větve, jichž k tomu užil, měly asi povahu naší vrby. Bujely, jako by si chtěly svoje zmrzačení co nejdříve vynahradiť. Tvořily opravdový háj svěže zeleného proutí. Také dvůr, prostora ohradou uzavřená, byla opět houštinou rostlinstva a Robinson potřeboval několik pracných dní, nežli ji opět vyklidil a upravil. Neobyčejně rychlý vzrůst stromů, jichž užil k letní ohradě, vnukl Robinsonovi myšlenku, aby jich použil i při svém hlavním obydlí. Nařezal několik otepí, mladé výhony i pruty větví – podobaly se celkem větvím a prutům topolu – a zarážel je v dvojitém kruhu asi dvanáct metrů vzdáleném od první ohrady, kde se vesměs ujaly a nejen skýtaly skvostný stín, ale během doby změnily se v pevnou ohradu, jež však ničím nepřipomínala lidskou přítomnost a sloužila domu k bezpečnému úkrytu. Zdokonaloval tuto ohradu opět ve volných chvílích novými a novými sazenicemi větších kůlů, jež vtloukl opět do země jako palisádu, a vytvořil během roku novou skutečnou hradbu, která bránila přístupu a jistě by byla odradila každého, kdo nebyl předem zpraven, že je zde ukryto obydlí, od

každého pokusu proniknout dále v místech této naprosto neproniknutelné houštiny. To se ovšem nestalo hned, prozatím byl to jenom řídký živý plot, jenž však rostl a houstl s neuvěřitelnou rychlostí.

Stará ohrada činila však tou dobou již úplně dojem přirozené houštiny. Aby nabyl pohodlnějšího, ale přece bezpečného vchodu, použil místa, kde skalní stěna tvořila nevelký výstupek, asi šest metrů vysoký. Zhotovil si lehký žebřík, který, přistaven stranou k výstupku, umožnil vystoupit na jeho horní kraj – uzoučkou to římsu, jež sotva stačila k postavení. Ale měkkou děratou skálu, z níž stěna sestávala, bylo velmi snadno zpracovat tak, že získal nahoře cestu, po níž mohl podél stěny přejít za větvemi stromů své bývalé hradby na vnitřní stranu, kde opět po jiném žebříku sestoupil dolů. Když odklidil zevní žebřík a ukryl jej do houští, neprozrazovalo nic ani při pozorném ohledání, že by zde byl vchod k obydlí. Horní římsu bylo lze zdola sotva rozeznat, nelišila se nikterak od jiných přirozených skalních hrbolů, a když urazil a zarovnal několik nerovností a drobných výstupků, nebylo možno, aby se kdokoliv po skalní stěně vyšplhal nahoru bez pomoci žebříku. Ani náhodný nález žebříku nemohl nic prozradit. Ukřýval jej vždy kousek opodál a nálezce nemohl z ničeho uhodnout jeho účel. – Potom zrušil svůj dosavadní přechod a nechal místo, kde dosud ohradu přelézal, po zevní straně úplně zarůst.

Ještě nežli tyto práce podnikl, pozoroval, že jeho krotká koza propadla neklidu a nepokoji, jenž ohlašuje touhu po přirozeném povolání zvířete, a viděl, že buď ji musí pustit, anebo učinit jiné opatření, nemá-li mu milé zvíře snad zahynout. Konečně přišel na nápad, jak by jí snad mohl opatřit společníka. Uvázal jí na rohy pevný provaz a dovedl ji do údolí, kde ji ulovil a kde od té doby nebyl, neboť lovil svoji kořist na bližších místech. Množství koz prchalo před nimi, dokazujíc, že kozy nijak nezměnily svého bydliště. Vyhledal volné místo na úbočí údolí, uřízl mladý stromek rostoucí o samotě a k pahýlu uvázal kozin provaz, ponechávaje jí asi metr volnosti. V nejbližším okolí pak, v místech, kudy byl ke koze přístup a kde kozí stopy a trus

prozrazovaly, že tudy zvířata přecházejí, upravil na stromy a křoví přes cestu oka z pevných provazů. Protože to nikdy nedělal, stálo ho to mnoho práce a pokusů, nežli vymyslel, jak oka upravit, aby v nich zvíře, jež by tudy prošlo, pravděpodobně uvízlo. Leč konečně vymyslel cosi, co mohlo účinkovat, umístiv oka tak, že procházející zvíře prošlo hlavou pohodlně pod horním provazem, ale strhlo hrudí dolní část oka s sebou. Zakryv dolní část oka větvičkami, aby holý provaz nezbudil podezření, odešel s Neronem a vystoupil na protější svah na místo, odkud mohl na zajatou kozu vidět, a uložil se tam v úkrytu na číhanou. Uvázané zvíře mečelo a naříkalo, nesnažíc se však příliš osvobodit, neboť bylo na uvázání zvyklé. Pásl ji tímto způsobem častěji v okolí ohrady. Ale teprve odpoledne, po odpoledním dešti, viděl houfec koz blížit se pomalu a zvědavě k místu, kde uvězněná družka naříkala. Vystoupily na volná místa na hřebenu úbočí a pak opět sestoupily dolů a zmizely mu v dolní houštině z očí. A pak se pohnula křoví nedaleko kozy a za chvíli statný kozlík vystupoval na stráň, provázen opodál několika kozami. Ale obešel místo, kde byla nastražena prvá past, a blížil se koze přímo do stráně, kde nebylo nic připraveno. Robinson již myslel, že plán na chycení ztroskotal. Ale když se kozlovy průvodkyně daly rovnou k nastraženému oku, doufal, že chytí aspoň jednu z nich. Skutečně se také jedna chytila, a když sebou chvíli marně cloumala, až upadla, mečíc a naříkajíc žalostně, vyskočil kozlík poplašeně a hnal se odtud – rovnou do jiného oka. Okamžitě rozběhl se Robinson s Neronem na místo lovu, aby předešel možnému uškrcení chycených zvířat. Chycený kozel postavil se statečně na odpor, ale brzy ho bezpečně spoutal pomocí provazů, jež mu přehodil přes rohy a uvázal dvěma směry, takže nemohl hlavou hnout. Potom teprve statečně zvíře s velkou námahou spoutal na nohou a položil bezmocně na zem. Ale zápas byl nesnadný, zvíře projevilo takovou sílu, že mohl Robinson jen s námahou udržet nohu, aby ji svázal a nezlomil. Koza dala mnohem méně práce, a tak měl dva nové zajatce.

Nemoha doufat, že by kozel šel dobrovolně s ním – a hnát jej a tahat násilím znamenalo neustálý zápas – naložil si jej Robinson na ramena a nastoupil v průvodu Nerona a krotké kozy cestu k letní ohradě, kam odtud bylo nejbližší. Odpočinuv si několikrátě cestou pod tíhou zvířete vážícího dobrých třicet kilogramů, došel konečně utrmácen do ohrady, přenesl kozla dovnitř, uvázal jej k pahýlu u země a rozvázal mu pouta. Potom ponechal obě zvířata sobě samým a odešel pro druhého zajatce.

Ke svému překvapení našel dva. Jiné zvíře zapletlo se do jiného oka a leželo uboze zkrouceno na druhé straně loviště. Vyprostil je a přemýšlel, co s nimi. Nemohl jich dnes již odnášet namáhavou

cestou. Uvázal je tedy za rohy k pahýlům uříznutých stromků tak, aby se nemohly zaplést, a opustil je, hodlaje se druhý den pro ně vrátit.

Učinil tak a našel jedno zvíře mrtvé. Zuřivou námahou vyprostit se zlomilo si nejspíše vaz. – Odnesl tedy zbylou kozu do ohrady a našel kozlíka již uklidněného, ale rozhodně v nevlídné náladě. Pustil přinesenou kozu volně v ohradě a dal se do stavění větší ohrady pro chycená zvířata. Usmyslil si, že ji udělá raději větší, aby mohl své stádo rozmnožit. Našel snadno místo, kde stromy tvořily přirozený kruh. Bylo jich dosti všude, kde některý velikán s mohutnou hustou korunou ubíral svému okolí sluneční svit. Ovšem nebyla to volná prostranství, ale bylo možno vysekat měkký dužnatý podrost a uvolnit dosti místa k pohybu. Vybral si jedno vhodné místo, a vysekav sekerkou stromky zde rostoucí, použil jich, aby propletl jimi okolní stromy jakoby kůly, podobně jako to udělal již jednou u svého letního sídla. Vchod nechal volný a tarasil jej příčnými tyčkami. Po týdenní práci byla ohrada tak dalece hotova, aby stačila svému účelu. A tak přenesl kozla a obě kozy do ní. Ohrada byla nepravidelný kruh, jenom asi patnáct kroků v průměru a neskýtala zvířatům mnoho volnosti. Stačila však, aby v ní mohla být zvířata ochočena a zkrocena. A krotká koza přispěla k tomu velice, neboť přicházejíc ochotně k Robinsonovi a berouc od něho pamlsky, jež jí přinášel, byla svým divokým druhům příkladem. Zvířata prchala sice vždy do opačného kouta, ale zvykala si vůči hledě. A již po několika dnech, ač se stále uhýbala, brala přece čerstvé listí, které jim podával. – Kozel zůstal však velmi dlouho vzpurným – ano, neochočil se nikdy doopravdy. Vzal sice podávaný pamlssek, ale stavěl se urputně k trkání, kdykoliv se Robinson pokoušel jej pohladit nebo chytit. A to i potom, když zkušeností poučen sledoval svého pána klidně, když jej převáděl na provaze na pastvu. Neboť Robinson soudil, že se místa, na nichž se kozy zdržovaly, vyznačují asi travou a rostlinami, které jim jsou zvláště vítány, a proto je vo-

dil, když je na sebe navykl, častěji na pastvu, svázány mezi sebou za rohy a drže je na pevném provazu. Pokoušely se sice utéci, ale pomoc Neronova je držela na uzdě. A když vykonaly tuto procházku několikrát jednotlivě, jen ve společnosti krotké kozy, daly se vodit i v houfku s kozlem. V jednom koutku ohrady zřídil pro ně pěknou střechu k ochraně od deště i od slunce a zvířata pod ní strávila většinu denního času. Aby jim nemusil nosit vodu, zavedl jim do ohrady stružku z pramene výše nad ohradou.

Opravdu neočekávaný zdar prvního lapačského pokusu povzbudil ho k opakování. Chytil při tom ještě jednu kozu. Připisoval tento zdar tomu, že tato zvířata vůbec dosud nepoznala nástrah a nebyla zvyklá dávat pozor na cokoli jiného nežli na přirozená nebezpečí. To ovšem bylo proň nedocenitelnou výhodou, neboť všechna zvířata jsou tak bystrá, ostražitě si velmi rychle zvyknou pozorovat vše cizí a neobvyklé, jakmile jednou pochopila, že jsou ohrožována.

Přemýšlením zdokonalil svoje okařské umění tak, že mohl doufat, že jím časem nahradí potřebu lovit puškou. Neboť třebaže měl střelného prachu znamenitou zásobu, nevyčerpatelná nebyla, a on nevěděl, zdali jí nebude potřebovat k vážnějším účelům, k boji o život. A tak věnoval této věci mnohou chvíli večerních úvah a praktických pokusů, vymýšleje oka, nástrahy a pasti, až pomalu přišel na mnoho lapaček, jež mu opatřily mnoho mrtvé i živé kořisti. Líčil je na cestičky, které si zvíře a ptactvo v houštinách a v trávě vyšlapaly. Svých „krocánů“ nelovil již vůbec jinak nežli do ok, a chytil při tom i některá jiná zvířata, o nichž dosud neměl tušení, že na ostrově jsou. Což ovšem nebylo nic divného, neboť na ostrově vlastně vůbec nebylo volných prostranství, kromě břehu tvořeného okruhem přílivového dosahu, který byl pokryt pískem, balvany a škeblemi. Vše ostatní bylo zarostlé houštinou ponechávající jen tu a tam trochu volnější místa, krytá jenom vysokou travou a býlím. Toliko na některých místech pod nejvyššími a nejhustšími stromy byla někdy

opravdu volnější místa. Tam však nebylo milo pobývat. Bylo tam pod hustou klenbou listí téměř tma a dusno k zalknutí.

Takto poznal ve své kořisti několik druhů větších i menších kurovců, vesměs znamenitý to příspěvek pro kuchyni, ale i dva druhy čtvernožců, z nichž jeden živě připomínal divokého králíka s velkýma sice, ale kulatýma ušima, a druhý větší nepodobal se ničemu, co by bylo lze popsat jinak nežli jako vepříka s malýma, myšíma ušima, na čtyřech dosti vysokých, stejných nohách jako pes, s hladkou, černohnědě a bíle pruhovanou srstí. Obojí druh skýtal znamenitou pečení.

Na svých vycházkách k říčkám zahlédl častěji nějaká větší zvířata, jež prchla příliš rychle, aby viděl více nežli šedý trup jakoby velkého vepře mizícího hbitě pod křovím. Dosud však nikdy se mu nepodařilo některé opravdu spatřit.

Věnoval také mnoho péče rybolovu. Jsa dobře zásoben nejrozmanitější potravou, nelovil ovšem vlastně z potřeby, ale pro zajímavost zaměstnání. Nové udice, za dešťů zhotovené, osvědčily se plně a chytil mnoho rozmanitých ryb. Poznal, že na různých místech zdržovaly se různé druhy. Slyšel však kdysi, že jsou také ryby jedovaté, a proto odhazoval všechny, které se nepodobaly známým druhům. Bylo dost takových, které vypadaly úplně jako losos, pstruh, sled, úhoř, okoun, štika, bělice nebo kapr. Domníval se, že drže se jich, nemůže chybit, a toto pravidlo se mu také osvědčilo.

Vyvařil si také novou zásobu soli, používaje k tomu kotlíku a obou mis. Velký, asi dvanáctilitrový kotlík a mísy, jež pojmuly každá asi osm litrů, daly na jedno vyvaření asi osminu kilogramu soli, neboť získával raději méně, aby dostal sůl co nejčistší, prostou hořkých součástí. Vyvařil si však i trochu hořké soli, věda, že v tropech není nic zhoubnějšího nežli ucpaná střeva. Leč při na ovoce bohaté své stravě nepozoroval dosud nejmenších nesnází a loňská zimnice se letos vůbec nedostavila. – Na žhavém slunci mořského břehu šla práce velmi rychle, a tak, udělav si vhodné ohniště mezi kameny,

vyvařil v několika dnech dosti soli, aby byl zabezpečen na dlouhou dobu. Potom se zaměstnával touto prací jenom příležitostně za dlouhých večerů, kdy plápol ohně příjemně plašil tmu. Mimo to zřídil si i solivar sluneční po vzoru brazilských obyvatelů. Zavěsil kus dehtované plachty na čtyři kůly, naplnil ji mořskou vodou a nechal na slunci, chráně ji před deštěm jiným kusem plachty, kterou přes ni před deštěm přehodil a příčnou tyčí střechovitě nadzdvihl. Když bylo vykrystalizováno dosti soli, vypouštěl vodu obsahující hořkou sůl a nechal zbylou sůl vysušit. Docílený výrobek byl výborný a téměř bez hořkosti. Toto zařízení pracovalo bez námahy a vyžadovalo pomoci jen v době, kdy hrozily odpolední lijáky. Neboť skutečně suchého období vůbec nebylo – bylo jen málo dní vůbec bez deště. Ale netrvaly nikdy dlouho, ustávaly náhle, jako náhle se spustily, a pak vše vždy velmi rychle vysušily horké sluneční paprsky. V době mokra byl naopak málokterý, pakli vůbec který den bez deště, a lijáky trvaly někdy mnoho hodin nepřetržitě. A někdy přšelo s přestávkami i několik dní.

V tomto střídavém horku a vlhku rostlo všechno ovšem s přirozenou bujností. Zasetá rýže dařila se zvláště znamenitě a slibovala vydatnou žeň. S ječmenem měl menší zdar, neboť prvá setba trpěla při svém květu a zrání vlhkem a nedopadla daleko tak dobře jako obilí zaseté o 14 dní později.

Horší nesnáz však mu působili lupiči – okřídlení i čtvernozí. Přišli asi na chuť nové plodině a ohrožovali ji zcela vážně. Čtvernožci hned za mlada. Na ochranu proti nim ohradil políčka hustou ohradou z propletené košiny. Byla to ovšem velká práce za slunečního úpalu a byl nucen se při ní chránit jakousi stanovou střechou, kterou věšel nad sebou na tyče. Ale byla nutná a vyplatila se. A jeho přítomnost zapuzovala zvěř. Když pak klasy zrály, našlo i ptactvo zálibu v mladém zrní a počalo políčka navštěvovat. Postřílel tedy hodně těchto zlodějů a pověsil je na výstrahu za nohy na provazech přes pole natažených. To účinkovalo podivuhodně a obilí dozrálo

pak téměř nerušeně. Na konec sklídil na tři litry rýže a asi osmnáct litrů ječmene. Uschoval je v pytlích z plachtoviny.

Hned v listopadu dostala starší z obou nově chycených koz rodinu – tři roztomilá kůzlata. Vzala je i s matkou do ohrady letní „vily“, kde ostatně byly často všechny, až na kozla. – A o měsíc později následovala i jeho první koza se dvěma kůzlaty. Ošetřoval je teď pečlivě, a když kůzlata poodrostla a začala žrát, pokusil se o dojení koz. Nezkoušel toho nikdy a měl mnoho nesnází, nežli se mu to podařilo, neboť zvířata, ač jinak již velmi mírná a přítulná, byla při tomto pokusu velmi vzpurná. Ale konečně rozluštil tuto nesnáz a mohl se skoro po dvou letech opět jednou napít trochy teplého mléka. – Ale brzy si řekl, že je skoro zbytečné, aby týral zvíře a ubíral přirozenou potravu kůzlatům, dokud nebude moci získat tolik mléka, aby je zpracoval na sýr a máslo. Neboť kokosové ořechy rozdrceny a vylouženy vodou poskytovaly mu hojnost znamenitého a velmi živného mléka, jež mohlo závodit i s dobrou smetanou. A působilo tak osvěživě, jak kozí mléko v této horké, vlhké krajině nikdy působit nemohlo.

Když byl hotov s výrobou soli, vyvařil a vypekl si také velikou zásobu ptačího tuku ke svícení a vedle něho i tuku rybího. Vyhodil zbytek loňských uzených ryb do malé zátoky mezi skalisky a upozoroval, že přilákaly množství ryb. Učinil tam dobrý lov a od té doby vnařil na tomto místě všemi odpadky své kuchyně. Leč brzy se dostavovalo i příliš mnoho velkých, dravých ryb, jež mu ryby plašily a jež nemohl chytat. A tak se přestěhoval na mělčí místo, kde množství kamenů bylo příčinou, že se veliké ryby těmto pastím vyhýbaly. A tam chytil mimo mnoho pěkných ryb jedlých několik velkých dravců – žralokovitých i jiných, jichž neznal a jež vypadaly jako ploché desky, vroubené ploutvovými hřebeny, podobné platýzům, a jichž maso mu nechutnalo, Vypekl je tedy na tuk a činil to pak se všemi, jichž nechtěl jinak zužitkovat. Ryby byly velmi tučné a brzy měl jeden soudek od prachu opět úplně plný čirého rybího tuku.

Zkoušel také dobýt tuk z ořechů, ale nemaje potuchy, jak to navléci, nedocílil výsledku, a umínil si postarat se raději o máslo. Ale pro toto období se chtěl již spokojit s tím, co měl, a odložil tento podnik na dobu po jarních deštích.

Nežli nastaly, provedl jiný úmysl, jímž se již déle zabýval a k němuž nepřišel pro jiné zaneprázdnění. Vydal se na výpravu na protější stranu ostrova, kam se dosud nedostal. Zrobil si tedy dvě kabely, opatřil se kusem dobře prouzeného masa, zásobou sušeného ovoce a několika suchary a ozbrojen ručnicí, sekerou, šavlí, pistolí a příslušným střelivem a menším z obou lodních dalekohledů, které zachránil z kapitánovy kabiny, vydal se s Neronem na cestu, když byl dříve dobře obstaral a opatřil svá zvířata. Polo poletoval již úplně volně a vracel se jenom dobrovolně k svému pánu, jež si patrně velmi oblíbil.

Pustil se nejdříve po břehu, ale přišel k hluboké zátočině, kde moře vnikalo několik kilometrů do vnitra ostrova, a rozhodl se, když dorazil k jejímu konci, jít tímž směrem rovně dále do ostrovního nitra, usuzuje, že bude v těchto místech jistě nejbližší napříč k protější straně ostrova, neboť zde byl ostrov jistě mořem napolo přeříznut. Pokud šel po břehu, šlo se mu velmi dobře, neboť mohl většinou využít plochého, oblázkovitého a neporostlého okraje, jež voda omývala a jenž byl suchý až na chvíle nejvyššího přílivu. V tu dobu byl nejvyšší příliv po poledni, kdy pro slunce stejně nemohl dobře dále. Používal tedy k cestě doby dopolední a v době, kdy ho slunce a voda zahnalý dále od břehu, odpočíval nebo se zabýval prohlížením plodin, jež tu našel. Později odpoledne vydal se dále, až si před večerem vyhledal vhodné místo k přespání – vždy opět na větvi stromu, hlídán dole věrným Neronem. Cesta nebyla však příliš pohodlná ani na břehu a tak ušel denně sotva více nežli osm kilometrů, obyčejně ani ne tolik, neboť si zacházel. Když pak třetího dne zabočil od konce mořské zátoky do vnitra ostrova, zdržovaly ho houští a neprostupná místa tak, že se často jen stěží dostal vůbec

kupředu a že byl nucen opět a opět značně si zacházet, takže jen s velkou pozorností mohl pomocí kompasu udržet přibližný celkový směr. Dostal se však velmi brzy k dosti sráznému hřbetu, na nějž vystoupil. Byl porostlý vysokým stromovím, ale když po něm vystoupil, dostal se na volnější místa, kde před ním prchalo mnoho koz – více nežli jich kde dosud viděl. A také překvapil několik jiných zvířat, mohli to být velcí králíci nebo malí šedohnědí psi – byli však příliš rychlí, aby je viděl důkladně. Jednou přeběhlo kolem něho zvíře, jež stanuvši, ohlédlo se po něm – vypadalo úplně jako malý, spíše však šedý nežli žlutý skvrnitě pruhovaný jaguár, nebylo však větší nežli malý pudlík.

Konečně se dostal na místo, kde skalní hřbet čněl výše nežli okolní stromy. Nebyl holý, ale vypadalo to, jako by zde byla řádila vichřice, která všechny stromy smetla na jednu stranu se stráně a jako by dešťový příval byl obnažil zbylou půdu až na holou skálu. Vyšplhal na vrchol a rozhlédl se. Opravdu odtud viděl moře nedaleko před sebou. A za ním, v šedomodré dálce, pruh země. Byl dlouhý a vlnitý – jako táhlý, nepravidelně zubatý pruh táhl se po obzoru, jistě aspoň pětáctýřicet mil daleko – sedmdesát kilometrů, ne-li více, odtud k západojihozápadu. Viděl jej jen proto, že byl právě neobyčejně jasný den.

Nevěděl, jaká je to země, ale soudil, že to je jihoamerická pevnina anebo nějaký veliký ostrov. Ani jeho dalekohled nemohl ho o tom poučit – ba viděl jím spíše ještě méně, neboť jím se celý obraz jevil spíše jenom jako slaboučký, lehce šedě nadechnutý stín na obzoru. Ale byla to země – mraky nemohly takto vypadat. A Robinson nikterak netoužil dostat se tam. Neboť ač nevěděl, v kterých končinách je, věděl, že je daleko mimo území osídlené Evropany. A divoši těchto končin za hranicí španělských ostrovů měli pověst divokých lidojedů, kteří opětovně pobili a snědli větší výpravy, které jim padly do rukou. – A z druhé strany, mýlil-li se ve svém počtu a patřila-li tato země k těm, které osídlili nebo navštěvují Španělé, jistě se dříve či

později ukáže nějaká loď; ne-li u samotného ostrova, tedy aspoň na dohled.

Jsa podivně povzneseně klidný a v duši spokojený ubíral se potom dále, směrem, kudy bylo nejbližší k moři, které zde tvořilo rovněž zátoku – mělčí než tu, podle níž přišel, ale do oblouku rozlitou.

Byl nucen ze široka obejít místo pod svou rozhlednou, neboť tam bujela divoká, neprostupná houšť, pokácení lesní velikánové a nové, na jejich mrtvolách vyrostlé stromky, tvořící s jejich větvemi a kořeny nerozluštitelnou spleť. Rozhlédnuv se a určiv si směr, našel vsutku schůdný pruh a ocitl se brzy na místě, jež si zvolil k noclehu. Složil svůj náklad a usedl k odpočinku. Così se kmitlo – Nero, jenž seděl tiše u něho, vrhl se do řídkého křoví a za chvíli se vracel, nesa malé, asi jako divoký králík velké zvíře v rudohnědém kožichu, s dlouhou hlavou a dlouhým huňatým ocasem. Nebylo lehké rozeznat, k jakému druhu zvířat patří – připomínalo trochu dlouhohlavou kunu a mělo rozhodně dravčí zuby. Ještě rozhodněji však poskytlo znamenitou pečení. Vzal staženou kůži druhého dne s sebou. – Odpoledne druhého dne ocitl se docela nenadále na konci lesa – na břehu. Přes všechny okliky našel tedy dobře svůj směr a dostal se vsutku k zátocce, kterou si vyhlédl z holého hřbetu.

A stanul překvapen. Břeh se přímo hemžil želvami! Bylo jich zde jistě několik set!

Byla to jistě nehoda, že se dostal při ztroskotání na stranu, kam nevycházely a kde za půldruhého roku našel jenom tři!

Poznal, že je zde želví plemeň, neboť jak šel po kraji pobřežního písku, jenž tu byl jemný a sahal daleko nad pravidelnou hranici přílivu, vyhrabal Nero na několika místech z písku hromádku želvích vajec. Byla však vesměs k nepotřebě, jsouce již blízka vylíhnutí. Ale vydá-li se sem včas, snad brzy po konci deštivého období, bude jich tu moci nasbírat tisíce!

A mezi želvami a na skalinách, jež tu čněly z písku na okraji vod, bylo tu nesčíslné množství vodního ptactva – racků, buňáků a ji-

ných, jichž neznal, malých i velmi velikých. Nero způsobil ohromný poplach a povyk, rozběhnuvše mezi ně a plaše je. Zdvihli se s křikem a kroužili, krákajíce a ječíce v celých hejnech, dokud Robinson psa, který měl z tohoto poplachu patrně rozpustilou radost, nezavolal. Bylo tu patrně také ptačí hnízdiště. Kdyby se byl dostal sem včas, mohl tu nashromáždit i spousty ptačích vajec. Ale jakoby naschvál zahnal jej osud právě na nejnepříznivější, nejpustší končinu ostrova, kde skoro nic nežilo a kde i stromové bylo plané, bez ovoce.

Přesto však, po chvílce uvážení, netoužil usadit se zde. Množství ptactva působilo zde opravdu téměř nesnesitelný křik a bylo by jistě velmi obtížné nalézt zde klidné místo ke spokojenému pobytu. A pak, měla-li sem přistát civilizovaná loď, stane se tak jistě ze strany, v kterou ležely evropské osady, a to bylo k východu a k severu. Zde se nemohl nadít ničeho a při pomýšlení, že by sem mohli přijet divoši, otrásl se mimoděk.

Nocleh si našel kousek od břehu, sestřeliv si dříve velkého ptáka, jenž velmi připomínal divokou husu. Ale ukázal se nepoživatelným pro silný rybí pach a pro tuhé, černé, houževnaté maso. Nero sežral kousek s chutí, ale Robinson ho nemohl pozřít. Spokojil se tedy se zbytkem včerejšího úlovku, kouskem sucharu a suchým ovocem.

Ráno šel kus cesty podél břehu a dal se pak nazpět k domovu údolím říčky, o níž měl podle směru za to, že ho přivede nejlépe blízko k domovu. Prošel nádherným údolím, plným květů a plodů, spatřil mnoho rostlin, ovoce i zvířat, jakých ještě neviděl, a dostal se na krásný opravdový palouk skutečné trávy, kde se páslo několik zvířat, jež však při jeho vstupu utekla, zahnána psem, který vyběhl napřed. Utábořil se tam a povečeřel velikého kurovce, jež ulovil.

Sledoval potok ještě celý následující den, a pak se stala cesta neschůdnou a byl nucen odbočit stranou. Odtud nešel za den ani snad dva kilometry. Dostal se do houštin, z nichž nebylo možné se vyplést, a často nezbývalo nežli si razit cestu sekerou. Po třídenním lopocení měl opravdu strach, že v této bujně, kypící a hýřící přírodě

zahyne hladem a námahou. Toto byl skutečný, opravdový tropický prales! Chrám přírody původní a prvotní, dusící vše, co k ní nepatří, v bujném objetí. Spleť lián, stromů, křoví a trav tvořila skutečnou hradbu. A ubohý Nero zkusil zde ještě více nežli Robinson sám. A tak považoval za skutečné štěstí, když se čtvrtého dne dostal zpět na břeh, aby se mohl vrátit toutéž cestou, kterou sem přišel.

Vrátil se domů po patnáctidenní nepřítomnosti, utrmácen a unaven, že se mohl sotva hýbat, a s šatem rozedraným na hadry, sám poškrábán a odřen bolestivě na nesčetných místech po celém těle. Byl tak znaven, že se domů sotva dovedl, a jenom vědomí, že je jeho letní obydlí nedaleko, dodalo mu síly dokončit cestu a přelézt ohradu.

Vrhl sebou na lože a umiňoval si v duchu svatosvatě, že se vícekrát nedopustí takové pošetilosti, aby se pustil do houštin ostrovního vnitra – a aby vůbec svůj domov opustil na tak dlouhou výpravu.

Jeho kozy jej vítaly s patrnou radostí a byl hluboce dojat jejich příchylností. Papoušek však zmizel a nevrátil se ani na volání. Druhého dne spal skoro celý den, a pak, zotaviv se a občerstviv, šel ke svému hlavnímu obydlí. Nalezl tam všechno v pořádku, až na znovu zbudnou půdu nádvoří. Pohled na místa, která mu byla skutečným domovem, vyloudil mu z očí dojaté slzy. Nemohl se ubránit dojetí. I Nero zdál se být rád, neboť pobíhal kolem a prolézal všechny kouty, štekaje radostně. Po celý týden věnoval se Robinson jenom odpočinku, zaměstnáváje se jenom nejnnutnějším. A zatím se dostavilo jarní deštivé období, a když se Robinson cítil opět svěžím, byl zajat dešti. Použil první pěkné chvíle, aby své kozy převedl z letního sídla do starého obydlí. Postavil jim v rychlosti v zevním pásu, mezi starou ohradou a novým plotem, u skalní stěny na opačném konci, nežli byl žebříkový výstupek, dobrý přístřešek a kozy tam přečkaly deštivou dobu ve zdraví a spokojenosti, nacházejíce dosti pastvy v prostoře mezi ploty. Zkusil pro ně dosti

obav, neboť svou nerozmyšlenou cestou zapomněl pořídít pro ně jakékoliv zásoby. Naštěstí se zdálo, že jim šlo listí, bující na obou ohradách a mezi nimi, docela dobře k duhu. I obě kůzlata prospívala znamenitě a rostly z nich pěkné kozičky. Třetí noc, kterou zde opět strávil – vlastně pozdě večer, ale když už ležel v lůžku po únavném dni, náhle se polekal. Slyšel volat svoje jméno. „Robe! Robinsone! Ubohý Robinsone!“ volal silný hlas. Když se probudil a nemohl se vzpamatovat, naslouchal v nočním tichu. „Robe! Robinsone!“ ozvalo se opět, tentokrát nad ním. „Kdes byl? Kdepak byl Polo? Půjdeš sem! Jdeš sem, ty darebo! Hodný Polo! Pojd', Robinsone!“ Ztracený Polo seděl nahoře na trámci a volal ze vší síly. Měl patrně zmoklé svobody dosti, a vzpomínaje na blahé doby, vyhledal staré obydlí a teď se hlásil všemi slovy, kterými jej volal jeho pán, když se pták nevracel večer včas domů.

Zavolal na ptáka a Polo slétl k němu a od té doby se z domku nevzdálil po celou dobu dešťů.

IX

Tentokrát trvala jarní dešťová doba mnohem kratěji nežli loňská – snad následkem větrů, jež vály více od západu. Robinson strávil ji mnohými pracemi, na něž pomýšlel podle zkušenosti minulého období. Měl tentokrát mnohem méně sušeného ovoce – zaměstnání a zábava s kozami a jeho cesta daly mu zapomenout na toto opatření – ale měl přece dosti banánů zavěšených pod střechou a více nežli dosti kokosových ořechů. Umínil si ovšem, že se mu podobná neopatrnost vícekrát přihodit nesmí.

První starostí, když se znovu usídlil ve své tvrzi, byla prohlídka zásob šatstva. Ty, jež měl na výpravě, zničil docela. Měl ovšem šaty, které našel v truhlicích námořníků – patery úplné šaty a čtyřiatřicet hrubých, vzorkovaných košil, mimo jeden pěkný a jeden všední oblek kapitánův. Ale hleděl na tyto věci s téměř žárlivým okem lakomce. Byl si usmyslil šetřit se vším a vystačit co možno tak, aby nemusil na nic ze svých zásob sáhnout. Vedla ho přitom jen napolo příznávaná myšlenka, že je snad odsouzen, aby zde vydržel o samotě do smrti, a bál se, aby ke konci života, po letech dostatku, neměl ve stáří nedostatek věcí, bez nichž se teď, v mládí a v plné síle, může obejít. Otázka šatstva byla tu velmi důležitou, neboť nejen že pobyt na slunci byl bez šatu obtížný a že bylo mnohem snesitelnější chodit aspoň v lehkém oděvu, ale Robinsonovi se zdálo, že kdyby přestal zachovávat zvyky Evropana a sestoupil k obyčejům divochů, že by nezbytně a rychle klesl na jejich úroveň. A tato obava, která se ho zmocnila velmi brzy v prvních dobách jeho pobytu na ostrově, byla snad příčinou, že vydržel taková léta, udržuje se na výši kulturního člověka, ano, že nejen neklesl, ale naopak rostl v duševním vývoji a stal se člověkem mnohem hlubším, myslivějším a jemnějším, nežli byl, když na ostrov přišel. Byl to spíše zdravý pud nežli plně uvědo-

mělé myšlení, který ho vedl správným směrem, neboť se opravdu vyhýbal přílišnému přemýšlení o těchto otázkách, boje se zoufalství, jež hrozilo zmocnit se ho při pomýšlení na bezútěšnost jeho možné budoucnosti. – Pořádek v obydlí, pořádek a pečlivost v šatstvu, pořádek v životě, zachovávání nedělí věnovaných četbě bible a přemýšlení o světě a jeho záhadách přispěly k tomuto výsledku jistě právě tak, jako společnost jeho čtvernohých i okřídlených přátel. Neboť cítil správně, že má-li člověk povinnosti, není opuštěn ani samotěn.

A veden touto myšlenkou, obětoval i trochu ze své úzkosti o bezpečnost a prorazil blíže kozího přístřešku otvor do vnitřní hradby, aby si udělal pohodlné spojení se svým stádem. Zahrazoval jej ovšem z počátku vždy pečlivě trámci a ukrýval v houští živých větví; ale ponenáhlu si zvykl a ztrácel své obavy. Rychle houstnoucí zevní ohrada a pak myšlenka, že za doby dešťů je každá návštěva zvenčí jistě nejméně pravděpodobná, uklidnily jej brzy úplně.

Vyčistiv, vyvětrav a spořáдав svoje zásoby šatů, pustil se Robinson do výroby obuvi. Měl sice ještě dvoje netknuté plachtovinové lodní střevíce – tvrdé a těžké námořnické boty, jichž měl tři páry, nebyly proň zde k ničemu – ale ty nemohly vydržet dlouho. Chodíval ovšem zpravidla bos při všech pracích domácích, ve „hradu“ i ve „vile“. Ale neodvažoval se bosky na cesty do lesa, kde bylo mnoho trní a kde se přece stále bál jedovatých hmyzů a hadů, ač dosud žádného neviděl. Prvý pár roztrhal za několik prvních měsíců po svém přistání a druhý rozbil dokonale za své poslední výpravy. Teď se pokoušel jednak oba roztrhané páry spravit, jednak si podle nich udělat nové. Přišil si nejdříve záplaty a pak podšil roztrhané provázkové podešve vrstvou hadříků z roztrhaných lodních plachet. Těch měl ovšem zásobu téměř nevyčerpatelnou.

Ušil si i dvoje nové střevíce. Jedny lehké pro obyčejnou potřebu, prosté, jednoduché střevíce z plachty, podšité dvojitou vrstvou plachtoviny a svazované na nártu provázky. Druhé pevnější, z nej-

silnější plachty, pod něž si upletl podešve z provázků získaných rozpletením lodního lana. Pletení dalo ovšem mnoho přemýšlení a mnoho práce, ale konečně se mu práce povedla, když si pro ni vymyslel svůj vlastní a jistě původní způsob. Udělal si ze dřeva malý rámeček a přepjal jej sítí tenkých provázků. Na tento síťový podklad pletl pak podešev ze silných provazců tak, že nejprve táhl provázek podle obrysu podešve, připevnil jej pevně k síti, uvázav jej k ní pevně provázky, a pak obrys vyplnil tak, že vedl provaz ve spirále, až byla podešev vyplněna řídce vedenou provazovou spirálou. Druhý provázek vedl pak, proplétaje jej napříč, přes první od paty ke špičce. A potom propletl či prošil vše spoustou tenkých provázků, až dostal tuhou, téměř tvrdou podešev, na kterou přišil kus tlusté plachtoviny, z níž potom ušil svršek střevíce. Výsledek nevyňikal právě elegancí, ale byl jistě docela uspokojivým výrobkem samouka, jemuž šlo v první řadě o upotřebitelnost. A sliboval si, že další páry budou ještě mnohem lepší a vzhlednější. Přišel během práce na mnohé nápady jak si počínat. Ani rozbitých spodků nezahlodil, ale sešil a vyspravil je k potřebě. Místa, jež by byla dřela tělo, spravil kusy ustřiženými z nohavic a nohavice nastavil, prodlouživ je nejtenčí plachtovinou, kterou měl. Byly neforemné, ale byly dobré. A pak si upravil jiné, jedny obnošenější z nalezené zásoby, kterých však dosud sám nepoužil. Našil si na kolena a na zadnici pevné záplaty, jež je měly chránit od rozedrání, a podobně si upravil i jednu košili záplatami na loktech.

Strávil tím při denním zaměstnání celý měsíc. Ušil si ještě praktickou poboční kabelu a potom se pustil do práce, kterou měl dávno na mysli a o které již mnoho přemýšlel. Do výroby otáčecího brusu. Otupil již několik seker nadobro, neboť je raději střídal, nežli by se s nimi brousil – měl jich slušný výběr a zásobu. Ale i broušení nožů a příruční sekerky, za niž si vybral tu nejmenší z celé zásoby, dalo na pevném brusu mnoho práce a nedopadlo valně. – Maje jen velmi nejasnou vzpomínku na potřebný mechanismus, jež od

mládí neviděl, přemýšlel dlouho a často, nežli rozluštil, jak celou věc uspořádat, aby pracovala. Výroba sama nebyla ničím právě nesnadným. Vodní žlab pro brus a základní kostra podstavce byly velmi prostou věcí, rovněž osa brusu a její upevnění, a ani hnací kolo nebylo ničím velkým, když jednou přišel na myšlenku udělat je ze dvou vrstev zkřížených prken, jež vyřezal pilou a osekal sekerkou, sbil dohromady a pak přiřezal pečlivě do přesného kruhu. Nejpracnější bylo vyřezání žlábků pro hnací provazec. Díry pro osu kola i brusu vyvrtal snadno, maje veliký i malý nebozez. Ale musil dlouho zkoušet, nežli našel, kam připevnit hnací páku od šlapadla a šlapadlo samo, a nežli stanovil patřičné poměry délek, aby se brus otáčel přiměřenou rychlostí. Nakonec však bylo účelu dosaženo a Robinson měl nad plodem svého prvního inženýrského pokusu takovou radost a byl naň tak hrdý, jako kdy který vynálezce na světě. Neboť ačkoliv nevynalezl nic nového, musil nejen vynalézt celý přístroj znovu podle velmi povrchní a jen zevního celku se týkající vzpomínky, ale byl nucen vynalézt i celý postup výroby, aby práci ovládl pomocí nástrojů, jež měl. Nemaje ani řádného, pevného stolu, tím méně pracovní lavice, byl nucen si vypomáhat při obrábění dřeva nejrůznějším způsobem. Když však se brus točil a jiskry vesele lítaly od přidržené sekerky, cítil Robinson, že si nezbytně musí k práci zaspívat, jako kdysi v dětství slyšel pouličního brusiče. – Nero, vida pánovo veselí, provázel jej štěkotem a radostnou proháňkou. – A Robinson neustal, pokud nenabrousil všechny své nástroje. Naštěstí to dovedl dobře, měl příležitost naučit se tomu již na své plantáži. I brusy měl dobré, zachrániv všechny, jež měl lodní tesař ve své dílně.

Nežli deštivá doba skončila, použil každé suché chvílky, aby si připravil pole pro novou rýžovou setbu. Bylo zapotřebí zpracovat již velmi pěkný kousek půdy. Ale předchozí zkušenost ukázala, že bylo důležitější, aby zničil hlavní plevel, nežli aby připravil půdu samu, jež byla nevyčerpána a plodná nad pomyšlení. Rozkopál ji

tedy, převraceje hroudy co možná spodkem navrch, a opakoval to ještě dvakrát, aby zničil, co zatím vyrostlo. A pak, nežli zasel semeno, nechal je máčet a zasel část do půdy zvlášť dobře připravené, hodlaje učinit nový pokus. Zdálo se mu nejasně, že v Brazílii rýži přesazovali. Výsledek převýšil očekávání. Neboť na velkém poli vyrostlo zároveň s rýží přece jen i mnoho plevelu, který bylo jen s námahou možno vyplet a zničit. Na malém políčku udusila rýže plevel, a když ji pak rozsadil do půdy, opět nově a dokonale všeho plevelu zbavené, a řidčeji od sebe do řádků, bujela tak, že se rozhodl vytrhat opatrně část po části i ostatní vzrostlou již rýži a přesadit ji znovu do půdy nově překopané. Zdržela se tím sice proti rýži, kterou nechal nedotknutou, ve vzrůstu o několik dní, ale dala nepoměrně bohatší výnos. Ječmen zasel teprve po skončení této práce obvyklým způsobem. Ale předsevzal si, že k příští setbě upraví půdu mnohem dříve a důkladněji. Zatím dočkal se nové rodiny od všech tří svých koz a když převedl své stádo do ohrady u letního sídla, čítalo již devět kusů. Ted' se mohl nadít, že bude moci začít i opravdově mlékařit. I ted' nadožil časem trochu mléka pro sebe.

Námaha s obděláním obou polí byla tak značná, že mu skoro pokazila radost z naděje na sklizeň. Chtěl-li zasít včas, byl nucen spěchat, a byl udřen až k úpadu. Leč doufal, že podruhé bude práce snazší, neboť hlavní nesnáz byla se získáváním nové půdy a zbavováním jí plevelu, jenž byl opravdu nezmarý. Myslil, že ani řádný pluh by jej nemohl zdolat úplně, neboť životní síla rostlin v tomto vlhkém, tropickém podnebí byla neuvěřitelná. Některá místa mohl rozkopat snad denně, a přece vyrážely určité rostliny znovu a znovu z neúrodných kořínků. – Konečně se však pole přece zelenala správnými sazenicemi rýže a ječmene a on mohl pomýšlet na jiné práce.

Ve vzpomínce na námahu a nebezpečí své předešlé velké výpravy vzpomněl si na lodní člun, na nějž zatím docela zapomněl. Prohlédl jej znovu a našel jej obrácený dnem a mnohem dále na

břehu, nežli byl při poslední návštěvě. Obhlédnuv situaci, uznal, že vlastními silami loď na vodu nedostane. A pak byla zanedbáním již příliš poškozena a rozpučána sluncem a nepohodou. Rozmýšleje teď klidněji o věci, uznal, že kdyby se byl věci ujal hned, mohl loďku jistě zachránit. Měl z lodi dosti kladek a provazů, aby mohl sestrojiti mohutný kladkostroj, a tak by byl snad pomalu, ale dojistá člun dostal až na místo, kde by mu byl příliv pomohl. Ted' bylo pozdě honit bycha. Usmyslil si tedy lodici rozebrat a upotřebiti, co se dá, k postavení nového, menšího člunu. Ale shledal, že dřevo bylo příliš zničeno a rozrušeno. Při pokusu odtrhnout plaňky od žeber drtilo se dříví, a ani když zkusil dřívě vytahat hřebíky, nepodařilo se mu zachránit více nežli jen několik neporušených prken. Ostatní se přelámala nebo popukala. Žebra byla v pořádku a také lavičky a podlahy. Vytahal pečlivě všechny bronzové hřeby a spoje a ostatní kování a dopravil domů i všechno dříví. Prken – i těch, která už nebyla způsobilá ke stavbě nové lodice – mohl vždy dobře upotřebiti, neboť myslil s hrůzou na nutnost, že by měl být nucen dělat si prkna sám z čerstvých stromů. Měl ovšem několik pil, ale samojediný byl by sotva mohl kmen rozřezat na prkna. A nedovedl si představit, že by se to mohlo podařit rozštípáním. A otesáváním kmene, až by pomalu zbylo prkno? Kolik by jich byl mohl vyrobit za rok? A tak mu mohla rozbitá lodice posloužit alespoň k výrobě různých polic, skříní, krabic, bedniček a jiných podobných potřebností a nábytku.

Jeho naděje, že bude snad moci obeplout svůj ostrov po lodi, klesla tím ovšem velice. Nebude-li s to, aby si zbudoval loď vlastní silou, bude se nucen vzdát možnosti, že by se mohl kdy vydat na vodu. Věděl, že domorodci američtí i afričtí podnikají daleké cesty v lodích vydlabaných ze stromových kmenů a slyšel dosti i o člunech udělaných z kůry nebo z kůží napjatých přes proutěnou kostru. Ale nevěřil mnoho tomuto druhému způsobu, ač by snad proň byl co do výroby proveditelnější a snadnější. Aspoň nemyslil, že by mohl takto postavit člun schopný vydržet cestu po moři. Bylo v okolních vo-

dách mnoho velkých, dravých ryb – žraloků i jiných – jejichž ploutve za klidného moře objevovaly se často na hladině kolem ostrova. A Robinson měl ze žraloků velmi pochopitelný strach. Usmyslil si tedy pokusit se později o zhotovení pirogy z vydlabaného stromu. Dokáží-li to černoši svými primitivními nástroji a ohněm, dokáže to i on, jenž má všechno potřebné náčiní.

Prozatím toho nechal a zabýval se potřebnějšími věcmi. Náhodou našel zcela nedaleko svého hlavního obydlí, ale směrem, jímž se dosud nedal, neobyčejně pěkné místo pro kozí ohradu. Byla to skála zcela podobná té, u níž postavil svůj hrad. I zde byly potůček a volné prostranství. Založí-li zde živý plot z mladých stromků, bude snadné získat v průběhu jednoho roku ohradu tak velikou, aby tam mohlo hezky žít velké hejno koz zcela svobodně a bez ošetřování. Tak by si zabezpečil dostatek chovné zvěře pro doby, kdyby se stal neschopným vycházet na lov. Umínil si věnovat tomu trochu práce ve volných chvílích a počal tím, že v mezerách mezi přirozenou ohradou stromů zasadil trochu stromků toho druhu, jenž se mu již dříve tak osvědčil svým rychlým vzrůstem a bujením. Až vzrostou, chtěl jejich ohebné kmeny a větve proplést tak, aby vytvořily košinu pro kozy neprostupnou.

Houževnatá ohebnost těchto prutů upomněla ho, že bude potřebovat košíky k uschování svého obilí, neboť sklizeň již začínala růst do pěkných rozměrů. Pustil se tedy do košíkaření. Vídal to často v Brazílii a věděl dosti dobře, jak si počínat. Ohebného proutí byl nadbytek. Vedle toho, jehož užíval k plotům, skýtaly nejlepší materiál rozštípané řapíky palmových listů a pak krásná, tmavohnědě skvrnitá bambusovitá třtina, dosahující výše 8–10 metrů, jež tvořila místy celá neproniknutelná políčka jako vysoké rákosí. Stébla bylo lze rozštípat na drátovité pruhy každé síly, od šíře prstu do nejtenčích žíhovitých nití. Po překonání prvních nesnází poznal, že si z košíkářské práce zapamatoval více, nežli tušil, a když zhotovil první velký, kuželovitý košík, či spíše nůši, zalíbila se mu práce tak,

že si do hradu snesl dosti materiálu, aby se mohl v příštím mokrém období věnovat košíkářství a zhotovit si košíky různé velikosti, ale i z různých prutů, hrubých i jemných.

U příležitosti řezání třtiny vzpomněl si na divokou cukrovou třtinu, kterou našel při své první výpravě, a vydal se pro ni. Přinesl jí domů důkladnou otep, většinou i s kořeny, aby ji zarážel u potoka blíže svému obydlí. Měl ještě dostatek cukru z lodní zásoby, ale neuškodí, pomyslí-li včas na budoucí náhradu. Maje však dosud dosti vzpomínek na práci s rýží a ječmenem, spokojil se tím, že přinesené sazenice prostě zarážel do vhodné vlhké půdy, kde jenom šavlí vysekal bující rostliny. Třtina se ujala a rostla tak bujně, že si sama svým vzrůstem zdusila všechno překážející býlí. A překvapila Robinsona rychlostí, s kterou se počala rozšiřovat po okolí. Napomohl jí, vysekav jí v okolí co největší volnost a rozsázev trochu sazenic řídce v co největším okruhu. Po následujícím mokrém a suchém období rozbujela se a rozšířila do okolí tak, že jí nemohl nikdy tolik zpracovat.

Tou dobou chytil druhého papouška, krásného, velikého ptáka s červeným a modrým peřím a s velikými, bílými kruhy kolem očí; viděl, že se tento druh i v přírodě dobře snáší s druhem, k němuž patřil jeho Polo, a doufal, že i jej naučí dobře mluvit. Byl by rád chytil více různých ptáků, ale nemaje drátu, nemohl vyrobit klec, která by odolala strašlivým zobákům těchto louskačů kamenitých ořechů, a řetízek, jehož užíval, byl tak těžký, že i největším ptákům působil příliš mnoho obtíží. Umiňoval si však věnovat této otázce trochu myšlení, neboť toužil mít v dlouhých dnech mokrého zajetí co nejvíce společnosti. Pokusil se chytit i některou z četných čilých opic, jichž některé druhy byly tak dotěrné, že mu lezly po střeše. Ale neměl zdaru – zvířata byla příliš chytrá pro jeho nemotorné nástrahy.

Těsně před počátkem deštivého období napadlo mu učinit nový pokus s pěstěním rýže. Měl jí teď tolik, že mohl několik hrstí ztra-

tit. Zpracoval rýžové pole ještě před deští a osil je zčásti hned po přečkání prvých lijáků. Druhou část půdy chtěl za pěkných chvil a dní opětovně překopat, aby ji zbavil co nejdůkladněji všeho býlí. Zkušenost se znamenitě osvědčila. Rýže vzešla velmi bohatě a vydařila se ještě lépe nežli předešle, takže sklizeň předčila výnosem i výnos ječmene, jehož zasel více.

Za tohoto období provedl několik pokusů, ke kterým se dříve rádně nedostal. V první řadě s přípravou inkoustu, jehož nedostatek jej vážně trápil. Měl ho sotva tolik, aby mohl provádět nejnutenější zápisy, a to ještě zředěním tak zbledlého, že ho už více zredit nesměl. Zkoušel psát štávou některých tmavých plodů, ale ač to bylo velmi dobře možno, bledlo písmo tak rychle, že neměl důvěry, že by vydrželo několik let, i když bude v knize zavřeno. Věděl, že se inkoust vyrábí z duběnek a ze železné skalice. Ale nevěděl nic bližšího – a neměl ani skalice, ani duběnek. Pokusil se svářet různé odvary tmavých bobulí, dřev i listí s kousky silně rzivého železa, a tmavou břечku, kterou tím získal, natíral na kousky dřev a vystavoval slunci. A opravdu našel několik odvarů, které vydržely působení palčivých paprsků slunce právě tak dobře, jako jeho inkoust, ano zčásti i ještě lépe. Hlavně směsice z odvaru velkých borůvkovitých bobulí, ze zelených slupek olivovitých palmových ořechů a z kousků železa poskytl inkoust, jenž měl jedinou vadu: velmi rychle plesnivěl a hnil, takže byl nucen jej často obnovovat. Ale přece jen to byl dobrý inkoust a Robinsonovi nezáleželo na žádné práci, šlo-li o dosažení účelu. Když potom určil k vaření malého množství inkoustu malý mosazný koflík, upozoroval, že je inkoust ještě lepší a trvalejší. Zkouška ukázala, že je také vzdornější na slunci. Od té doby jej vařil opět ve džbánku, ale přidal do něho několik kousků rzivých bronzových hřebíků, vytažených ze člunu. – Tento měďnatý inkoust plesnivěl mnohem méně a vydržel dlouho.

Nedostatek nádob k vaření, jenž mu při těchto pokusech velmi vadil, přiměl ho k přemýšlení o tom, jak by si vyrobil hliněné

nádobí. Rozhodl se, že neustane, dokud nenalezne vhodnou hlínu, a litoval, že na to dosud nepomyslel.

Pokusil se i o výrobu ovocného vína, ačkoliv měl znamenitou zásobu různých pálenek i likérů. Ale šetřil s nimi právě tak, jako s ostatními věcmi, uschováváje na budoucí léta vše, co si dovedl teď udělat nebo nahradit sám. Výroba vína byla ovšem prasnadnou věcí – stačilo naložit plody do vody spolu s cukrem. Ale neměl nádob, a mohl použít jenom jedné kamenné láhve, asi pětilitrové. Naložil do ní plody, jež mu chutí nejvíce připomínaly zakyslou ostružinu, a nechal je kvasit. Dopadlo to dobře, vykvasil již ve dvou měsících lahodný, osvěživý nápoj.

Jiný, a ve svém významu mnohem vážnější pokus byl, že vyzkoušel prakticky, čeho je doopravdy potřebí, aby získal ze své rýže požitelnou rýži loupanou a z ječmene mouku, anebo aspoň kroupy. Věděl ovšem jak z Brazílie, tak i ze své první africké cesty, jak jednoduchých prostředků užívají domorodci k tomu, aby své obilí zbavili slupek a aby získali hrubou mouku. Leč třít je ručně kamenem na plochem kameni – to byla práce, ke které chtěl přikročit jen, nevymyslí-li nic dokonalejšího. Prozatím však provedl s hrstkou rýže a s hrstkou ječmene aspoň základní pokusy, aby vyzkoušel, v čem celá práce vlastně spočívá. Užil k tomu plochého, celkem hladkého kusu kamene, jež byl vylámal ze svého sklepa, a drtil obilí jednak kulatým balvanem z potoka, jednak dřevěným válečkem. Poznal, že k oloupání rýže stačí zrno silně třít či dřít a že by to šlo tedy asi nejlépe po způsobu, jak Afričanky upravují svou „durru“¹⁷ – v dřevěném hmoždíři tlukouce ji dlouhou, dřevěnou palicí. Ječmen však vyžadoval skutečného mletí. Pórovitý, zrnitý kámen, jehož k tomu užil, hodil se k tomu výborně. Dřel-li na něm zrní s usilovným tlačáním nebo velmi rychle, drtilo se na hrubé, moučnaté otruby a mouku. Tlačil-li mírně, sdrcoval slupku zrna

17 Obilnina, druh čiroku, příbuzného prosu. *Pozn. red.*

a jeho konečky a vylupoval z nich zrno v podobě hrubých krup. Poznal, že pro trpělivého a pozorného člověka není to práce tak nesnadná, jak si představoval, a že by konec konců vyšel i s tímto prostým způsobem. Ale nabyl již tolik záliby ve vynalézání různých pomůcek, že nechtěl ustát, dokud nevymyslí nějaký skutečný mlýnek. Rovněž čištění rýže a krup i mouky bylo otázkou, jež vyžadovala přemýšlení. Foukáním odstranil z rýže sice všechny plevy, ale zároveň i všechnu mouku ze zrn, jež se rozbila a rozdrtila. Bylo zapotřebí tedy napřed síta. Ale toho neměl a prozatím je nemohl zhotovit, nemaje vhodné tkaniny. To byla tedy druhá úloha pro jeho vynalézavost. Podobně tomu bylo s ječmenem: bylo nutno napřed prosít mouku, a pak teprve mohl foukáním odstranit lehké zbytky zevní slupky od těžkého, zbylého zrna. A až bude mít obilí více, bude musit pomýšlet i na toto odfukování plev a slupek i smetí, neboť jelikož bysám, nemohl si práci rozdělit jako černoši, aby jeden sypal zrní s výše a druhý do něho dul prudkým máváním vějíře. – Zde šlo tedy o třetí přístroj.

A tak za těchto prací a za pilného pletení různých velkých i malých, hrubých i zdobnějších košů, košíků i košíčků, zábavy se zvířaty a za cvičení nového papouška, který však nebyl tak učenlivý jako první, a za ostatních domácích prací dospěl k druhému výročí svého pobytu na ostrově. Strávil je podobně jako prvé, počal se připravovat k novému, třetímu roku a k pěknému období. Byl dokonale zdrav a velmi dobré mysli. Zvykl si na samotu se svými zvířaty tak, že opravdu skoro ani nepomyslí, že je sám a že by mu něco scházelo.

Příprava ječného pole stála ho opět mnoho práce, neboť obilí trpělo velmi plevelem, ježž bylo lze sotva zdolat. Umínil si, že již nebude odkládat pokusů s kovářstvím, neboť s pouhým nedokonalým kopáčkem a okovanou lopatou byla to práce zoufalá a bude zvětšením potřebné oseedné plochy ještě horší. Ale konečně měl vše hotovo a setbu i první nejhorší pletí za sebou, a obilí rostlo opět utěšeně. Střídává práce s ječmenem a s rýží zabrala mu čas až do

poloviny listopadu. Potom postřílel opět trochu škůdců a rozvěsil je nad poli a mohl se věnovat jiným věcem, docházejе k polím jen časem dohlédnout.

První bylo, že se vydal vzhůru po potoku k místům, kde kdysi našel první „ovocný sad“ a kde podle nejasné vzpomínky viděl vysoké, hlinité břehy. Opravdu našel vysokou vrstvu hnědožluté hlíny, snadno přístupné od potoka. Hlína tvořila břeh vyšší čtyř metrů. Vysekal jí trochu sekerkou a přinesl domů v plachtě náklad asi třiceti kilogramů, aby mohl provádět svoje pokusy. Shledal, že to je mnohem těžší a složitější, nežli si myslil. Ačkoliv vzal hlínu hluboko, byla přece plna kořínků. Rozbil ji na drobno a rozdrtil na moučku a přebral pečlivě rukou. Pak ji navlhčil a udělal těsto, z něhož bylo možno velmi dobře modelovat. Vyrobit rukou několik malých misek, ale lámaly se mu a stálo mnoho pokusů, nežli našel pravý stupeň tuhosti. Ovšem neměl v této práci nejmenšího cviku a výrobky, vycházející z jeho rukou, byly by vzbudily posměch i venkovského dítěte, jež se mohlo proti němu zvat pravým mistrem při výrobě svých hrnečků a koláčků z bláta. Ale trpělivost a nouze jsou dobrými učiteli a naučily vbrzku i Robinsona potřebné zručnosti. Ale tím nebyla úloha rozluštěna. Vyrobené věci při sušení praskaly a pukaly, byť je sušil nejpečlivěji. A když jeden větší střípek zkusil vypálit v ohni, rozpadl se mu nadrobno. Po mnohém zklamání zkoušel jinou hlínu, vybíraje ji, kdekoli našel obnažené hlinisko. Při tom podnikl několik vycházek na různá místa. Z výletu k mořské zátocе, podle níž podnikl loni výlet na druhý břeh ostrova, přinesl si vedle pěkné, bělavě žltorůžové hlíny také několik tuctů vajec, která vybral v osadě mořského ptactva, jež tam hojně hnízdilo na nevysokém holém skalisku. Vybíraje po jednom z hnízd, kde bylo vajec posud málo, doufal, že nevzal žádných již nasezených. Poznal, že buňháci a rackové i jiné mořské ptactvo, jehož maso nemohl jíst pro nepříjemný rybí pach, mají velmi chutná vejce, mnohem chutnější nežli vejce slepičí. Upekł si jich několik a ostatní uschoval

v uzavřeném košíku na stinném místě mezi banánovníky, kde bylo vždy o několik stupňů chladněji nežli kdekoliv jinde, snad následkem rychlého vypařování obrovského listoví.

Přinesená hlína ukázala se znamenitou. Byla mastná a slabě promíšena jemňoučkým, lesklým pískem. Dala se velmi lehko formovat a při sušení nepukl ani jediný kus. Dychtivě čekal, až jeho pokusné nádoby dosti vyschnou, aby se pokusil o vypálení, které provedl toliko na otevřeném ohništi, obklopiv dřívím předměty na sebe a do sebe nastavené. Když dříví dohořelo, našel, že je zboží vypáleno velmi nedokonale a nestejně. Dva větší hrnečky byly prasklé – snad proto, že měly velmi nepravidelně tlusté stěny. Některé předměty byly skvrnitě – místy bledé, místy tmavěji červené.

Ponechal je na ohništi, odhrabal popel a rozdělal nový oheň – tentokráte velikou hranici. Když ji udržoval podle svého názoru dosti dlouho, nechal ji volně dohořet a vychladnout a odešel zatím po jiné práci. Při rozebrání našel potom svoje zboží velmi pěkně vypálené, téměř stejnoměrně bledé pleťové barvy. Ale kus, který byl na kraji a který vyndal kusem dřeva ještě za horka, pukl mu náhle před očima. Pomyslel si, že to bylo příliš náhlým ochlazením, a chvatně nahnul všechno zbylé uhlí a popel přes vypálené zboží, aby je ochránil před prudkým ochlazením. A prohlížel je až druhého dne.

Bylo v pořádku, vypadajíc jako drsné, bledé květináče. Nalil do jednoho vody – nádoba zůstala pevná, ale voda prosakovala velmi rychle stěnami, až se nádobka zvenčí pokryla jakoby kapkami potu. Zkusil ji postavit na oheň, ale pronikající voda syčela a vypařovala se a byla dříve ve vzduchu, než se uvnitř doopravdy ohřála.

Neměl však potuchy, z čeho se dělá sklovitá poleva. Po delším přemýšlení uznal, že nehodí-li se jeho nádobí k vaření, bude přece dobrým k uschovávání tekutin, když je vysmolí. Poznal zatím již stromy, ronící smolnatou pryskyřici. Nasbíral jí tedy a vložil ji do jednoho z nových hrnečků, roztopil ji a namočil do ní malý pohárek,

jež potom nechal v horku ohně odkapat. Byl to dobrý picí pohárek. Bylo jistě výhodou mít aspoň takovéto nádoby a Robinson se ihned pustil do výroby skutečných, větších nádob, neboť co vyrobil zkusmo, byly spíše dětské hračky.

Poznal ovšem opět nečekané obtíže. Bylo hračkou vytvářet malý pohárek, ale bylo ohromným úkolem vyrobit i jen litrový hrnek. Z volné ruky a beze zkušenosti – poznal opět, co poznával za každým krokem: že i nejnepatrnější lidská dovednost je uměním, k němuž lidstvo dospělo nesmírnou námahou tisícerych pokusů, rozmnožujíc zkušenosti a dědic je z pokolení na pokolení. I při nejnepatrnějším výkonu je množství dovedností a zkušeností, na něž přicházíme jen tím, že je – někdy bezděky a neuvažujícíe – přebíráme jedni od druhých. Heslo „Já sám!“ je pěkné heslo, jde-li o mravní sílu. Ale je ubohým, nevědomým omylem, chceme-li jím říci, že si stačíme sami a že se nepotřebujeme od nikoho poučovat. I ten nejsamostatnější vynálezce vděčí za vše, co umí a má, a vděčí nejen svému okolí, od něhož se učí přímo i nepřímou, ale i milionům svých předchůdců, kteří vypracovali a snesli zkušenosti, dovednosti a znalosti, na jejichž podkladě on dále pracuje. Robinson poznal na sobě samém, že „sám“ byl by člověk na úrovni nejubožejšího divocha nuceného sbírat a rukama rvát jedlé kořínky a plodiny – a učit se při tom od zvěře, která je zná „pudem“, to jest zděděnou a do pudu přešlou zkušeností milionů předchozích pokolení prarodičů. – Musil znovu vynalézt většinu svých vymožeností. Ale dokázal vše jen proto, že jednak již předem věděl, co chce, a potom, že vždy měl o věci již jakési, byť nejasné vědomosti a znalosti. – Často přemýšleje a vymýšleje, nebyl s to rozluštit svoji úlohu; až když se již vzdával, nemoha kupředu, najednou přišel na nápad, jenž se vždy ukázal být náhle se vynořivší a zjasnivší vzpomínkou na něco, co kdysi věděl, ale nač zapomněl a co si nedovedl uvědomit, až se ta teď objevila pod tlakem soustředěné pozornosti, aby to mohl přizpůsobit okolnostem a prostředkům své potřeby.

I teď vzpomněl, že slyšel jednou cosi jako: „olověná poleva je nezdravá!“ Pletlo se mu cosi o tom, že kyselé pokrmy se v takových hrncích stávají jedovatými – ale je v nich možno vařit. Tedy olověná poleva! – Jak to? Zatál zuby a umínil si, že bude zkoušet, až to rozluští. A přemýšlel dále – i za noci ve spánku. – Ale pak, když nápad nepřicházel, přenechal to budoucnosti. Snad mu to v hlavě uzraje... Zatím myslil na bližší úkoly.

Vytvořil několik nádob, jež byly spíše mělkými kuthany¹⁸ než hrnky. Udělal si také několik dýmek – byl kdysi silným kuřákem, ale teď kouřil jen velmi málo, neboť jeho dřevěnka hrozila již propálením. Udělal si tudíž prostou „holandskou“ lulkou¹⁹, jinou podobnou obyčejným „gypsovkám“ a jednu složitou, „porcelánku“ s hlavičkou a jímkou na močku²⁰. Hrál si s tím v podvečer a v hlavě snoval plán, jak si udělat hrncířský kruh.

Konečně, když měl několik jakž takž možných nádob pohromadě, mu napadlo použít k výrobě formy. Vytvořil jednu nádobu tím, že hlínu zformoval podle skleněné láhve – hlína se lepila a namastil tedy láhev kozím lojem. Nebyla to snadná práce, jak zprvu myslil, ale podařilo se mu udělat hrnek, jenž sice nijak nepřipomínal svůj vzor, ale byl přece spíše hrnkem nežli kuthanem.

A pak znovu páčil. Tentokrát vystavěl kolem na sebe nastaveného zboží vysokou hranici a udržoval ji hodně dlouho; a potom ještě zboží přikryl žhavým popelem a chladil opatrně a pomalu, chráně napjatou plachtou „pec“ i před větrem.

Práce nedopadla nejlépe. Jeho hrnek se úplně rozpuhal, i některé jiné větší misky. A zpozoroval, že se to stalo vesměs až při chlazení, neboť sestavená kupa stála pevně, a teprve když oheň již byl dávno vyhořelý, počala se hroutit. Mimo to bylo zboží nedopálené. Viděl,

18 Nízká nádoba na smažení nebo pečení, pánev. *Pozn. red.*

19 Druh dýmky s krátkým troubelem. *Pozn. red.*

20 Tekutina usazující se při kouření na dně dýmky. *Pozn. red.*

že bude nucen pomoci si jinak. Potřeboval pec. Nevěděl sice, jak hrnčířská pec vypadá, ale – je to pec, a první hrnčíři také zkoušeli. Snad pálili nejdříve v chlebové peci. Oč jde? O to, aby v ní bylo možno docílit stejnoměrně prudkého žáru, a pak o to, aby bylo možno udržet horko co nejdéle a aby vypálené zboží chladlo co nejdéle. – Nuže, žáru docílí komínem, tolik věděl, a pomalého chladnutí docílí tlustou vrstvou zdi a ucpáním otvorů.

A pak přišel nápad takořka sám od sebe. Nepostaví svoji pec, vykope si ji! Aspoň hlavní části.

Vyhlédl si k tomu vysoký, hlinitý břeh, jehož hlína se při hrnčířských pokusech neukázala valnou, a tam, uprostřed lesních velíkáňů, vykopal jakousi malou jeskyni, tak velikou, jak potřeboval, aby v ní mohl skrčen pracovat. Pod ní vykopal druhou, menší – topeniště spojené s hlavní pecí vzadu širokým otvorem. V tomto topeništi vyhrabal užší příkop k vyhrabávání popela. Naposledy vysekal od hlavní pece kolmo vzhůru po břehu úzkou, ale hlubokou rýhu – komín, jehož přední stěnu potom zakryl jako cihly velkými kusy drnovité hlíny. Do hlavní pece narovnal hranici suchého dříví, potom postavil i k hlavní peci přední stěnu rovněž z hliněných kvádrů a zapálil dole v topeništi malý oheň. Za chvíli valil se z komínu dým – a silný hukot ukazoval, že má pec znamenitý tah. Nechal oheň vyhasnout, rozkopal přední stěnu pece, vyhrabal zbylý popel a narovnal do pece svoje nedopálené nádoby, obkládaje je dřívím. Pec byla dosud velmi horká, ale Robinson byl zachvácen horlivostí a nedal se tím odstrašit. Postavil znovu přední stěnu, a zapáliv oheň ze spodu, ucpával pečlivě všechny otvory, jimiž neměl kouř unikat.

Hustý dým valil se opět z komína, ale po chvíli přestal a jenom slabý kouř ukazoval, že oheň hoří uvnitř dokonale. Když se zdálo, že dříví v hlavní peci již vyhořelo, zapálil nový oheň dole v topeništi a nahlížeje malým otvorem, vlastně děrou v přední stěně proraženou, viděl, že opravdu vniká do pece dlouhý plamen ohně. Ostatně nepotřeboval otvoru, neboť když se pec oteplila a okolní hlína

neochlazovala, vycházel plamen chvílemi ještě i dvoumetrovým komínem. Robinson nestačil topit a vyhrabovat popel – činil to hákem uříznutým ze zelené větve – a při tom přišel na to, že bude nejlépe, upraví-li pro příště pod topeništěm ještě řádný popelník tak, aby nemusil popel vyhrabovat, ale aby jej naopak mohl při přidávání nového paliva postrkovat stále více dozadu, kde by se pod otvorem, jímž šel plamen do pece, propadal jiným otvorem do popelníku. Bylo možno to provést, neboť pec naštěstí založil dosti vysoko.

Konečně přerušil na chvíli topení a zahradil otvor topeniště, aby zabránil vnikání chladného vzduchu. Nahlížeje opět svým kukátkem, viděl, že zboží uvnitř žhne dosud temnorudě. Ucpal tedy díru, topeniště i komín drnem a ponechal pec svému osudu.

X

Byly krásné dny a měl štěstí, že ani tohoto, ani následujícího dne nepršelo. Pec vychládala opravdu pomalu. Třetího dne dostavil se déšť, ale ukázalo se, že vůbec nepronikal do mastného jílu břehu a převislý povlak drnu nahoře chránil i přední stěnu od deště. Ještě třetího dne byla pec horká. Ačkoliv sám žhnul netrpělivostí hůře nežli jeho pec, zdržel Robinson přece svoji dychtivost a teprve čtvrtého dne přistoupil k otevření pece. Když však vylomil ze stěny první kus vypálené a spečené hlíny, viděl, že je uvnitř dosud velmi horká. Rychle ji tedy vrátil na své místo a přikročil k ponenáhlému ochlazování nitra pece tím, že prorazil malý otvor do hradby, jíž ucpal topeniště. Vnikající vzduch se ovšem oteplil, ale pomalu musil ochladit topeniště a pak i pec. Potom vylámal podobný otvor i do přední zdi, a konečně šestého dne po zapálení otevřel pec docela.

Jeho nádobí bylo vypáleno dokonale. Ano, některé kusy, které stály vzadu u plameniště, byly přepáleny. Začínaly se patrně roztavovat a byly silně zborceny – jako by byly rozmokly vodou. Ale většina byla ve velmi dobrém stavu. Zvonila při poklepu. A při bližším ohledání viděl, že je nádobí místy pokryto sklovitou vrstvou.

Vyjasnilo se mu. To bylo skutečné sklo. Písek v hlíně obsažený se roztavil, vytekl z části ven a spekl se ve sklo. Opravdu, přepálené nádobí „teklo“, a kdyby byl topil více, bylo by se snad roztavilo docela.

Tento objev jej doopravdy vzrušil. Jak to, že na to nepomyslel hned? Poleva – sklovina – glazura – tedy sklo! Co je sklo? Stavená směs křemenného písku a sody. – Dychtivě nabral do jedné z misek vody. Miska byla sice ještě velmi teplá, ale nepukla. A nenasakovala vodou!

Opravdu, jeho nádobí – to byla kamenina, skutečná kamenina, jež nepotřebovala polevy, leda k ozdobě. Potřebovala jenom řádné vypálení.

Robinson byl náhle divně dojat, pohlížeje na svůj zdar. A zároveň pocítil zvláštní, měkkou skromnost v srdci. Ne, nebyl tentokráte hrdý – cítil se měkce dojatým a srdce se mu dmulo proto, že si uvědomoval, tentokráte poprvé s živou a cítěnou opravdovostí, že to nebyl on sám, jenž dosáhl tohoto výsledku, že to s ním přišel sem na pustý ostrov v divoké Americe kus Anglie – kus oné civilizace a kultury a zkušenosti a vědění, od kterých se domníval být úplně odloučen, které však byly s ním a provázely jej při každém kroku, ať o tom věděl, či ne, umožňující mu, aby konal, čeho by byl nikdy nemohl dosíci, kdyby nebyl synem národa, jenž od věků vypracovával život na výši, na které byl dnes. Opravdu, dnes poprvé pocítil, jak těsně souvisí celou svou bytostí se společností, z níž vzešel a jejíž součástí je dosud, byť byl zevně odtržen a oderván od styku s ní.

A toto velké pochopení, které mu vzešlo při pohledu na výkon, o jehož zdaru předem pochyboval, naplnilo jeho srdce náhlou zbožností – a Robinson učinil opět, čeho neučinil od chvíle, kdy mu hrozila smrt nemocí: poklekl a obnaživ hlavu, modlil se Duchu, který proniká svět a všechno živoucí a který dochází pomalého uvědomení v člověku a v jeho snaze po pochopení a zdokonalení. Zdálo se mu, že poprvé opravdu chápe Boha a jeho přítomnost ve světě, přítomnost, která je tvůrčí myšlenkou, jíž trvá svět...

Dojatý okamžik duševního rozsvícení pominul a Robinson vstal a hleděl opět klidně na okolní svět. Klidně a kriticky, ale s velkou spokojeností v srdci. Jako by se byl vrátil z nenadálé návštěvy v bájném, nepostižitelném chrámu tajemna, v němž nemohl a nebyl schopen setrvat, ale z něhož přece zbývaly v srdci úctyplně zbožná vzpomínka a v hlavě povznášející myšlenka.

Dojem, jež zažil při náhlém vzrušeném duševním vzplání před svou hrnčířskou pecí, zůstavil však větší účinek, nežli si Robinson v tu chvíli uvědomoval. Jako by byl přenesen na druhý břeh řeky, podle níž dosud bloudil, hleděl na svět a na život z jiného stanoviska. Staré strasti a starosti nabyly jiného vzezření a nehleděl, nedovedl

již hledět na sebe jako na zoufalého ztracence. Život zdál se mu zde být ještě cennějším, nežli by mohl být kdekoliv na světě. Neboť cítil, že by byl nikde a za žádných jiných okolností nedozrál k tak hlubokému a živému pochopení tajemství lidského života, jaké zahlédl v tomto okamžiku nadšeného vzrušení. Třebaže světlo velmi rychle zhaslo a zmizelo, výsledek byl v jeho mysli skryt a Robinson, dříve jen plný starostí a obav a snažící se nemyslit a zapomenout na to, čeho nemohl změnit, cítil se nyní pevným a pokojným a jeho mysl obracela se s jasným klidem a zájmem k otázkám, jimž se dříve vyhýbal. Začal pomalu a bezděky přemýšlet opravdu – stával se, aniž to věděl, filozofem, jemuž bylo hloubavé chápání štěstím, proti kterému vše ostatní klesalo v bezvýznamnost. Život stal se mu posvátným – a radostným v každém tvaru a za každých okolností, neboť skýtal pochopení a umožňoval účast na velkém božském vědomí.

Sklonil se a téměř uctivě sebral nádobí, jež vypálil, a urovnal je pečlivě do plachty, aby je odnesl domů. A donesl je rovnou do svého hradu a tam je srovnal na nejvyšší přihrádku police, aby je uložil jako památku nejkrásnějšího dne, jež kdy zažil.

A vrátil se k dennímu zaměstnání prodchnut vědomím, že ať se s námi děje cokoli a ať cokoli činíme, jsme členy všeobslhlého života, který žije v nás jako ve všem ostatním, a že pravé naše štěstí nespočívá v tom, co prožíváme, ale jak si dovedeme uvědomit, co vše opravdu prožíváme. Bohatost života nevězí v okolnostech a zážitcích, ale v hloubce a obsáhlosti našeho pochopení zážitků – v porozumění, v uvědomení života.

Odnesl ostatní svoje věci od pece do „vily“ a pokračoval opět v pracích, jež si vytknul.

Nejdříve nakopal a přinesl si zásobu hlíny, aby měl z čeho pracovat.

Myšlenka na hrncířský kruh byla provedena snadněji, nežli čekal. Zrobil si pevnou lavici ze silného prkna na čtyřech sloupcích

zaražených pevně do země. Blíže jednoho konce zarazil do země kůl, necháváje jej čnít jen několik centimetrů nad zemí. Vyvrtal do něho shora díru a do lavice kolmo nad ní rovněž. Železný prut děrami prostrčený dal osu kruhu. Na ni nasadil dvě kola zhotovená podobně jako kolo brusu. Jedno nasadil dole u země a druhé nahoře na konec tyče. A sedě na lavici jako na koni, roztočil dolní kolo kopáním bosýma nohama. Ale zkouška ukázala, že tak, jak je, je přístroj příliš vratký. Šnal tedy obě kola, vytáhl osu a nahradil ji silným sloupkem uříznutým z mladého kmene, jež shora i zdola provrtal tak hluboko, jak mu vrták stačil. Upevnění dolní železné osy bylo prostou věcí – stačilo zatlouci do otvoru kus železného prutu, jež přesekl poté, co jej rozžhavlil. Ale horní konec dal více práce. Neboť osa se v něm brzy začala točit. Roztepal tedy konec dlátovitě – ale sloupec se rozštípl. Okovat jej nedovedl. Ale vzpomněl, že má ve své zásobě lodní dříví i kusy lodních ráhen, jež jsou okovány. Vyhledal jedno z nejtenčích, okované na konci obroučkou, a uříznuv je na patřičnou délku, upravil svoji osu z něho. Dolní kolo bylo pak snadno na tento tlustý sloup nehybně upevněno a horní osa držela teď také nehybně. Ovšem byl nucen lavici odtrhnout, aby osu zasadil a lavici pak na ni děrou nasadil. Horní desku upravil pak stejně jako dolní. Přibil ji na krátký kus sloupu uříznutý z konce ráhna – vzal k tomu tlustší, neboť to bylo jen výhodné – a vyvrtav opět díru do sloupku, zatloukl do něho osu, nahoře rovněž na plocho roztepanou. Potom pracoval kruh bezvadně. Později ho ještě zdokonalil, zesílil spodní desku tím, že na ni přibil ještě dvě vrstvy, dva tlusté prkenné kruhy, takže byla teď velmi těžká a jednou roztočena, nevyžadovala tak pozorného kopání. Točení bylo stejnoměrnější a pravidelnější a výroba šla správněji.

Rozluštiv zhotovení hrnčířského kruhu, nerozluštil však ještě výrobu hrců na kruhu. Přesvědčil se o tom ihned, jakmile to zkusil. Viděl sice za svého zajetí v Saleh při práci maurského hrnčíře, ale – jak byl tehdy nevšímavý a netečný! – Vypadalo to tehdy jako

hračka. Hrnčíř hodil na kruh kus hlíny, sáhl do něho rukou – hlína mu vyběhla mezi prsty do výše a hrnčíř ji formoval – nu, jako hlínu. Hrnek byl hotov v minutce – odřízl jej zkrouceným drátem od kruhu – postavil na prkno, posypané pískem – a bylo to!

Ale teď, zde, to tak nebylo! Hlína nevybíhala – a když vzal řidší, vyběhla a rozstříkla se. Nežli vyzkoušel, jak hustá musí být hlína a jak rychle mu je točit kruhem – to obojí bylo ve vzájemné souvislosti a bylo zapotřebí to zkušeností ovládnout – nežli se naučil pomalu vytvářet cosi podobného tomu, co chtěl, musil zkoušet znovu a znovu s naprostým nezdarem. Přistoupil tedy k věci soustavně, nesnaže se hned vyrobit nádobu, ale konaje jenom začáteční pokusy pouhou rukou i pomocí kusů dřev, jimiž hlínu ořezával a ryl. Tak vyrobil první upotřebitelnou misku. Ale poznal, že ani odříznutí hotové misky od kruhu není tak snadnou hračkou. Teprve když nemaje drátu upletl si pevnou strunu z pevných, jako žíně silných a tuhých černých vláken, která tvořila obalové pochvy na spodku listů některých palem, a přibil ji jedním koncem ve výši kruhu na sloupek vedle kruhu do země zaražený, podařilo se mu řezání bezpečně. Ale ani pak nebylo vše hotovo – odříznutá miska se mu při zdvihání zlámala. A tak výkon za výkonem, každé sáhnutí vyžadovalo cviku a znalosti, jichž mohl nabýt toliko mnohonásobným zkoušením a opakováním.

Konečně však zvítězil a první hrnek byl nejen vykroužen, ale i šťastně odříznut a přenesen na prkno k sušení. Bylo to opravdové vítězství po mnohadenních vytrvalých a znovu a znovu opakovaných pokusech. Nikdy se žádný dělník nedřel s tak neúpornou horlivostí, jako Robinson při této práci, při níž úplně zapomínal na jídlo i na horko, a po které se vrhal na lože polámán a utrmácen jako tehdy, když se lopotil se stavbou a dopravou vorů z lodi na ostrov. Ale výsledkem byla po třech nedělích řada hrnků a hrnečků, plochých i kulovitých misek a mis, džbánů, ano i několik džbánovitých váz, jež sice nemohly soutěžit s výrobky řeckého umění, ale

keré, podaří-li se je správně vypálit, dostojí přece svému účelu. A více od nich Robinson prozatím nežádal. –Prozatím. Neboť v něm pomalu vzrůstala houževnatá touha dělat svoji práci nejen postačitelně, ale dokonale a úhledně. Byl to skutečný umělecký duch, jenž se probouzel v neumělém hrnčířském samoukovi. A opravdu se již při těchto prvních výrobcích pokusil o některé ozdobné příkrasy. Kruhové linky a vlnovky vykroužené při otáčení na kruhu vnučly myšlenku, aby se pokusil i o další ozdobu. Ale byl příliš dychtivý ovládnout techniku základního řemesla, a tak kroužil a kroužil a formoval, dokud mu stačila přinesená hlína.

Když spotřeboval poslední kousíček, bylo mu, jako by se byl probudil z horečného snu. Rozhlížel se kolem sebe, nemoha se opravdu dobře rozpomenout, co chtěl dělat jiného. Takovou soustředěnost myšlenek i tužeb jako u svého kruhu nezažil dosud ani zdaleka – zdálo se mu, že při všem, co konal dosud, nebyl přítomen ani desetinou své duše. Stíraje si pot z čela, hleděl na své výrobky – a byl spokojen, spokojen, jak může být jenom ten, kdo vlastní rukou, vlastní silou něco vytvořil.

Zdálo se mu, že není vznešenějšího tvora na zemi nežli tvořící řemeslník.

Vytrhl se z myšlení a usmál se, když viděl začátečnický nedokonalé tvary svých výrobků. Ale co na tom. Byly to výrobky – byly to výtvary jeho ruky, jeho důvtipu, jeho snažení. Postavil je pečlivě pod stan, kde je sušil, chráněné před prudkým sluncem a před deštěm, a šel se podívat na svá zvířata.

Vedlo se jim dobře, ale vítala ho radostně. Neviděl jich po celý měsíc.

A Nerona musil dlouho volat – potuloval se kdesi po lesích, asi na lovu.

Ječmen pomalu dozrával a rýže málem též. A bylo potřeba pustit se doopravdy do příprav pro mlynářské řemeslo.

Nejprve šlo o hmoždír na rýži, jenž měl nahradit ruční mlýnek. Znal podobné z Afriky i z Brazílie – byly kamenné i dřevěné, vydlabané a vypálené z tvrdých špalků. Zkusil to stejně. Znal již tak trochu dříví rostoucí okolo v lese a věděl, které je tvrdé a které se dá štípat. Ale vzpomněl si, že všechno čerstvé dříví je zde tak šťavnaté, že by byl nucen dlouho čekat na vyschnutí. Z utatých částí prýštila vždy dlouho míza. Vydal se tedy s pilou a sekerou ke břehu, kde dosud ležely části lodních stožárů skácených větrem a vyvržených vlnami vysoko na břeh. Přeřízl tlustý stožár v místech, kde byl asi něco přes půl metru v průměru, a odřízl z něho kus asi 70 centimetrů dlouhý. Byl ovšem jako všechny silné a dobré lodní stožáry ne z jednoho kmene, ale z několika trámů, zpracovaných přesně dohromady a spjatých silnými železnými obručemi. Ale když uřízl svůj špalek tak, aby byl nahoře i dole obepjat obručí, byl tak pevný, jako by vyrostl z jednoho kmene – a ještě pevnější. Déšť a slunce dřevo rozprýskaly a zvětraly, ale škoda byla jenom zcela povrchní, vnitřek byl pevný a dokonale zdravý.

Odvalil špalek pomocí sochoru na příhodné místo a postaviv jej, počal do něho vypalovat prohlubeninu, jako Brazílci vypalují z kmenů lodice. Narovnal doprostřed hromádku dříví a zapálil; když shořelo na uhel, odškrabal a odlabal zuhelnatělou vrstvu dlátem i sekerkou a zapálil nový oheň. Práce nebyla namáhavá, ale zdlouhavá, neboť bylo potřeba dávat pozor, aby oheň nestrávil i dříví, které mělo zůstat jako stěna hmoždíře. Myslí si, že snad měl přece jen zvolit čerstvý kmen, jenž by byl nehořel a jenom zvolna doutnal. A konečně, když vypálil a vytloukl dutinu asi na píd', nevěděl si vůbec rady. Dřevo chytalo a hořelo nahoře kolem dokola – nemohl tomu dobře zabránit ani zavlažováním vodou – a zato dole nechtělo nijak uhelnatět, neboť vytvořená vrstva uhlí jako by chránila další dřevo před žárem. A vybírat žhavé uhlí a popel z dutiny – to byla pěkná úloha. A povalit si k tomu pokaždé těžký špalek, to nebylo o mnoho lepší. Spokojil se tedy zatím s tím, čeho dosáhl, a šel zkoušet něco jiného.

Viděl Afričanky, které třely obilí v jakýchsi žlabech s obloukovitými prohlubeninami. Uřízl si nový špalek a vypaloval ho naležato. To se dařilo mnohem lépe, a velmi brzy a téměř bez námahy vypálil a vydlabal do špalku, jež nahoře osekal na plocho, neširokou dutinu s obloukovitě prohloubeným dnem, jako by tam chtěl vložit brus. Udělal si k tomu jakési dláto, přivázav kus železného pásu na tyč, a dlabal zuhelnatělé dřevo jako rýčem, ostrouhávaje uhlí ještě během hoření. To byla snadná práce a byla za necelý den pohodlně hotova.

V Africe „mlely“ obilí na takovémto „mlýnku“ vždy dvě ženy, drtíce je brusovitě zaobleným kusem špalku, jež posouvaly ve žlabu sem a tam každá z jedné strany tyčemi. Robinson byl sám a byl nucen vynalézt jiný způsob. Upravil si kus tvrdého dřeva do správného tvaru, otesav je tak, aby tvořilo jakýsi více nežli poloviční brus, tlustou desku zakončenou obloukem o průměru asi o deset centimetrů menším, nežli byl kruhový oblouk žlabu. Na toto dřevo připevnil vodorovnou tyč a celek zatěžkal uvázaným kamenem, jehož tíže měla nahradit sílu strkajících žen. Celek tvořil kolébadlo, jímž mohl ve žlabu kolébat, a tak drtit zrní do žlabu nasypané. Prozatím tam nasypal trochu písku a vydřel jím všechno uhlí ze žlabu a uhladil jej do hladka. – A byl zvědav, jak se mu vynález osvědčí.

Mohl to zkusit ihned. Obilí zatím dozrálo úplně. Sklízel je tak, že shrnul hrst stébel do pěsti a odsekával je kratší z obou šavlí, dobře nabroušenou. Byla to hrozná práce, teď, když bylo obilí mnoho, a umínil si, že si pořídí lepší žací nástroj. Kovářství se hlásilo samo a naléhavě a nemohl se mu již déle vyhýbat. – Tvrdá sláma rýže vzdorovala tomuto způsobu žatvy, a tak se nakonec do ní pustil tak, že odsekával stébla při zemi šavlí jako proutí.

Ale vyžadovalo to hrozná námahy. Když se pokoušel usekávat klasy nahoře, kde byla sláma tenká, vyletovalo z nich zrní již poněkud přezrálé tak, že by byl mnoho nesklidil.

Leč nakonec skončil i tuto práci, a pak vymlátil část obilí, asi $\frac{1}{8}$ hektolitrů, silnou holí na rozprostřeném kusu hrubé plachty, kterou na okrajích nadzdvihl kolíky, aby zachytil rozletující se zrno. Šlo to snadno – v horku vyschlo obilí velmi rychle a vypadávalo z klasů samo. Od hrubých plev a smetí je očistil velmi jednoduše. Zabalil vymláčené zrní do plachty jako do pytle a válel je v něm jako válec sem a tam, žmoulaje a kroutě jej co nejučinněji. Tím odrtil všechny plevy, a když balík rozbil, viděl, že je rýže vyloupaná velmi dokonale. Odlučování plev od zrna byla práce mnohem snazší. Provedl ji, nabíraje zrní do mísovité ošatky a sypaje je levicí z výše na plachtu, při čemž vanoucí vítr odnášel prázdné plevy pryč. Náhodou byl vítr slabý – ale přišel na nápad, jak ho do budoucna využije důkladněji.

Po několikerém přesypání nasypal vyfoukané zrno do svého mlýnku a vydrtil je ze slupek. Dařilo se to dobře a dosti rychle, když zmenšil váhu kamene a sypal hodně zrní najednou. Kolébací mlýnek se na rýži osvědčil. Vydrtil takto větší mýtník zrní a odhadl podle toho od oka, že sklidil celkem asi 65 litrů rýže. Rozhodl se, že zasije tolik, aby určitě sklidil něco ke třem hektolitrům. Uschoval vydrčenou a oloupanou rýži v košíku a zbylé obilí uložil zatím pod stanem, nežli je bude moci vymlátit.

Pak se pustil do ječmene. Vymlátil a vydrtil ho část podobně jako rýži, a pak jej odrtil ve svém kolébacím mlýně. Shledal to proti rýži mnohem nesnadnějším, nežli našel správný tlak a správné množství zrní ve žlabu, ale pak získal čisté zrno, které mohl podobně odfoukat jako rýži. Leč co s ním počít? Tak, jak bylo, bylo ho sotva možno užít, a k opravdovému rozemletí bylo dosud daleko. Zvýšením váhy kolébadla mohl sice zrno rozdrtit, ale dostal jenom jakousi drť, v níž bylo velmi málo mouky, anebo při menším tlaku směsici mouky, otrub a drčených krvinek. Ponechal to dalším pokusům a uložil i ječné klasy, jak mohl, v plachtovinových pytlích. Odhadoval sklizeň na čtyři a půl hektolitrů.

Tím měl roční spotřebu ovšem více nežli dvojnásobně zabezpečenu. Potom se vrátil nejdříve ke svému hrnčířství. Nádobí bylo vysušeno, jen zvonilo. Narubal tedy dobrého paliva a dal se do nového vypalování. Měl tolik nádob, že se do pece dobře nevešly a byl nucen vložit menší nádobky do větších. Ale ukázalo se, že to je jenom zisk, neboť byly vypáleny spíše lépe, a právě ty, které byly v ochraně větších, nepukaly při užití na ohni. A Robinson se dožil velké radosti, že si mohl svou prvou zadělávanou rýži s kozím masem uvařit v hrnku své vlastní výroby. – Zdálo se mu, že nikdy neužil ničeho lepšího.

Zbytek pěkného období strávil pracemi ovocnářskými, sklizní banánů a ořechů a uschováváním a sušením různého ovoce – a rybařením. A současně s rybami vyudil si i jednu ulovenou divokou kozu.

Jeho stádo se zatím opět rozmnožilo, a to znamenitě. O osm kůzlat. Čítalo teď šestnáct kusů (neboť jednoho mladého kozlíka z předešlého vrhu zabil pro přílišné znepokojování ostatních). Nemohl se odhodlat utratit žádné z nich, a nevěděl opravdu, co počít. Prohlédl velkou ohradu, k níž založil počátek zasazením živého plotu. Vyvinul se dobře, ale k úplnému dohotovení nezbývalo již času. Pásl tedy své stádo ve volné prostoře, uvazuje stará zvířata ke kůlům v zemi, a pustil se narychlo do zesilování nové ohrady, proplétaje ji novými, dlouhými pruty a větvemi, aby se přes deště ujaly.

Zabezpečiv takto budoucnost, vymlátil ještě za sucha tolik obilí, kolik mohl, a uschoval zrní v pytlích či spíše v balících stočených z lodní plachtoviny. S počátkem mokrého období uvedl svá zvířata opět do zevního dvora hradu, kde byla již předešle. Ale rozšířil jim přístřešek tak, že se tam vešla celá šestnáctičlenná kozí rodina. S krmivem neměl tentokrát mnoho starostí. Věděl od předešlého období, že kozy sotva stačily požrat bujné rostlinstvo dvora a obou ohrad. Ted', když jich je více, snad by jim tato živá píce nestačila,

ale spoléhal, že je bude přikrmovat trochu i ječným zrním, jehož měl nadbytek. A poznal, že se kozám při tom znamenitě dařilo. Chrupaly ječmen s takovou chutí, že začaly zelenou píci téměř pohrdat. Obával se však, že jim to nebude ku prospěchu, a dával jim ječmen, jenom když se pro trvalé mokro nemohly dosti pást na živé píci. Což ostatně se stávalo často, protože někdy ani v tomto teplém podnebí nemělo listí kdy uschnout. Vypomáhal si tudíž tím, že vycházel ven a nasekal šavlí otepi větví a větviček stromů, jichž listí kozy nejraději ožíraly, a nosil je domů, kde je rozprostíral pod stan k oschnutí, načež je kozám předkládal. A tak netrpelely nouzí a dařilo se jim výborně.

I jeho stůl byl obstarán znamenitě. Vařil a pekl si všemožná jídla, na která dovedl vzpomenout. Rýže s masem, kroupová kaše, koláčky z rozsekaných kokosových a jiných ořechů s rýžovou drtí byly prvními výrobky, nežli rozluštil otázku mletí ječmene. Rozluštil ji, vysekav si z pórovitého kamene své skály podobný žlab, jako byl jeho dřevěný mlýn a podobné kolébadlo. Zkazil při tom sice téměř úplně jedno ze svých tesařských dlát, ale nepovažoval to za přílišnou oběť. Podařilo se mu na novém mlýnku poměrně snadno a rychle umlít dostatečné množství zrní na směs jemných otrub, drobné krupičnaté drti a jemné mouky. Nemaje prozatím síto, zkusil péci z ní chléb tak. Zadělal jej s kvasem a shledal docílený chléb velmi chutným. – I housky z tohoto hrubého šrotu chutnaly znamenitě.

Pšeničné mouky měl již jenom asi 10 kilogramů a šetřil s ní co nejvíce. Věděl však, že ji dlouho neuchová, třebaže ji sušil co nejlépe a uschoval též v několika ze svých nových džbánů. Ztrácela nápadně rychle svoji vůni a pečivo chutnalo již zatuchle.

Vyrobil na svém mlýnu i kroupy, rozdrtil či vlastně odrtil zrno toliko částečně, a odděluje větší kusy od ostatní mouky tím, že je z ní vytrásl na šikmo položeném prkénku, načež drobnou drť domlel nadrobno.

Ale nespokojil se s tímto výsledkem a vyrobil si dobré síto, jak si to vymyslel již předtím. Ušil si z plachtoviny měkký rukáv, jež u jednoho konce napjal a přišil na proutěný kruh. Přečnávající látkovou obrubu pak prošil černými palmovými žíněmi, nejdříve rovnoběžně jedním směrem a potom napříč směrem druhým. Byla to sice úmorná práce, ale Robinson byl již trpělivý. Zkušenost jej již poučila, že prováděje práci podle způsobu, jež věděl, přišel nejspíše a nejrychleji na dobré nápady, jak ji provést praktičtěji a snadněji. A tak i při tomto vyšívání síta přišel na to, jak by si je mohl utkat. Myšlenka přišla náhle a pak již na ní snoval a snoval, až vymyslel malý ruční stávek, kde mohl pomocí tyčky každou druhou nit nadzdvihnout nad ostatní, a potom příční nit – outek – provléknout jediným protažením dlouhé jehlice. Když tyčku, na které byly uvázány nitě nadzdvihující nitě osnůvky, spustil níže, sklesly zdvižené nitě pod ostatní osnůvku, jsouce provlečeny vroubícím okrajem síta níže nežli druhá polovina osnůvky. A pak opět provlékl outek jedním tahem zpět. Dotkal svoje sítko tímto způsobem, a ač bylo velmi nedokonalé, přesel jím přece mouku tak dobře, že obdržel velmi jemnou a drobnou mouku s malým příměskem větších zrněk a jen nepatrnou příměšeninou otrub.

A potom již pekl lívance a vdolky a housky z ječné mouky. Lívance s povídky z různého ovoce, maštěné kozím máslem – toť byl požitek, jenž jistě odměnil námahu, kterou stál.

Měl teď již dostatek másla i tvarohu, neboť mohl bez okrádání kůzlat nadojit denně dva i několik litrů mléka. A když kůzlata začala sama žrát, oddojoval pomalu stále více, tím spíše, že viděl, že i velká kůzlata z předešlého vrhu se ráda přižívovala s mladšími. Kozy si velmi dobře zvykly a snášely dojení již ochotně.

Prozatím stloukal máslo v malém tak, že třásl džbánkem s kozí smetanou, uzavřev pevně otvor. V malém množství to úplně stačilo. A když mu napadlo, aby do dřevěného víka, jímž džbán uzavíral, zasadil tři pruty, sahající až ke dnu, tak, aby se smetana o ně třese-

ním tříštila, zdálo se mu, že nemůže být lepší máselnice. – Tvaroh, jež vylisoval ze sedlého mléka ve váčku z plachtoviny, zatíživ jej kamenem, byl stejně vítaným obohacením kuchyně. A Nero jej jedl stejně rád jako jeho pán – a jako oba papoušci. Ve zdejších podnebí tvaroh rychle sýrovatěl a tak měl Robinson i výborné kozí syrečky i měkký, uleželý kozí sýr.

XI

Všechna spokojenost s dosaženým blahobytem nedovedla však zapudit Robinsonovu touhu po domově – či spíše po lidské společnosti. A tak se počal zabývat svým plánem na zbudování lodi. Nalezl brzy strom, jež považoval za vhodný. A pustil se horlivě do porážení. Nabrousiv si nevhodnější sekery, podtínal strom, jak viděl v Brazílii chodě okolo, aby vytvořil kolem stromu hluboký vrub asi ve výši svých kyčlí. Pak jej opřel ze všech stran tyčemi, vyjímaje tu, kam chtěl, aby padl. Byla to krušná práce, ale pomalu se naučil mávat sekerou správně a vést ránu s jistotou. A když jednoho rána po malé noční vichřici přišel ke stromu, shledal, že mu vítr práci zkrátil – jeho strom ležel sražen na zemi, čistě ulomen ve vrubu. Ale teprve teď viděl Robinson, že je jeho úloha těžší, nežli si představoval. Větve, ve které se strom asi ve výši osmi metrů rozděloval, byly mohutné a dlouhé a zadržely strom šikmo, takže na zemi ležely vlastně jeho polámané větve. Ale pustil se do práce a konečně po mnohém parném dni přetál kmen pod větvemi a dostal jej tak šťastně na zem a mohl přikročit k opravování. Byl však nucen každý krok a každý kus práce rozmyslit a vlastně vymyslet znovu sám, neboť jako při všem poznával i zde, jak velmi málo byl za dřívějšího života všímavým k tomu, co viděl dělat kolem sebe. Domníval se, že ví velmi dobře, jak Brazilci dlabou své lodice. Teď poznal, že neví vlastně skoro nic. Nevěděl dobře ani, má-li začít nejdříve s vnitřním žlabem, a až bude hotov, osekát zevní tvar, anebo naopak. Konečně rozhodl, že začne s vnitřkem, neboť kdyby se mu to nezdařilo, byla by práce s opravováním zmařena. Nasekal do kmene z vrchu řadu hlubokých příčných vrubů a odsekával a odštipával pak dřevo mezi vruby zbylé, aby dostal rovnou horní plochu. Na tu si načrtl uhlem obrys vnitřního žlabu loďky a počal

hloubit. Sekerou, dlátem, ohněm – neboť na velké ploše člunu to bylo snadné a oheň napomáhal výborně a ulehčoval práci znamenitě. Přesto nebyla nikterak snadnou a stála množství potu a mozolů. Konečně byl jakž takž hotov a osekal kmen i z vnější strany, pokud to při rovné poloze člunu mohl, a přistoupil k jeho obrácení dnem vzhůru. Připravil si tlusté válce napříč vedle člunu, aby na ně lod'ku převrhl. Ale běda! Ani s napětím všech sil nemohl jí hnout! Použil sochoru, lopotil se do úpadu – ale marně.

Zpocen a skleslý usedl na pahýl větve a hleděl na své dílo. A zmocnila se ho hrozná malomyslnost. Ve svém nadšení myslel toliko na práci s vytesáním lodi a ani mu nenapadlo pomyslit na její váhu! A k tomu si vybral kmen, že by mu jej byl jistě záviděl král Šalamoun při stavbě svého chrámu. Téměř dva metry v průměru a přes osm metrů délky. Pokud jej pozoroval, jenom jak tu ležel na kraji lesa, zdál se mu člun malou lod'kou – okolní velikáni klamali oko. Teď však nahlížel, jakého to robil obra. A zasmál se trpce, uváživ, že na takových lodích může plout i pětadvacet námořníků! Opravdu, nemohl pochopit, jak je to možné, že byl tak hrozně zaslepen. Nemohl-li hnout ani poměrně lehkým, tenkostěnným lodním člunem, jak chtěl hnout tímto kolosem se stěnami tlustými na stopu?

Napadlo mu, že by snad mohl vyhloubit průplav až ke člunu a podhrabat jej a tak dostat na vodu. Ale zavrhl tento nápad jako ještě horší nesmysl. Od moře sem bylo přes tři sta kroků – ale byla tu výšinka, břeh stoupal neustále, a vybudování takového průplavu bylo by vyžadovalo deseti let.

Ale zkušenost zocelila již jeho mysl a ukula jeho povahu. Vystřízlivěv teď ze svého zaslepení, nezoufal. Pociťoval spíše skoro posměšnou útrpnost se svým zklamáním. Opravdu, byl velmi silně zaujat svou myšlenkou na opuštění ostrova, že mohl pracovat tak slepě. – Vzal své náčiní a šel domů.

Ztratil ovšem téměř čtvrt roku – porážení, odřezání větví, hloubení a osekání stromu stálo mnoho práce, a on při tom vykonával

i ostatní každoroční práce. Ale byl rád, že provedl všechnu práci s člunem zatím jen zhruba. Uvědomoval si teď náhle, že si vlastně byl během práce nejasně vědom celé řady obtíží a nesnází a nejasností, ale že je všechny úporně zaplašoval namlouvaje si, že se to rozluští, jen když bude pracovat. Teď nabyl cennou zkušenost, že se nemá pouštět do ničeho bez důkladného uvážení podmínek, okolností i důsledků věci a bez předchozího pokusu v malém. – Nebyl zastrašen – ale udělá si napřed malý model a vyzkouší přesně velikost, váhu i tvar a nosnost nové loďky.

Vzpomínaje usilovně, rozpomněl se, že viděl domorodce plavit se po řekách a podél mořského břehu na loďkách asi třímetrových, ale na větší cesty že měřila jejich piroga asi pět až šest metrů, při šířce nanejvýše něco přes tři čtvrti metru. Jen výjimečně viděl metrové kmeny. Rozhodl se tedy udělat si nejprve malý člunek, takový, aby na něm mohl plout kolem břehů ostrova. A nejdříve se pustil do modelu. Vybral dřevo stromu podobného topolu, o němž již věděl, že je za syrova měkké a řezné, ale že vyschlé velmi rychle ztvrdne, a že ho je dosti v síle až téměř metru poblíž říčky. Malý model, půlmetrový, byl brzy hotov a ukázal, že tak, jak si on věc představoval, je nemožná, neboť loďka se příliš snadno převrhala. Úvaha a druhý pokus ukázaly, že musí nechat velmi silné dno, ale tenké, nahoru silně se ztenčující stěny, aby dostal potřebnou stabilitu v plavbě. Ač věděl, že jsou pirogy domorodců bez kýlu, prostě zaoblené a spíše dole zploštělé, pokoušel se přece o kýl, nechal však toho, shledav, že tím práci příliš ztěžuje a výsledek že je nevalný. Chtěje však rozhodně použít plachty, rozhodl se zkusit to s „káčou“, jak to vídal doma v Anglii u malých plochých loďek. A když svůj model opatřil po stranách dvěma prkénky přivěšenými z boku lodi svisle do vody, modelový člunek nejen že dobře rejdoval, ale měl i mnohem lepší stálost. A jeho nosnost zdála se také být slušnou.

Nabytá zkušenost umožnila mu učinit si představu o tom, čeho může docílit a jaký by byl nejlepší tvar. Rozhodl se udělat pirogu

z kmene, jež našel na volném úbočí svahu nad říčkou před jejím ústím do moře. Odtud nejnázemněji mohl poraženou a přitesanou kládu svalit k říčce a pak po válkách nebo pomocí kladek do vody. Kmen byl o něco silnější nežli tři čtvrti metru, počítal ale, že po přitesání do správného tvaru bude jej moci ovládnout. Podařilo se mu skutečně porazit jej vhodným směrem, takže hned, ještě s větvemi, sjel kus cesty níže. A když byly větve odřezány a Robinson napomohl lodnickým kladkostrojem, jež zřídil pomocí trojnože z ráhen a lodních kladek a jímž nadzdvihl konec zarytý do země, sjela mohutná kláda téměř až ke břehu a dala se novým použitím kladkostroje, tentokrát uvázaného ke stromu u břehu, svalit do vhodné polohy. To již samo znamenalo první vítězství a Robinson přikročil s chutí k dílu a nakonec také svou úlohu provedl.

Zatím ovšem uplynulo mnoho času. Práce s obilím, se stádem, s obstaráváním denních potřeb a zásob na deštivá období, spravování škod na domcích a ohradách a podobné běžné potřeby vyžadovaly dosti času a Robinson, jenž již nedoufal ve snadné opuštění ostrova, pracoval pomalu a v přestávkách. Po roce však byla lodice hotova tak dalece, že uznal za nejlepší pokusit se o spuštění na vodu hned. A opravdu se mu to šťastně podařilo, byť ovšem s velkou námahou. Vhodně umístěné kladkostroje a podložené válce splnily po několika pokusech svoji úlohu, a tak se jednoho odpoledne kolébala lodice na vodách říčky a byla rychle dopravena dále na místo, odkud jí sice nemohl mořský příboj odnést, ale odkud mohla být snadno vypravena na moře. A pak šla práce rychleji, protože s přiblížením se cíle vzrostl opět Robinsonův zájem. Dokončil vyhloubení, až měla lodice uspokojivý ponor a stálost na vodě. A pak zkusil nejdříve účinek lopatkového vesla a pak i malého stožáru a plachty, které si zatím zhotovil ze zachráněných lodních zásob. Užil podobného plachtoví, jaké bylo na člunu, na němž kdysi uprchl z maurského otroctví a s nímž uměl dobře zacházet. Bylo ostatně nejjednodušší a nejsnadněji ovládatelné. Ale nemohl ovšem užít

ani tak vysokého stěžně, ani tak velké plachty, jako byla na vzorném anglickém člunu tehdejší. Byla to skutečně pouhá plachtička proti krásnému oplachtění maurského kapitána. Ale posloužila výborně a Robinson byl úplně spokojen. Vysadiv svoje kýlové prkno, mohl velmi uspokojivě plout i přes vítr, a když u samého břehu učinil schválně pokus, natočiv loď nesprávně větru napříč, vydržela a uhnula, aniž se překotila. A to plaval s pouhou lodí bez jiné přítěže, nežli kterou tvořilo zbylé tlusté dno. Rozhodl se zvýšit stálost polohy ještě tím, že do dna vydlabal uprostřed řadu otvorů či spíše jam, dávaje pozor, aby ponechal dosti silné dno, a vyplnil je olovem, jež do nich nalil, a kusy železa. Použil tohoto prostředku i k tomu, aby dal lodici lepší těžiště, tak, aby se dobře držela při větru a neotáčela se příliš snadno od větru.

A pak zřídil na vhodných místech truhlice na potřebné náradí, zbraně a zásoby, tak, aby je mohl uzavřít a nepřišel o ně v případě nehody převržením a aby nebyly poškozeny větrem a vlnami. Dole u dna vyřezal do boku rýhu, do níž by mohl uložit pušku s nejnutejším střelivem. Rýhu rovněž opatřil krytem. Na zádi vztyčil si malý stan na čtyřech tyčích, aby ho chránil od slunečních paprsků, a konečně upravil kormidlo co nejvhodněji, tak aby mohl loď ovládat pokud možno z jednoho místa. Opatřil si také jakousi kotvu z kusů železa a pevného lana. A opatřil lodici zařízením pro dvě vesla, která měl z lodi. Nejprve podnikl několik menších výletů, neodvažoval se však nikdy příliš daleko, pokud svoji loď nevyzkoušel za všemožných okolností. Po některých zdokonaleních a po posunutí stožáru více kupředu byl jist, že je ve svém plavidle dokonale bezpečný, nebude-li postižen opravdovou bouří, jaká ohrožuje i dobré čluny. Za velkou výhodu považoval, že je loď z velmi lehkého dřeva, takže by se nepotopila ani rozbitá, a že by se po odtěti stěžně sama ve vodě narovnala, kdyby se převrhla. Z tohoto důvodu – a k vůli žralokům, kterých tu byla hojnost, takže zřídka kdy za pěkného dne byl obzor bez jejich hřbetních ploutví, a kteří Robinsonovi naháněli

značný strach, umínil si, že nezůstane na lodi nikdy, aniž by měl za opaskem dobře upevněný svůj nejlepší nůž.

A pak se rozhodl ke své dlouho chystané cestě kolem ostrova.

Zásobil loď vším, co by mohl potřebovat. Soudek pitné vody pro všechny případy, dva tucety ječných sucharů, dobře ovázaný džbán pražené rýže, kterou si zvykl jíst a která mu znamenitě chutnala, malá láhev rumu a polovina uzené kozy tvořily hlavní proviant. Střelivo k lovu, nejnnutnější nástroje pro případ, že by se loď poškodila, kus staré plachty, prkénka, hřebíky a pánvice se smolou stavenou dohromady s kozím tukem, pokrývky k úpravě lože a dva veliké lodnické svrchníky k přikrytí a pro déšť.

A tak se 6. listopadu v šestém roce svého pobytu na ostrově vydal na cestu, aby obeplul svůj ostrov a poznal jej konečně dokonaleji ze všech stran.

A cesta ukázala se být mnohem dobrodružnější, než očekával. Dopluv na východní stranu ostrova, našel dlouhou řadu skalisek, která se táhla na dvě námořní míle daleko do moře, částečně nad hladinou, částečně pod ní, a končila suchou písčitou mělčinou půl míle dlouhou, takže bylo nutno zajet velmi daleko, aby ji obeplul. Zprvu se mu nikterak nechtělo do tohoto podniku, protože nevěděl, jak daleko bude nucen zajet do moře ani zdali se bude moci snadno navrátit. Zajel tudíž ku břehu, přivázal pevně loď, vzal pušku a vystoupil na zem, aby se vyšplhal na předhoří, kterým břeh ostrova končil a jehož pokračování tvořila řada skalisek. Doufal, že bude odtamtud možno přehlédnout situaci a učinit si pojem o svých možnostech a případných nebezpečích.

Z vrcholku pahorku spatřil silný, opravdu dravý proud, jenž proudil na jihu kolem ostrova od západu k východu a jenž se onomu ostrohu těsně přibližoval. Obhlédl si jej co nejlépe, neboť v něm viděl nebezpečí. Obával se, že kdyby se dostal do tohoto proudu, bude jím stržen daleko do moře a snad ani nebude moci jej obeplout a vrátit se. A nejspíše, kdyby se byl nerozhlédl, bylo by se to stalo

opravdu. Neboť spatřil ještě druhý, podobně dravý proud, asi míli na sever od ostrova, jenž přicházel rovněž od západu a patrně se s prvním, jižním, dále v moři spojoval, takže bylo pravděpodobno, že by mezi nimi našel cestu anebo že by mohl plouti proti nim. A docela nablízku břehu tvořil se silný vír.

Kotvil na tomto místě dva dny. Vítr vanul dosti ostře od východojihovýchodu, a protože to bylo přímo proti zmíněnému proudu, vyvolával silný příboj, jenž se tříštil o skaliska a o ostroh. Naštěstí kotvil člun za úskalím, kde byl od příboje kryt.

Ráno třetího dne bylo moře klidné. Vítr se přes noc utiřil, a tak se Robinson odvážil na moře. Ale mělo se mu dostat varovného trestu za jeho nepředloženost, s níž se pustil do nebezpečí, které bylo nad jeho síly a znalosti. Přijel sotva ke konci ostrova a nebyl ani na délku člunu od břehu, když se již ocitl v hluboké vodě a v dravém proudu, jakoby v mlýnské struze. Člun byl stržen s takovou prudkostí, že jej nemohl udržet ani na pokraji proudu, byl hnán dál a dál od víru, jenž mu zůstal po levici. Bylo bezvětrí a s vesly bylo marno proti tomuto proudu zápolit. A Robinsona počínal jímat strach, že je ztracen. Neboť proudy, jež ostrov obtékaly, tvořily jistě jen rozdělená ramena téhož proudu, přicházejícího odkudsi z hlubin Karibského moře a rozděleného ostrovem, a jistě se několik mil za ostrovem opět spojovaly. Neviděl možnosti obepnout je, když se jednou dostane ven z tiché vody ostrova, a kynula mu vyhlídka, že zahyne na širém moři, a to ne vodou, ale hladem a dříve ještě žízní.

Měl ovšem ke svým zásobám ještě i želv, kterou našel na břehu, tak těžkou, že ji sotva uzdvihl, a pitnou vodu také doplnil. Ale což to bylo platné, bude-li zahrán do širého oceánu, kde se dojistá na tisíc mil nesetká s ostrovem, s pobřežím, s pevninou!

Chmurné myšlenky a hrozná lítost zmocnily se jeho mysli. Byl nespokojen na svém ostrově – a teď mu Prozřetelnost ukázala, jak je lehké ocitnout se v postavení neskonale horším. Hleděl v zoufalé bezmoci zpět ke svému ostrovu a všechna jiná přání jeho srdce

zmizela před touhou, aby tam byl zase šťastně zpět. Zdvihl ruce a zvolal: „Ó, šťastná pustino – uvidím tě opět?“ A upadl ve výčitky za svoji nevděčnost k osudu, jenž s ním přece naložil tak vlídně ve chvíli, kdy tolik jiných bídně zahynulo. A on hlupák si naříká a trpce stěžuje na svoji opuštěnou samotu!

Je nemožno popsat jeho zoufalství, když byl již dvě mořské míle od ostrova. Ztrácel již poslední naději, neboť proud hnal se stále stejně rychle vpřed. Pracoval vesly horečně, až se nemohl téměř ani hnout, jen aby dostal lodici k severnímu okraji proudu, kde byl vír. Konečně k polednímu, když mu slunce začalo svítit kolmo na hlavu, zdálo se mu, že pocítil lehounký závan větru, a sice od jihovýchodu, proudu vstříc. To mu nezměrně ulevilo, a když se po půl hodině opravdu zdvihl vítr, který se rychle stupňoval ve skutečnou malou bouři, myslil Robinson, že je zachráněn.

Leč zatím byl již strašně daleko od ostrova. Kdyby ho překvapila mlha, jen malý obláček, byl by býval jistě neodvratně ztracen. Nevzal si totiž na loď kompas a nebyl by věděl, kterým směrem ostrov hledat, jakmile by jej ztratil z očí. Ale obzor zůstal čistý. Vztyčil rychle stěžeň a rozepjal plachtu a zamířil, jak mohl, k severu, aby se dostal z proudu ven. A sotva že uplul takto kousek cesty, zpozoroval podle jasné vody, že je nablízku změny v proudu. Neboť tam, kde se hnal prudký proud, byla voda kalná, a kde byla voda jasná, byla také klidnější. A pak uzřel asi na půl míle k východu prudký příboj, narážející na skaliska. Rozdělovaly proud, jehož jedna část odtékala k jihu a druhá, skalami odražená a tvořící prudký a mohutný vír, proudila rychlým tokem zpět k severozápadu.

Jenom ten, kdo ví, co to jest, když je někomu, kdo již stojí na žebříku šibenice, povolen odklad popravky, nebo ten, kdo ví, jak je v duši člověku, jenž je náhle vysvobozen z rukou lupičů usilujících mu o život, dovede si učinit pojem o radostném vzrušení, které prochvívalo Robinsona, když se mu podařilo dostat svůj člun do tohoto záchranného protiproudu. Zesilující vítr dul v plachtu a hnal

lod' vesele přímo před sebou, s rychlostí zesílenou prudkým proudem moře. Vír zanesl lod' asi o míli dále k severu, takže se ocitla na druhé straně skal a ostrova, a když se Robinson blížil ke břehu, byl to břeh severní.

Asi po míli cesty vír a protiproud ustávaly, ale lod' byla v klidné vodě nalézající se mezi oběma hlavními proudy. Zde, pod ochranou ostrova, bylo moře docela klidné, ale vítr vanul stále příznivě, přímo k ostrovu, a hnal lod' bezpečně vpřed, byť již ne tak rychle, jako když spolupůsobil proud. Asi ke čtvrté hodině odpoledne, když byl již jen asi na míli od pobřeží, uzřel, že skalní ostroh, který jeho nehodu zavinil svým jižním výběžkem, o nějž se proud lámal, tvoří na severu ještě jeden vír, velmi silný. Neproudil žádoucím směrem, ale přímo k severu. Naštěstí vítr vytrval, ano stále se zesíloval, a tak byl Robinson s to, aby přeplul přes vír, aniž byl stržen do severního proudu a do nového nebezpečí. A o hodinu později byl u ostrova, kde mohl teď již klidně přistát.

Dostav se šťastně na břeh, padl na kolena a děkoval Bohu za svoje zachránění. A vzdal se nadobro a neodvolatelně všech myšlenek na uniknutí ve svém člunku.

Když se posílil potravinami, jež měl, zavezl lodici ku břehu do malé zátoky a přivázal ji bezpečně až na konci pod stínícími větvemi obrovitých stromů, kde ji snad odliv nechá na suchu, ale kde ji ani příliv, ani bouře nerozbijí. A ulehl ke spánku, neboť byl do krajnosti vysílen a vyčerpán.

Probudiv se byl ve velkých rozpacích o tom, jak se dostane domů. Kterou cestou se dát? Prodělal příliš veliké nebezpečí a neměl nejmenší chuti vydat se mu tím, že by se pokusil vrátit touže cestou zpět. A neměl potuchy, jak to vypadá na druhé, západní straně ostrova, a neměl již chuti pokusit se o dobrodružné vyzkoušení. Tam přitékal mořský proud k ostrovu a tříštil se oň – možná, že jsou tam proudy ještě mocnější a nebezpečnější. Proto se rozhodl plout těsně podél severního břehu k západu jen tak daleko, až snad nalezne

vhodnou zátoku, kde bude moci lodici bezpečně a jistě uložit, neboť malá zátočinka, kde byl teď, nemohla loď ochránit při větší bouři od severu. Když pak uplul asi tři námořní míle, našel opravdu významný přístav, chráněný skalami, kde do ostrova vbíhala zátoka zprvu na míli široká, ale úžící se stále, až končila ústím pěkného potoku. Tam tvořila malou, velmi pohodlně položenou zátočinku, v níž byla lodice bezpečna, jako by byla v uměle postaveném lodním doku. Upevnil ji dobře a spolehlivě a vystoupil na zem, aby se rozhlédl a určil cestu k domovu.

Jda podél břehu dále, poznal, že přistál jen nepatrný kousek cesty od místa, ke kterému došel při svém prvním křížování ostrovem. Opravdu, jakmile obešel výběžek ohraničující zátoku k západu, poznal ptačí skály, které měl tak dobře v paměti. Vzal tedy ze svého člunu tolik zásob, kolik jich mohl pohodlně unést, co by se zkazilo, hodil rybám, opatřil věci, které chtěl v lodi nechat, co nejlépe proti vlhku, a vzav zbraně, nastoupil cestu k domovu. Ač namáhavá, zdála se mu přece rajskou procházkou proti útrapám „pohodlné“ jízdy po moři.

A když pak se dostal šťastně k potůčku, který ho přivedl k jeho „letní vile“, byl tak rozradován jako chlapec, který se ze škol v cizině vrací domů na Vánoce. – Přešplhal plot ohrady, položil se do stínu a usnul únavou. A ráno se vrátil do hlavního domu.

Teď měl na dlouhou dobu všeho mořeplavectví po krk. Nebezpečí, které zažil, plnilo mu několik dní hlavu tichou zamyšleností. Byl by býval ovšem velmi rád, kdyby byl měl svoji loďku blíže domova, ale nevěděl, jak ji sem dopravit. Nechtěl se odvážit cesty podél východní strany – při pouhém tomto pomyšlení otrásl se hrůzou. A neměl potuchy, jak to vypadá na druhé, západní straně ostrova. Leč úvaha mu říkala, že to může být ještě horší. A tak se utěšil nad dočasnou ztrátou pracně zhotovené lodi a vrátil se k ostatním pracím, které v poslední době velmi zanedbával, konaje jenom to nejnnutnější.

Jeho stádo množilo se více nežli utěšeně. Bylo již v ohradě, kterou pro ně založil, a která byla obklíčena hradbou vzrostlou v neproniknutelné houští, v němž původní větвовá a kolová košina byla téměř nerozeznatelná. Přístřešek, který jim zřídil v cípu ohrady, byl již příliš malý, aby pojal rozmnožené stádo, jehož členové si hledali útočiště před deštěm pod velikým listím stromů. – Polní a domácí práce zabíraly rovněž čas. A jeho šat chátřal přes všechnu opatrnost a pečlivé správký.

Měl velkou zásobu usušených kůží kozích i jiných zvířat, neboť během doby ulovil mnoho zvěře, o jejíž přítomnosti na ostrově neměl zprvu tušení. Naučil se plížit se lesem v průvodu věrného Nerona a poznávat stezky, jimiž se zvěř ubírá k pastvě a k vodě. Naučil se pořizovat pasti a lapky, a tak ulovil většinu své kořisti, aniž musil plýtvat drahocenným střelivem, které opatroval s všemožnou péčí, chovaje teď prach v celé řadě dobrých, džbánovitých lahví, chráněných proti vlhku řádným vysmolením. Napadlo mu použít hojné pryskyřice stromů k tomu, aby prostě hliněné nádoby, které nebyly zcela nepromokavé, učinil dokonale neprostupnými. K uchování různých věcí osvědčilo se to znamenitě, neboť vlhké podnebí a všude vnikající vláha žádaly dobrou ochranu pro vše, co nemělo podlehnout zkáze. Choval tedy v uzavřených nádobách i svoje nástroje a náčiní, ovazuje hrdla džbánů kozími a rybími měchýři. Během doby vyrobil si i některé nástroje. Neustálým zaměstnáváním se všemožnými pracemi denní potřeby nabyl veliké zručnosti i ve věcech, jimiž se dříve nikdy nezabýval, a jeho důmysl zbystřil se znamenitě. Naučil se i zacházet dosti dobře s kovy, hlavně se železem. Po prvním pokusu s vykováním udic ze hřebů a po zrobení lopaty a motyčky následovalo mnoho různých drobných pokusů, jak by mohl zužitkovat velikou zásobu železných řetězů, háků, pásů, hřebů, svorek, stěžejí, kladkových os, rumpálových součástí a ráhnového kování, a použít tyčí ze schůdkového zábradlí a podobných součástek odtrhaných z lodního vraku. Nalezl pro ně tisíce uplatnění.

Shledal, že kus plechu, který kdysi tvořil kryt kapitánovy kabiny, je ocelový, a neustal, až přišel na to, jak si z něho vysekat a vykovat obstojný srp, jenž mu znamenitě ulehčil jeho práci se žatvou obilí i sena pro jeho kozy, kterým pro vlhké období zřídil v ohradě veliký přístřešek s mřížovým patrem, na němž pro ně shromažďoval seno. Plech poskytl materiál na několik srpů a Robinson stal se pomalu kovářem – velmi nevědomým sice, ale dosti obratným, byť dosud jenom při drobných pracích, k nimž mohl použít materiálu již předem předpracovaného a takového, jehož tvar již sám žádoucí použití usnadňoval. A hlavně k pracím, k nimž stačilo buď trpělivé tepání, nebo zahřátí a rozžhavení kovu na prostém ohništi v dřevěném uhlí. Byl nucen každou maličkost a každý nepatrný výkon sám znovu vymýšlet podle nepatrných vzpomínek na to, co vídal v mládí doma.

Lítost nad jeho bývalou nevšímavostí vracela se vždy znovu a znovu při každém pokusu o nový výkon. Teď, osamocen a odkázán sám na sebe, chápal čím dále tím jasněji celou cenu a celý význam civilizace, která spíná lidstvo v mohutnou organizaci práce, jejíž výsledky sotva dovede opravdově ocenit, kdo žije uprostřed ní, denně zahrnován jejím dobrodiním, které považuje za samozřejmé. Robinson však naučil se chápat a cenit, jaké ohromné práce a jaké organizace lidské síly a celé společnosti je zapotřebí kupříkladu k tomu, aby si vesnický hoch mohl v obchodě koupit prostou, malou kudlu! Počínaje dolem na železo s jeho stroji vše znamená ohromný výkon důmyslu a námahy. Doly s havíři, strojovny, dodávající stroje, dílny na nástroje kutací – hutě, kovárny, továrny a dílny – organizace obchodu a dopravy – vše to viděl v duchu se spojovat, aby nakonec on, Robinson, vyhoštěnec na neznámém ostrově, mohl si ze své zásobny vybrat měděný hřebík, z něhož si vytepe prostou udicí! A tak čím více přemýšlel a čím více se stával na svém ostrově zdánlivě samostatnějším, neodvislejším od civilizace, z níž byl vytržen, tím více chápal, zač vše jí je povinen jak materiálem a zbožím, které od ní zdědil, tak vědomostmi, které má.

Oceňoval denně víc a více, že vše, co si zdánlivě sám vymyslel, nač sám přišel a co vlastním dūmyslem vyrobil, je vpravdē jenom uzpůsobenou a použitou rozpomínkou na vymoženosti civilizace, v níž vyrostl. Nevymýšlel a také vskutku dosud nevymyslel nic nového – toliko napodobil, co viděl jinde anebo aspoň o čem věděl, že se jinde dělá. Pochopoval, že ani jediný čin, jediný krok, jediný výkon jeho práce není cele jeho vlastním, že nepatří jen jemu, ale celé té lidské společnosti, z níž vyšel. – A snad ještě živěji cítil, že se všemi zděděnými a sem vědomě i bezděky přivezenými vědomostmi, znalostmi a dovednostmi, i se všemi více méně nejasnými vzpomínkami, které si přinesl, byl by býval ubohým, života neschopným odsouzcencem, kdyby byl nezachránil nástroje a materiál ze ztroskotané lodi. Bez nože, sekery, kladiv, pil, kleští a ostatního bohatství byl by se ocitl v nezměrně horších poměrech nežli nejubožejší divoch, ano, nežli každé zvíře. Cítil, že bez zachráněných pomůcek byl by nejspíše odsouzen k zahynutí. A velebil svoji umíněnost, která ho v prvých dnech jeho pobytu na ostrově nutila zachránit i nejnepatrnější a zdánlivě nejbezpečnější a nejnesmyslnější zlomek ze ztroskotané lodi. I ty roztrhané plachtové hadry a kousky zpřetrhaných lan ukázaly se být drahocenným materiálem, skýtající mu nití a provázky, jaké napodobit z ostrovního materiálu dovedl jenom částečně a velmi nedokonale teprve po letech samoty a zkoušení.

A cítil, kdyby se mohl i jen na jediný měsíc vrátit zpět do Anglie na dovolenou ze svého vyhnanství, aby se potom zase vrátil, že by nespal a neodpočíval, pokud by se jak jen možno neobeznámil s pracemi prostých řemeslníků a dělníků, jichž si nevšímával a kolem nichž bezmyšlenkovitě přecházel a jejichž dílo se mu teď zdálo nejnutnější a nejdrahocennější složkou v životě lidské společnosti.

Zatím neustával v pokusech, a maje nadbytek železa, na němž by se učil, mohl činit své pokusy bez obavy, že mnoho pokazí. Měl teď již docela vyhovující rýče a motyky i kopáčky pro práce v zahradě a řezačku na řezání cukrové třtiny. Vařil si již dávno také cukr ze

třtiny, kterou zasázal u své ohrady. Počínal si při tom co nejjednodušeji, spokojuje se s prostým rozdrčením třtiny a vymačkáním šťávy do kotle, šťávu pak v něm vařil, až zhoustla na hustý sirup, jež nechával ztuhnout v miskách z vysušené hlíny, které vysmolil a vykládal velikými listy. Získával tak pěkné bochníčky hnědého cukru, jenž chutnal jako nejlepší kandys²¹ a byl snad tím zdravější, čím méně byl podroben různým pochodům odborné výroby a obchodu.

Tedy tedy obrátil pozornost znovu ke své zásobě kůží. Podobně jako kdysi při přípravě inkoustu, provedl mnoho drobných pokusů s úpravou kůží. Zkoušel znovu a znovu vše, nač vzpomněl a co mu napadlo. Nalezl několik druhů stromů, které poskytovaly dobrou tříslovinu, a zkusil ji na kouscích kůží, ale nedařily se mu, až ho náhoda poučila, že hlavní chyba byla v tom, že neměl potuchy o době, které je k loužení kůží zapotřebí. Zapomenuv kus kůže v tříselném louhu, našel je po několika nedělích dokonale vytřísleny. – Naučil se také zbavovat kůži chlupů a vydělávat ji naměkko loužením v psím trusu, jak se kdysi vydělávaly všechny jemné kůže na rukavičky a k podobné potřebě. Neronovi se tím dostalo nového ocenění. Z kusu železného pásu zhotovil si vhodnou škrabačku a vypracoval konečně po mnohých pokusech jednu kozí kůži tak, že dala velmi slušnou kůži, asi takovou jako na měkké holínky vysokých bot. Zkoušel i kůže jiných zvířat, menších, a získal velmi jemné kožky. Konal pokusy i s kůžemi ryb, ale hlavně s měchuřinami, kterých se naučil používat na různé nepromokavé váčky a kabelky – měl z nich také již nepromokavou čepici. To vše mu poskytovalo vhodný materiál na drobné potřeby, na řemeny a na boty, do jejichž šití se pustil, jsa již vyzbrojen velmi dobrou řemeslnou zručností, a to se zdarem, jenž by byl sice vzbudil u každého ševce i z pokraje civilizace křeče, jenž se však Robinsonovi zdál být znamenitým, neboť mu poskytl pár dobře podražených bot, které radostně obdivoval. Jenom že

21 Řepný cukr ve velkých krystalech. *Pozn. red.*

radost z výrobku netrvala dlouho. Brzy poznal, že se naprosto nehodí k nošení na ostrově – a co hlavního, že by byly nevhodné, i kdyby byly výrobkem nejlepšího obuvníka. Za léta svého pobytu na ostrově zvykl si Robinson na velmi dokonalou volnost a nesl už nic zbytečně tísnícího.

Přes svoji samotu a přes znamenitou otužilost, které pobyt na vzduchu nabyl vůči slunci i vůči dešti, nedovedl se nikdy spřátelit s myšlenkou, aby chodil nahý. Poznal sice, že by to velmi dobře snesl, aspoň v ochraně stromoví a doma, a také se již nebál úžehu slunce, jemuž už uvykl a které snad ve vlhkém mořském vzduchu také nemělo tak zlého účinku, jak si představoval. Ale při vycházkách do lesa byl mu šat dosud nezbytným, protože ho chránil od oděrek a zranění větviemi, trnami i ostrými travami, které jinak bolestně rozdíraly. Nenaučil se nikdy té obratnosti, která domorodcům umožňuje proplést se houštinou bez nejmenší oděrky. Snad k tomu neměl nadání – spíše však mu jeho způsob života k tomu neskýtal dosti příležitostí. Zdržoval se hlavně a skoro neustále téměř na těchže místech, zaměstnán svými pracemi a svými pokusy v rozmanitých řemeslech, a měl dosud opravdu pramálo času a hlavně pramálo zájmu pro vnitro lesní džungle, která ho obklopovala na všech stranách. Jeho dobrodružná povaha, která ho vyštvala z domova, klonila se vždy spíše k podnikání nežli ke zkoumání.

Ale co ho hlavně nutilo, aby se oblékal, jak mohl nejpečlivěji, byla obava, že jinak brzy zdivočí a propadne úpadku. Tento strach, aby neklesl pod úroveň myslícího, vzdělaného člověka a aby nepropadl zdivočení, které by ho bylo jistě brzy uvedlo ve stav horší zvěři okolo něho, pronásledoval ho hlavně v prvních dobách jeho ostrovního vyhnanství.

Tento strach to byl, jenž ho přinutil, že se držel úporně všeho, co ho pojilo s civilizací a kulturou jeho vlasti. Přiměl ho také, že věnoval téměř každého dne nějakou chvíli čtení bible a úvahám o ní. Ač nebyl založen nábožensky, ani vlastně ne hloubavě, nořil se do

myšlenek tam obsažených a strávil mnohou hodinu v rozjímání nad významem míst, která mu byla nejasná a nedostupná.

A tento strach nutil ho také, že se stával v mnohém směru čím dále tím pořádnějším. Nesnesl kolem sebe nepořádku, jenž ho z počátku nezbytně obklopoval. Jeho bedny, zásoby a náčiní byly vždy velmi pečlivě srovnány a spořádány a on sám se udržoval ve stavu co nejupravenějším. Neholil se již, maje obavu, že by své břitvy brzy zkazil. Měl dlouhé vlasy, které byly v jeho vlasti ovšem obvyklé a které pečlivě udržoval v patřičné délce a v upraveném učešání pomocí nůžek a hřebene, jež si zhotovil, a nosil dlouhý vous se svislými kníry, které by snad byly na londýnské ulici vyvolaly sběh mládeže, které však nebyly ničím neobvyklým v zemích jiných. Vypadal tak trochu jako Krakonoš nebo uhlíř z lesů na německých obrazech. – A udržoval svůj šat v čistotě, a pokud mohl, při vzhlednosti. Což ovšem pomalu již počínalo být těžkou úlohou. Neboť právě z obavy před zpusnutím užíval co nejméně všeho, co musilo být užíváním rychle zničeno, používaje všemožných náhražek, jen aby si své zásoby udržel raději na doby, kdy snad nebude schopen je nahradit. A tak spravoval a látal vše, pokud záplata držela na záplatě. A při tom pomýšlel neustále na svépomocnou náhradu z vlastních rukou.

Obuv byla rozluštěna. Po směšném a zbytečném pokusu s velkými botami vrátil se k prostým střevícům a zhotovoval si plachtové i kožené střevíce, podobné domácím bačkorám, s podešvemi buď pletenými z provázků, nebo, později, z vydělané kůže. Naučil se již zpracovávat kokosová a jiná vlákna na velmi pevné provazy a provázky a i nitě nahrazoval vláčnými, ale jako dráty pevnými vlákny z palmových obalů listových. Zhotovil si také kožené kamaše, které nosil do svých opánek při výletech do lesa a při lovu na ochranu proti trní a hadům i hmyzu. Klobouků a čepic měl dosti. Ušil si je z plachtoviny i z kůže a z měchuřiny. A také měl velmi příhodný pás, na němž mohl při svých vycházkách nosit všemožné potřeby – pochvy se sekerou, nožem, pistolí a ostatní věci z výstroje i výzbroje.

Šat však zůstával stále nerozluštěnou otázkou, nechtěl-li chodit brzy úplně rozedrán anebo sáhnout k druhé polovině svých pečlivě ošetřovaných zásob. Kůže, které zkoušel, ukázaly se velmi ubohou látkou pro horké podnebí ostrova a pro nedokonalé zpracování, jež jim dovedl dát. Přece však si ušil celý oděv z měkce vypracované koziny a z kůží svého ostrovního „zajíce“. Prvním výrobkem byla vesta, potom se mu podařily krátké kalhoty. Nejhorší práce byla s kazajkou, vlastně s rukávy. I když je stříhl nejvolněji, tlačily ho v ramenech a působily v horku skutečnou trýzeň. Konečně však rozluštil i tuto nesnáz jakž takž ke své skromné spokojenosti a měl nyní celý vlastnoručně vyrobený oděv, jenž sice nehověl doopravdy jeho potřebě, ale jenž ho naplnil důvěrou, že ani v budoucnosti nebude nucen spoléhat jenom na lovní zásoby.

Pokoušel se i v tkaní, ale zanechal toho, neboť si nedovedl opatřit příze a neměl nejmenší potuchy o příslušných pracích, a vlákna, která získal, hodila se jenom k pletení různých rohožovitých závěsů a pokrývek a k šití. Látky – plachtovinu – šil jehlami ze zásob, nalezených v bednách lodníků. Kůže šil pomocí tenkého šídla vyrobeného ze hřebíku.

Na skutečně upotřebitelnou šatovou látku přišel, když mu napadlo vydělat jemnou a tenkou kůži velikého, dravého ptáka, jež zastřelil. Získaná kůže byla tenká, měkká a vláčná a aspoň tak pevná jako dobrý širtink²². A zdálo se mu, že nemá ani vady, kterou měly jiné kůže a která činila nošení koženého oděvu velmi obtížným. Totiž neprostupnost pro vzduch. Vypracována co nejlépe a oškrobána pečlivě na spodní straně byla pórovitá, snad po stopách po peří. Slídil tedy po podobném ptactvu, které nemělo příliš tučné kůže, a našel brzy vhodné druhy mezi zemním i mořským ptactvem. Veliký druh buňňáků ukázal se jmenovitě vhodným, skýtaje velmi pevnou a vláčnou, pružnou kůži. Loužil ji v louhu z dřevěného

22 Bavlněná tkanina. *Pozn. red.*

popela a zbavoval ji tak tuku, ale přišel na to, že byla mnohem lepší, když ji po úplném vydělání napustil znovu olejem z palmových ořechů. Naučil se dobývat i tento olej vyvážáním rozdrčených ořechů kokosových i jiných. A tak si ušil z těchto kůží velmi pohodlné košile a svoji koženou kazajku oblékal jenom na velké výpravy do lesa – spíše z jakési umíněnosti nežli ze skutečné potřeby.

Podnikl několik výprav k severnímu břehu, aby navštívil svoji loďku, projel se na ní na kus cesty, a při návratu přinesl s sebou opětovně zásobu želvích a ptačích vajec a kusy želvího masa.

Byl by si přál, aby mohl nalézt častěji nějakou želvu na svém břehu, neboť želví maso a želví polévka chutnaly mu dosud ze všeho nejlépe. Ale želvy navštěvovaly jeho břeh jen velmi zřídka, a tak se musil spokojit s tím, že si mimo maso vysekané z velkých želv, jehož však nemohl uschovávat velkou zásobu (uzením ztrácelo polovinu své chuti), přinesl několik malých živých želv, které mohl zabít kdykoliv později. Kdyby byl mohl použít svého člunu, byl by si přivezl několik velkých zvířat a uzavřel by je v ohradě na mořském břehu. A tato myšlenka přispívala, aby toužil mít svoji lodici u sebe.

Ale čím dále tím více navykal si požívat hlavně rostlinnou potravu. Ječné a rýžové pokrmy, ořechy – hlavně kokosové, ale i jiná jádra – skýtaly výborný jídelní lístek rozmnožený výrobky mléčnými, jež se naučil čím dál tím lépe zpracovávat. Poznal také několik druhů znamenité zeleniny. Mladé výhonky bambusové třtiny skýtaly výborný pokrm. Nalezl bambus, jenž chutnal jako nejlepší kapusta. Ale mladé výhonky klíčících kokosových ořechů a větší, již nad zemí vyrostlé mladé palmy byly něčím opravdu znamenitým. Nalézal je časem pod palmami a přinášel domů. A tak zásoboval svůj stůl, co mohl nejrozmanitěji, neboť pozoroval, že tak nejlépe udrží svoje tělo ve zdraví a svého ducha při čilosti. Ovoce, jehož poznal a užíval teď už mnoho rozmanitých druhů, doplňovalo jeho jídelní lístek na skutečnou královskou tabuli. – A za každé sezóny shromažďoval mnoho sušených plodů a bobulí, z nichž některé

měly sušené jinou chuť a tvořily znamenitou pochoutku jako rozinky a sušené švestky.

A když pak v době vlhka, jež proň byla dobou odpočinku, seděl za suchých chvil na prahu domku uprostřed svých věrných druhů s papouškem na rameni a pohlížel na dovádění koz a kůzlat – choval několik koz neustále v zevním okruhu svého domu – a na Nerona, jenž si s kůzlaty rád hrával a je proháněl, a naslouchal žvatlání svých žárlivých papoušků, byl Robinson teď opravdu dokonale spokojen.

XII

Avšak osud chystal Robinsonovi příhodu, která měla celý jeho život velmi důkladně převrátit a postarat se, aby nepropadl duševnímu zpoždění.

Jednoho dne, když se opět vypravil ke své lodi a ocitl se k poledni o něco dále na západ na pobřeží, zůstal náhle stát jako by zasažen bleskem.

Před ním, v písku pobřeží, byla zřetelně otisknuta stopa bosé lidské nohy!

Žádné strašidlo ani přízrak nemohly působit ohromivěji. Skoro se mu zastavilo srdce.

Když se probral ze svého ustrnutí, ohlížel se chvatně a vyděšeně. Naslouchal se zatajeným dechem – ale nikde nebylo ani hlásku, ani podezřelého hnutí. Jat náhlým zděšením – neboť jeho rozčilení bylo daleko spíše hrozné nežli radostné – uprchl do lesa. Teprve po dlouhé chvíli dodal si odvahy a třímaje ručnici pevně v ruce vyšel opět z houští a vystoupil na malý holý vršek, aby se rozhlédl. Potom se vydal dále na západ po pobřeží, ale bezvýsledně. Nenašel již ani jediné lidské stopy.

Vrátil se k jedinému otisku, který zde zbyl, a obešel ho několikrát stále ve větších a větších kruzích, ale rovněž bezvýsledně. Jen ten jediný otisk – jasný, zřetelný otisk bosé nohy. Pata, prsty, vše zřetelně vytištěno v písku, který byl asi ve chvíli, kdy naň bylo šlápnuto, vlhký, ale od té doby uschl, aby zachoval otisk. Znovu a znovu obhlížel okolí, ale nemohl si vysvětlit, jak se sem stopa dostala.

Celá bouře zmatených myšlenek vířila mu hlavou. A čím méně se v tom dovedl vyznat, tím strašlivější ho zmáhalo rozčilení. Nakonec se zdvihl a běžel zpět ke svému hradu, kam došel zmámen a zmaten

tak, že skoro ani nevěděl, jak se tam dostal. Věděl jen, že cestou prošel celým peklem nejnesmyslnějších myšlenek a představ. Nikdy neprchali štvaný zajíc nebo liška v hroznějších úzkostech do svého brlohu.

Té noci nespal. Ač byl teď vzdálen od místa leknutí, jeho obavy přece stále rostly. Obyčejně tomu bývá naopak – ale obyčejně je člověk v docela jiných okolnostech. Obyčejně nalézá místo, kde ví, že je opravdu daleko od ohrožující příčiny a blízek svým nebo jiné pomoci. Ale Robinson byl sám a neměl potuchy o tom, kdo že to vystoupil na jeho břeh. A tím méně o tom, kde příchozí nyní je nebo kam se uchýlil. A tedy také ne o tom, kdy a z které strany se s ním může setkat. Byl-li posud na ostrově, mohl se objevit kdykoliv a odkudkoliv. Jak mohl vědět, že nečíhá už teď v samém sousedství jeho ohrady? Jakou měl možnost předpokládat, že jej spatří dříve, nežli bude sám spatřen?

Jak se dostala lidská bytost na jeho břehy? Kde byla loď, která ji přinesla? Jak to, že zde zanechala tu jedinou stopu a jinak ani známky po své přítomnosti? Chvillemi mu napadalo, že to je snad jenom mámení ďábelské. Robinson žil v dobách, kdy myšlenka na ďábla nebyla lidem tak vzdálena jako dnes. A jenom pomyšlení, že má ďábel mnohem rozumnější a výnosnější věci na práci, nežli aby plašil ubohého osamělce na pustém ostrově, a že kdyby to chtěl činit, mohl by to činit tisícerým jiným, účinnějším způsobem, ukázalo mu směšnost tohoto nápadu a přivedlo jej zase k rozumu. Kdyby to bylo mámení satanovo, nenastražil by je na vzdáleném břehu, ale raději přímo zde, před ním.

Ale to vše nepřispělo právě k jeho uklidnění. Nebyl-li to ďábel, mohly to být bytosti ještě daleko nebezpečnější. Neboť Robinson nemyslel ani na chvíli, že by to mohla být stopa bílého námořníka. Každá loď, která by se k ostrovu přiblížila, byla by asi dala o své přítomnosti vědomost ranami z děla, aby přilákala jeho obyvatele. A o ztroskotance podobné jemu také nemohlo jít, protože již dlouho

nebyla žádná bouře. A tak to nejbližší vysvětlení, které se naskývalo, bylo, že na ostrově přistáli divoši z protější pevniny. Snad byla jejich kanoe stržena protivným větrem nebo proudem, jenž za západního větru zvláště silně proudil. Pak asi jistě opět odpluli, jakmile jim to počasí dovolilo.

A tu pocítil nezměrnou vděčnost k osudu, že nebyl již několik dní na oné straně ostrova. A také že svůj člun ukryl tak dobře v úzké skrýši ve stínu stromoví vroubícího zátoku, že nemohl být snadno odkryt, což by bylo divochům prozradilo jeho přítomnost na ostrově a snad je povzbudilo, aby po něm pátrali. Ale pak mu napadlo, že snad byl jeho člun přece jen nějakou náhodou objeven a že teď divoši probíhají lesy ostrova, hledajíce člunaře. Anebo že se co nejdříve vrátí ve velkém počtu, aby podnikli co nejdokonalejší prohlídku. Tím spíše, že věci, které v zásobnicích člunu ukrýval, nezbytně jim pověděly, že jde o bělocha, jehož majetek jistě stojí za takovouto výpravu. Utěšoval se, že jej budou dojista hledat hlavně poblíže člunu a na severním břehu, ale to nevylučovalo, aby ostrovem neprošli napříč anebo jej neobepluli a nepřistáli někde zde. A i kdyby nenašli přímo jej samého, naleznou jistě jeho ohrady a stádo, vyplení a zničí je, zpustoší mu pole a on bude nucen bídne zahynout nedostatkem.

Opravdu upadal z jedné hrozné obavy do druhé, až se tak zapletl do spekulací o tom, co vše by se mohlo hrozného stát, že se bál ohlédnout – a také neohlédnout. Začal si vyčítat, že si nenashromáždil větších zásob, tak aby vůbec nemusil vycházet z domu. Že nesil více obilí a nehromadil více ostatních zásob, nežli právě bezpečně stačilo pro příští období. Jako by měl zajištěno, že mu nebude žeň nějakou nehodou zničena, anebo že mu něco nezabrání, aby ji šťastně a včas sklídl.

Jak podivné jsou změny lidského srdce! Tisíckrát představoval si Robinson, co by činil, kdyby se náhle setkal s lidskou bytostí – ať přátelskou či nepřátelskou. Představoval si, že tak či onak vždy by

pocítil hroznou radost. – A teď náhle prchal před jedinou stopou v písku a pouhé pomyšlení, že ten, kdo ji způsobil, bloudí někde nablízku, vyvolávalo mu na čele studený pot.

Konečně se zapletl tak do různých nejnemožnějších obav a spekulací, že přímo z nich čerpal schopnost vrátit se k jasné úvaze a klidu. Když se po dlouhém, nečinném hloubání konečně odhodlal k jídlu a nasýtil se a napil, a pak poprvé se zamyslel nad svými obavami, nemohl nevidět, že zaběhl do nesmyslných důsledků. A pak počal uvažovat kritičtěji. A jako v prvním úleku myslil na ďábla, tak počal teď myslet na Boha. Robinson, jenž za celý svůj život nebyl zbožným, naučil se za své samoty na ostrově nalézat mohutnou oporu a posilu v myšlence, že je vše na světě řízeno moudrou a dobrotivou vůlí, a že i zde, jako kdekoliv jinde, je v moci ruky, která živí a udržuje celý svět. A ač nenavykl valné a pravidelné pobožnosti, žil čím dále tím opravdověji v důvěře a v spoléhání na tuto boží vůli a prozřetelnost. Báł se sice nořit se příliš hluboko do náboženských hlubin, jako se vůbec obával pouštět se příliš hluboko do přemýšlení o osudu a o všem, co v jeho postavení bylo nad jeho síly a co by ho mohlo zavést buď do těžkomyslnosti, anebo k blouznivosti. Cítil pudově, že jasná mysl a setrvávání při tom, co jeho potřeby a jeho položení opravdu vyžadovaly, jsou proň nejzdravější. Odmítal úporně všechny pochmurné nebo mátožné spekulace a držel se houževnatě a soustavně vždy jen toho, co ho posilovalo, těšilo a povzbuzovalo a co ho mohlo uvést v náladu co nejlepší. Teď však po letech opět poprvé ocítl se v situaci, která ho úplně vyrušila z jeho spokojeného klidu a z jeho duševní rovnováhy.

A v této úzkosti, když strávil několik dní bezradně uvnitř své pevné ohrady a přemýšlel, co dále, vzpomněl jednoho dne na loži náhle na slova Písma, které praví: „Vzývej mne v nouzi své a já tě ochráním a ty velebit budeš jméno moje!“

A tu se jeho srdce náhle naplnilo velikým teplem. Celá stísněná a zubožená jeho bytost soustředila se náhle v hluboce procítěné

modlitbě, která již sama o sobě byla vykoupením z utrpení, ulevujíc mysli a uklidňujíc rozčilené nervy. – Skončiv modlitbu a setrvav chvíli v zamyšlení, sáhl po bibli a rozevřel ji namátkou. A první slova, na která jeho oko padlo, zněla: „Vyčkej Pána, buď kliden a důvěřiv, a vyčkej Pána svého!“

Velký mír zavládl v jeho duši. Odložil knihu, naplněn vděčností a novou odvahou, a byl alespoň pro tuto chvíli zbaven úzkostí a obav.

A pak se mu začala ponenáhlu vtírat myšlenka, že snad to vše ani není pravda, že tu nebylo žádné stopy a že se stal pouze obětí vlastní podrážděné obraznosti. Anebo to byla stopa jeho vlastní nohy, kterou tam otiskl při své předchozí návštěvě. Ačkoliv si nevzpomínal, že by byl tehdy chodil kolem bos, nemohl se teď také ubezpečit, že by toho byl nečinil. Ač to byl nepravděpodobný předpoklad, přispěl přece svou měrou k jeho uklidnění. A tak se odvážil čtvrtého dne ven z domu.

První, co učinil, bylo, že se odebral ke svým kozám, které od jeho odchodu k severu byly zavřeny v zevní ohradě a které byly zvyklé, aby byly každého večera podojeny. Shledal, že si zvykly dát se zase sát od mládat, od kterých je byl odstavil. Vykonat teď vše, co bylo vykonat, obhlédl pečlivě svoji ohradu uvnitř i zvenčí – s Neronem po boku, s puškou v ruce a se dvěma pistolemi za pasem – opravil, kde se mu zdálo, že by se někdo mohl dohadovat, že houština není přirozenou houštinou, ale umělou hradbou, a vydal se pak druhého dne ke své vile. Přítomnost Neronova byla mu velikou posilou v této tísní, a ač byl pes již starý, spoléhal přece na jeho bystré smysly více nežli na svoji vlastní obezřetnost. Věrné zvíře by mu jistě ohlásilo cizí přítomnost, tím spíše, čím by byla i jemu neobvyklejší.

Přesto šel opatrně, kryje se houštím a stromy a prohlížeje vždy pečlivě nejbližší místa, nežli je překročil. A nežli opustil ten který úkryt, vyzval vždy psa k hledání. A tak mu cesta k nepříteli vzdálené ohradě trvala tentokráte strašně dlouho. A při tom byl stále pohotově střelit na každý stín – anebo se obrátit na útěk.

Ale když vykonal tuto cestu v nejbližších dnech znovu a když se nesetkal s nejmenší známkou cizí přítomnosti, zvykl si pomalu a uklidnil se tak dalece, že se odvážil vyjít si na mořský břeh před svým hájkem. Ale ani tam nenalezl nejmenší stopy nějakého nebezpečí. A tak se pomalu vžil do myšlenky, že celá věc byla opravdu jen planým poplachem. Přesto však se necítil úplně bezpečným a táhlo ho to, aby se přesvědčil novou návštěvou osudného místa. Vydal se tedy, provázen Neronem a důkladně ozbrojen a užívaje všemožné opatrnosti, znovu k severnímu břehu. Ale tam se brzy chtěj nechtěj přesvědčil, že nikdy předtím nevkročil na tuto půdu. Zul si střevíc a porovnal svoji nohu s otiskem, který byl již sice značně opršelý, ale dosud přece zřetelně k rozeznání. A jeho noha byla o mnoho menší. A rozhodně nešlo o žádnou klouznutím rozšířenou stopu. Tvar šlépěje byl docela přesný – klidný otisk nohy, která šlápla a opět se zdvihla. A tak, zjistiv takto neoprávněnost svých domněnek a marnost všech vytáček, upadl znovu do rozrušení, že se rozechvěl jakoby v zimnici. Celá jeho dosavadní bezpečnost, všechna jistota, všechna bezstarostnost byly ty tam! Nikdy již nemohl jich znovu dosáhnout! – Ostrov nebyl bezpečný před cizími návštěvami.

Došel ke svému přístavu, navštívil po užití všemožné obezřetnosti svůj člun, přesvědčil se, že zůstal neobjeven, a nastoupil zpáteční cestu v přesvědčení, že na ostrově přistála lodice s jedním nebo několika lidmi, anebo že je ostrov v neprozkoumané části vůbec obydlen a že může každé chvíle očekávat přepadení. A že nemá ani potuchy, jak by se proti tomu měl ochránit.

Prvním nápadem, na který přišel, bylo, že by bylo nejlepší strhnout své ohrady a zahnat kozy do lesa, a to v obavě, že by nepřítel, pokud by našel takovouto bohatou kořist, pátral dále v naději, že najde další. Ale pak by mu nezbylo nežli vyplenit i svoje obilná pole a svoji vilu a stan, aby nebylo na ostrově nalezeno ani stopy po osídlení a aby nikdo nebyl uveden v pokušení pátrat po osadnících. A k tomu se přece jen nemohl odhodlat. Což to neznamenalo vzdát

a zbavit se všeho, co si pořídil po letech nejpracnějšího přičinění? Což to neznamenaloby vydat se ze strachu před možnou bédou v bídu dobrovolnou a jistou?

A tak zažil na sobě pravdu zkušenosti, že nejhorší bédou je strach z bědy. A nejtěživější bylo, že v této nouzi nedovedl plně spolehnout na útěchu, které se oddával po celá léta, na důvěru v pomoc a v ochranu Prozřetelnosti. Bylo mu jako Saulovi, jenž naříkal nejen, že naň přišli Filištínští, ale že ho i Bůh opustil. – Celou tuto noc zmítal se ve strachu snad horším nežli po svém prvním úleku. Teprve k ránu, znaven rozčilením, upadl v pevný spánek, v němž zvítězila pevnost jeho vrozené povahy a navyklá otužilost, a probudil se k mnohem lepšímu klidu, nežli poznal od svého osudného objevu.

A uklidněná mysl počala konečně zase opravdu správně pracovat.

Řekl si, co si mohl a měl říci již dávno. Tento roztomilý, plodný ostrov, který, jak věděl, není právě příliš daleko od pevniny, nemůže být tak naprosto opuštěn a přehlížen, jak dosud věřil. Podle dosavadních zkušeností chová asi sotva stálé obyvatel. Robinson vypálil již příliš mnoho ran z pušky v nejrůznějších částech ostrova, aby mohl věřit, že by zůstaly neslyšeny, kdyby tu někde byla nějaká osada anebo i jen samotářský obyvatel. A i takový divoch, který dosud nikdy ránu z pušky neslyšel, pátral by jistě po příčině neznámého, divného zvuku. Mnohem pravděpodobnější bylo, že se sem občas plavily čluny domorodců z protilehlého pobřeží, buď zahrnány sem větry na svých pobřežních plavbách, anebo i úmyslně, snad na lov želv, jichž severozápadní břeh choval v některých ročních dobách takové množství.

Ovšem že za všechna léta svého pobytu na ostrově – a toto byl už desátý rok – nepostřehl Robinson ani stínu známek po lidské přítomnosti. Z toho mohl jenom soudit, že divoši, jsou-li sem zahrnání, vystoupí vždy asi na nejzápadnějším, nebo vůbec nejbližším cípku ostrova, a pobudou jen, pokud musí, nevzdalujíce se snad vůbec od svých člunů. A přicházejí-li na lov želv, spokojí se jen chycením a na-

ložením své kořisti, nemajíce jinak ani potřeby, ani touhy k prohlížení ostatní půdy. Podle toho záleželo by všechno nebezpečí v tom, že by mohl být jimi překvapen náhodou, kdyby jim sám vběhl do rukou v době jejich nuceného či dobrovolného pobytu na pobřeží ostrova. Anebo snad i v tom, že by byl některý člun někdy zahrán přímo někam poblíže jeho obvyklých míst pobytu.

Tato úvaha přiměla ho k rozhodnutí, že zabezpečí svůj hrad tak, aby do něho mohl vklouznout co nejrychleji. Pustil se do práce a vylámal ze svého sklepa chodbu, až vyústila ven mimo ohradu v hustém křoví, a opatřil ji zvenčí pevnými dveřmi, a o kousek dále uvnitř druhými. Mohl je snadno zatarasit, ale mohl tudy vždy snadno nepozorovaně vklouznout anebo vyklouznout.

Vnitřní ohradu zesílil pak tím, že ji propletl co nejhustěji, ale udělal do ní sedm otvorů, jež sice nedovolovaly vniknutí nepříteli, ale umožňovaly Robinsonovi, aby jich použil jako střílen. Měl mimo svoje ručnice sedm těžkých mušket z lodní výbroje, jež byly určeny k obraně proti pirátům, a ty teď pečlivě nabil a vytvořil pro ně u svých střílen jakési úschovné budky, kde si umínil je pečlivě ošetřovat, aby byly stále pohotově, tak aby je při přepadení mohl ihned vypálit. Sliboval si od takovéto rychlé střelby, že nažene velmi důkladný strach i velmi početnému nepříteli. V každé budce choval proto malý džbánek s prachem a zásobu několika koulí.

Nejllepší ochranu viděl však přece jen v nenalezitelnosti své ohrady. Nařezal nových odmladků a výhonků vrbovitého stromu, jehož k tomu užíval dosud, a posázel jimi všechna, i jen trochu přístupná místa kolem své ohrady, a mezi nimi zasázel hojně popínavých lián a jiných plazivých a trnitých rostlin, takže mohl čekat, že nikomu nenapadne, aby zde v okolí hledal anebo i jen tušil lidské obydlí. A střežil se obcházet kolem domu, aby nezanechal stopy. Jediná stezka, které stále užíval, byla ovšem brzy důkladně vyšlapána a rozeznatelná přes bujný růst rostlin, které ji zarůstaly. Ale mohl spoléhat, že bude považována za stezku některého zvířete,

tím spíše, že končila u skalní stěny, docela nepodezřelé, a přístupné jenom po žebříku, jež choval, když vyšel z domu, v bezpečném úkrytu kousek odtud, v úzké štěrbině mezi stromy, tak zakrytý, že kdo o něm nevěděl, jistě by ho nenalezl. Byl-li doma, vytahoval žebřík na skalní výstupek a spouštěl jej pak dolů do zevní ohrady. Bylo téměř nemožno, aby kdo vnikl do ohrady, i kdyby ji našel.

Tak vykonal vše, co si ke své ochraně mohl vymyslet, a cítil se pomalu znovu v poměrné bezpečnosti. Snad to byla pošetilost, ale osamělý ostrovan nalézal v těchto opevněních svého hradu útěchu a mohl klidně spát, aspoň když byl doma. Neboť na vycházkách zažíval stále ještě pocitu lovné zvěře.

Další opatření provedl pro své kozy a pro své obilí. Obojí rozdělil na několik míst tak, aby vypleněním jedné části nepřišel hned o všechno. Několik koz choval ovšem vždy v zevní ohradě svého hradu. Jiné v ohradě u své vily a ostatní stádo v hlavní ohradě v lese. Teď našel ještě jiná podobná místa a obehnal je rovněž plotem z vrbov, zasazuje prostě pruty vedle sebe, a když po nejbližším deštovém období vyhnaly výhonky, propletl je mezi sebou v kóšinu, která rychle houstla a znovu a znovu proplétána a zpevněna podle potřeby novými větvemi a pruty vytvořila brzy neprostupnou ohradu. Ostatně mohl již spoléhat, že jeho zvířata, zvyklá na uzavřenost a hlavně na pohodlný přístřešek, jež je chránil od dešťů, nebudou se příliš pokoušet o uniknutí proražením ohrady, zprvu nedosti spolehlivé. Uvedl tedy do každé nové ohrady jednu kozí rodinu a navštěvoval je všechny po pořádku. Plán se osvědčil a za dvě léta měl Robinson po lese pět velmi živě obsazených ohrad. Těšil se z toho nesmírně a nepomyslel, že tím vlastně jenom zvětšuje nebezpečí, že bude objeven, neboť místo jediné ohrady mohl jich teď nepřítel nalézt pět.

Prozatím mu ovšem všechna tato zvířata neskýtala mnoho skutečného užitku; ale Robinson se nemohl zbavit myšlenky na bezmocné stáří, kdy nebude mít sil, aby chodil na lov, anebo na dobu,

kdy mu střelivo dojde a on bude odkázán jenom na to, co bude mít v moci. Byla to ovšem trochu pošetilá obava, neboť jeho skutečné nezbytnosti mohly být dobře a spolehlivě obstarány několika zvířaty, která mohl chovat a choval nejen v zevní ohradě, ale i ve vnitřním dvorku svého domu, a na zásobní stádo myslit byl čas, až by se ukázala toho potřeba. Ale Robinson nebyl v náladě, aby si mohl ve všem počínat naprosto střízlivě, a myšlenka na jeho bohatství a zásobenost působily mu potěšení a skýtaly velikou posilu jeho mysli. Kdo nikdy nebyl sám, snad se tomu usměje – ale je lehké kritizovat z bezpečného zákoutí doma u kamen.

Ano, Robinson se zabýval nějaký čas i myšlenkou na podzemní sklepení, kde by mohl chovat několik zvířat v naprostém bezpečí před plenícím nepřitelem. Ale zanechal toho a pustil se raději do jiného podniku, jenž mu napadl, když na vycházce k východnímu konci ostrova našel místo, které mu samo tuto myšlenku přivolalo. Nalezl tu náhodou velmi rozsáhlé ploché místo, téměř úplně volné, ale obklopené přirozenou houštinou stromů tak hustých, že tvořily již samý základ ohrady. A k tomu protékal rovinkou při jednom konci nevelký, zato ale čistý a stálý potůček. Robinson si umínil změnit toto místo také v ohradu, a to takovou, která sice vyhoví úplně svému účelu, ale tak, že žádný objevitel neuvidí, že to je umělá ohrada. Pustil se ihned do práce. Vrbovité stromy rostly i zde poblíž a brzy nasázel jich na okraji lesa tolik, že měl plot do měsíce téměř hotový. Dílo bylo velmi usnadňováno tím, že celé kusy obvodu byly zarostlé hustým rákosím, prorostlým hustě jakousi liánou s ostny a trny, o níž už věděl, že se jí kozy i jiná zvířata vyhýbají. Nasekal jí, co mohl, a zasázel na volných místech i tam, kde byl nucen přirozenou ohradu nahradit umělou. Vyznal se teď už znamenitě v stromech a keřích ostrova, a znal jich mnoho, kterých mohl s prospěchem použít k různým účelům. Zasázel tudíž na různých místech stromy palmy o ohromných listech, pod nimiž, jak věděl, kozy a ostatní zvířata nejraději hledají útulek v tropických lijácích, a pro dobu, nežli

se řádně vyvinou, upravil umělé přístřešky z listů vějířové palmy, snaže se počínat si tak, aby vypadaly co možno nenápadně. Do takto upravené, velmi rozsáhlé a na pohled naprosto nenápadné ohrady uvedl dva mladé kozlíky a deset koz a docházel sem stále zdokonalovat a prohlížet plot, až docílil ohrady naprosto bezpečné, ale tak založené, že nikdo nemohl s jistotou rozpoznat její umělost. Byla to toliko uměle zdokonalená, původní, přirozeně hrazená louka. – Ovšem neopominul zasadit na rovince i co nejvíce různých křovin, jejichž listy kozy rády žraly. – A pak přenechal stádo svému osudu, docházeje jen občas, aby se přesvědčilo jeho zdaru a množení.

Jestliže se však Robinson dovedl zabezpečit co nejdokonaleji proti vpádu plentelů, nedovedl se přece zbavit tísnivých obav z možnosti, že může sám upadnout do rukou divochů, o jejichž divoké krutosti a lidojedství slyšel v Brazílii příšerné zprávy. Pobili, koho mohli dostat do rukou, a odvážili se s výsledkem i na četně obsazené lodě, nebylo-li mužstvo dosti opatrné při výstupu na zemi. Tato obava nutila ho sice, aby hledal u Boha častěji útočiště nežli dříve, leč nedálo se to již s tím vděčným a radostně bezpečným klidem jako dříve, a jaký podle vlastního Robinsonova mínění křesťanu správně náleží. Teď se modlil častěji, ale modlil se v strachu a v úzkosti duše a jeho modlitba nebyla již stálým díkyčiněním, ale úpěnlivou prosbou o ochranu a záštitu před nebezpečím.

Ze své zkušenosti mohl Robinson potvrdit, že pokoj a mír, vděčnost a spokojenost, láska a přátelství mnohem lépe k modlitbě naladují a ke skutečnému povznesení mysli k Bohu a k Věčnému Ideálu vedou nežli úzkost a strach. Nemohl pak již nikdy uvěřit, že by neštěstí a nemoc působily na ducha blahodárně, a tvrdil do smrti, že k poznání Boha nebyli lidé přivedeni bázní a strachem, ale vděčností a radostí duše.

Za tohoto hledání vhodných míst pro svůj živý majetek dostal se Robinson jednou dále k západu a blíže k západnímu břehu nežli kdykoliv předtím. Vystoupil tam na vysokou skálu čnějící vzhůru

nad lesem a rozhlížel se po moři. A tu se mu zdálo, že vidí v dáli člun. Naneštěstí neměl s sebou žádného z obou svých dalekohledů, neboť při své vycházce nepomýšlel, že by se mohl ocitnout u břehu anebo na podobné skále. Domnělé plavidlo bylo tak daleko, že si nebyl docela jist, třebas že zíral, až mu oči přecházely. Když už si byl jist, že aspoň teď již ničeho nevidí, sestoupil ze skály, ale umínil si, že již nikdy nevyjde bez menšího dalekohledu, právě tak jako nevychází bez pušky, nože a kompasu. A prozatím byl rozhodnut, že na domnělý člun nebude už myslit.

XIII

Ale osud rozhodl opět jinak.

Robinson, vida pobřeží ostrova prázdné a volné a nikde na dohled nic podezřelého, sestoupil ze skály a dal se směrem k moři, k západnímu břehu, na který jeho noha dosud nikdy nevkročila. Užívaje veškeré možné opatrnosti a se zbraní k obraně připravenou obhlížel dlouho břeh z úkrytu okrajových křovin, nežli se odvážil na břeh. A pak se dal k jihovýchodnímu cípu ostrova. Obešel nízkou, písčitou výšinku – a stanul náhle strnulý zděšením a hrůzou. Písek břehu byl kolem dokola poset lebkami a kostmi – lebkami a kostmi lidí!

Hrůzou strnulý hleděl Robinson chvíli na nečekané divadlo. Pak, jist, že v tuto chvíli není nablízku nebezpečí – břeh byl velmi daleko od moře, plochý a volný a prost porostu a umožňoval oběma směry rozhled na mnoho set kroků – šel blíže k divadlu, které ho děsilo, a přece lákalo k prozkoumání.

Ano, nemohlo být pochybnosti. Byly to lidské lebky, lidské hnáty a lidská žebra a kosti. A hnáty byly rozbity a rozštípany. A na jednom místě byly zbytky velikého ohniště – uhlí, kolem něhož byl vyhrabán kruhový příkop. Zde patrně pekli lidojedi svoji strašlivou krmí a tento kruhový příkop sloužil jako sedadlo k hrozně hostině a snad i k obřadům při ní.

Dlouhou chvíli zíral na strašné divadlo, zapomínaje úplně na všechno nebezpečí. Kdyby byli divoši skryti v pobřežních houštinách, byli by měli dostatek času přiblížit se a skolit ho. Všechny obavy zmizely ve vzruchu a rozčilení nad lidskou zvrhlostí a surovostí a v hnusu nad tímto zneuctěním lidské přirozenosti. Slyšel sice dosti o těchto zvycích severobrazilských domorodců a obyvatel přilehlých ostrovů, kteří prý vesměs pojídají své zajatce, přemožené a chycené v bojích s okolními kmeny. Ale dosud nikdy neviděl nic podobného na vlastní oči, ba ani neměl přímých důkazů, že jsou tyto zprávy opravdu pravdivé. A jak teď zíral na hrůzné zbytky strašlivých hostin, vstaly mu vlasy na hlavě – a pak si jeho přirozenost pomohla, žaludek se mu zdvihl. Byl blízko mdlobám.

Když se opět probral, pokusil se o prohlídku místa, ale nemohl toho už snést. Kvapně obrátil se nejbližší cestou odtud, vyšplhal se znovu na skálu a spěchal odtud ke svému obydlí.

Ušed kus cesty, zastavil se a pokoušel se vzpamatovat. A v dojmu srdce zdvihl oči k nebi a děkoval vroucně Bohu, že mu dal zrodit se v zemi, kde není tvorů podobných těm, jejichž stopy právě uzřel. Bylo to povznášející vědět, že přes ubohost svého postavení je přece skutečným člověkem, znajícím své místo a své povinnosti k lidstvu

i k Bohu. Toto vědomí, které se mu rozlilo v duši, působilo jako hojivý lék proti hrůze, zděšení a hnusu, které mu ochromovaly duši.

A ku podivu, vrátil se domů mnohem klidnější, nežli byl dosud, po ta dvě léta, jež uplynula od prvního nalezení divošské stopy. Nabyt ted' přesvědčení, že divoši nepřicházejí na tento ostrov, aby zde lovili. Bud' nic nepotřebovali, anebo zde nic neočekávali. Možná že dokonce ani nevstupovali do zalesněné části ostrova a spokojovali se tím, že na širokém, písčitém pobřežním pruhu prováděli své strašné obřady a konali svoje nelidské hostiny. Kdyby byl sám nepřišel do oněch míst, mohl tu ještě žít dalších patnáct či dvacet let, aniž by byl měl tušení o tom, čeho je západní břeh ostrova svědkem. A mohl na svém břehu žít v bezpečí, neprozradí-li se sám. A toho se ted' mohl lehko uchránit. Stačilo zůstat tiše doma a vyčkat, až se tu snad vyskytnou lepší lidé nežli tito lidojedi.

Robinsonův hnus a nechuť k strašlivým bytostem, které na západ od něho konaly své hostiny, byly tak veliké, že téměř po dva roky nevyšel mimo obvod svého užšího domova. Omezil se na svůj hrad, na svoji vilu a na ohrady v lese. Ty však navštěvoval, jenom aby občas dohlédl na své kozy. Vyhýbal se každému kroku k západu od těchto míst. Mezi nimi a pobřežím divochů táhl se ještě hřbet, kde ulovil svého prvního kozla, mělké údolí, pak nový hřbet a pak les rozkládající se až k písčitému břehu, což bylo několik mil cesty. Ale také se ani jednou nevydal k severnímu břehu ke své loďce.

Zato pomýšlel na zbudování nového člunu. Nemohl ani pomyslet, aby se pokusil dostat svoji lodici zpět kolem nebezpečného východního ostrohu, a ještě méně, aby to učinil kolem břehu západního, kde se mohl lehce setkat s divochy a stát jejich kořistí.

V průběhu doby rostly však opět jeho spolehnutí a jistota, že nebude nikdy odkryt. Jestliže divoši za tolik let nepodnikli ani jediné výpravy do vnitra ostrova anebo kolem břehu k jižním končinám, kde sídlil on, pak mohl spoléhat s jistotou, že se tak nestane ani v budoucnosti. Zcela patrně neměli divoši k podobným podnikům

žádné příčiny ani pohnutky, a západní cíp ostrova, považovaný za neobydlený, byl patrně navštěvován jenom právě proto, že se zdál být vhodným k vykonávání tajných obřadů bojovníků po vítězství nad kmenovými nepřáteli. – Ponenáhlu mizely Robinsonovy obavy a počínal opět žít jako předtím. Jenom s tím rozdílem, že byl teď mnohem opatrnější a že se měl na pozoru, aby ničím zbytečným nepoutal pozornost ke své přítomnosti. Obzvláště se vystříhal střelby a vůbec nestřílel poblíže západních končin ostrova. Omezoval se na lapání zvěře do lapaček, pastí a ok. Ovšem i to dalo se jen velmi zřídka, neboť jeho stůl byl dostatečně opatřen rostlinnými plodinami, kozím a kůzlečím masem a rybami, které lovil snadno a v libovolném množství, jak v zátočinách moře na východ od svého domova, tak v potocích svého okolí. Měl jich na výběr mnoho chutných druhů a věděl již, kde a jak které chytat. Občas nalézané želvy skýtaly změnu jak svým masem, tak svými vejci, a ptačích vajec mohl nalézt dosti, vydal-li se k východním skaliskům, ležícím právě na opačném konci od přístaviště divochů.

Přesto ovšem nehnul se bez pušky a dvou pistolí v opasku. Nosil rovněž krátkou lodnickou šavli, opatřiv se k tomu zvláštním řemenem přes rameno, takže by byl na svých vycházkách skýtal každému pozorovateli jistě hrozný pohled.

A tak šly věci brzy opět svým pravidelným chodem a Robinson vrátil se opět ke svému pravidelnému zaměstnání. A brzy čerpal novou příčinu k spokojenosti právě z hrozně okolnosti, které se zprvu tak hrozně děsil. Což nebylo velikým štěstím, že ztroskotal, se zachránil a usídlil se právě v této končině ostrova, kde byl před občasnými návštěvami divochů tak jist? Kdyby byl podnikl nejdříve výpravu k severu a ušel tamější nepopiratelné výhody – krásnější břeh, rozmanitější stromoví, množství želv pravidelně na břeh vystupujících k snášení vajec a rozsáhlé ptačí osady s vejci a masem – byl by se jistě usadil tam, a byl by již dávno upadl v nepřátelské ruce, prozrazen nejspíše svou neopatrnou střelbou. Ale nebezpečí, byť

nepatrné, ale přece jen skutečné, přece jen ochromilo Robinsonovu vynalézavost a podnikavost, které se začaly právě v posledních letech tak pěkně rozvíjet. Byl teď úplně spokojen s tím, co měl, a myslil jen, aby si to uchoval a uchránil. A vzdal se téměř úplně všeho vymýšlení nových vymožeností a vynálezů.

Jeho celá vynalézavost obracela se od nějaké doby docela novým směrem. Jeho rozhořčení nad hrůzami, páchanými na jeho ostrově, vzbudilo v něm touhu, aby jim mohl učinit přítrž. Snil o tom, jak by mohl nelidské netvory při jejich krvavé hostině přepadnout a vyrvat oběti ze strašlivé smrti. Myšlenka, že by si tím snad mohl získat i společníka a druha, uvedla ho v nepřemožitelné rozechvění, které ho po mnoho dní zbavovalo klidu i spánku. Vedlo by příliš daleko vypisovat zde všechny ty možné i nemožné lsti a úskoky, které vymýšlel při snování svých plánů, jak by divochy zničil nebo aspoň jim nahnal takový strach, aby se sem již nikdy neodvážili. Ale co mohl doufat, že zmůže sám se všemi svými zbraněmi proti snad několika tuctům bojechtivých divochů s jejich jedovatými šípy, jimiž dovedou snad jistěji cílit nežli on svou puškou?

Pomýšlel na to, že vykope pod jejich ohništěm jámu a založí ji střelným prachem tak, aby jej svým ohněm přivedli k výbuchu a sami se zničili v hromu a blesku podkopu. Leč nemohl obětovat tolik nenahraditelného prachu, a pak neměl v podobných věcech nejmenší zkušenosti a nedovedl si říci, jak svůj podkop založit tak, aby vůbec způsobil více, nežli že by vyhodil do povětří ohniště nad sebou, při čemž by okolo sedící nebo tančící divoši snad zůstali bez pohromy. Snad by nedocílil více, nežli že by jim oheň zasvištěl kolem uší – a ovšem nahnal notně strachu. Ale že by je to zahnanolo trvale z ostrova, na to by mohl spolehnout jenom při skutečné pohromě, a to jenom jestliže posud neměli příležitosti poznat působení výbuchu prachu.

Zanechal tedy tohoto nápadu a chtěl se raději položit na vhodném místě do zálohy se svými třemi puškami, nabitými dvojitou

dávkou olova, a vystřelit mezi divochy ve chvíli jejich největšího rozjaření. Mohl si v úkrytu křovin vybudovat střeleckou hradbu, z níž mohl pálit s bezpečností před jejich kopími a šípy. Mohl počítat, že vyčká-li, až budou kolem ohniště pohromadě, bude moci vypálit z pušek u ruky připravených nanejvýš aspoň čtyři rány a že z houfu skolí jistě každou ranou dva nebo i tři – buď zabitě, nebo raněné – kdyby se pak na ně vrhl se svými třemi pistolemi a šavlí, mohl počítat, že pobije všechny, i kdyby jich bylo dvacet.

Zabýval se těmito černými myšlenkami a fantaziemi po několik neděl. Zaujaly jej tak, že o nich i snil. Věnoval několik dnů pečlivé obhlídce místa a hledání, kde by mohl podobnou zálohu zřídit. Od chvíle, kdy v něm vznikly tyto myšlenky na trestající pomstu, počala mizet jeho hrůza a hnus před strašlivým místem, takže byl s to, aby si vše co nejdůkladněji prohlédl. Z nálezů tam učiněných usoudil, že návštěvy nejsou právě příliš časté. Lebek a kostí bylo sice velké množství, ale byly velmi různě zvětralé a vůbec ukazovalo vše, že jsou tyto kanibalské hostiny celkem přece jen vzácnými událostmi.

To však nikterak nezmenšilo jeho horlivosti. Nalezl místo, kde jejich čluny patrně pravidelně přistávaly a také místo, odkud je mohl pohodlně a bezpečně při tomto přistání pozorovat, aby potom včas a nepozorován vklouzl do sousední houštiny, kde našel ideální místo pro svoji vysněnou zálohu. Byl to obrovský dutý strom, v jehož dutině mohl nejen pohodlně stát, ale i volně se pohybovat. Bylo snadné vysekat do něho několik střílen, jimiž by mohl divochy pozorovat a pohodlně na ně mířit, až budou pěkně příhodně pohromadě.

Ze svých zbraní vybral si dvě dobré muškety a nabil každou dvěma velkými a pěti malými kulemi velikosti pistolových kulí. A dvě ručnice nabil hrstí svých největších broků, všechny tři pistole pak každou čtyřmi kulemi. S touto výzbrojí mohl se připravit ve své stromové tvrzi na chystaný útok a být jist znamenitým vítězstvím i nad značným počtem divochů. Kdyby shledal, že se jich tam sjížd-

dí příliš mnoho, mohl strom opatřit ještě větším počtem zbraní. A mohl do něho na odvrácené straně udělat bezpečné dveře...

Když promyslel takto a připravil svůj plán do všech podrobností a když jej ve své fantazii bezpočtukráté provedl a proboujel, chodil téměř každodenně na vrchol pahorku, z něhož mohl pobřeží divochů obhlédnout a vidět, blíží-li se nějaké čluny. Ale když chodil několik týdnů marně a když potom, zanechav těchto pravidelných vycházek, omezil se jen na občasnou výpravu a zjistil po několika měsících, že za celou tu dobu ničím nebylo hnuto, počala ho celá věc mrzet. Bylo to mrzuté, vracet se se zklamáním, a bylo také nesmírně obtížné, věnovat tomu tolik času. A nikdy neviděl nic – ani na břehu, ani v dálce, ačkoliv se namáhal co nejvíce obhlídkou moře pomocí svého lepšího dalekohledu.

A tak pomalu povolila jeho trpělivost, ale i jeho horlivost a touha po provedení usmyslené pomsty. Pokud ji vymýšlel a pokud chodil denně na své strážní místo, hořel dychtivostí po činu a po boji. Ted', když věc ztrácela lákavost neustálým odkladem a nečinností, začal na ni pohlížet pomalu i z jiné stránky. Snad rozumnější, veden jasnější rozvahou, snad také jenom ze stránky pohodlnější, veden nepřiznaným omrzením. Jeho mysl počala se probouzet i ze svého zaujetí, v němž mu rozhořčení plnilo hlavu samými vidinami velkého zabíjení nahých divochů.

Ted' počal myslit i na divochy samotné. Dosud ho vášeň nutila vidět vše jen z vlastního stanoviska. Ted' přemýšlel i o jejich povaze a výchově a myšlení. A napadlo mu brzy, že on, křesťan, má nejméně práva stavět se do pózy rozhořčeného trestatele, když sama Prozřetelnost připouští tento způsob života a mravů a když je nechává bez trestu. Napadlo mu sice též, že snad byl touto Prozřetelností poslán na tento pustý ostrov a veden k tomu, aby tam zesílil a se zocelil právě proto, že bylo v jejím plánu učinit z něho mstitele a kateřatele této neřesti a nápravce a snad osvěťitele těchto divých, opuštěných končin. Ale zastyděl se vzápětí za tuto rouhavou myšlenku

a řekl si, že tímto způsobem by mohl kdokoliv a kdykoliv omlouvat každý zločin spáchaný z osobní chuti a vyvyšovat se na nástroj boží tam, kde byl vpravdě veden pouhou vlastní zvůli. A že opravdu také bylo v minulosti i v přítomnosti dosti hříchů napácháno ve jménu Krista a jeho křesťanství. Že kdyby měl být opravdu nástrojem vyšší vůle, nesměl by jednat z vlastního rozhodnutí a z vlastní chladné úvahy a odhodlání, jež z věci činí jeho čistě osobní podnik. Kdyby byl vyhlédnut Prozřetelností k tomuto poslání, pak by k němu byl dohnán chtě nechtě, i proti své vůli, prostě nutkáním okolností, třeba tím, že by sám byl přepaden a že by mu Prozřetelnost dala vyhrát a zvítězit proti přesile. A tak si řekl, že ve svém domněle svatém rozhořčení byl vlastně bídným hříšníkem a ve své mravní povýšenosti pouhým rouhačem proti Tomu, jemuž se klaněl jako nejvyššímu rozhodčímu věcí lidských i světových, a jehož jménem jednat nemá nikdo na světě práva. „Nevezmeš jména mého nadarmo –“ zaznělo mu v uších, a Robinson byl hluboce dojat a zahanben svým poblouzněním a zároveň jím prochvívala velmi opravdově a vřele cítěná vděčnost, že mu Prozřetelnost dala probudit se z jeho krvavého omámení dříve, nežli se prohřešil i na jiných, stojících pod ochranou téže ruky, v jejímž jménu chtěli vraždit. Neboť, chtěl-li v něčem vidět ruku Prozřetelnosti, zdaž ji neměl vidět právě v tom, že mu dala po letech nevědomosti přijít na to, co se na jeho ostrově děje, právě ve chvíli, kdy byl břeh prázdný, a v době, kdy po měsíce prázdným zůstal, a že v době, kdy planul bojovnou horečkou, držela divochy z jeho dosahu? Neznamenal to – chtěl-li se už dovolávat Prozřetelnosti – že mu dala pokyn, aby se měl na pozoru a vyhýbal se nebezpečí, ale aby se do věci jinak nemíchal? Ne, nemohl se považovat za nástroj boží pomsty.

Tyto mravy jsou tu v platnosti snad od pravěků, snad jsou výsledkem okolností, o nichž nemá potuchy. Kdo ví, zdali ti, kdo se těmto bohopustým mravům oddávají, nejsou právě tím chráněni od horšího ještě osudu, nežli je osud zajatců, které bijí a pojídají? Snad

právě pověst o jejich krutosti a krvežíznivosti jediná je chrání, aby nebyli přepadeni a vyhlazeni z povrchu země od hord ještě horších a zvrhlejších sousedů?

Ať je tomu jakkoliv, on, který jich nikdy neviděl a o jejich povaze, životě a poměrech neměl nejmenšího ponětí, neměl vůbec nějakého práva, stavět se jako jejich soudce, ba dokonce jako jejich kat! – Ba, hůře ještě! Neboť, co to bylo, co chtěl provést, aniž by byl soudil, aniž by byl dříve pečlivě zkoumal a vyšetřoval? Vražda! Sprostá, a k tomu zákeřná, sprostá, bezectná, zákeřná vražda ze zálohy!

Jedno bylo jisto: dovolával se proti nim svého svědomí. Pak ale bylo na něm, aby se dovolával i svědomí jejich. A oni ve svém svědomí dokonce nepovažovali tyto skutky a mravy za něco nepěkného či za zločin. Naopak! To byl jejich mrav, jejich zákon, jejich ctnost. A jejich svědomí k tomu mlčelo – ano vybízelo – rozhodně nebyli zločinci, neboť nepáchali zlo proti svému lepšímu vědomí a svědomí. A nejednali ani proti božímu přikázání, neboť jim toto přikázání dosud nebylo dáno! Naopak vše – zvyky, zděděné mravy, výchova, vše jim kázalo jednat, jak jednali. Pro ně bylo právě tak málo hříchem zabít a sníst válečného zajatce jako pro nás porazit a sníst vola, právě k tomuto účelu chovaného a pěstěného.

Ano, ani jako příslušník vyšší kultury neměl práva pohlížet příliš spatra na tyto divochy proto, že pobíjejí a jedí své válečné zajatce. Neboť, cožpak se jeho vlastní bílé plémě nedopouštělo horších věcí, protože proti lepšímu svědomí a proti výslovnému přikázání Boha, kterého vyznává? Jejich Bůh jim řekl: „Milujte i nepřátele své!“ A v historii opakovalo se znovu a znovu, že křesťanští národové odsuzovali zajaté nepřátele k smrti a že pobíjeli bez milosti celé čety, které se již vzdaly, zbraně složily a o milost prosily. A to i mezi sebou, na evropských bojištích, nemluvě ani o hrůzách páchaných proti lidem jiné barvy. Co však měli naopak tito divoši říci o příslušnících jeho plemene a o hlasatelích křesťanství, kteří přišli a dobyli celého tohoto Nového světa zradou a úkladným vražděním těch, kteří jim z počátku

přicházeli vstříc s radostí, ochotou a pohostinstvím? Neprosluli právě příslušníci „nejkřesťanštějšího národa“, Španělé, touto hanebnou zrádností a nepředstavitelnou ukrutností, kterou učinili jméno bělochovo a křesťanovo hrůzou a postrachem celého tohoto dílu světa? On, Angličan, otřásal se často hrůzou a hanbou při zprávách o jednání španělských dobyvatelů v Novém světě... A přece, kdyby se tu potkal se Španělem, přijal by jej vlídně a hleděl by si získat i jeho přízně ke vzájemnému prokazování služeb, ochot a laskavostí.

Ano, jemu nebylo vůbec a naprosto nic do toho, jsou-li tito lidojedi suroví a nelidští. Na něm spočívalo, aby je poučil a povznesl, kdyby k tomu měl příležitost, ale vůbec ne, aby je trestal anebo se mísil do jejich věcí. Ovšem, měl právo obrany, obrany vlastní osoby a toho, co na tomto opuštěném a neosazeném ostrově zařídil. Ale jistě nic více. A konečně byl on na území jejich, a ne oni na jeho. – Což se chce postavit na stejný stupeň se Španěly, kteří v Americe povraždili miliony divochů pod záminkou, že to jsou modloslužebníci a barbaři, a že jsou jejich mravy z části surové a krvavé – na příklad, že svým modlům přinášejí lidské oběti – ačkoliv se vůči Španělům zachovali velmi šlechetně? A ačkoliv španělská inkvizice přinášela Bohu denně zápalné oběti upalovaných kacířů. – Dnes mluví nejen ostatní svět, ale i Španělé sami s hrůzou a s hnusem a hanbou o vyvraždění těchto pohostinných a z valné části velmi ušlechtilých a vysoce kulturních kmenů Střední a Jižní Ameriky a prohlašují to za nepřirozené, nelidské barbarství, za nezodpověditelný hřích proti Bohu a za nevyhladitelnou skvrnu v dějinách bílého lidstva. Dnes, v Robinsonově době, má již samo jméno tohoto národa u všech lidí křesťanského citu ošklivý, hrozný přízvuk a království španělské je význačné tím, že je osídleno lidmi, kteří nemají vůbec schopnosti soucitu, což je všude jinde příznačným rysem lidské ušlechtilosti.

A Robinson, otřesen těmito úvahami a dojat do hloubi duše, poklekl a poděkovav Bohu za svoje zachránění z hříchu, který by byl jistě pro vždy hrozně tížil jeho duši a jeho svědomí, modlil se

vroucně, aby Bůh zachránil i jeho národ od toho, že by kdy i jeho příslušníci měli propadnout, ať z domýšlivosti, ať z hrabivosti, do chyb a nízkostí, jež naplnily svět hrůzou a krví.

A teď, když dovedl opět klidně myslit a usuzovat, nahlížel, jak i ve svém vlastním prospěchu by si byl počínal nemoudře a nesmyslně. Viděl teď jasně, že by se tím určitě uvrhl do záhuby. Neboť co by pomohlo, kdyby pobil všechny, kteří by na jeho ostrově přistáli, i ty, kteří by přistáli příště a později, kdyby i jen jednou i jen jediný unikl? Nepřichvátali by pak jejich soudruzi po stech a snad po tisících, aby pomstili smrt svých bratří? Ano, i kdyby nikdo neunikl, což by nepřišli zbylí je hledat a vypátrat příčinu, proč se nevracejí? A chtěl snad sám jediný vést na léta válku proti celým sousedním národům? I kdyby mu jeho zbraně zabezpečovaly vítězství (a podle toho, co věděl o bojovné zdatnosti a o jejich neobyčejné zručnosti a výkonnosti v užívání jejich prostých zbraní, pochyboval o tomto vítězství, jakmile by byli divoši jednou na boj s ním připraveni), i kdyby vždy měl zvítězit, což to neznamenovalo, že by od této chvíle musil být neustále na stráži na svém kopci, aby je uviděl včas blížít se, aby nebyl zaskočen znenadání, a že by vůbec nesměl dělat nic jiného nežli žít pro svůj boj? – Ne, byl to hrozný, neprominutelný nesmysl, který byl tak dlouho odhodlán provést.

A Robinson, jenž byl šťasten, že byl uchráněn hříchu, poblouzení a zločinu, měl teď sám s sebou útrpnost i pro svoji ztřeštěnou a nerozmyslnou hloupost.

Ale ovšem musil i nadále zůstat bdělým a ve střehu, aby se nevydal nebezpečí prozrazení.

A tak po celý další rok nevystoupil ani jednou na svoji západní rozhlednu, ba nepřekročil ani jednou horský hřeben, který vnitro ostrova ohraničoval proti západu. „Dána jest hranice mezi nimi a mnou, a jako já nevniknu do území jejich, tak necht' ani oni se nepřiblíží hranicím mým,“ řekl si slavnostně a dodržoval tento příslib s naprostou důsledností.

To jediné, co učinil, bylo, že odvezl svůj člun ze severní strany ostrova a převezl ho na stranu severovýchodní. Tam jej ukryl v úzké zátoce, skryté mezi stromy, v končině, do jejíhož okolí jistě divoši nikdy nepřijdou, protože tam nebylo nic, co by je tam mohlo vábit. Nelákaly-li je krásné lesy na západě a želvy na severu, tím méně budou něco hledat zde, kde jsou jen holé skály osídlené nesčíslným počtem ptactva, které však stejně hnízdí i na skalách na severu a patrně všude nápodobných místech na celém pobřeží.

Tou dobou šel Robinson velmi klidným a jednotvárným životem. Nebyl nikdy přílišným lovcem a přes svoje zdánlivě dobrodružné mládí byl spíše klidné povahy. To byla tenkrát fantazie, která jej hnala z úzkého, těsného okruhu jeho pravidelného, vyměřeného, omezeného žití a z těsného duševního obzoru jeho rodiny ven do širého světa, mezi lidi, daleko, kde je vše jiné, větší, rozmanitější, čilejší a hezčí. – Teď, když byl zde, dalek všeho, s čím byl kdy ve styku, byl konec konců nejspokojenější doma. Opravdu necítil ani v prvých dobách svého zdejšího pobytu nijaké opravdové touhy po dobrodružství ve zdejších lesích, ba ani ne po skutečném prozkoumání ostrova. Výpravy, které podnikl, byly čistě užtkové a vedeny daleko více nutností a potřebou vyznat se, vědět, kde jest a co může čekat, ano hlavně skutečnými naléhavostmi okamžiku, nežli dobrodružnou a romantickou touhou po novém zážitku. A teď, když byly jeho potřeby tak dobře obstarány, jak mohly zde vůbec být, netísnilo ho nikterak omezení, které byl nucen svým pohybům ukládat. – Ano, Robinson stával se opravdu usedlým občanem, a řekl si to s úsměvem sám, když přemýšlel o svém počínání. Ctihodným, spokojeně usedlým občanem, jenž bez potřeby nevychází z domu a jenž vítá jako nesnáz, je-li kdy nucen vydat se mimo hranice městečka, kde se usídlil...

A s hrůzou si vzpomněl na svůj první úlek. Což kdyby byl místo na pouhou stopu v písku znenadání, nepřipraven, po letech samoty a nemyslivé, již zcela neopatrné bezpečnosti, náhle narazil na celou

tlupu ozbrojených lidojedů, sám ozbrojen toliko puškou na ptáky, nabitou lehkými broky, jak v onen čas chodil? Dojista ani jeho duševní stav nebyl by mu tehdy dovolil postavit se úspěšně na obranu. Jeho tehdejší ustrnutí – ano i ustrnutí, v němž se ocitl po druhé, kdy již připraven na tyto možnosti spatřil před sebou po prvé zřejmé a nepopíratelné důkazy divošských hostin, jeho nesmyslná zaujatost a všechny ty nerozumné kroky, které podnikal jak ke své obraně, tak později k útoku – to vše dokazovalo, jakým štěstím proň bylo, že se vše přihodilo tak, jak se to stalo. Při nenadálém setkání byl by býval neodvratně ztracen. Podle toho, co teď věděl o svém vlastním chování, a i když připustil, že by spatření skutečných živých divochů zcela jinak působilo a že by se včas obrátil a ihned prchal – a podle toho, co věděl o neobyčejné bystrosti a hbitosti divochů, jejichž příbuzné, byť již ochočené, poznal v Brazílii, nemohl ani na okamžik pochybovat o výsledku této honby. A to vzbudilo v jeho mysli velmi vážné rozjímání o něčem, o čem již dříve častěji přemýšlel, zvláště od té doby, co ve své samotě počal uznávat vliv vyššího řízení v osudech lidských.

Jak často se člověk takřka nepochopitelně a divuplně zachrání z nebezpečí! Jsme-li v nejistotách, v pochybnostech a váháme-li mezi dvěma možnostmi, jak často není to vůbec náš vlastní vědomý úsudek, jenž určí naše rozhodnutí, ale cosi jiného. Buď neurčité tušení, nebo nejasné puzení, anebo i nějaká vůbec bezvýznamná a s věcí nesouvisící příhoda, maličkost nepatrná, která nás přiměje, abychom jednali tak a ne jinak! Ano, jak často nastoupíme jednu cestu, třebaže náklonnost, úvaha a tužba myslí nás celou silou svádějí, abychom se dali směrem opačným. Jak často učiníme, co jsme učinit nechtěli a jak ještě častěji zanecháme něčeho, co jsme hodlali, co jsme si slibovali, k čemu jsme se chystali a připravovali a co jsme považovali za jediné rozumné, a od čeho nás zdržel jen jakýsi polouvědomělý, často přemáhaný a zlehčováný vnitřní tlak, pro nějž jsme se snad i sami sobě smáli, ale jenž konec konců přece zvítězil

a nás od našeho odhodlání zdržel. A jak často jsme v pozdějších dobách vděčni, že jsme tehdy přes svoje opačné mínění, které jsme si snad vytýkali i jako zbabělost, přece uposlechli tohoto tlaku, a ne své vědomé úvahy, a tak zůstali ochráněni následků, kterých jsme tehdy neviděli, ale které se nám později ukázaly zřejmými. A vše to nejen v ohledu mravním, ale i při skutečném jednání a v běžné praxi denního žití.

Robinson byl na ostrově takovou řadu let, nežli přišel na západní břeh. Z počátku zdálo se to logickým. Bylo přirozeno, že se usadil tam, kde mohl lehce uložit zachráněné zboží – když už ho jednou náhoda vysadila na jižní břeh a spíše k východu. Tvar ostrova a dlouhé zátoky při ústích potoků vedly ho k tomu, aby se při své obhlídce nejdříve vydal přímo na protější břeh napříč ostrovem. I to bylo více méně odůvodněno, že se svou lodicí plul nejdříve k východu, kterýmžto směrem ležely kraje jeho vlasti.

Ale přese všechno vykrucování nebylo tak docela samozřejmé, že za celá ta léta ani jedenkrát nepřišel na západní stranu ostrova. Že ho to tam tak málo vábilo, a že kdykoliv měl úmysl podívat se tam, vždy od něho upustil – z mnoha různých příčin a že se spokojil tím, že celou tuto velikou část ostrova nechal úplně neprozkoumanu a mimo dosah svého působení. A přece věděl hned od prvopočátku svého pobytu na ostrově o dvou věcech, které by ho vlastně měly lákat k návštěvě těchto končin. Předně, že se v tomto směru kdesi v mlhavé dálce na obzoru rozkládají buď pevná země, nebo jiné ostrovy, z čehož přece vyplývalo, že je-li ostrov z oněch končin kdy navštěvován, je to nezbytně na tomto západním břehu. A za druhé, že je v onu stranu ostrov širší ve směru od severu k jihu nežli jinde, takže vlastně větší a rozsáhlejší část vnitrozemí leží za čarou, přes kterou se za celou dobu svého pobytu na ostrově vůbec nevydával z důvodů, teď, když na to myslel, nepochopitelných.

Co měl v tomto neuvědomělém stranění vidět teď jiného nežli puzení onoho skrytého, zdánlivě slepého vnitřního citu, který nás

často ovládá bez našeho vědomí, ano i proti němu, a který se tak často ukazuje být o mnoho prozřetelnějším, správnějším, a bezpečnějším vůdcem našich kroků nežli všechna naše vědomá rozvaha, učenost a dobrá vůle dohromady? Anebo snad přímé řízení a vedení Prozřetelnosti? Robinson byl teď, když přestál svůj soudcovský záchvat, velmi skromný a nehodlal se vícekrát dát svést k domýšlivému spoléhání, že je pod nějakou přímou a bezprostřední dohlídkou samé ruky boží. Klonil se mnohem spíše k názoru, že je duši člověka dána schopnost, k vědomí nedospělá a jen ve zvláštních okolnostech se hlásící, aby sama zřela a tušila dále, nežli kam vidí a dosahuje náš uvědomělý rozum a naše uvážené rozhodování. Nalézal pro tento názor množství dokladů v drobných předtuchách a vnuknutích, které plní náš každodenní život, ano i v tom, jak nám napadají a přicházejí i naše domněle vědomě vymyšlené myšlenky a rozhodnutí. Obvykle je nápad nebo rozhodnutí zde dříve a rozum k němu teprve dodatečně hledá odůvodnění. Vzpomínal na množství případů a příkladů ze svého vlastního života, které mu to činily dokonale zřejmým. A na jiné, které vedle toho zásahu vlastní duše naznačovaly, že do našeho života časem zasahuje ochranná ruka zvenčí – případy a vlivy, o jejichž původu by se byl nechtěl s nikým přít, ale které se rozhodně neodvážil klást domýšlivě na vrub přímo samé Prozřetelnosti, ale spíše je považoval za důkaz, a to za nezvratný důkaz tajemného duševního styku mezi námi, bydlícími v lidském těle a mezi příslušníky onoho, beztělesného světa.

A tak, nechávaje hloubání o příčinách stranou, umiňoval si, že napříště bude věrně a pečlivě dbát podobných vnitřních puzení a nátlaků, kdekoliv se ocitne v rozporu vědomí, ve chvílích pochybností a rozpaků mezi dvěma cestami, a že uposlechne vnitřního hlasu vždy, kdykoliv se jasně přihlásí, i když k tomu nebude vidět zevního důvodu.

XIV

Jeho duševní čilost a vynalézavost vrátily se tak opět na původní koleje. Pracoval se zájmem na svých domácích pracích, na zdokonalení svých vymožeností a na zlepšení svého stavu. A na mnohém z toho, nač dosud sice časem pomýšlel, ale k čemu se dosud nedostal.

Tak se na příklad pustil do výroby cukrového a palmového vína, na jehož výrobu přišel pouhou náhodou, když mu cukrová šťáva, k vaření cukru připravená a v návalu jiných nutností zanedbaná, v otevřené nádobě počala bouřlivě kvasit. Neměl tušení, jak si počínat. Ale když ochutnal šťávu, aby zjistil, není-li již zkažena a nemusí-li ji vylít, zjistil její vinnou povahu a zřejmě alkoholický obsah, učinil pokus, nechal šťávu dokvasit. Získal tak znamenité a velmi silné víno, které mu ovšem velmi rychle zkysalo, jež však mohl vždy rychle a snadno nahradit novým, maje cukrové třtiny více nežli nadbytek. Naučil se také čerpat z kokosových palem palmovou šťávu naříznutím mladých palem před rozkvetením a teď jí použil, aby si dělal i palmové víno. A když potom vyzkoušel, jak si počínat, a kdy a jak vykvašené víno slít do džbánů – (lahví neměl) a ucpat je a uschovat před zkysáním, stal se z něho i vinárník. – Na štěstí byl Robinson od mládí velmi střízlivý a také věděl, že je v horkých krajích požitek alkoholu velmi nebezpečný, jmenovitě před západem slunce. A tak si dopřával jenom malé číšky po večeri, spokojuje se hlavně mlékem a ovocnými šťávami. Přece však byl svému objevu rád, neboť dosud měl jenom nepatrnou zásobu lihovin zachráněných z kapitánovy zásoby, které pečlivě uschovával pro potřebu churavosti a stáří. A proto tomu věnoval dlouhý čas celou pozornost a zkoušel mnohé, až se naučil vyrábět rozmanitá lehká ovocná vína tím, že v cukrové šťávě kvasil současně rozmanité, chutné a aromatické plody a koření ostrova, čímž získal velmi

bohatý vinný sklep, jehož dobrotu by mu byl mnohý evropský labužník důkladně záviděl.

Potřeboval k tomu ovšem mnoho nových a různých nádob, jak pro kvašení, tak pro uschování. Ale teď již si je dovedl vyrobit. Jenom že shledal nutným opustit svoji původní hrnčířskou pec, protože se domníval, že je příliš blízko nebezpečnému území a že by ho mohl její kouř prozradit. Přenesl tyto práce na opačnou stranu, na východ od svého domu, kde podle panujícího mořského proudění bylo přistání domorodců pravděpodobné. A vedle toho učinil ještě další opatření.

Dosavadní způsob pálení vyvíjel vždy mnoho kouře. Proto se rozhodl vybudovat si podle nabytých zkušeností dokonalejší pec a užívat k topení místo dříví dřevěného uhlí. Viděl to dělat v Anglii a pokusil se o to, neboť se bál, aby ho neprozradil i sloup kouře z jeho krbu. Bylo ovšem opět potřebí mnohého zkoušení, nežli se naučil založit i jen trochu obstojný milíř. Dříví mu buď uhasínalo, nebo shořelo na troud a popel. Ale pak to šlo, a dostal tu trochu uhlí, kterou ke své denní potřebě potřeboval, velmi snadno. Pálil své uhlí na východním svahu hustě zalesněného kopce a pokud možno za mlhavého počasí, aby vzniklý kouř nevzbudil pozornost náhodných loděk, nežli se naučil pracovat tak, aby bylo kouře co nejméně nebo vlastně žádný. A pak teprve přikročil k založení většího milíře a k vypálení uhlí pro potřebu své peci.

A toto uhlířství vyneslo mu objev, jež právě v této době považoval za velmi cenný. Když jednoho dne rubal dříví pro svůj milíř, zpozoroval za houštinou u skály vrchu, v jehož ochraně pracoval, jakousi prohlubeň. Prodral se a prorubal si cestu k ní a našel jeskyni dosti vysokou a prostornou, aby v ní mohlo pohodlně vedle sebe ležet deset mužů. Ale vyběhl z ní rychleji, nežli vstoupil. Nahlížeje totiž hlouběji do temného prostoru, zpozoroval náhle dva jasné body, které naň zářily ze tmy – dvě svítící oči, jichž se tak ulekl, že vyskočil z jeskyně, jako by ho honil sám ďábel. Teprve po chvíli

vzpamatoval se ze svého úleku a řekl si, že to je k smíchu, leká-li se podobných věcí ještě teď, když strávil tolik let o samotě uprostřed lesů. Každé zvíře mohlo způsobit tento zjev, aniž potřeboval hned zase volat ďábla. Stál sám proti jasnému vchodu jeskyně a bylo-li v ní jaké zvíře, pak jistě hledělo na vetřelce a jeho oči odrážely jako zrcadla světlo vchodu, vnikající okolo něho. Nevrhlo-li se naň, pak to jistě znamenalo, že bylo aspoň tak poplašeno jako on, anebo že patřilo k neškodným a plachým druhům. A ostatně po větších dravcích nenalezl dosud na ostrově ani stopy, ani neslyšel jejich řevu.

A tak se vyplínil za svoji zbabělost a nervozitu, a uchopiv nabitou pistoli do pravé a hořící suchou větev do levé ruky, vstoupil znovu do otvoru. Ale sotva vstoupil, ulekl se skoro zrovna tak jako prve. Z pozadí jeskyně ozval se totiž hlasitý sten, jako sténání bolestí týraného člověka. A pak následoval neurčitý, nesouvislý zvuk, jako by pokus o těžce koktaná, vyrážená slova, a opět hluboký, bolestný sten.

Ustoupil o krok a byl tak zděšen, že mu vystoupil chladný pot. Řekl si později, když na příhodu vzpomínal, že kdyby měl v tu chvíli na hlavě klobouk, byl by mu jistě odletěl, jak mu vlasy na hlavě vstaly. Ale vzmužil se, říká si, že je lépe čelit nebezpečí přímo, a že snad jde o ubožáka, jenž se sem utekl. Napadlo mu, že snad nějaký uprchlík z rukou lidožroutů. A postoupil kupředu. A tu užířel při světle vysoko nad hlavu zdvíženě pochodně v koutě jeskyně velikánského šedohnědého starého kozla s velikými rohy, jenž tu ležel na zemi a již se ani nepokoušel vstát. Bylo na první pohled patrné, že tu dělal svůj testament.

Staré zvíře zalezlo sem, cítíc svůj konec, a ač bylo Robinsonem jistě poděšeno, nemělo už síly vstát. Robinson je prohlédl, zdali nejde jen o zranění. Ale přesvědčiv se, že je kozel opravdu v posledním tažení, ustoupil, ponechávaje jej nerušeně jeho osudu.

Rozhlédl se po jeskyni. Viděl, že není do hloubky tak velká, jak se mu zprvu zdálo, ale jenom asi čtyři metry hluboká a velmi ne-

pravidelného tvaru. Na první pohled byla dílem pouhých sil přírody a nedotknutá rukou lidskou. Zato zpozoroval, že je vpravo v zadní stěně ještě jeden otvor. Nízký, skoro při zemi, takže by bylo nutno vniknout do něho po čtyřech. Maje jen svoji nepostačující pochodeň, nechtěl se odvážit podniku, při němž se mohl snadno zřítit do neznámých hlubin nebo být zasypán zřícením slabě držených kamenů. A tak rozhodl, že se sem nazítří vrátí s vhodnou svítilnou a s ostatními potřebami.

Věnoval tento večer přípravě k prozkoumání jeskyně, aby byl připraven na všechny možnosti. Nejdůležitější bylo ovšem světlo. Měl sice přenosnou svítilnu, ale v jeskyni mohl potřebovat obou rukou, a proto si upravil novou tak, aby ji mohl zavěsit na kabát, anebo i při lezení po čtyřech na čepici, jak věděl, že činí horníci. Opatřil ji také stínítkem, aby mu neoslňovala oči a nevadila v rozhledu. Mimo to se opatřil zásobou třísek na jednom konci jemně rozštípaných, aby je mohl hořící hodit před sebe do otvoru a tak vyzkoušet jakost vzduchu v jeskyni, jenž mohl být nedýchateľný, a také se vždy přesvědčit, nalézají-li se před ním pevná půda nebo snad skalní rozsedlina či propast. Vyhledal si ve své zásobě svitek pevného a přiměřeně silného provazu, aby ho použil k zabezpečení proti zřícení, kdyby se snad smekl do některé rozsedliny. A ovšem si připravil i křesadlo k rozžetí ohně. Užíval k tomu zámku ručnice, zařízené na křesací kámen. Odšrouboval jej od jedné z mušket a opatřil vhodnou rukojetí. A rozhodl se obléci si k prozkoumání jeskyně celý svůj kožený oblek, jenž mohl být nejlepší ochranou proti vlhku i proti ostrému kamení a možným odřeninám. Neměl potuchy, jak veliká snad jeskyně je – při neurčitém světle pochodně zdála se chodba ústít v nekonečno a hlas se z vnitřku ozýval jakoby z veliké dutiny. A byl odhodlán ji prozkoumat, neboť právě proň v jeho přece jen nebezpečném a ohroženém postavení na ostrově mohla znamenat neocenitelnou výhodu naprosté bezpečnosti.

Takto vystrojen a ozbrojen pistolí a nožem v opasku uvázal svůj provaz v zevní jeskyni kolem vyčnívajícího kamene, pevně s ostatní skalou srostlého – při té příležitosti viděl, že starý kozel již dodělal – a zapáliv svoji svítilnu, vhodil nejdříve do otvoru co nejdále několik svých zapálených třísek, a vida, že jsou před ním rovná půda a čistý vzduch, pustil se odhodlaně dovnitř.

Nízká chodba byla asi deset kroků dlouhá. A pak uzřel, že mu strop chodby nad hlavou i stěny po stranách mizí v temnu. Ucouvl a opatrně hodil před sebe zapálenou třísku. Půda byla rovná.

Byl ve velké jeskyni. A pohlédnuv vzhůru stanul v zaraženém údivu. Zmocnil se ho nepoznaný dosud dojem, s nímž nemohl porovnat nic, co ho až do dneška na ostrově potkalo.

Strop jeskyně zdvihal se do výše aspoň sedmi metrů, a odrazil spolu se stěnami světlo svítilny v tisícerých záblescích. Co to bylo, co tak zářilo, zda zlato, či jiný kov, anebo krystaly drahého kamení, či jenom krystaly křemene anebo slídy, nemohl prozatím rozeznat. Ale prostor, v němž se ocitl, tvořil nejnádhernější a nejskvostnější jeskyni, o jaké kdy slyšel. Byla úplně neosvětlena, neboť chodba, kterou sem vešel, neležela přímo proti zevnějšímu vchodu a nebyla zcela rovná. Půda byla dokonale suchá a téměř zcela rovná a byla pokryta jakýmsi pískem, nebo spíše drobnými úlomky kamení. Nikde na stěnách nebylo stopy vlhka a nikde nebylo stopy nějakého hmyzu, nebo jiných zvířat. Obhlédl nejdříve pozorně podlahu a stěny při zemi – nikde nebylo nebezpečné trhliny. Jedinou vadou byl úzký vchod. Ale to mohlo být naopak výhodou, neboť Robinson potřeboval hlavně a předně bezpečnou skrýši.

Nadšen nádherným pohledem a rozradován cenným nálezem rozhodl se, že sem bez prodlení přeneseme některé věci, na jejichž uchování mu nejvíce záleželo, a které ve svém lesním domě a v mělkém skalním přísklepu mohl jenom při největší pozornosti a péči až dosud uchovat beze zkázy od vlhka. Hlavně svoji zásobu střelného prachu a ty ručnice, zbraně a nástroje, kterých nepotřeboval

a nepoužíval denně. Dopravil sem tedy své nádoby s prachem, dvě ze svých tří ručnic, a tři muškety – i tu, z níž odšrouboval zámek. Pět jich ponechal doma, kde sloužily k obraně a mohly být vzaty s sebou ven.

Při této příležitosti otevřel i soudek s prachem, který při zachránění ležel ve vodě. A tu se ukázalo k jeho velké radosti, že voda pronikla jenom asi do hloubky pěti centimetrů. Zevní vrstva se tím slila a spekla v pevnou hmotu, ale ostatní vnitřek byl úplně suchý a bez poruchy, jako zrno v ořechu. A to znamenalo, že získával asi třicet kilogramů střelného prachu, což bylo jistě velmi milým překvapením. A již myslel na to, že snad bude moci i zbylou ztuhlou vrstvu rozemlít a upravit znovu v upotřebitelný prach.

Nechal si doma pro potřebu jen asi půldruhého kilogramu prachu a příslušné střelivo. Vše ostatní odnesl. I všechno zbylé olovo, lité i v kusech, a všechno ostatní, čeho doma nepotřeboval. Považoval jistě právem novou jeskyni za neskonale bezpečnější úkryt nežli svůj dům, byť sebe lépe chráněný. Neboť již to, že tam chodil, vcházel a odcházel, zanechávalo nutně stopy a mohlo vést k odhalení. Jestliže však svou novou zásobárnu nebude vůbec navštěvovat ani se zdržovat zbytečně poblíž, neuvede jí také v nebezpečí. V případě potřeby bude pak vždy moci skrytě vklouznout dovnitř a ukryt se tam.

„A tam mne pak může hledat třebaš pět set divochů,“ řekl si. „I kdyby mne našli, neodváží se za mnou – a odváží-li se, úzký vchod jeskyně bude hračkou obhájit –“

Vzhledem k tomu, že jeskyně zůstala dosud až do jeho vstupu nedotknutou, nepovažoval prozatím za nutné starat se o její umělé zabezpečení. Ale ovšem se postaral, aby po jeho vstupu nezůstalo památky a aby vchod zvenčí zůstal co nejdokonaleji zakryt houštím křoví a popínavých rostlin.

XV

Tak strávil na ostrově již dvaadvacet roků. Čas utekl mu mnohem rychleji nežli si lze představit. Jeho práce, podniky, dobrodružství a neustálá zaměstnání při vymýšlení a zdokonalování životních pomůcek zabraly mu tolik času, že neměl kdy oddávat se trudům a marným dumám. Měl také dosti společnosti – čím dále tím více.

Polo, nejmilejší papoušek, naučil se velmi dokonale mluvit a Robinson byl dokonale jist, že pták nežvatlá, opakuje toliko nerozumně naučené zvuky, ale že jich užívá rozumně a účelně. Snad nechápal slov, ale věděl jistě, co znamená celé úsloví. A tak spolu vedli celé hovory. Robinson, částečně z potřeby srdce, částečně úmyslně, aby neodvykl řeči, hovořival sám se sebou a svoje úvahy pronášel nejraději nahlas ke svým přátelům, jako by mluvil k účastnému posluchačstvu. A papoušek pochytil pomalu velmi mnoho i ze slov, která slyšel častěji, mimo ta, kterým ho Robinson úmyslně učil. Užíval jich pak ovšem nesmyslně. Ale slov, kterým se naučil z toho, co Robinson mluvil přímo k němu, užíval naprosto účelně a vhodně. Ovšem tak, že říkal Robinsonovi totéž, co říkal jindy Robinson jemu. Posílal jej spát, budil jej, vyzýval ke hře, žádal o mlsky, vadil se s ním a stěžoval si, když byl Robinson déle pryč. A také mu někdy zcela důkladně vyčínil.

Jeho věrný Nero posel po šestnácti letech ustavičné služby a byl pohřben s velkou lítostí a s mnohou trpkou slzou. Proň nebylo na ostrově náhrady, jako proň nebylo družky.

Zato měl celou řadu ochočených papoušků několika druhů, z nichž někteří se ukázali velmi přítulnými a naučili se velmi dobře mluvit, jiní pak byli jenom občas hosty, často dosti dotěrnými. Ale několik z nich naučilo se velké žárlivosti vůči ostatním neoprávněným, a stali se skutečnými strážci jeho majetku proti vetřelým

škůdcům. Jejich mocný zobák a svárlivá povaha zaháněly nepovolaným chut' k prohlížení a trhání Robinsonových věcí.

Stádo koz, chované v zevní ohradě domu, udržoval stále v nejlepším stavu, a jedna koza byla po mnoho let věrnou společnicí i v jeho domě. Již za Nerona. A stala se jí tím více po jeho smrti. Chodila za Robinsonem jako pes a nehnula se dobrovolně nikdy od jeho nohou. Dosáhla vysokého věku a bylo to opravdu rozumné a učenlivé zvíře, které si mnoho nezdalo s průměrným psem. – Vedle ní bylo vždy v domě několik mladých kůzlat, jejichž rozmariné kousky Robinsona obveselovaly. Zprvu to bývala kůzlata jeho domácí kozy, později přivedl jí mladou družku a bavil se s jejími rodinkami. Odrůstající kůzlata pak tvořila dorost stáda v zevním kruhu, které časem vyměňoval.

Mimo to měl v ohradě několik jiných zvířat, jejichž jména neznal, a která tudíž pojmenoval podle vzdálené podoby se zvířaty své domoviny. Tak měl svého zajíce, milé to a krotké zvíře velikosti zajíce, jenomže kulatých uší a o kratších zadních běžích, a svého vepříka, jenž vypadal jako malé, štíhlejší prasátko na mrštných nohách, tmavošedé, s hnědým pruhem na zádech a řadami bělavých skvrn podél boků. Tato dvě zvířata byla stálými obyvateli domu. Jiná byla ochotně přibíhajícími hosty, ozývajícími se a přicházejícími si na zavolání pro pamlsky. Bylo to hlavně několik hlodavců, podobných černošedým veverkám, s malou štětičkou na konci ocásku.

V stejném poměru bylo občas několik mořských ptáků, které Robinson vybíral z hnízd na pobřeží a choval ve svém domě, ostříháváje jim, když dorůstali, křídla. Po čase pak je nechával vyrůst volně, načež zpravidla odlétali. Ale několik jich zachovalo si svoji přichylnost a přilétali časem do ohrady opravdu na návštěvu, aby po čase zmizeli navždy.

A v křoví zevní ohrady, na vnitřní její straně, hnízdilo několik párů kurovitých ptáků, které zval krocany, ač byli značně menší, a které ulovil do svých lapaček a ochočil. Rozmnožili se znamenitě,

a jsouce dobře krmeni, zdomácněli na divoko, jak tomu Robinson říkal. Hnízdili v ohradě, přicházeli si pro zrní a byt' se nedali rádi a snadno chytit, neprchali také zbytečně, ač probíhali ohradou ven, nalézajíce si přes její hustotu a stálé opravy časem přece vždy znovu a znovu cestičku k proklouznutí. Ostatně, ač těžcí a o hodně větší než naše slepice, létali dosti dobře a dovedli se vždy přenést i přes ohradu. Robinsonovi skýтали svoji společnost a svá vejce – a časem i chutné kuře. – I několik jiných ptáků hnízdilo dole pod stromy ohrady, přiživující se s ostatními, nečítaje množství drobných, kteří hnízdili a honili se ve větvích husté stromové hradby.

A tak žil celkem spokojeně a zapomínal úplně na svoji opuštěnost. – A také na nebezpečí hrozící od divochů.

Bylo to v měsíci prosinci třiadvacátého roku jeho pobytu na ostrově, v době, kdy zpravidla klidíval svoje obilí, a byl tudíž více venku zaměstnán nežli jindy. Když jednoho dne brzy ráno vyšel z domu, ještě nežli se docela rozednilo, a ocitl se náhodou, při nadcházece ke své roli, na pokraji lesa, uzřel ke svému velikému překvapení v dáli na západním břehu svého okrsku záři ohně! Oheň byl nad pochybnost rozdělán na nízkém ostrohu, který tam ukončoval břeh, jenž tvořil na jižní, „jeho“ straně ostrova, mělkou proláklinu – jakousi velmi plochou, táhlou a rozsáhlou mořskou zátoku. Bylo to na pobřežním konci svahu, na němž kdysi chytil svého prvního kozla.

Překvapen, uleknut a poděšen, ucouvl rychle zpět do lesa a vrátil se do svého domu. Ale neměl zde pokoje. Trápila ho myšlenka, že divoši, když se jednou pustili do těchto končin, tak daleko od svého obvyklého rejdiště, přicházejí buď s nějakým neobvyklým úmyslem, anebo snad již dokonce vědí o jeho přítomnosti, kterou snad při předchozí návštěvě některý z nich vyšpehoval, a teď přicházejí pro něj ve větším počtu. Dojista proběhnou ostrovem a naleznou jeho ohrady. A jeho obilí. Jeho stáda. – A vědí-li o něm, bude lépe, vyjde-li ven, aby měl možnost přesvědčit se, a po případě včas prchnout do

své jeskyně, nežli aby byl zaskočen ve svém hradě a obléhán a snad konec konců přece chycen jako myš v pasti. Neboť při myšlence, že snad divoši ho již vystopovali a vědí o jeho domu, viděl náhle, že všechny pomůcky obrany, všechny jeho střílny, které ostatně dávno nebyly v užitečném stavu, mu nebudou nic platny. Vrhne-li se sto odhodlaných, nad pomyšlení obratných a silných divochů s pohrdáním smrtí na jeho ohradu, dostanou se přes ni, byť by jich postřílel sebe více. A ostatně – jestliže ho vyšpehovali, rozmyslili si již také jistě svůj způsob útoku. Potřebují ho jen překvapit při práci v poli! – A okolnost, že neútočili za jeho nočního spánku, ale utábořili se opodál, dosti daleko, aby o nich nezvěděl, ale dosti blízko, aby neměli daleko k útoku, zdála se tomu jen nasvědčovat.

Vykonal tedy vše, aby jim ztížil vstup do domu, a rozhodl se čelit nebezpečí venku. Dosud byli tam v dáli, a snad se bude moci přiblížit, aby zvěděl, na čem je. K úteku do jeskyně bude vždy čas, neprozradí-li se. A pak mu náhle napadlo, že snad nejde o divochy, že to snad jsou trosečníci jeho plemene, nebo že za noci dokonce přistála u pobřeží ostrova loď. – A v tom případě – Zmocnilo se ho ještě strašnější rozčilení. Ne, nemohl zůstat nečinně v domě. Za každou cenu musí vidět, oč jde.

A pak mu náhle napadlo, že by snad mohl shora, ze skály nad svým domem, uzříť, co se na břehu děje. Vzal tedy žebřík, přistavil ho od svého vstupního výběžku vzhůru a vyšplhal k hornímu kraji skály, odkud se již mohl dostat dále. Doplaziv se na vrchol, ulehl na břicho a zaměřil svůj větší dalekohled k ohni. Za chvíli uzřel devět nahých divochů, rozložených okolo nevelkého ohníčku. Jistě jej nerozdělali pro zahřátí, neboť bylo velmi horko i v této ranní době. Spíše měl sloužit k úpravě jídla. Robinson se otrásl. – Přivezli si svou kořist mrtvou, nebo živou?

Cizinci přijeli na dvou člunech, které teď ležely vytaženy na břehu. Byl právě odliv a Robinsonovi se zdálo, že divoši odpočívají, vyčkávající jenom přílivu, aby mohli opět odejet.

Je těžko si představit zmatek a shon myšlenek, které se mu hnaly hlavou. Bylo velmi divné, že po tolika letech přistáli divoši na jeho straně ostrova, a to tak blízko u jeho domu. To znamenalo, že od teďka není vůbec ani doma bezpečným.

Tak ležel a pozoroval divochy celé dvě hodiny. K jeho uklidnění seděli nebo leželi docela klidně na svých místech a nejevili nejmenší chuti vstát, ani zvědavosti nebo úmyslu prozkoumat svoje okolí. Nezdálo se také, že by na někoho čekali nebo vůbec něčemu věnovali pozornost. Chovali se úplně netečně a vypadali docela, jako by mrzutě nebo unaveně vyčkávali dobu odjezdu.

Pak viděl, jak jeden z nich vstal. A ostatní za ním. Ukázal ke slunci. Bylo jasno, že udílí rozkazy. Sestoupili se okolo něho v kruh

a dali se do tance. Z počátku poskakovali mírně na místě, pak za sebou, obcházejíce pomalu v kruhu, potom rychleji a rychleji, až pak se náhle rozběhli k člunům, chopili se jich, dovlekli je na vodu a usedli do nich a bez průtahu odjeli, veslující usilovně krátkými, lopatkovitými vesly.

Byli úplně nazí. Ale ačkoliv hleděl co nejbystřeji, nedovedl rozeznat, zdali to byli muži či ženy.

Hleděl za nimi, čekaje, až budou bezpečně na cestě. A za chvíli byl rád, že tak učinil, neboť náhle uzřel, že o hodný kus dále k západu vyrazily od břehu tři další lodice, kterých pro vyšší břeh nemohl ze svého stanoviska dříve vidět, a ujížděly rychle za prvými.

Čekal dlouho, až viděl divochy v dálce, a mohl soudit, že jsou to asi všichni, kteří byli na ostrově. Řekl si, že patrně provozují svoje lidojedecké orgie a obřady v noci, mezi západem a východem slunce. To také vysvětlovalo nejlépe, proč ho dosud nikdy neobtěžovali a patrně také nevyšetřili. Zcela jistě spojovali se svou hostinou nějaký náboženský obřad, jak o tom svědčil i jejich slavnostní tanec na rozloučenou, a přijíždějí sem, na tento neobydlený ostrov, výhradně jenom za tímto účelem. Je-li tomu tak, pak byl bezpečnější, nežli se domníval. A to i v tom případě, kdyby někdy přistáli docela blízko jeho sídla. Stačilo, aby odklidil vše, co na břehu svědčilo o jeho přítomnosti, a aby se mezi západem a východem slunce zdržoval v domě a zdržel se střelby. To ovšem činil vždy, i když ještě neměl tušení o jejich návštěvách na ostrově.

Když viděl, že určitě odjíždějí z vod ostrova k pevnině a že nehodlají přistát snad na jiném místě, sestoupil ze skály, vzal na rameno mušketu a ručnici, zastrčil za pás dvě pistole, opásal se šavlí a chvátal na nízký pahorek, odkud oheň po prvé spatřil, a odtud se, kryje se lesem, plížil k místu jejich pobytu. Trvalo mu dvě hodiny, nežli tam dorazil, neboť jednak byl nucen zacházet si kolem ústí obou potoků, které tu na břehu ústily, jednak šel opatrně, dáváje pozor, aby neupadl do nenadálého nebezpečí.

Ale cesta uplynula klidně a na břehu nebylo známky cizí přítomnosti – až na –.

To bylo pro Robinsona nejhorším okamžikem, když přišel na jeviště nočního kvasu a narazil na strašlivé zbytky hrůzných hodů. Hejno mořských ptáků označovalo místo. Zdvihli se při jeho přiblížení a ulétali s krátkotem.

Rozbité kosti, krev a jiné zbytky lidských těl, která tu divoši v noci patrně za tanců a křepčení rozřezali a snědli.

Robinson byl tak pobouřen, že si znovu umiňoval, že první, kteří snad opět přistanou na jeho břehu, poblíž míst, která považoval za svoje, bez ohledu napadne a postřílí, byť by jich bylo sebe více.

Ale návštěvy byly patrně jenom vzácnými událostmi. Uplynulo mnoho měsíců, nežli divoši přijeli znovu. Alespoň nespatriil v té době žádné známky po nich, ačkoliv navštívil i místo jejich obvyklého hodování. Obešel po částech celý břeh, mezi svým domovem a krajním bodem na severozápadu, kde jednou našel otisk nohy, a nenašel nových známek. Za deštivého počasí byla ovšem jejich návštěva pravděpodobná, protože větry, deště a bouře jistě nebyly příznivé podnikům v otevřených lodkách, ani válečným a podobným výpravám vůbec. Přesto strávil tento čas ve větší nevolnosti a rozmrzelosti nežli dosud, vyjímaje ovšem prvé dny po tehdejších objevech. A často se budil, vzrušen ošklivými sny.

Uplynulo patnáct měsíců od jitra, kdy po prvé spatřil divochy. Bylo to někdy uprostřed května, podle Robinsonova kalendáře šestnáctého. Po celý den zuřil prudký severovýchodní víchř, provázený bleskovou bouří, a následovala ošklivá noc. Robinson nespál, ale byl při své lampě pohřžen ve čtení bible. Náhle byl vyrušen zvukem, jenž mu připadal docela jako zvuk malého děla, vypáleného v dáli. – A za chvíli zazněla druhá rána.

To bylo docela jiné překvapení nežli všechno dosavadní, a vzбудilo docela jiné city. Vyskočil, v zimničném rozechvění přistavil že-

břík ke svému skalnímu výběžku, vystoupil nahoru, vytáhl žebřík, a postavil jej na výběžek a vyšplhal k vrcholu skály. Dospěl vrcholu právě v okamžiku, když se na východě zablesklo, a asi za půl minuty ozvala se třetí rána. Dělo bylo tedy vypáleno asi deset kilometrů odtud. Podle vzdálenosti a směru blesku tedy asi v místech, kde byl Robinson kdysi uchvácen mořským proudem. Patrně se tam ocitla loď v nesnázi a volala o pomoc.

Robinson měl dosti rozvahy, aby nepomýšlel na to, že by mohl ohroženým nějak účinně přispět. Spíše mohli oni osvobodit jej. Sestoupiv tudíž dolů, snesl tolik suchého dříví, kolik mohl v otypce na zádech unést, vynesl je na skálu a zapálil je. Přes prudký vítr hořelo jasně a bylo dojistá spatřeno mužstvem lodi. Neboť téměř ihned zablesklo se v dáli a Robinson slyšel výstřel a potom ještě několik dalších. Lod' byla patrně ve skutečné nouzi, což bylo při útvaru pobřeží i moře v oněch končinách velmi samozřejmé. Robinson udržoval oheň po celou noc, až do rozednění. Když se pak rozednilo a obloha se vyjasnila, uzřel v moři, kus cesty východně od břehu, veliký předmět. Ale ani svým dalekohledem nemohl rozeznat, je-li to plachta ve stínu anebo trup lodi, neboť to bylo daleko a vzduch nad vodou byl značně nejasný. Ale věc se nehýbala a tak usoudil, že to je zakotvená lod' – aspoň si namlouval, že je lod' pouze zakotvena. Sestoupil ze skály a dav si sotva pokdy, aby stáhl a uložil svůj žebřík, uchopil pušku a běžel k východnímu břehu ostrova a na skálu, z níž kdysi obhlédal mořské proudy. Ke svému zármutku přesvědčil se však ihned, že jde opravdu o pouhý lodní vrak, ztroskotaný a úplně rozbitý na skalách, jež znal z vlastní trudné zkušenosti. Tehdy staly se jeho záchranou ze zoufalého postavení, neboť tím, že lámaly proud a dělily jej, působíce tak zpětné proudění, umožnily mu návrat k ostrovu. A tak, co jednomu prospěje, zničí často druhého...

Patrně byli lidé na ztroskotané lodi neobeznalí s těmito končinami, a tak byli v noci uchvázeni prudkým, od východu a východo-severovýchodu vanoucím větrem a vrženi na skály, které za těchto okolností asi ležely úplně pod vodou. Až do té doby neměli nejspíše tušení o blízkosti ostrova, neboť by byli jistě učinili vše, aby se udrželi od něho v dálce, protože v neznámém pomoří poblíže břehu musili se nutně obávat nárazu na skalisko nebo mělčinu.

Rozhlížel se po ostrovním břehu, zdali by někde uviděl člun nebo stopy lidí. Ale nikde nebylo známky po trosečnicích. A jejich výstřely o pomoc budily obavy, zvláště, když bylo jisto, že viděli Robinsonův

oheň. Snad vstoupili na toto znamení do člunů, ale bylo více nežli pravděpodobno, že ani nejlepší a nejobratněji řízená lodice nemohla v těchto končinách přistát za tak rozbouřeného moře, a to i kdyby v tu chvíli mořský proud šel mimo a nebránil v cestě. Neboť množství skalisek a mělčin celého tohoto řetězu, táhnoucího se nepravidelnou, klikatou řadou od ostrohu až asi na půl kilometru od skály, na které vrak ležel, aby tam náhle ukončily svoji zhoubnou přítomnost právě touto skalou, nedávalo naději, že by se jim mohl kdo vyhnout za nedostatečného světla noci, tím méně noci tak bouřlivé a tmavé, jako byla dnešní. A tak bylo velmi pravděpodobné, že by je nadarmo hledal na okolním pobřeží. Bud' to byli vrženi na skály a smeteni do moře, anebo, což snad bylo pro ně šťastnější, byli proudem zahrnání do širého moře. Leč prudkost východní bouře mluvila proti tomuto výkladu a nutila k přijetí myšlenky, že asi zahynuli na skalách.

Ve svém postavení nemohl Robinson učinit nic. Bylo marné naříkat a litovat. Ale byl jako zlomený zoufalým zklamáním.

„Ach,“ zvolal, „proč se nemohlo zachránit alespoň několik lidí, aby u mne našli útočiště a já se s nimi mohl dělit o svoje bohatství – a o svoji samotu? Byli bychom dva nebo více – a bylo by nám krásně!“ – Za celou dobu svého pobytu na ostrově nepocítil tak palčivě a tak bolestně touhu po lidské společnosti jako v této chvíli, kdy hleděl bezmocně ze své skály na ubohé trosky rozbité lodi.

Jsou city, které člověk dovede po léta potlačovat a v sobě nosit, aniž by skoro o nich vůbec věděl, ale které, nějakou událostí vybašovány, náhle se vzbouří a pak vyrazí s takovou živelnou silou, že zachvátí celou jeho bytost. A že nesplnění zdá se nesnesitelným a nové potlačení je nemožným, pokud se samy opět neutiší. „Ach, kdyby to byl jen aspoň jeden, jeden jediný,“ volal zoufale, v slzách a pláči. „Aspoň jeden!“ – Opakoval tato slova jistě tisíckrát znovu a znovu. A v zoufalství sevřel ruce, a zaťal prsty tak, že nebyl skoro s to, aby je opět rozevřel. A lítost sevřela mu čelisti, že si div nerozdrtil zuby, a že opravdu nemohl otevřít ústa.

Jeho tužba zůstala nesplněna. Na ostrov nedostal se ani jediný z trosečníků živ, a Robinson nezvěděl nikdy ani, zdali se kdo zachránil někam jinam. Naopak zažil bolest, že po několika dnech našel na břehu vyplavenou mrtvolu chlapce. Byl oblečen v námořnickou kazajku, krátké kalhoty a modrou košili. Ale nic nenaznačovalo, jaké by byl národnosti. Byl téměř černovlasý, ale jeho typ nepovídá Robinsonovi ničeho. V kapsách měl jen dva piastry, které platí na celém jihu, a dýmku, kterou si Robinson vzal a choval jako drahocenný odkaz.

Povětrí se brzy uklidnilo a zavládlo úplné bezvětrí. Robinsona pojala chuť odvážit se ve svém člunu cesty k vraku. Jistě by tam našel leccos, čeho by mohl potřebovat. A snad byla možnost, že tam nalezne nějakou živou bytost – raněnou – v nouzi! Při tomto pomyslení dále neváhal.

Sestoupil ze své rozhledny a chvátal domů. Rychle sbalil do kabely něco sucharů, láhev rumu, košíček svých sušených rozinek a kus látky na případné obvazy, kus sýra, láhev mléka, láhev pitné vody a kompas, bez něhož se již nikdy na vodu neodvažoval, a chvátal s tím ke své loďce. Vylil z ní napršenou vodu a odrazil od břehu. Vesloval nejprve podél břehu, až se dostal za ostroh, od kterého musil na volné moře.

Vzpomínka na nebezpečí předešlé cesty ho jala s celou silou svého dojmu. Hleděl na prudký proud, který se v dálce hnal kolem ostrova, a srdce mu kleslo. Ne, za tohoto stavu moře, v tomto okamžiku bylo to nemožno. – Znamenalo to tolik, jako vědomou sebevraždu.

Přirazil ke břehu, uvázal svoji loďku na vhodném místě a vyšplhal opět na svoji rozhlednu na ostrohu. Doraziv tam, viděl, že zatím již počal citelný příliv a že tedy teď už opravdu nemůže vyjet. Věděl, že za odlivu proudí hlavní proud těsně kolem jižního kraje ostrova a na severu druhý kolem severního břehu, a že příliv působí naopak oddálení těchto proudů, a že u ostrova proudí pak voda jmenovitě

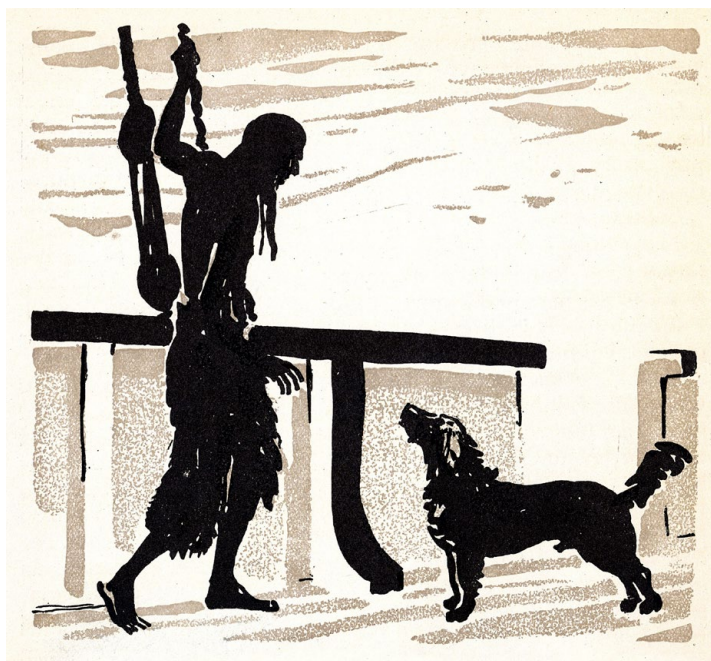
na severní straně velmi prudce ze širého moře k ostrovu. Studoval teď moře co nejpečlivěji a došel k přesvědčení, že bude-li se držet severního okraje mělčiny a skal, dostane se s odlivem dobře k lodi, a s přílivem zase dobře nazpět.

Protože odliv nastával buďto příliš pozdě večer, anebo zase až ráno před východem slunce, rozhodl se přenocovat v člunu. Odebral se teď domů, opatřil dům, vzal ještě další zásoby, jmenovitě vody a jídla, neboť si nebyl přece jist zdarem podniku, a vrátil se, aby strávil noc v loďce. A s časným jitrem vyrazil na moře. Dal se nést východním proudem, jenž jej unášel velkou rychlostí, že byl nucen bdít, aby nebyl stržen příliš do středu proudu, odkud by se snad nedostal. Podařilo se mu to s trochou námahy. Udržel se bezpečně na kraji proudu a nebyl stržen, jak se mu předešle stalo v jižním proudu. A pak vyrazil z proudu a vesloval k vraku, a byl za půldruhé hodiny po vyplutí u něho.

Naskytl se mu věru smutný pohled. Loď byla podle stavby španělská a seděla pevně vklíněna mezi dvěma skalisky. Paluba byla až do středu lodi vlnami rozbita a nad vlnami čněl jenom předek lodi. Náraz byl patrně tak prudký, že byly přední a hlavní stěžeň uraženy těsně u paluby. Ležatý příďový stožár byl dosud bez poruchy a celá příď vypadala, jako by byla vlnami neporušena. Při Robinsonově přiblížení objevil se na lodi malý pes. Dal se do štěkotu a vytí. Robinson naň zavolal, pes skočil do vody a plaval k loďce. Robinson jej vytáhl na lodici a poznal, že je polomrtev žízň. Napojil jej a nakrmil kusem sýra a chleba. Hltal tak, že by se byl snad upil k smrti, kdyby mu to byl Robinson dovolil. Pak vystoupil Robinson se psem na loď, uvázav lodici pevně a bezpečně k jejímu boku.

První, co spatřil, byli dva utopenci, ležící v pevném objetí v nízkém krytu na přídi. Podle všeho přelily se vlny po nárazu přes loď s takovou silou, že toho lidé nevydrželi a utopili se pod jejich přívalem. Mimo psa nebylo na lodi nic živého. Všechn náklad byl vodou zničen, anebo úplně pod vodou. V zásobně leželo ve vodě

několik sudů – zda s vínem, či lihovinami, nebylo možno říci. Ale byly příliš veliké, aby je mohl zmoci. Nalezl několik beden, které asi patřily lodníkům. Vynesl na palubu a dopravil do své lodi dvě z nich, mimo asi čtvrt hektolitrový soudek s lihovinou. V jedné kajutě, která byla přístupná, našel na stěně několik pěkných pušek a krabici asi se dvěma kilogramy prachu. Vybral si dvě nejlepší pušky – měl jich dosti – a prach. Mimo to si vzal sekerku na štípání dříví a kleště na dříví od ohniště, dva menší, mosazné kotlíky, měděný hrnek od čokolády a rošt k pečení masa. Protože nemohl prozatím více s bezpečností uvést, nastoupil s tímto nákladem a se psem zpáteční cestu, jakmile přílivový proud převládl dostatečně nad proudem řítícím se k východu. Dostal se před západem slunce šťastně na ostrov, důkladně vyčerpán, a zavezl člun do své zátoky, aby tam opět přenocoval.

Probudiv a občerstviv se a nakrmiv i psa, pustil se do prohlídky své kořisti.

V soudku našel rum, ale jiný, nežli vyrábějí v Brazílii, a velmi špatné jakosti. Zamrzelo ho, že jej vzal v prvním hnutí, a že nesáhl raději po něčem užitečnějším. Zato v bednách našel různé velmi vítané věci. V jedné byla elegantní skříňka s podivně utvářenými lahvicemi různé barvy, s hrdly polepenými stříbrnou fólií, asi půl-druhého litru obsahu. Byly to znamenité likéry. Dále dvě nádoby se zavařeninou, tak dobře uzavřené, že jí mořská voda neuškodila. Lodník byl patrně velký mlsoun, neboť tu byly ještě dvě načaté nádoby, jejichž obsah byl ovšem nadobro zkažen. Čtyři výborné silné plátěné košile, jedny nové plátěné kalhoty, půl tuctu bílých kapesníků a několik pestrých šátků na krk svědčily, že bedna patřila švihákovi. Na dně byly tři velké váčky s penězi, celkem asi jedenáct set piastrů. V jednom bylo v kusu papíru šest velkých zlatých dukátů a osm slitků nezpracovaného zlata, z nichž každý vážil asi půl kilogramu. – Druhá bedna obsahovala toliko levné šatstvo a prádlo, zčásti velmi obnošené, ale jiné na štěstí zčásti zcela nové, a vedle toho tři malé krabičky s drobnými ptačími broky. Podle toho soudil, že bedna asi patřila pomocníku zbrojířovu, jenž měl k ruce mistrovy zbraně a rád lovil ptactvo.

Celkem byl skutečný zisk celé výpravy velmi nepatrný, a jenom pes způsobil, že jí Robinson nelitoval. Co měl na příklad počít se zlatem? Byl by raději uvítal pár dobrých anglických bot. Stáhl boty oběma utopencům a dva páry našel na lodi. Byly sice velmi vítány, ale bylo na prvý pohled patrné, že jak tvarem, tak prací a kůží zůstávají proti anglickým výrobkům daleko pozadu.

Byla velká škoda, že nemohl do ostatních částí lodi. Neboť podle všeho, co na ní viděl, jela asi z Jižní Ameriky kolem Brazílie do Havany, a snad dále do Španěl a jistě chovala velké bohatství, jako všechny španělské lodi té doby, plující z Jižní Ameriky domů. – A nehledě k tomu, byl by v hlavních kajutách a v kajutě kapitánově jistě

nalezl množství užitečných předmětů. A velkou nehodou bylo, že v přídi nebyla aspoň lodní dílna se svými nedocenitelnými nástroji.

To, co na lodi ještě zbývalo, snad v lodnických bednách, neospravedlňovalo rozhodně, aby se vydával v nové nebezpečí. Odnesl tudíž nalezené zboží do své jeskynní skrýše, kde je pečlivě ukryl, dopravil svoji lodici do jejího bezpečného úkrytu, a vzav jednu z obou nových pušek – velmi krásně pracovanou a lehkou zbraň, jaké dosud neviděl, a patrně nového způsobu výroby – chvátal domů.

A tak celá tato příhoda, která ho tolik vzrušila, byla by uplynula proň takořka bez významu – kdyby mu nebyla dala nového vítaného druhu, jenž si naň brzy zvykl a jenž k němu velmi přilnul. Byl to malý pes, druhu podobného drsnosrstému teriérovi. Ale byl velmi bystrý. Dostal nové jméno Billy.

XVI

Uplynulo opět několik měsíců klidného života, v němž není co zvláštního nebo nového povědět. Až jednoho rána.

Robinson vystoupil opět jednou na svoji rozhlednu na skále nad svým domem, jak od příhody se ztroskotanou lodí činil častěji, napolo v naději, že uzří nějakou loď. A spatřil na jihozápadní straně ostrova sloup kouře. Daleko, o hodně dále, nežli divoši přistáli posledně, ale přece na jeho straně, kdesi za hřbetem, kde kdysi lovil kozla.

Nejsa ze svého místa s to, aby viděl více nežli tento kouř, učinil Robinson rychlé rozhodnutí. Vzpomínaje všeho, co promyslel při předešlé příležitosti, rozhodl se, že se tentokráte ihned vydá ven, aby se podíval na divochy zblízka. Tím spíše, že tu byli tentokráte za dne, což se dosud podle jeho vědomosti nestalo.

Sestoupil chvatně dolů a nabil svoje zbraně. Pak mu napadlo, že by mu jeho vlastnoručně vyrobený kožený oblek poskytl dobrou ochranu proti šípům a oblékl jej přes svůj obvyklý šat. Opásal se šavlí, nožem a dvěma pistolemi, vzal na ramena těžší z obou pušek získaných na vraku – neméně znamenitou jako lehká puška, ale vhodnější k boji – a svoji starou oblíbenou pušku, a chvátal co nejrychleji přímou a nejpohodlnější cestou ke hřbetu nad táborem lidojedů. Vystoupil nahoru a kráčeje opatrně, dostal se až na místo, odkud mohl zřetelně vidět.

Na břehu leželo pět velikých lodic. Ale při nich nebylo nikoho. Když však postoupil o kousek více vlevo, aby viděl za skálu, která mu trochu zastírala rozhled, uzřel neméně nežli třicet divochů tančících ve velkém kruhu kolem ohně. Tančili, skákajíce v podivných zkrouceninách, a s barbarskými posunky, ale tiší a němí, jako sbor příšerných skřítků.

Náhle, asi na nějaký pokyn, vyrazili všichni společný výkřik, jehož ohlas se donesl až k Robinsonovi, a usedli rázem na zemi. Jen několik jich zůstalo stát, ale obrátili se a běželi ke člunům. A Robinson viděl svým dalekohledem, že odtamtud vyvlekli dva zajatce a vlekli je spoutané k ohni. Tam zajatce uvedli do kruhu, zbavili pout a po chvíli se skolili ranou velikého kyje či dřevěného meče do hlavy jednoho z nich. Dva lidojedi vrhli se naň okamžitě, aby jej rozčtvrtili k hostině.

Zatím stála druhá oběť nečinně a na pohled netečně se skloněnou hlavou stranou v kruhu divochů. Náhle se však zajatec vymrštil, učinil dva dlouhé skoky – skok stranou, proletěl mezi divochy, nežli se mu mohli postavit v cestu, a ubíhal rychlostí srnce k lesu – zrovna směrem k místu, kde nahoře na kopci Robinson číhal. Zprvu se Robinson ulekl, mysl, že se celá horda vrhne za ním. Ale zaradoval se, vida, že se z kruhu oddělili jenom tři. A jeho radost stoupla, když viděl, že zajatec je mnohem rychlejší nežli jeho stihatelé a že přeskakuje naskýtající se překážky s lehkostí, proti níž vypadaly pohyby jeho nepřátel velmi těžkopádně. Nejspíše byli notně unaveni cestou a dlouhým tancem, neboť od chvíle, kdy ustali v tanci, připadaly Robinsonovi jejich pohyby velmi unavené. Či snad byli také přejedeni, snad oběťmi již snědenými?

Mezi divochy a Robinsonovým stanovištěm táhl se nejdříve nízký hřbítek a pak potok ústící v dlouhou mořskou zátočinu, a uprchlík odbočil a směřoval k ní. Byl patrně dobrým plavcem, a spoléhal, že tak unikne unaveným vrahům nejlépe. Vrhł se do vody a pluje rychlostí a rázy, jakým Robinson neviděl nic podobného, přeplul ji asi třiceti mávnutími rukou a běžel pak, dostav se na zemi, s neobyčejnou hbitostí dále.

Zdálo se, že z pronásledovatelů jen dva umějí plavat. Třetí díval se chvílečku za svými druhy, pak se lhostejně obrátil a šel zpět k ohni.

Robinson viděl, že uprchlík hodlá patrně oběhnout ostroh, na němž on sám číhal. Uchvácen nadějí, že jej vysvobodí, vyskočil a seběhl po opačném svahu ostrohu rychle dolů. Dostal se na břeh

právě, když uprchlík přeběhl kolem ostrohu a ocitl se tak mezi ním a jeho pronásledovateli. Zavolal hlasně na uprchlíka a ten rázem stanul, ale dostal z příšerné postavy vousáče, vystrojeného a vyzbrojeného podivným způsobem, právě takový strach, jako ze svých pronásledovatelů. Ubíhal ihned ještě kus cesty, nežli se zastavil znovu, a ohlédl se, aby viděl, co toto nenadálé zjevení znamená.

Robinson skrčil se za keř a když se oba pronásledovatelé objevili kolem skály, vyrazil náhle a udeřil prvního kolbou pušky do hlavy. Báł se užít střelby, ačkoliv byli divoši daleko odtud, a to na druhé straně dosti vysokého hřbetu, a byli by výstřel sotva mohli slyšet.

Druhý divoch stanul, ale zdvihl oštěp a rozmachoval se k vrhu. A tak byl Robinson nucen k výstřelu a skolil jej rychle vypálenou ranou. A ohlédl se po uprchlíku. Stál tu, jakoby proměněn v sloup, a byl patrně ranou a bleskem ručnice tak uleknut, že se nehnul z místa. Robinson mu vlídně kynul, divoch však vypadal, jako by byl mnohem ochotnější utéci, nežli přijít blíže. Robinson postavil pušku kolbou na zemi a kynul mu znovu. Zachráněncem učinil krok kupředu, stanul, učinil opět několik kroků – a konečně přišel blíže a vrhl se na zemi na kolena a na tvář; rozpínaje ruce na zemi. Robinson šel k němu blíže, kyná mu neustále, a mluvě naň co nejpřívětivějším hlasem. Divoch vstal, přišel až k Robinsonovi, a vrhl se na zemi znovu. Když pak Robinson přistoupil až k němu, vzal divoch jeho nohu a položil si ji na šíji do týla, naznačuje tak patrně, že chce být otrokem svého zachránitele.

Robinson jej zdvihl a snažil se všemožně, aby mu dodal myslí. Ale zachráněncem měl náhle patrně něco jiného v mysli. Vida jeho pohled a kočkovité napětí svalů, jako by se chystal ke skoku, Robinson se ohlédl. – Divoch, jež prve srazil pažbou pušky, vzpamatoval se tak, že se pomalu zdvihal na paže. Zachráněný promluvil několik slov, ukazuje naň. Robinson se zachvěl a div mu nevyhrkly slzy pod náhlým dojmem. Nerozuměl sice, ale byla to prvá slova, která opět uslyšel po tak dlouhých letech samoty, že by byl jiný za tu dobu úplně ztratil řeč. A v srdci se mu náhle ozvala skoro něžná příchyllost k tomu statnému, silnému, mladému chlapíku s pěkným, melodickým hlasem. Ale nebyl čas na dlouhé okolky. Vida, že omráčený divoch vstává, zdvihl Robinson pušku. Ale pak mu napadlo, že by snad teď už mohli být ostatní divoši také poblíž a slyšet ránu. Vytáhl tudíž šavli – a pocítil na rameni jemný dotek. Jeho zachráněncem mu ukazoval, aby mu šavli půjčil. Podal mu ji, divoch ji vzal do ruky, pohlédl na ni, sáhl na ostří a zdvihl k Robinsonovi oči hořící radostí. A pak náhle skočil, několika skoky byl u vzpamatovavšího nepřítele a jediným obratným máchnutím srazil mu hlavu z ramen. Bylo to tím podivuhodnější,

že podle svého předchozího chování a zkoušení zbraně měl asi po první ocelovou zbraň v ruce. Později ovšem zvěděl Robinson, že dřevěné meče těchto divochů jsou zhotovovány z tak tvrdého dřeva a tak ostré, a vedeny paží tak obratnou, že utnou hlavu či úd právě tak dobře, jako ocelové. – A divoch se vracel k Robinsonovi a položil mu s podivnými posunky šavli i hlavu nepřítelovi k nohám.

Robinson zdvihl šavli a chtěl divochu dát pokyn, aby odtud raději co nejrychleji odešli, nežli sem snad pronásledovatelé přijdou. Ale ten se zdvihl a šel teď k druhému padlému. Šel zprvu rychle, ale napjatě a jako pes, blížící se nepříteli. Ale pak se jeho kroky zvolňovaly a od těla pozdvižené ruce a napjaté prsty ukazovaly, že je pln údivu a strachu. A pak se pomalu sehnul nad zabitým a prohlížel ho. A znovu a znovu zdvihal hlavu, hledě na Robinsona podivně udiveným pohledem – v hrůze, nadšení a obdivu. Obracel padlého ze strany na stranu a prohlížel ránu, kulí způsobenou. Byla vypálena z nové, lehké ručnice a prošla asi srdcem. Ale rána krvácela velmi nepatrně – divoch se patrně zakrvácel dovnitř a byl úplně mrtev.

Zachráněncem mu odebral plochý kyj či meč, jímž byl ozbrojen, a pak si vzal kopí druhého nepřítelů a vrátil se k Robinsonovi. Vypadal teď náhle docela jinak. Vztyčen, s hlavou zdviženou, a s vypjatou, krásnou hrudí šel jako vítěz. – Na Robinsonův pokyn k odchodu zavrtěl hlavou a ukázal na mrtvé – pak dozadu, odkud sem přiběhli – a pak na písek na břehu zátoky. Patrně je chtěl zahrabat, aby nebyli nalezeni. A učinil to s rychlostí, při níž Robinson zíral v údivu nad jeho obratností a silou, s níž vyhrabal svým mečem jámu, a s níž zdvihal a odnášel těžká těla. A nad chytrou dovedností, s níž zahladil všechny stopy tak, že po nich nezbylo památky, načež nadělal nové přímo k moři. – A pak, směje se, vrátil se k svému zachrániteli. Robinson vedl jej rychle odtud, houštinami, jimiž šel nahý a bosý divoch podle všeho pohodlněji nežli dobře obutý a silným, koženým oděvem chráněný Robinson, který si přece již myslil, že se za léta svého pobytu na ostrově stal velmi obratným zálesákem, ne-li lesním mužem.

Nevedl však divocha do svého domu, ale velkou oklikou, daleko od všech svých ohrad a polí, přímo k severu a odtud pak ke své jeskyni. Šlo mu o to, aby nevedli slídící snad nepřátele na stopu obydlí. V jeskyni dal svému chráněnci občerstvení ze zásob, jež tu choval – sušeného ovoce a sucharů. Vody se napili již cestou z potoka, a Robinson obdivoval znovu divochovu tělesnou zdatnost. Neboť podle toho, jak pil dlouho a vydatně, čině však z počátku malé doušky a dlouhé přestávky – bylo patrné, že byl skoro polomrtev žízní, nedostal patrně na celé cestě po moři a snad již předtím pít. A přece byl zdánlivě svěží a bystrý a předčil své pronásledovatele jako chrt řeznického psa. Teprve teď, když se posadil, viděl Robinson, jak děsně je unaven. Robinson mu pokynul, aby si lehl, ukazuje do kouta, kde měl prosté

lože, připravené k občasnému použití – otep slámy, pokryté plachtovinou a lodnickou pokrývkou. Divoch ulehl, jeho oči ještě zazářily na svého ochránce, a v nejbližším okamženi spal jako mrtvý.

Robinson nabil opatrně znovu svoji vystřelenou ručnici a pak pozoroval svého nového druhu.

Byl to hezký, opravdu dokonale krásně stavěný mladý muž mohutné hrudi a skvělých ramen, ale štíhlý a skoro útlých údů. Podle Robinsonova odhadu asi několik let přes dvacet. A v jeho tváři nebylo zřít nic z toho, čemu se říká divoké rysy. Zvláště, když se smál, působila jeho tvář velmi příjemně, a jen jiskrnost zraků a živost výrazu ukazovala, že je to člověk, jehož životní, či lépe řečeno živočišná bezprostřednost a jarost nebyly spoutány a ochromeny neustálými ohledy a příkázáními. Když se choval klidně, byl jeho výraz vlídný, pozorný a spíše myslivý. Za ty tři hodiny, po které spolu šli lesem, hleděl na Robinson, jak mohl, dopřáváje si pohledu na lidskou bytost, po níž jeho duše po tak dlouhou dobu prahla.

Jeho pleť nebyla černá, ani hnědá, ani zase oné ošklivé, špinavě žluté barvy, kterou nalézáme v Brazílii a která je snad známkou velmi smíšené krve. Byla olivově hnědožlutá, velmi příjemného odstínu, jež by snad bylo možno nejlépe naznačit srovnáním s tříslem vydělanou, přirozeně teple žlutohnědou usní. Obličej byl kulatý a plný, nos sice krátký, ale dobře stavěný, dokonce ne černošský, ústa pevná a pohyblivá, rty spíše úzké a zuby dokonalé, jako řezané ze slonoviny. Jeho vlasy byly uhlově černé a dlouhé, ale hladké, beze známky vlnitosti. Tvář hladká, beze stopy vousů. Robinson chápal, že tu po prvé vidí skutečného, volného indiána střední Ameriky, ne ty ubohé míšence kleslého plemene, které byl zvyklý vídat na plantážích Brazílie, ale čistokrevného, svobodného syna přirozeně ušlechtilého plemene na výši tělesné dokonalosti a v plné síle duše a kmenového charakteru. Vysoké čelo, inteligentní oči a jemné kotníky úměrných údů – toť byly známky, které v Evropě jsou čítány za známky starých, ušlechtilých rodů.

Konečně se Robinson nasytil pohledu a studia svého chráněnce a vyšel tiše z jeskyně a šel do nejbližší své ohrady, asi sto kroků odtud. K jeho velkému podivu objevil se asi po půl hodině jeho chráněncem u něho. Bylo divné, že se po své únavě a po svém zážitku probudil tak brzy – ale divnější bylo, že našel tak snadno cestu. Neboť Robinson pečoval vždy, aby v okolí jeskyně po něm nezůstalo stopy. Tehdy ovšem ještě neměl potuchy o tom, co to je divošské stopařství a netušil, že pro každého divocha byly jeho domněle neviditelné stopy všude tak zřetelné a čitelné, jako by byly pro něho samého, kdyby je byl kreslil vápnem. A že kdyby jej divoši opravdu kdy hledali nebo pronásledovali, měl tak málo naděje skrýt se před nimi jako červené klubko v nízké trávě.

Divoch přišel k Robinsonovi právě, když dožil kozu. Spatřiv jej, rozběhl se k němu, vrhl se na zemi, opět vzal jeho nohu a položil si ji na šíji. A snažil se znameními poddanosti a pokory naznačit, že je a chce být do smrti jeho věrným sluhou.

Robinson dal mu najevo, že je s ním spokojen, a zdvihl ho se země. Pak nalil nadojeného mléka do hrnku, napil se a podal jemu. Divoch se napil a dával najevo, jak velmi mu mléko chutná. Dostal kus sucharu a tak jedli oba noví druhové po prvé spolu.

Tuto noc zůstal Robinson se svým chráněncem v jeskyni a časně ráno jej vyzval, aby se ozbrojil – nechal mu prozatím ovšem zbraně, které odňal padlým nepřátelům – a šel s ním, naznačiv mu, že se chce podívat po ostatních divoších. A divoch se okamžitě vzchopil. Když mu Robinson naznačil, aby dával pozor, že snad je jeho nepřátelé hledají, zatřásl opětovně hlavou a mával rukama, naznačuje, že jsou daleko pryč. Došli ke hřbetu, z něhož Robinson včera divochy pozoroval, ale ani po nich, ani po jejich lodčkách nebylo nikde jiné stopy nežli hrozná zbytky příšerné hostiny. Divoch hleděl v údivu na Robinsona, když roztáhl svůj dlouhý dalekohled a díval se na včerejší dějiště. A když mu Robinson naznačil, aby se podíval také, učinil tak – a byl by úlekem přístroj upustil. Díval se na Robinsona

opravdu zděšeně a dal se teprve po chvíli přemluvit k novému pohlednutí. Ačkoliv pak již nejevil prvé hrůzy, bylo patrné, že věří přece jen více svému prostému zraku. A opětovně ujišťoval znamečními, že jsou jeho nepřátelé již pryč.

Robinson mu dal nést jednu ze svých ručnic, kterou divoch přijal s posvátnou, uctivou hrůzou, a obrátil se, aby sešel dolů k ohništi. Teď však přejal jeho chráněncem energicky vedení, ukazuje horlivými posunků, kudy jít. Nechal jej tudíž jednat, a divoch skutečně našel rychle velmi dobrý sestup zdánlivě neproniknutelným porostem stráně, drže se patrně míst, která obhlédl shora ze skály.

Na místě kvasu byla tentokrát opravdu hrůzná podívaná. Ležely tu zbytky tří obětí – tři lebky – a rozbité kosti...

Divoch vysvětlil posunků, že sem byli přivezeni čtyři. Dva byli snědzeni v noci, dva měli být zabiti potom – a jedním z nich byl on. – Byla podle všeho veliká bitva a bylo mnoho zajatců a Robinsonovi se zdálo, že se divoch snaží ukázat mu, že v bitvě byl jeho vlastní kmen vítězem a odvezl mnoho zajatých nepřátel, že však při tom přece jen on a jeho tři nešťastní soudruzi byli zajati a poraženými nepřáteli odvedeni.

Robinson mu pokynul, aby zahrabal zbylé ostatky obětí, ale divoch mu nemohl dlouho rozumět. Až teprve, když Robinson vzal jeho meč a začal sám hrabat v písku a ukazoval, že chce dát hlavy a ostatní zbytky tam, pochopil a provedl práci sám. A potom vedl Robinsona k místu, kde včera zahrabal oba nepřátele, a naznačoval, že je vyhrabe a donese k ohništi, aby je spolu vítězoslavně snědli. Robinson dal mu najevo celé své rozhořčení a hrůzu nad tímto nápadem a naznačil mu, že ho zastřelí, pokusí-li se to provést anebo se hrobu i jen dotkne. Divoch sice patrně nechápal proč, ale podrobil se vůli svého pána, byť v patrném údivu, a zaražen a zmaten šel za ním.

Robinson jej zavedl do svého hradu a divoch hleděl v údivu na divné dílo, které tu uviděl. Když přešli do vnitřního dvora a k domu,

byli uvítáni strašlivým štěkotem Billa, Robinsonova psa, jenž měl tisíc chutí vrhnout se na nového hosta. Ale když ho Robinson vyplísnil a poručil, aby byl hodný, dal si říci, a ulehnuv před cizince na břicho, zavrtěl ocasem, ano, dal mu i pacičku. To však byl Robinson nucen naučit dříve svého hosta, který pochopil oč jde teprve, když mu to Robinson několikrát ukázal.

Pak dal Robinson svému chráněnci šaty. Plátěné kalhoty a košili, vzaté z truhlice námořníka, kterou odvezl z nedávného vraku. Ačkoliv si mladík počínal velmi směšně, a vypadal v nich velmi nemotorně, bylo přece patrné, že má velkou radost, že je teď vyšňořen jako jeho pán. Ovšem, že Robinson již svlékl svůj nepohodlný a v horku nesnesitelný šat, jehož ochrany již nepotřeboval, a byl oblečen rovněž pouze v lehké, látkové šaty.

Ukázal svému hosti zajímavosti svého domu a těšil se z obdivu a radosti, které to způsobilo. Divoch sledoval vše, co viděl, a co Robinson konal, s napjatou pozorností. Ale nejvíce ho zajímaly zbraně a ostré nástroje. Robinson dostal jednu chvíli opravdu strach, aby snad pokušení zmocnit se jich nepřemohlo jeho vděčnost. A tak, aby zvýšil dojem a úctu divochovu, vyvedl jej ven do vnější ohrady, vzav s sebou za pasem nejmenší ze svých pistolí, a uviděv jednoho z polodivokých krocanů, kteří tam pobíhali, namířil pečlivě – bylo to ovšem sotva na deset kroků – a zastřelil jej. Při nenadálém výbuchu, plameni a kouři vyrazivšími z malé pistole trhl sebou divoch úlekem ještě více nežli včera při nenadálém výstřelu z pušky. Robinson se k němu obrátil s úsměvem, kyná mu, aby ptáka zdvihl. Ale viděl, že se ubohý divoch chvěje na celém těle – ano, měl na čele kapky potu. Upokojil jej tedy, lituje skoro svého kousku. Ale když se divoch, jako by byl četl jeho myšlenky, vrhl na zemi a jal se jej znovu ujišťovat svou oddaností, řekl si Robinson, že je tak přece jenom lépe.

Na noc mu postavil z několika tyčí a z malé plachty stan v zevní ohradě a dal mu tam donést otep slámy a pokrývku. A povečeřev

s ním upečeného krocana, chleba a kozího mléka, dal mu ještě jednu ze svých hliněných nádob na pitnou vodu a poslal jej spát.

Do vnější ohrady ústily postranní dveře z chodby, která spojovala skalní, jeskyňovitou část Robinsonova domu s vnějškem. Zatarasil je teď pečlivě z vnitřku a stáhl také žebřík, aby jeho chráněncem nemohl k němu. Byl to přece jen divoch a lidojed a Robinson neměl a nesměl dosud mít plnou důvěru.

XVII

Ale všechna tato opatření byla zbytečná a Robinson to pochopil velmi brzy a litoval jich. Nikdy snad neměl nikdo oddanějšího sluhy a věrnějšího přítele, nežli jakým se zachráněný indián ukázal vůči němu. Hned ráno druhého dne poznal Robinson svůj omyl z dětin-sky příchýlného chování svého chráněnce, jenž patrně uhodl jeho obavy a snažil se všemožně dát mu najevo svoji lásku a věrnost. Dojatý Robinson usmyslil si napravit svoji chybu, a aby ukázal svoji důvěru a vzájemnou příchýlnost, vyhledal ve své zbrojárně dobrý nůž a sekerku a dal je svému chráněnci spolu se svým zásobním opaskem. Když obdarovaný pochopil, že mu zbraně dává a že jsou jeho, neměla jeho radost a vděčnost mezí. Robinson zavedl jej ke svému brusu a ukázal mu jeho užití, nabrousiv nůž před jeho zrakem co nejdokonaleji nejdříve na velkém brusu a pak na malém, ručním brousku, jímž mu dodal hladkého ostří. A byl sám nesmírně potěšen, vida, s jakou radostí se divoch pustil do broušení své sekery, nápodobě ostří, jak je viděl na příruční sekeře Robinsonově, kterou si vypůjčil. Počínal si při tom tak obratně, že Robinson nevycházel z údivu nad divochem, který projevoval při všem tolik inteligence, že by mu byl mohl každý londýnský měšťák závidět.

A Robinson často potom hleděl na svého „divošského“ soudruha v zamyšlení, uvažuje, jak a proč to je, že tak veliký počet lidí, tak nadaných a v základu schopných, je vyloučen ze všeho požití civilizace, kultury a náboženství, ačkoliv by, soudě podle jeho zkušenosti, dovedli svých schopností právě tak užít jako my a ačkoliv by byli schopni užít náboženského osvětlení mnohem lépe a opravdověji, nežli činí velká většina Evropanů. A často se zastyděl jak nad sebou samým, tak nad celou civilizací, z níž vyšel, vida, s jak logickou a důkladnou důsledností se jeho divošský přítel přičiňuje, aby

z toho chabého zlomku poučení, jehož se mu od Robinsona dostalo, vyvodil co nejvyšší užitek. – Jak to, že Bůh nechává tolik duší v bludu a ve tmě, a že jenom zlomek lidstva, a mezi nimi tolik dokonce nejhodnějších, je účastno jeho poznání a dobrodiní vzdělanosti?

A pak si řekl, že to je vlastně nejen domýšlivost, ale skutečné rouhání, jestliže lidé jeho plemene, ať jsou sami jacíkoliv, pohlížejí na ostatní plemena a na jejich způsob života tak spatra, povrhujíce jimi a majíce se za lepší a za šťastnější již prostě proto, že patří k okruhu určité kultury a víry. A pochopil, že nejen že je každý dobrý divoch daleko lepším a v očích svého Tvůrce milejším člověkem nežli zločinný a své povinnosti křesťanského vzdělance neplnící, ano, v prach a bláto je šlapající Evropan, ale že celé to měřítko, které Evropané šmahem na všechna ostatní plemena a na jejich kulturu přikládají, je vadné a domýšlivé. Neboť ten, kdo sám vyrostl v určitých vyhraněných poměrech nemá nijaké možnosti soudit i jen zdaleka správně o poměrech, o nichž má sotva zdání. Pokud jde o štěstí – Robinson si vzdychl, pomýšleje na všechnu tu bídu, soustředěnou v evropských městech. A pokud jde o mravnost – Robinson nevěděl a neslyšel nikdy, že by který divoch se prohřešoval proti přikázání, které duchem jeho kmene je dáno jemu; ale zato věděl až příliš dobře, jak mnoho je těch příslušníků jeho vlastní civilizace a jeho náboženství, kteří nejen že se proti přikázáním tohoto náboženství a této kultury denně prohřešují, ale spíše žijí v naprostém rozporu s ní a v hříchu proti svému vlastnímu svědomí a lepšímu mínění.

Přesto ovšem považoval za svoji povinnost poučit svého chráněnce o všem, co by mu z něho mohlo učinit dobrého a vhodného druhu. Jsa zde sám oddělen ode všeho, v čem vyrostl, prožil tolik let ve ztajené touze mít sobě rovného soudruha, pomýšlel v prvých dobách a od počátku jenom na to, aby si ze svého chráněnce vychoval a udělal druhu podle svých vlastních představ. A teprve dlouho potom přišel vůbec na to, že by snad byl učinil lépe, kdyby byl své-

ho druha ponechal, jakým byl, a snažil se spíše sám obohatit sebe o jeho vědomosti. Kdyby byli prostě žili spolu, pohlížejíce na sebe jako dva lidé, vyrostlí každý jinak, mohli se poznat navzájem, předat si vymoženosti svého rozdílného způsobu výchovy a obsáhnout navzájem své žití. Leč Robinson byl přes svoje zážitky přece jen příliš Evropanem vžilým do představy své samozřejmé povýšenosti, že mu všechny tyto myšlenky přišly teprve mnohem později. V prvních dobách nepomyslel na nic jiného, nežli aby svému „divochu“ a „pohanu“ dělal učitele a misionáře.

Ano, byl tak hluboko ponořen ve své zaujatosti a v pocitu své povýšenosti, že mu ani na okamžik nenapadlo postavit se na chvíli na stanovisko svého druha. Dokonce ani, aby vyzvěděl jeho jméno, které tento dospělý muž přece jistě měl. Postavil se ihned a úplně na stanovisko „pána“ vůči otroku. Okolnost, že naprosto nerozuměl jeho řeči, přispěla k tomu, že naň hleděl spíše tak trochu jako na lepší druh němé tváře a že s ním také podle toho zacházel.

Prvním činem, jímž zahájil tedy svůj vzájemný poměr, bylo, že dal sám svému sluhovi jméno. Nalezl jej v pátek a dal mu jméno Pátek, a poučil ho o tom posunky, jako mu stejně sdělil, že je jeho pánem. –

Ale Pátek zdál se být zcela spokojen. Tolik nového, co u svého pána viděl, nahánělo mu ovšem znamenitou úctou. Počínaje Robinsonovým šatem, vše bylo divné a nové. Jeho zázračné zbraně, jeho divuplné nástroje, podivný způsob živobytí – vše bylo nové a uvádělo Pátka v udivený a uctivý obdiv. Nemohl mít vůči tomu všemu nikterak kritického stanoviska. Kdyby se byl Robinson dostal do Pátkovy otčiny, byl by snad, ano pravděpodobně, brzy velmi ostře zkritizován, a je pochybné, že by si byl přes svoje divuplné zbraně dovedl získat úctu divochů, kteří ve všem, co se jich týkalo a čemu oni rozuměli, a co si cenili, nad něj tak nesmírně vynikali. Přes svoje dobrodružné zážitky byl velmi nevědomý a teprve zde na ostrově získal si zkušeností a dlouhým přičiněním jako samouk svojí nynější zdatnost. Při svém příchodu sem byl hotovým ubožákem,

kterému jen to málo, co pochytil za krátkou dobu svého brazilského plantážnictví, bylo hned k praktickému užitku. Vše další byl nucen teprve pracně znovu vytvořit pomocí úporného vyhrabování polouvědomělých vzpomínek a kusých zbytků vědomostí, které byly užitečnými jen tím, že věděl, co by chtěl, a co by měl dělat, ale k výsledku vedly teprve, když se sterými neohrabanými pokusy naučil nalézat způsob, jak by to měl dělat.

Ale zde, uprostřed svého malého království vybudovaného lety práce, připadal nevědomému a evropského života neznalému obyvateli tropických lesů nezbytně jako nějaká bájná, vyšší bytost z neznámých sfér. Jako Robinson teprve později byl schopen uvědomit si Pátkovy přednosti a vůbec jeho lidskou dokonalost, která v mnohém ohledu – nejen tělesném, ale i mravním! – vysoko převyšovala jej samého tak sterým způsobem. Pátek teprve později mohl si uvědomit Robinsonovy nedokonalosti a nedostatky z jeho, Pátkova stanoviska. Teď žil v Robinsonově okruhu a vlivu a v jeho rámci, a v tom byl Robinson ovšem nedostižným vzorem, jsa v tomto duchu doma. – A to nutně působilo na naprostého nováčka evropské kultury. – A proto vrhal se s nadšením a horlivostí na vše toto nové a snažil se naučit se všemu, cokoliv zhlédl.

A byl nejen velmi pozorným, ale i velmi učenlivým a bystrým žákem. A k tomu byl pln veselosti a čilé živosti, že Robinson opravdu ožíval a mládl jenom od pozorování této překypující životnosti a síly. A měl takovou radost, když se mu podařilo dorozumět se o něčem, že bylo radostí jej učit.

Údiv a nepřemožitelná hrůza, kterou Pátkovi způsobovaly Robinsonovy střelné zbraně, zdály se Robinsonovi v první chvíli nejlepším prostředkem k udržení jeho úcty. Ale vida jeho upřímnou oddanost, zastyděl se Robinson za svoje sobectví, a snažil se Pátkovi vysvětlit tajemství střelby. Ukázal mu její účinek v nejlepší světlo, vzav ho s sebou ven a zastřeliv před ním na velkou vzdálenost nejprve kozu a pak velikého papouška, sedícího vysoko na stromě. Jeho nová

puška byla k tomu vhodným nástrojem, neboť to byla znamenitá, daleko a přesně střílející zbraň. Ale přes všechny posunky, jimiž se snažil vysvětlit Pátkovi, oč jde a že hodlá střílet zvěř a ne jeho, ulekl se Pátek opět, až mu ho bylo líto. Vzal tedy Robinson, když Pátek donesl zabitou kozu domů, růžek s prachem, ukázal Pátkovi drobná zrnka prachu, a nasypal jich malinkou hromádku na kámen. Pokynuv Pátkovi, aby zůstal stranou za ním, zapálil na ohništi třísku, a nataženou rukou zapálil prach. Vyfouklo to ostrým plamenem a kouř vyrazil vzhůru. Vysvětliv takto hořlavost prachu a naznačiv rukama výbušnou sílu, jež vyhazuje do výše, nasypal novou hromádku, položil na ni kousek dřeva a zapálil znovu. Dřevo bylo odhozeno kousek stranou. Ukázal rukama, že hořící prach vybuchuje prudce na všechny strany a pak ukázal na pušku a ukazoval posunky, že v úzké hlavni nemůže prach na všechny strany, ale jen na jednu a že žene před sebou kouli, jako prve hnal dřevo. Potom nabil před Pátkovými očima, vyložil posunky, jak působí ucpání prachu zátkou – užíval k tomu listů banánu, usušených nad ohněm – a vložil kouli a ucpal menší zátkou. Pokusil se znovu vysvětlit zapálení prachu jiskrou křesadla na pánvičce, vniknutí ohně do hlavně, výbuch náboje a prudké vyražení koule – a napodobiv ústy původ hromové rány vzduchu, vyraženého z hlavně, zamířil a sestřelil papouška ze vzdálené větve.

Pátek sice tak dalece pochopil celý pochod a projevil to dávaje najevo nesmírnou radost. Ale puška mu přece dlouho zůstala předmětem obdivu a úcty. Po několika dnech překvapil Robinsona tím, že mu přinesl ukázat dlouhou foukačku, kterou zhotovil, a která byla tím nejbližší pušce, co znal. Byla to lehká trubice, asi půldruha metru dlouhá, a několik šipek z dlouhého, hladkého, kulatého trnu, jako zvětšený trn naší trnky. Pátek vložil trn do trubice a přiloživ k ústům, foukl mocně – a trn zaryl se ku podivu hluboko do kůry stromu, na nějž mířil. A Pátek se smál, ukazuje na pušku a na růžek s prachem a na své plíce, jako by chtěl říci: „Já také fuk! – Oheň! Puff!“

Foukačka byla zhotovena s podivuhodnou dovedností. Snad pomocí Pátkova nového nože, jež udržoval na ostroži břitvy, přibrušuje jej každé volné chvíle hladkým kaménkem z potoka. Byla udělána ze tří prutů, vyštípnutých z řapíku kokosového listu a svázaných dohromady pevným ovinkem z lýka. A byla opracována tak dokonale, že byla úplně rovná a otvor byl naveskrz stejného průměru. Byla opatřena pěkným náhubkem, vyřezaným z tvrdého ořechu. Šipky pak, pečlivě uhlazené, měly na tlustším konci pěknou štětičku, a Pátek ukázal, že vznikla rozžvýkáním konce trnu a tím, že byl pak takto vzniklý kartáček smočen do pryskyřice a rozčepýřený

opatřen štětičkou z prachového peří, načež bylo vše stisknuto, uhlazeno a necháno uschnout. A celá tato umělecká práce, kterou Pátek provedl potají a po chvilkách, trvala obratnému divochu jistě velmi krátce, neboť ji přinesl čtvrtý den po Robinsonově výkladu střelby.

Robinson ptal se ho posunky, umí-li střílet z luku. Pátek horlivě přisvědčil a výsledek byl, že za nějaký den přinesl stejně krásně pracovaný luk a dva šípy. Ukázal je Robinsonovi a naznačoval, že nejsou dobré a že je udělal jen, aby je ukázal Robinsonovi. Ale Robinsonovi se zdály dokonalými a neudržel se obdivu, vida, s jakou jistotou Pátek s nimi zachází. Sestřelil svým šípem ptáka s toutéž jistotou, a na tutéž dálku, jako Robinson puškou. A když si po několika týdnech přinesl nový luk a šípy, jež sám prohlásil za dobré, viděl Robinson po několika ukázkách, že s jeho jistotou a hbitostí ve střelbě těžko by mohl konkurovat. Jeho puška měla celkem jenom dvě výhody: Mohl jí střílet pohodlně mezi větvemi stromů, které pro luk tvořily nemožnou překážku, vadíce jeho napětí, a rána velkou kulí nebo broky způsobená ochromila a srazila zvíře, i když nezasáhla nejživotnější část. Za to však střílel Pátek svým lukem tak jistě, že převážná většina jeho kořisti klesla rovněž na místě – zasažena do srdce, anebo aspoň prostřelena skrze plíce.

A pak jej Robinson naučil zacházet s puškou a dal mu jednu. A tím si získal Pátka dokonale. Ačkoliv vyrozuměl, že je nutno prachem velmi šetřit, a že ho má Robinson málo, naučil se s neuvěřitelnou rychlostí, po několika jen ranách, střílet tak, že mu Robinson záviděl. Patrně mu jeho zručnost s foukačkou dala dokonalou školu.

Robinson, vyhýbaje se tomu, aby závodil s tímto bystrým divochem, přenechal teď lov a obstarávání kuchyně cele Pátkovi, naznačiv mu, aby užíval ne pušky, ale luku. A kuchyně byla od té doby znamenitě obstarána. Pro Pátka neměl les tajemství a nesnázi. Brzy lovil zvěř, jako by zde byl vyrostl a znal její nejtajnější skrýše a překvapil Robinsona velmi brzy mnohými druhy zvěře i ptactva, kterých dosud neviděl a z nichž některé daly znamenitou peče-

ni. Hned prvou kořistí byl mu mladý tapír, jakého Robinson sice častěji zahlédl, ale dosud nikdy neuložil, a jenž výborně chutnal. Lovil je po celém ostrově, kdežto Robinsonovi bylo se omezit na náhodnou kořist nejbližšího okolí. A stejně obratně a dovedně lovil Pátek i ryby, které napichoval trojzubým oštěpem nebo také střílel šípem. Dovedl také plést znamenité vrše, dlouhé košíky s ústím, opatřeným dovnitř obrácenými, ústí zavírajícími pruty, které vniklé rybě nedovolovaly uniknout. Nastražoval je v proudu potoka přes noc a chytal do nich krásné lososovité ryby.

Znal také dokonale zdejší ovoce, jedlé kořeny a hlízy, a obohatil spižírnu o veliké množství druhů, kterých Robinson neznal a kterých si v neznalosti nemohl troufat jíst.

Skoro největším ziskem v tomto směru bylo však, že uměl maso, ryby i plodiny upravovat na několik nových způsobů, což bylo znamenitou obměnou ve stravě, která dříve byla přes bohatost zásob pro svou úpravu přece jen trochu jednotvárná. Maso pečené po Pátkově způsobu na rožni, stranou od hromady žhavého uhlí, anebo ryba, ovázaná vonným listím a upečená v jámě, byly opravdovou pochoutkou. – Rovněž některé upečené plody a hlízy.

Pátek jedl s chutí i jídla, připravená Robinsonem, ale měl odpor proti soli. Jedl i maso neslané, a solené mu nechutnalo, a dával najevo svůj odpor. A snad se naučil jíst solená jídla jenom z úcty ke svému pánu, a to ještě jen, bylo-li soli málo. – Zato se naučil velmi dobře připravovat jídla z neznámé mu rýže a ječné mouky a drtil horlivě zrní v brusném mlýnku, kdykoliv šlo o získání nové mouky. Suchary i ostatní moučná jídla mu chutnala a jedl je velmi rád, jmenovitě s cukrem, jež velmi miloval. Byl v mnohém ohledu jako mlsný chlapec.

Zaveden k Robinsonovu poli pochopil jeho účel, když mu Robinson ukázal, že tam roste zrní na mouku. A když nadešel čas, pustil se ochotně s Robinsonem do obdělání pole. Bylo teď zapotřebí pole zvětšit, když šlo o dva žaludky. Ač ne o mnoho, neboť jednak sil Robinson dosud o mnoho více, nežli spotřeboval, užívaje nadbytečného zrní ke krmení svých koz, drůbeže i jiných ptáků, jednak ale rozmnožil Pátek spižírnu o velmi chutné hlízy, které rostly hojně po ostrově na nižších místech, a které pečený, skýtaly koláčky rovné pšeničným co do chuti.

Pátek podle všeho neměl nijakého strachu, že by mohli jeho bývalí přemožitelé přijít a hledat jej. Když se Robinsonovi podařilo naznačit mu to, smál se a ukazoval, že by je pobil. A pak, patrně, aby svého pána upokojil, ukazoval, že nepřijdou a on že k nim na břeh také nepůjde.

Naučil se velmi rychle mluvit tolik anglicky, že mohl vyjádřit nejběžnější věci a rozumět, co mu bylo řečeno. Jevil v tom velkou

učenlivost, ale i velikou horlivost, a od počátku, jakmile pochopil několik slov, žvatlal neustále, kývaje k tomu horlivě hlavou. A Robinson hovořil stejně radostně, jakmile si na to opět zvykl, což mu po letech samoty a jeho omezených samomluv z počátku dělalo vskutku znatelné obtíže. A čím blíže se poznávali, tím opravdověji k sobě lnuli. Naveskrz poctivá povaha Pátkova a jeho oddanost, ale i jeho jará, překypující životní síla a radost ze života získaly mu srdce Robinsonovo ve skutečné, srdečné přátelské lásce.

Tázán na svůj lid, uvedl pro ně jméno „Karibi“. Z toho usoudil Robinson, že náleží ke Karibům, jejichž sídla byla na mapách naznačena od ústí Orinoka až do Guyany a k mysu Sv. Martina. A Pátek sdělil, že „daleko za západem měsíce“ bydlí bílí, vousatí mužové, kteří už pobili mnoho lidí. Mínil tím zajisté Španěly a jejich ukrutnosti.

Tázán, zdali by bylo možno dostat se k těmto bílým lidem, řekl, že ano, „ve dvou lodicích“. Po dlouhém vyptávání zvěděl Robinson, že tím Pátek mínil dvakrát tak velkou pirogu, jako byla Robinsonova. A to vzbudilo v Robinsonovi velkou radost a pevnou naději, že se mu konečně podaří dostat se ze svého vyhnanství mezi bělochy a odtud do vlasti.

Pátek se zdál být velmi hrdým na svůj původ a kmen. Tvrdil, že jeho lidé ve všech bitvách vítězí a že i v bitvě, kde on byl zajat, vyhráli a odvedli mnoho a mnoho a mnoho zajatců, kdežto z jeho strany byl zajat jenom on a tři jiní. Zajatci jsou vždycky snědzeni. Někdy zde, někdy na jiných místech. Přiznal se také, že on sám již často byl účasten těchto hodů, které jsou vždy spojeny s náboženskými obřady a tanci, a jichž se smějí zúčastnit pouze dospělí mužové a plnocenní válečníci. A že byl již také dvakrát zde na ostrově, na severozápadní straně. A později, zaveden v ona místa, poznal je ihned, a ukázal, kde tehdy tábořili. Jednou prý tam byli ve velikém počtu, když zajali a zde snědli dvacet lidí.

Zůstávali vždy na břehu, neboť se během obřadů nesmí nikdo vzdálit. Oni jezdí vždy sem na západ. Tam dolů – k jihu – jezdí jejich nepřátelé, ale ti mají jen zřídka kdy co jíst, dodal s hrдостí.

Sem jezdí, protože to je posvátný ostrov a patří několika kmenům jejich národa dohromady, ale ne k bydlení, jenom pro obřadné hostiny. Což vysvětlovalo poměrnou bezpečnost ostrova. Stane-li se, že zajatec uprchne – to se nestalo, pokud Pátek pamatoval – nesmí být honěn dále, nežli doběhnou pronásledovatelé dřív, než ho ztratí z očí. Pak je volný – Velký Duch tomu nechce. – Kdyby ho byl nezachránil Robinson, byl by se Pátek pokusil udělat si sám kanoi a vrátit se domů. Ne, ke svým lidem by se nesměl hlásit, kdyby sem přišli, musil by se sám vrátit domů. – Byl mrtev, neboť se nechal zajmout, a musil sám oživnout. Chtěl by? Ne! Je rád zde. Má rád Robinsona.

Na dotazy o jejich plavbách vykládal, že je plavba docela bezpečná a že se nikdy nepříhoda žádná neštěstí a nikdy nebyla žádná loďka ztracena. Bouře se nebojí – vědí, má-li přijít. Plují s proudem – tam stranou je proud, který jde ráno tam a večer sem. Robinson myslel, že tím míní příliv a odliv, ale později zvěděl, že tu jde o mohutný, ale s přílivem měnivý proud orinocký. Neboť ostrov ležel v okruhu ústí Orinoka. Země, kterou viděl na severozápadě, byl veliký ostrov Trinidad, ležící severně od ústí Orinoka.

XVIII

Robinson ovšem považoval za povinnost stát se misionářem a obrátit Pátka na křesťanství. Ale měl značné obtíže, aby mu učinil jasným, oč jde.

Tázán, kdo jej stvořil, nerozuměl Pátek, a potom myslil, že je tázán na svého otce. Tázán, kdo udělal zemi a moře a vše ostatní, řekl, že „Benamuký“. A když se Robinson snažil opravit mu představu o Bohu, Stvořiteli nebe i země, který je věčný a pánem všeho světa, odpovídal Pátek, že to udělal Benamuký, který je starší nežli všechno a který vládne všemu živému. Tázán, proč se tedy k tomuto Benamuký nemodlí, řekl: „Všechny věci mu říkají, Ó!“ – Poučován o nebi, prohlásil, že všichni lidé přijdou po smrti k Benamuký. Také ti, kdo byli snědzeni. A ať se pokusil Robinson o jakékoliv náboženské poučení, Pátkovo neustálé, spokojeně opakované „Benamuký“ uvádělo jej v zoufalství. Nedocílil, aby „pohan“ pochopil, že je mezi Robinsonovým Bohem Otcem a jeho „Starým Benamukým“ vůbec nějaký rozdíl.

Zdar počal mít teprve, když počal mluvit o Ježíši Kristu. To bylo Pátkovi novým. Učení o Synu Božím, jenž žil na zemi, samo jej nezarazilo. Myslíl při tom opět na nějakou pohanskou báji. A když zvěděl, že jej lidé zabili, nemohl pochopit, jak to mohlo „Starého Benamuký“ těšit. Konečně však našel Robinson cestu k jeho pochopení, že je Robinsonovo učení něčím novým a lepším. A to, když mluvil o tom, že Bůh bydlí daleko, daleko za sluncem a hvězdami, a že slyší, když se k němu člověk doma tiše a skromně modlí.

„To je tedy tvůj Bůh větší,“ řekl s přesvědčením. „Protože Benamuký nebydlí tak daleko, je nám stále nablízku, ale přece nás nevidí a neslyší, nejdeme-li za ním na vysoké hory!“

A na dotaz, chodí-li tam také, řekl, že ne, to že smějí jenom staří lidé, „Uvokaký“, jak je jmenoval. Robinson pochopil, že jde o jejich kně-

ze. Chodí tam, modlí se a volají k Benamukýmu „Ó!“ a pak se vrací a sdělují lidu, co Benamuký řekl. Z toho pochopil Robinson, že nejen v křesťanstvu, ale i mezi těmito nevědomými divochy je zaveden úřad kněžský, který ve jménu božského slova a sdělení řídí osudy svého lidu.

Robinsonovo tvrzení, že všechno toto chození na hory a říkání „Ó!“ a sdělení o zjevené vůli Benamukýho je pouhým pustým podvodem, a že dostanou-li snad opravdu odpověď, může pocházet jenom od zlého ducha, uvrhlo Pátka v hluboké zamyšlení a smutek. A pak se Robinson rozohnil a začal vykládat o všudypřítomnosti Boží a o ďáblu a jeho protivenství vůči Bohu, a že se dáva vyzvat místo Boha, s velkou lstí a chytrostí, a že své ctitele vrhá ve zkázu a ve hřích a učí je zlobě a konečně je zničí. A když to vše vypověděl, byl náhle zaražen Pátkovou otázkou, kdy Satan tedy zničí své zlé vousaté muže tam na západě...

Ukázalo se, že Pátek vůbec nedovedl svého Benamuký odlišit od křesťanského Boha. A Robinsonovo tvrzení o podvodnosti pohan-ských kněží, které Pátka rmoutilo, skončilo naposledy, když Robinson vysvětlil zřízení křesťanské, otázkou Pátkovou, proč tedy křesťané své „Uvokaký“ nepobijí, když mohou se svým Benamukým mluvit sami?

Pátek poslouchal s plným pochopením a souhlasem vše, cokoli mu Robinson řekl o hříchu a o lítosti boží nad ním, a o odpuštění při lítosti. Ale o svůdnictví ďáblů nechtěl mnoho slyšet. Slyše, že je ďábel v lidském srdci a Bůh také, byl úplně zmaten a řekl, že člověk je zlý a Benamuký hodný. A po nové námaze ukázat ďábla ve světě, chtěl vědět, proč Bůh, když je mocnější, zlého ďábla nezabije a nechá ho, aby mučil lidi.

Robinson nebyl bohoslovcem a byl na konec svým žákem tak zmaten, že nemohl z místa. Stavěl se, jako by Pátkovi nerozuměl, aby nabyl času. Když konečně řekl, že Bůh je sice všemocný, ale že ďábla nechává, jako nechává zlé lidi, aby se káli a litovali a napravili, mínil Pátek spokojeně: „A tak tedy ďábel není zlý, jenom hloupý a napraví se také jako my všichni.“

A Robinson si řekl, že přirozený rozum stačí sice, aby člověk pochopil jsoucnost boží, ale že je potřebí zvláštní milosti a zvláštního zjevení, aby byl pochopen Kristus. – Dábla nechal od té doby stranou, obáváje se, že by Pátka tak zmátl, že by snad na konec myslil, že křesťané sice věří v jeho Benamukýho, ale uctívají svého dábla, který je dělá skrže falešné Uvokaký tak zlými, jako jsou vousatí bílí muži na západě, jejichž strašlivá pověst pronikala všude.

A aby se vyhnul ztroskotání a omylům, dal Pátkovi úkol na vzdáleném poli a doma se zatím vroucně modlil, aby ho Bůh osvětlil a vnukl mu, jak by měl tohoto dobrého, ale nevědomého pohana poučit o potřebách jeho duše.

A pak se pokusil znovu o útok na nepřipravenou a nechápavou mysl svého žáka. A přiznával si, že teprve pokusem o toto vysvětlování sám si pomalu ujasňoval mnohé, o čem dosud nikdy nepřemýšlel. Zkoušeje učinit srozumitelným a pochopitelným poznával, že vlastně nerozumí a nechápe sám. A začal sám znovu s celou horlivostí hledat a přemýšlet. A byl nebi vděčen, že byl nejen sám uveden na cestu za pravým poznáním, ale že mu je dáno, aby i tuto ubohou duši mohl přivést k poznání.

Leč toto uspokojení bylo také hlavním a jediným uspokojením, kterého se mu při tom dostalo. Pátek sice poslouchal horlivě a činil čím dále tím méně námitek, přičinil se také ze všech sil, aby svého pána a učitele uspokojil, ale vpravdě byly jeho pokroky v pochopení vznešených pravd velmi pomalé. Robinson přišel na to, že bude nejlépe nechat ho, aby mu vzešlo světlo pomalu samo. Omezil tedy rozprávky a rozebírání a spokojil se tím, že mu přednášel a vykládal. A tím došel čím dále tím k hlubšímu poznání a k radosti ze své vlastní horlivosti. Věnoval této práci tři léta, a za tu dobu stal se z Pátka dobrý křesťan, lepší nežli Robinson sám, jak si přiznával, ač se přičiňoval, aby učení Písma dovedl brát tak vážně a řídit se jimi zevně i v srdci tak opravdově, jako činil Pátek s těmi naukami, které pochopil a ve svou mysl přijal. Ovšem, stávalo se však, že po dlouhém a pracném výkladu

Pátek jedinou otázkou zbořil celou práci, a nejen projevil, že výkladu vůbec nerozuměl, ale přinutil Robinsona, aby celou věc sám znovu uvážil a promyslel, a pak se znovu pokusil přesvědčit i svého žáka.

A byl vděčen, že neví ničeho o umělých sporech ve víře a ve zřízení církvi a může se tudíž s klidným svědomím zabývat jenom jasnými a prostými slovy evangelia.

Ale i tak, přes svoji horlivost porozumět a uspokojit svého učitele, působil mu Pátek přece občas nové a nové nesnáze a starosti, jakmile se snažil vniknout do záhad, kterých Robinson dosud sám dostatečně nepromyslel. Konečně však šlo vše hladce a Pátek se zdál být obrácen a Robinson mohl být a byl spokojen se svým spasitelným dílem. –

Mimo tato náboženská cvičení vypravoval Pátkovi i o všem možném jiném. A vypravoval mu o svém životě, cestách a dobrodružstvích. – Když Robinson vyprávěl o člunu a snažil se vysvětlit jeho stavbu na rozdíl od dlabaných lodí indiánů, řekl Pátek po dlouhém zamyšlení: „Já viděl takovou loď. Přišla k místu mého lidu.“ Ukázalo se, že byl na břehu Pátkovy vlasti vytažen z moře člun, o jakém Robinson mluvil. Robinson usoudil, že jde asi o lodici ze ztroskotaného korábu, která tam byla zahnána a vyplavena mořem. Pátek líčil všemožně podobu člunu, a náhle dodal jen tak mimochodem: „My jsme vytáhli bílé muže, aby se neutopili.“ – „Což byli v člunu lidé?“ ptal se Robinson udiveně. – „Ano, bílí lidé! Člun plný bílých mužů!“ – A dotazován na jejich počet, vypočítal jich sedmnáct. A teprve na novou otázku sdělil opět jako něco samozřejmého: „Žijí u mých lidí.“

Bylo to v prvních dobách, kdy měl Pátek ještě značné potíže s vyjadřováním, a tak byl dohovor dosti nesnadný. Po dlouhém, pracném dotazování usoudil Robinson, že jde asi nejspíše opravdu o ztroskotance z „jeho“ nedávného vraku, kteří snad byli proudem na jih od ostrova proudícím zahnáni od ostrova na širé moře, potom ale opačným proudem, o němž mluvil Pátek, zaneseni k pevnině.

Potom se ale ukázalo, že Pátkovi ztroskotanci žijí u jeho lidu již asi čtyři léta. – Šlo tedy o jinou loď. Byli prý Pátkovými „ukrutnými lido-

žrouty“ přátelsky přijati, opatření potravinami a nechání, aby si klidně žili po svém. Na dotaz, proč nebyli zabiti a snědeni, odvětil Pátek: „Nebyli zajati v boji – nebyli nepřátelé – jsou teď našimi bratry. My jíme lidi jen, když je chytíme v boji.“ – To bylo ovšem pro Robinsona novým zjevením divošské duše. Soudil, že trosečníci vstoupili s Pátkovým kmenem ve spojenecký svazek, ale podle všeho, co Pátek vyprávěl, stali se spíše příslušníky kmene a žili jako jeho členové mezi nimi.

Jednoho dne, když se Robinson ocitl s Pátkem na své vysoké východní rozhledně, počal Pátek náhle tancovat a jásat radostí a ukazoval do dálky. Ukázalo se, že uviděl za tohoto zvláště jasného dne v dáli břehy své vlasti.

Pátek zářil radostí a počínal si jako bez rozumu. A Robinson, hledě naň, nepochyboval ani okamžik, že kdyby se vrátil ke svému lidu, odhodil by velmi rychle nejen celé své nové křesťanské náboženství, ale i vše ostatní, čemu se od Robinsona naučil. Obával se dokonce, že by v tom případě zapomněl i na svou nynější oddanost a přivedl by sem svoje druhy, aby Robinsona snědli. Ale křivdil tím svému věrnému druhu velice, jak se později ukázalo.

Byl po několik neděl pro tuto obavu k Pátkovi méně srdečný a pozoroval jej velmi bedlivě, aby vyzkoumal, jaké myšlenky mu vězí v hlavě. Ale nemohl nevidět, že byl Pátek i nadále vtělenou upřímností a srdečností. A tak mu jednoho dne položil otázku, zdali nemá chuť vrátit se ke svému lidu.

„Ano! Byl bych velmi rád u svého lidu!“ odpověděl Pátek upřímně. – „Co bys tam dělal? Stal by ses opět pohanem a jedl bys opět lidi?“ – Pátek hleděl chvíli před sebe, pak řekl rozhodně: „Ne! Řekl bych jim nechat toho, jíst kozy, sít obilí a jíst chléb. Žádné lidi.“ – „Ale pak by tě snad za to zabili?“ – „Ne. Proč? Učili by se a byli by hodní. Jsou hodní – ale jedli by chléb.“ – Připojil, že se už naučili mnoho od vousatých mužů, kteří žijí s nimi. Robinson řekl: „Já ti udělám loď!“ Pátek se naň zahleděl a řekl, že půjde rád, půjde-li Robinson s ním. A ujišťoval Robinsona, že by ho jeho lidé nejen nesnědli, ale měli rádi.

Když byl pak uveden k Robinsonově loďce, prohlásil ji za příliš malou k této cestě pro dva lidi. Veliká kanoe, kterou Robinson opustil, protože jí nemohl hnout, vzbudila jeho obdiv, ale řekl hned, že je příliš velká a že by k jejímu odvezení bylo zapotřebí mnoho lidí – ukazoval, mávnuv dvakrátě všemi prsty. A pak byla loď za všechna ta léta úplně zanedbána, takže byla shnilá a zničena hmyzem a cizopasnými rostlinami a houbami.

Robinson navrhoval opět, že postaví loďci dosti velikou, aby se Pátek mohl vrátit do vlasti. Ale o tom nechtěl Pátek slyšet. Buď budou oba tam, anebo oba zde. A přemlouval svého pána, aby jel s ním a bydlil u jeho lidí a učil je, jako učil jej.

Ačkoliv byl již přesvědčen, zkoušel jej Robinson dále, domlouvaje mu, aby jen jel sám. Pátek chvíli hleděl zamyšleně k zemi. Pak vzal sekeru, kterou zpravidla nosil v opasku, a podával ji Robinsonovi. Na otázku, co s ní, odpověděl: „Zabij Pátka, ale neposílej ho pryč!“

Tu již Robinson neodolal, objal věrného druha a ujistil jej, že je rád jeho přítomnosti a že ho nikdy od sebe neodešle, pokud sám u něho bude chtít zůstat. A sdělil mu, že má opravdu chuť uposlechnout a jet s ním.

Pustili se také ihned do příprav. Robinson hledal strom dosti silný a dobře položený, ale poznal, že udělá lépe, přenechá-li všechny starosti Pátkovi. Ten se lépe vyznal ve dříví a ve všem, co souvisí s výrobou dlabaných pirog. Nalezl velmi brzy strom, který prohlásil za dobrý. Robinson neznal jeho jména. Dřevo podobalo se barvou i vůní tzv. žlutému dřevu nebo dřevu nikaragujskému.

Pátek chtěl pracovat svým způsobem, pomocí ohně, jehož prý užívají i při porážení velkých stromů. Ale dal si od Robinsona říci a pracoval sekerou, s kterou brzy zacházel velmi obratně. Loď hloubili každý z jedné strany a ukázalo se, že Pátek, jenž pracoval hlavně ohněm a sekery užíval jako pomocného nástroje, pracoval mnohem rychleji nežli Robinson, který spoléhal jenom na tesařskou sekeru. Robinsonova práce byla zdržována nutností dávat pilný pozor, aby

se mu dřevo nikde nerozštěplo z určené čáry ven a nezkazilo celou loď. Pátek však dovedl působení ohně podivuhodně řídit, a nechává oheň hořet neustále, přehraboval jej z místa na místo, při čemž ohořelá místa odškraboval a získaným tak uhlím a třískami oheň dále živil. Práce byla tím rychlejší, že při jeho vedení ohně dříví přímo pod žárem pukalo v drobné podélné i příčné trhlinky, čímž se stalo, že mohlo být hravě olupováno v drobounkých špalíčcích. Robinson pochopil, že divoši považují tento druh stromu patrně za nejlepší k svým pracím právě pro tuto vlastnost jeho dřeva, neboť pro práci sekerou byl druh jím vyhlédnutý rozhodně snadněji zpracovatelný. Ale byl nucen dát Pátkovi za pravdu, neboť tímto způsobem provedl Pátek s jeho pomocí během jediného měsíce práci, ke které on sám by byl potřeboval nejméně půl roku. A tak ponechal Pátkovi i rozhodnutí o celkovém tvaru člunu, neboť byl nucen si říci, že pro tento druh plavidel má tento divoch rozhodně více zkušenosti a znalosti nežli on, jenž svoji pirogu řídil podle toho, co věděl o lodicích evropských, zcela jinak stavěných.

Když byl člun hotov, dopravili jej s Pátkem za dalších čtrnáct dní na vodu. Šlo to pomalu, ale šlo to. Lodice, ačkoliv více nežli dvakrát tak dlouhá jako jeho piroga, byla přece mnohem lehčí. Jednak bylo dřevo po vyschnutí velmi lehké, ač podivuhodně tuhé, jednak však měla loď velmi tenké stěny, v nichž byly nechány jen některé příčky a zesílená místa pro oporu veslařů.

Když byla lodice na vodě, soudil Robinson, že by dobře uvezla i dvacet lidí v tišších vodách. A užasl, vida, s jakou lehkostí ji Pátek řídil a ovládal, přes její velikost. Zhotovil si k tomu sám veslo lopatkového tvaru s dvoumetrovým držadlem. A prohlásil, že mohou bez starosti jet, i když bude velmi velký vítr.

Robinson se rozhodl opatřit loď stěžněm a plachtou. Protože však loď neměla tvaru k plachetnici určeného, rozhodl se místo jednoho vyššího stěžně postavit dva nižší, jak to podobně vídal na lodicích maurských v Africe. Jenomže maurské, tak zvané latinské plachty,

veliké to trojúhelníky, tvořené dvěma ráhny, na jednom konci spojenými, z nichž jedno, lehčí, leží vodorovně dole a druhé se od jeho konce zdvihá na stěžni šikmo vzhůru, nahradil plachtami lichoběžníkovými, nesenými nahoře kratším a dole dlouhým ráhnem. Uměl s nimi nejlépe zacházet. Stěžně a ráhna byla nalezena snadno mezi krásnými štíhlými stromy lesa. K plachtám našel Robinson dosud dobrou plachtovinu ve své zásobě, třebaže byla už tak stará. Ale jmenovitě od doby, co byla uložena v jeskyni, byla v dobrém uschování, ač mnoho kusů již přece podlehllo zkáze. Práce ovšem nebyla snadná, neboť byla konána šídly. Avšak Pátek ukroutil k tomu z palmových vláken téměř nepřetržitelné nitě, vlastně motouzy, jež byly na koncích tak tuhé, že je bylo možno dírkami prostrkovat jako dratve²³.

Práce se stěžni, plachtami, kormidlem a lodní výstrojí zabrala při ostatních pracích přes dva měsíce. A když pak loď zkoušeli, plula sice dobře před větrem, ale Robinson přidal ještě malou, trojhrannou plachtu před stěžni a vzadu za zadním stěžněm plachtu vidlicovou, načež piroga bočila velmi slušně i při větru a úhlem proti němu.

Kormidlo bylo perným oříškem pro technickou neznalost Robinsonovu. Ale po pokusu se ukázalo, že vhodně utvářené lopatkové veslo s mírně do S ohnutým držadlem, upevněné ve vidlici na lodní zádi, vyhoví úplně svému účelu. Pátek zhotovil dvě, jedno do zásoby, a rovněž čtyři dlouhá lopatková vesla k pohonu lodi.

Pátek byl plachtami nadšen. Robinson mu ukázal jejich účinek hned zprvu na své malé lodici a učil jej s nimi zacházet, což důvtipný Pátek velmi rychle pochopil a ovládl. Možnost plout na lodi bez práce sem a tam plnila ho nadšením. A horlivým cvikem stal se z něho rychle velmi obratný námořník. Kompasů ovšem nemohl nikterak dobře pochopit. Pochopil sice jeho užívání, ale chtěl vědět, proč to tak je. A to mu Robinson nedovedl při nejlepší vůli vysvětlit ani přibližně.

23 Velmi pevná ševcovská nit, umotaná z několika lněných nebo konopných vláken a promazaná ševcovskou smolou. *Pozn. red.*

Při všech těchto přípravách k odjezdu nijak domácnost nezanebávali. Sklizeň obilí a ostatních plodin provedli dokonale a kozy obstarávali co nejpečlivěji. Za deštivého období hotovil Robinson s Pátkem plachty a ostatní příslušenství lodní výstroje. Lod' byla ukryta co nejlépe v zátocě či v ústí říčky, kde kdysi přistál se svými vory, kde nemohla být ani přílivem ani odlivem poškozena, a byla přikryta plachtou, velikými listy a větvemi. – A pak čekali na konec listopadu, kdy chtěli vyrazit.

Konečně byla vhodná doba k výpravě zde. Doba bouří i prudkých větrů minula a počasí se ustálilo, přípravy byly hotovy a oba mořeplavci chystali zásoby na cestu. A Pátek vyšel jednou ráno na břeh, aby se poohlédl po nějaké želvě, které se v tuto dobu nejspíše na jižním břehu ukazovaly. Ale náhle se vrátil, a rychlost, jíž přešel ohradu, prozradila hned, že jde o něco zvláštního.

XIX

„Pane, pane,“ volal Pátek, „jsou tu! Jsou tu! – Tam! Jedna – dvě, tři kanoe, jedna – dvě, tři!“ a ukazoval ven ke břehu. Divoši přistáli opět, a tentokráte velmi blízko obydlí.

Okamžitě byly nabity zbraně k boji, ručnice nejhrubšími jeleními broky, muškety pěti velkými a dvěma malými kulemi, a tři pistole dvěma kulemi, a Robinson, vzav dalekohled, vyšplhal na svou rozhlednu nad domem. Opravdu ležely stranou na břehu prvního výběžku vpravo tři kanoe – a více než dvacet divochů se dvěma zajatci. Pátek prohlásil, že to nejsou jeho lidé, kteří nikdy nejezdí sem v tato místa, ale nepřátelé, ti, kteří sem přivezli jej.

Rozhodnut k opuštění ostrova umínil si Robinson podniknout boj k záchraně nešťastných obětí. A Pátek na otázku, chce-li vyjít z ohrady a přepadnout je, přisvědčil a byl okamžitě hotov k boji.

Ozbrojili se každý mušketou a ručnicí na levém rameni a mušketou v rukou. Robinson šavlí a dvěma, Pátek jednou pistolí v opasku, Pátek zato sekerou a nožem. Robinson měl láhev rumu a malý roh střeliva, Pátek velký roh prachu a větší vak kulí. Rychle chvátali lesem, oklikou asi půldruhého kilometru, aby mohli zátoku obejít v úkrytu lesa a dostali se na dostřel k lidojedům, nežli budou zpozorováni.

Nežli ušli kus cesty, ochladl Robinson ve svém zápalu a skoro se zastavil. Rozpomněl se náhle na všechny své námitky, na všechny úvahy, které přece již tolikrát promyslel, na všechny důvody, které ho naučily považovat takovéto samovolné, násilné vměšování do domácích záležitostí zdejších kmenů za svévolné vraždění, a celý podnik nikoli za konání lidské povinnosti, ale za skutečný zločin, vplynulý z ošklivé krvežíznivosti a z násilnictví, byť by se kryl nejkrásnější rouškou hrdinství a povinnosti. Ne, on k tomu ne-

měl práva! Pátek ano, Pátek byl přirozeným nepřítelem – a mstil jenom, co na něm samém spácháno... Ale měl pak on, Robinson, právo ozbrojovat Pátka svými dokonalými zbraněmi v boji proti sobě rovným, a propůjčovat mu nadvládu, které by se v přirozených svých poměrech nikdy nedomohl? Nebylo to vše spíše nehezkou oklikou k obejití svědomí? Jako když někdo sám nechce vraždit, ale dá sokovu nepříteli zbraně, aby jej přepadl on? A myje si pak ruce v nevinosti, sváděje svoji uspokojenou krvežíznivost na hlavu svého nástroje?

Zastavil Pátka a řekl mu krátce: „Pátku, jsi křesťan, vid’? Milujte nepřátele své!“ – Pátek naň zíral v němém ustrnutí. Bylo jasno, že ihned pochopil celý dosah těchto slov. Pak řekl nejistě: „Ale ty, pane, sám jsi –“ – „Ano, já sám jsem tě vyzval. Ale dejme pozor, abychom na sebe neuvrhli hřích rovný hříchu těchto divochů. Nemáme práva je pobíjet, pokud neublížili nám anebo našim. Ale jestliže jsou zajatci z tvého kmene, pak máš právo na jejich záchranu a já ti pomohu!“

Chvátali dále, až Pátek stanul, kyna rukou. Blížili se okraji lesa směrem k divochům. Robinson chtěl postupovat opatrně dále, ale Pátek jej zadržel, postavil svoje pušky ke stromu a vklouzl do houští s obratností hada. Plížil se tak neviditelně a neslyšně, že ani Robinson, jenž jej viděl odcházet, neměl potuchy, kde je. Neozvalo se ani prasknutí větvičky, nekmitl se ani stín, nehnul se ani lístek. –

Za chvíli se Pátek vrátil. Sděloval vzrušeně, že jsou to jeho nepřátelé, že sedí okolo ohně, jednoho zajatce že již jedí, a druhý že leží svázan na zemi. A že to je jeden z těch bílých vousatých mužů, kteří žijí u jeho kmene. A že to tedy nepřátelé přepadli jeho osadu a unesli tyto zajatce sem.

Tato zpráva Robinsona hrozně rozčilila. Pouhá slova „bílý vousatý muž“ vzrušila jej do hloubi duše. Okamžitě bylo po všem rozmyšlení.

Pátkovi, jenž čekal na rozhodnutí svého pána, stačil pouhý pokyn. Chopil se svých zbraní a šel rychle napřed, veda Robinsona nejsnadnější cestou.

Došli na kraj lesa a Pátek vedl cestou až na místo, kde musili z lesa ven. Ale mezi nimi a divochy rostlo tu ještě malé houští s několika stromy, asi padesát metrů od lesního kraje na malé vyvýšenině půdy. Opatrně dostali se vysokým býlím za tuto skupinu houští a k němu, až mohli hledět listím.

Nesměli ztratit ani chvílečku. Divoši byli patrně hotovi se svou první obětí. Seděli klidně v kruhu okolo ohně a jeden cosi ukazoval. A dva z divochů se právě zdvihli a šli k místu, kde ležel svázaný běloch.

„Učiň jako já!“ šeptl Robinson Pátkovi, a položil opatrně jednu mušketu a ručnici na zemi. „Nejdříve mušketu, pak ručnici, potom s mušketou ven na ně! Ty z levé, já z pravé strany!“

Zaměřili a vystřelili. Robinsonův výstřel srazil tři divochy, z nichž jeden byl patrně na místě zabit, dva se hýbali. Pátek střelil lépe – zabil dva a ranil tři.

Kdo vždycky stál jen za puškou, nemá potuchy, jak zařve zbraň, vypálená proti nám; a zde šlo o veliké muškety s dvoucentimetrovou hlavní a s ohromnou dávkou prachu! Po náhlých hromových ranách, zazněvších tak blízko, a po zkáze, kterou mezi nimi olověný příval způsobil, vyskočili divoši v smrtelném úleku a stáli strnule, hledající příčinu tohoto hrozného úkazu. Ani jeden nesáhl ve svém úděsu po zbrani.

Ale tu již uchopili útočníci ručnice a nová salva srazila své oběti. Teď padli jen dva divoši, ale celé množství jich bylo poraněno mrakem rozlétlých velkých broků, někteří velmi těžce. Se strašlivým jekem hrůzy a zděšení vyskočili na útěk, a tři z nich klesli po několika skocích.

„Teď na ně!“ vykřikl Robinson, a vyskočil s druhou mušketou v ruce. Jakmile je mohli divoši viděti, zařval Robinson z celé síly a Pátkův bojovný ryk přidal se s celou silou divošského hrdla. A oba běželi úprkem k zajatci.

Oba kati strnuli při prvním výstřelu právě jako ostatní. A teď běželi k člunům. Tři jiní běželi těsně za nimi. „Do nich!“ ukázal Robinson Pátkovi, kvapě sám k zajatci. Pátek vystřelil na vzdálenost čtyřiceti metrů a zdálo se, že jich zabil všech pět, neboť se svalili všichni. Ale dva ihned zase vyskočili a běželi k člunu a jeden se potácel těžce za nimi.

Robinson vytáhl nůž a přeřezal zajatcova pouta, tázaje se portugalsky, kým jest. Odpověděl latinsky: „Christianus, Hispanus.“ „Křesťan, Španěl.“ Robinson mu podal láhev s rumem, a kus chleba. Nebožák byl tak vysílen a utýrán nelidským spoutáním, že se mohl sotva hnout. Robinson mu dal jednu ze svých pistolí k obraně, kdyby byl ještě napaden, a obrátil se k bojišti.

Leč boj byl již vlastně rozhodnut. Zděšení nenadálým útokem divoši většinou prchli, aniž měli kdy chopit se těch několika zbraní, které měli poblíž, a vrhli se ke svým člunům, aby je odtáhli na moře. To však teď nebylo tak snadnou věcí. Těžké lodice, ležící nyní, za počínajícího přílivu, vysoko na břehu, vyžadovaly mnohých rukou ve spořádané spolupráci, a rozčilení divoši nebyli jí dobře schopni. A Pátek dovedl znamenitě využít každé výhody. Přiběhl k Robinsonovi, a požádav o jeho mušketu, zaměřil znovu na divochy, kteří zaměstnáni loďkami, tvořili hustý houfec. Rána z muškety způsobila mezi nimi hroznou porážku, a i Pátkova pistole vyžádala

si po oběti pro každou z obou koulí. Robinson chtěl na Pátka zavolat, aby již nestřílel, neboť bylo nutno zachovat si zbylé rány pro případ, že se divoši vzpamatují k útoku, ale bylo pozdě – a vtom se za ním ozvala rána. To Španěl, který se účinkem rumu rychle vzpamatoval, zasáhl do boje. Stál již a obrátil se k Robinsonovi.

„Señore – vuestra espada!“²⁴ řekl, ukazuje na Robinsonovu šavli. Bezděky mu ji Robinson podal i se svou druhou pistolí. A Španěl, jehož se náhle zmocnila zuřivost, vrhl se na své vrahy. S vítězným rykem připojil se Pátek k útoku a divoši u nejbližší lodice byli vesměs pobiti, ačkoliv se již pokoušeli o odpor, zmocnivše se vesel a kopí zbylých ve člunu.

Robinson, jenž zatím chvatně nabíjel odložené muškety, viděl, že by se věc mohla obrátit ve zlé, neboť beze střelných zbraní mohli by být přemoženi, kdyby se hlouček zbylých, snad vesměs raněných divochů zmohl na útok. Zavolal proto rozhodným hlasem, odvolávaje oba zuřivce zpět. Ale snad neslyšeli nebo nechtěli a vrhli se k druhé loďce. Rozhodl se tedy pomoci jim a běžel za nimi. A viděl, kterak se obrovský divoch postavil Španělovi, ozbrojen svým mohutným, dřevěným mečem. Španěl se držel znamenitě přes svoji slabost. Několik rozmachů šavlí a mečem – a pak náhle chopil divoch Španěla a svalili se v křížku. Leč nežli mohl Robinson přispět, vytáhl Španěl pistoli a zastřelil svého soka. Z ostatních byli dva skoleni již Pátkem a Španělem a zbylí ubíhali, pronásledováni Pátkem, jenž teď pouhou sekerou bojoval jako šílený. Divoši byli snad vesměs poranění. – Španěl vzal jednu z nabitých pušek, vystřelil a poranil dva smrtelně nebo alespoň těžce. A ty Pátek srazil, nežli se mohli vzpamatovat. – Na bojišti nebylo již nikoho schopného boje kromě vítězů. – Ale třem divochům se zatím podařilo odrazit s nejdálenější a nejmenší lodicí a teď veslovali odtud. A jeden z raněných se náhle zdvihl, vrhl se do moře a plovat k nim. Byl jimi opravdu přijat

24 Pane – váš meč! *Pozn. red.*

a zachráněn. Ale Pátek uchopil jednu z nabitých zbraní a střelil za nimi. Náhodou však to byla brokovnice, a ač jistě střelil dobře, nebyl nikdo v loďce úplně sražen. Ani o nové ráně z muškety nebylo lze říci, zdali koho zabila nebo šlo-li jen o zranění.

Pátek měl chuť pustit se za nimi s loďkou. A v pomyšlení, že by mohli donést zprávu svým krajanům a vrátit se se sty jiných, Robinson k tomu svolil. Druhá lodice byla divochy vytažena již také na vodu a jenom Španělův výstřel a Pátkovo zuřivé útočení zabránilo, že s ní divoši rovněž neujeli. Robinson nařídil Pátkovi, aby přinesl ostatní zbraně, které Španěl chvatně nabíjel, a sám vskočil do lodice, aby se podíval, jak je s vesly.

Ale ke svému překvapení našel ve člunu svázaného nahého člověka. Byl to indián a byl svázan tak, že mu byly natažené nohy zdviženy vzhůru a svázané provazem otočeným kolem šíje. Nešťastník byl ovinut provazem tak, že tělo, paže a nohy tvořily těsný balík. Robinson mu přeřezal pouta, ale ubožák byl strašlivým spoutáním tak zničen, že se nemohl ani hnout. Robinson zavolal na Pátka, aby přinesl láhev s rumem. Pátek přiběhl a podal láhev, kterou Robinson přitiskl zajatci ke rtům. Napil se dlouhým douškem, a otřásl se, jak mu silný nápoj projel nitrem. A hnul se, hledě po svých zachráncích.

Náhle Pátek vykřikl a vrhl se k nešťastnému. Jásaje a volaje a pláče, objímal jej a líbal a hýčkal, a konečně ze sebe vypravil, že to je jeho otec. A pak si počínal jako šílený. Vyskočil z loďky, tančil a běhal kolem, a pak vskočil do lodi a objímal otce znovu a zase vyskočil a tančil a křičel a jásal.

Dojatý a rozechvělý Robinson ošetřil zatím ztýraného ubožáka. Dal mu znovu napít rumu a třel mu jím ztuhlé údy.

Tato událost zdržela ovšem pronásledování, a když se konečně rozhlédli po uprchlé loďce, mínili, že ji uvidí v dáli na obzoru. Ale byla sotva kilometr daleko a patrně unášena proudem. Zranění divoši nebyli schopni zmoci proud v těžké lodici. A když k nim Robinson zaměřil dalekohled, viděl, že na lodi nikdo nevesluje. – Snad čtené rány, v boji utržené, dokončily dílo. Bylo to jistě štěstí, a Robinson byl velmi spokojen, když Pátek později prohlásil, že podle směru, jímž loď jede, nevrátí se nikdy domů, neboť by musila jet opačně, protože vlast jeho nepřátel je odtud k západu, a divoši by byli musili přelout hned u ostrova opačný proud, aby byli doneseni domů. Bylo patrné, že jsou buď mrtvi, nebo tak těžce raněni, že jsou neschopni veslovat.

Pátek ošetřoval svého otce s dojemnou péčí a Robinson obrátil se k Španělovi, jenž po svém rozčilení klesl ve mdloby. Vzkřísiv ho a vzpamatovav, snažil se i jej posílit rumem. A náhle viděl, jak Pátek vyskočil a ubíhal k lesu. Byl to nejrychlejší běžec, jež Robinson kdy viděl, a teď běžel jako šílený a ani se neobrátil na volání. Vrátil se za necelé půl hodiny, nesa velkou láhev a kabelu. Byla to voda a sušené ovoce. Všichni se napili, neboť byli žíznivi, ale oba zachránění žízní téměř umírali. Voda jim udělala mnohem lépe nežli rum, a zvláště Pátkův otec po ní doopravdy ožil a byl náhle ku podivu čilý, ač zřejmě k smrti unaven. Pátkův závodní běh byl docela na místě, neboť voda v potoce do zátoky ústícím byla dosud úplně slaná. Rovněž sušené ovoce a chléb přispěly vyhladovělým k zotavení. Španěl, jenž se v boji tak statečně choval, byl teď únavou téměř nehybný a ležel po prvním posílení se zavřenýma očima. Robinson mu tedy rovněž třel oteklé a pouty zraněné údy rumem a omyl ho opětovně vodou.

Pak vzal Pátek Španěla do náručí, jako by to bylo dítě, a nesl jej k loďce. Silný chlapík šel s ním docela snadno. Posadil jej ke svému otci a zavolav na Robinsona, že se vrátí, chopil se vesla, a vesloval

odtud s takovou rychlostí, že byl za chvíli v zátocě, kde loďku zavezl do bezpečného úkrytu. Pak přiběhl jako jelen zpět, uchopil zbraně, a složil je do druhé loďky, vhodil tam i rozházená vesla, a vyzval Robinsona ke vstupu. Příliv zatím tak stoupl, že bylo snadné s lodicí odrazit. Pátek dopravil Robinsona do zátoky a převezl jej přes ni a pak pomáhal novým soudruhům z loďky.

Leč ti byli teď neschopni chůze. Udělali tedy Robinson s Pátkem z uťatých stromků a větví nosítka, použivše ke svázání řemenů pušek, a donesli své chráněnce jednoho po druhém k domu. Tam byla horší obtíž. Nebylo možno je přenést přes plot a zničit jej Robinson také nechtěl. Postavili jim tedy z plachet a tyček pěkný stan na kraji mýtky, snesli tam slámu a pokrývky a vše, co mohlo posloužit k pohodlí, a uložili je tam. A když je prozatímně občerstvili tím, co domácnost skýtala, hlavně suchary a vínem, pustili se do přípravy řádného jídla. Pátek doběhl do nejbližší ohrady a přinesl mladou, polodorostlou kozu, kterou ihned upravil k pečení. Robinson nadojil mléka, kterého ihned podal svým hostům, osladiv je třtinovým cukrem; chutnalo jim jako nápoj z nebes. V kotli vařilo se nadrobno rozkrájené kozí a krocení maso s rýží a s ječnými kroupami, a v druhém hrnku rovněž maso s bambusovou a kokosovou kapustou. A na peci pekly se kokosové a rýžové koláčky.

Truhlice do stanu dopravená a umístěná mezi oběma loži sloužila za stůl a Pátek i Robinson posluhovali svým hostům, hledíce více na ně, nežli aby sami jedli. Neboť bylo radostí dívat se na nové druhy, kteří jedli s chutí lidí zachráněných v poslední chvíli neočekávaně od jisté, hrozné smrti a k tomu vyhladovělých dlouhým postem a útrapami zajetí. A silné, chutné jídlo bylo by chutnalo i zmlsanému a učinilo pro jejich úplné zotavení pravý zázrak.

Když potom oba zachráněnci usnuli, a Robinson odpočíval, odešel neúnavný Pátek, aby přinesl zbraně zanechané v lodici a sesbíral náradí a zbraně divochů zůstavené na bojišti.

Té noci spal Robinson v domě a Pátek ve stanu u svého otce. Důkladná snídaně posílila hosty a Pátek šel, aby zahrabal mrtvé a zbytky jejich hostiny. Učinil to a zničil všechny stopy tak dokonale, že potom poznal Robinson toto místo jen podle výběžku a podle houštinky, z níž provedl s Pátkem útok.

Pátkův otec i Španěl vyslovili názor, že se divoši nevrátí, i kdyby se dostali domů. Hrozné přepadení za hromu a blesku způsobilo mínění, že je ostrov osazen zlými duchy. Vyplývalo to z jejich zděšeného volání, když prchali po prvním ustrnutí. Španěl prohlásil, že jsou to jinak velmi stateční a bojovní lidé, a že jenom pověřivý strach a hrůza pekelného hluku a ohně ochromila jejich srdce.

Hovor šel obstojně, neboť Španěl mluvil již dobře řečí domorodců, mezi nimiž žil, a Pátek dělal tlumočnicka mezi Robinsonem a oběma muži. Pátkův otec ujišťoval, že bude Robinson od jeho kmene dobře přijat. To potvrdil i Španěl, ale dodal, že věc je přece ne zcela jasná vzhledem k docela jiným okolnostem, za jakých by přišel Robinson, a za jakých přišli oni. Lod' Španělova měla cestou neštěstí. Jela z La Platy do Havany s nákladem kožišin a stříbra. Cestou vzali na palubu pět Portugalců z rozbité lodi. Pak přišla bouře a jejich vlastní lod' byla tak rychle rozbita, že se několik lodníků utopilo, a ostatní byli nuceni vrhnout se do člunů s takovou rychlostí, že mohli vzít sotva nejnutenější, nežli se jim lod' potopí pod nohama. Ze dvou člunů převrhl se pak jeden, a to právě ten, kde bylo složeno, co se podařilo zachránit, neboť jej přetížili. Zbýlý člun, v němž se nalézali Portugalci, tři španělští cestující, jeden lodní důstojník a čtyři lodníci, zachránil sice ještě pět z tonoucích, ale byli téměř bez zásob a neměli ani nejnutenějšího. Nežli se dostali ke břehu, byli téměř mrtvi žízní a hladem, a úplně bezmocní a jeden lodník zemřel. V lodi nebylo jediného cenného majetku mimo několik nožů za pásy lodníků a drobnosti v kapsách a několik zbraní, které však byly úplně nepotřebné, protože jim prach zkazila voda, a tak se nehodily k ničemu, nežli že použili zámeků na křesadla a zís-

kali jimi dobrou vůli u divochů. A tak beze zbraní a bez nástrojů žili mezi divochy sice celkem volně, ale záviseli úplně od nich. Během času vydali se dva v kanoi na cestu, aby se pokusili zjednat spojení se zeměmi bělochů, ale podle došlé zprávy byli cestou zabiti od jiných kmenů. – Indiáni, kteří je zachránili, jednali s nimi velmi vlídně, dali jim chýše a nástroje a zbraně, jaké sami měli. A ti z nich, kteří se oženili s ženami domorodců, byli považováni za rovnocenné členy kmene. Šest lodníků to také učinilo, ostatní však nikoli, a bylo s nimi zacházeno jako s hosty. Byli to mimo lodníky vesměs vzdělaní lidé, kteří byli hrdí – ale tím bezmocnější, neboť nezvyklí sami pracovat, až na lodního důstojníka, jenž rovněž zůstal hostem. Byli tedy odkázáni na milost divochů a živi dosti bídně. A k tomu je divoši přes velkou pohostinnost přece vlastně střežli jmenovitě od nešťastného útěku obou lodníků a nepustili je, aby se vydali od nich v jejich pirogách. Po souši pak nebylo na odchod pomyslení, neboť zázemí je tam samá nesmírná bažina, plná velmi divokých kmenů, skutečných to lesních divochů, kdežto kmen, u něhož žili, možno uznat za poměrně velmi vzdělaný a dobrý. A Španěl přiznal, že jen ti z nich, kteří vstoupili do kmene, žijí opravdu spokojeně, účastníce se života domorodců, kdežto ostatní účastní se sice také prací a hlavně rybolovu, ale jinak tráví život v netečnosti, v nekonečných debatách a neplodných poradách, které však končí vždy novou rozmrzelostí a zoufalstvím. – To ovšem neznělo slibně. A Španěl měl svoje obavy, zdali by Robinsonovy zbraně a ostatní majetek nevzbudily hrabivost kmene, který holé, bezmocné ubožáky vlídně přijal. Jak Pátek, tak Pátkův otec tomu sice horlivě odporovali, ale – Robinson i Španěl věděli něco o povaze lidí aspoň svého plemene v podobných okolnostech a neměli plnou důvěru v jejich ujišťování.

XX

Po dlouhém přemýšlení ptal se Robinson, jak by Španělé přijali jeho pomoc k útěku. Netajil se, že má vůči nim aspoň stejné obavy, jako k indiánům.

„Neboť,“ řekl, „vděčnost není ctností, která by byla lidem zpravidla dána. Obyčejně jednají lidé ne podle obdržených dobrodiní, ale podle dalšího prospěchu. Mohlo by se mi stát, že když je osvobodím, stanu se sám jejich zajatcem a budu dovezen do Nového Španělska a vydán do rukou kněží španělské inkvizice. A to bych se raději vydal divochům ke snědení. Neboť Angličan vůbec nenajde milosti u Španěla a protestant ne u kněze inkvizice, a já jsem obojí. Z druhé strany však, kdyby nebylo této obavy, jsem jist, že bychom všichni spojeni a s mými nástroji, se zbytky součástí zachráněnými v mých skladech, a s jejich lodnickými vědomostmi mohli postavit loď dosti velikou a schopnou dovézt nás na jih do Brazílie. Kdyby mne však, až je ozbrojím, chtěli nutit, abych s nimi šel na španělské pobřeží k jejich lidem, bylo by to pro mne přílišným nebezpečím, i kdyby oni sami se chtěli tam za mne postavit. Slyšel jsem příliš mnoho o jednání vašich úřadů a hlavně vaší inkvizice v podobných případech.“

Španěl odpověděl velmi vřele, že je postavení jeho krajanů tak zlé, že by jistě se zhrozili myšlenky na nevděčnost. A že může vždy spoléhat na pět Portugalců mezi nimi a na něj samého, který se mu zavazuje všemi nejsvětějšími přísahami a svým slovem jako vzdělaný muž, že bude stát za každým Robinsonovým přáním celou svou silou i krví a životem. Navrhl, aby jej Robinson vyslal s Pátkovým otcem v jedné divošské lodici, aby věc projednali. Že vyloží věc a zaváže své krajany největšími přísahami, že budou od počátku až do chvíle, kdy je Robinson ze závazku propustí po přistání v kraji, jež sám určí, na slovo poslušni jeho rozkazů, nejen

jako vůdce, ale jako velitele, a že učiní vše, aby prospěli jemu i za cenu vlastní nesnáze. A že o tom přiveze písemné potvrzení. A že plnou zprávu o Robinsonově bohatství na nástrojích a zbraních podá jenom Brazilcům a vzdělaným Španělům, před těmi však, kteří se podivošili, věc utají, aby nebylo obav z možné zrady, třebaže sám takových obav nemá, protože i oni se dosud chovají naprosto čestně, a i kdyby snad nechtěli se vrátit mezi krajany, budou velmi vděční, jestliže jim Robinson na ostrově zanechá, co při odjezdu bude moci postrádat, a co pro ně znamená nedocenitelné bohatství a pomůcku pro další život.

Pustili se tedy do příprav k této výpravě. Ale pak učinil Španěl nový návrh, který Robinsona úplně přesvědčil o jeho naprosté počestnosti.

Zhlédnuv Robinsonovy prostředky a zdroje obživy, řekl jednoho dne:

„Pane, plán, na němž jsme se usnesli, je dobrý. Ale upozorňuji, že nežli bude moci naše budoucí loď odejeti, uplyne mnoho času. Vaše zásoby jsou velmi hojné pro vás a Pátka, a vystačí při šetrnosti i pro nás čtyři, neboť je tu lov. Ale kdyby přijelo všech čtrnáct bělochů, kteří dosud na pevnině žijí, zmizí vaše zásoby velmi rychle. A jistě nezbude dosti, aby mohla být budoucí loď dostatečně zásobena na dlouhou cestu, kterou mohou větry velmi protáhnout.“

„Radím tedy, abychom nejdříve obdělali tak velké pole, jaké budeme moci osít vším obilím, které můžete postrádat. Pak, po šťastné žni, můžeme zavolat ostatní. Pamatujte na Izraelské, kteří také jásali nad vysvobozením z Egypta, ale jakmile v poušti chléb došel, bouřili se i proti Bohu a zlořečili Mojžíšovi, že je odvedl od hrnců egyptských. Lidská povaha je divná a já mohu sice ručit za sebe a i za některé své krajany, ale ovšem ne docela dokonale za všechny!“

Toto bylo tak rozumné a svědčilo tolik o dobré vůli, že Robinson ihned uposlechl a odložil výpravu alespoň o půl roku.

Pustili se tedy nejdříve do výroby potřebných zemědělských nástrojů. Železná zásoba prohledána a použito kusů, které se hodily nejlépe, aby byly přetvořeny v hrubé motyky a rýče. Za měsíc bylo pole obděláno a vybudělé býlí znovu zničeno, a když nadešla vhodná doba, zaset ječmen i rýže. Zaseli asi deset hektolitrů ječmene a skoro stejné množství rýže, totiž vše, co mohli, aby jim zbylo tolik, aby při spořivosti mohli vyjít do žní, a ještě jakási zásoba jako záruka pro případ nepředvídaného zničení žně. Robinson předpokládal, že nově obdělaná a nedostatečně vypleťatá půda nevydá snad tak bohatou žej, na jakou zatím zvykl. Stal se zatím velmi dokonalým rolníkem a dovedl původnímu, znamenitému skotskému ječmeni zachovat až dosud slušnou výnosnost i jakost. Jeho pole nebyla sice teď již tak žárlivě střežena jako kdysi jeho první drobná políčka, ale při výborné, nevyčerpatelně bohaté půdě ostrova a při střídání polí mívával přece průměrně asi patnácteronásobný výnos ječmene a ne o mnoho menší výnos rýže, ano, v dobrých letech i značně větší.

Jakmile byla pole oseta, přikročili k rozmnožení ostatních zdrojů výživy. Oba indiáni převzali péči o kozy. Vyzbrojeni oky a kličkami z Robinsonovy zásoby provazů vyhledávali nejobvyklejší pastviště divokých koz, které, po tolik let opět neloveny, dávno zapomněly na krátký čas, kdy je honíval Robinson, a stávaly se velmi snadno kořistí obratných indiánů. A to jak tím, že byly vehnány do ok vhodně nastražených, tak tím, že byly chytány do obratně vržených ok. K tomuto lovu vybírali si lovci nejraději kozy s mladými kůzlaty, které nikdy neprchaly bez péče o své mladé, a tak nejen že ský-taly mnohem menší nesnáze, ale při chycení dodaly i kůzlaty, jež zůstávala u chycené matky a byla snadno pochytnána. Robinsonovi unikaly kozy snadno, ale hbitý Pátek dovedl je chytit někdy i holýma rukama. – Dalších kůzlat nabyli při odstřelu dospělých koz pro získání uzeného masa. A tak dodali oba indiáni ohradám ve velmi krátkém čase přes dvacet dospělých koz, mezi nimi řadu březích, tři kozlíky a na čtyřicet kůzlat různého věku.

Robinson zabýval se zatím se Španělem sbíráním a sušením ovoce a jedlých hlíz. Rovněž vyvařili zásobu cukru a soli. A pak vystavili v koutě skal mimo dosah moře ohradu z velikých kamenů, dosti hladkých, aby jich želvy nemohli přelézt, a indiáni se vypravili pro tato zvířata ve větší z obou ukořistěných loděk. Robinsonova výstraha před nebezpečnými proudy vyvolala úsměv – silní indiáni ovládali své plavidlo příliš bezpečně a opravdu přivezli druhý den před večerem náklad šesti velikých, a několika menších želv, které přenesli do skalní ohrady ve stínu stromů, aby tam byly chovány pro potřebu.

Kokosové ořechy, nasbírané rovněž od Indiánů, doplnily zásobu a nakonec pustili se všichni do rybolovu a do uzení ryb.

Konečně dostavily se podzim a žeň, která byla, jak Robinson očekával, slabší, ale přece vynesla na dvanáct hektolitrů ječmene a o málo méně rýže. To byla ovšem zásoba nejen dokonale postačitelá i kdyby přišlo všech čtrnáct Španělů, ale i na zásobení lodi k cestě na druhý konec Ameriky. Obilí uloženo v klasech do košů, které všichni brzy upletli, při čemž ukázal Španěl velikou dovednost. Byl to vůbec bystrý, obratný a inteligentní muž.

A pak dal Robinson Španělovi a Pátkovu otci svolení k odjezdu, pokud potrvá pěkné počasí. Španěl měl rozkaz nepřivést nikoho, kdo v přítomnosti obou jednatelů slavnostně neodpřísáhne, že neučiní nic proti vůli a přání toho, kdo k nim posly vyslal, a že naopak učiní vše, co je v jeho silách, aby mu přispěli, že jej budou chránit proti všem útokům a že se ve všem bezpodmínečně podrobí jeho rozkazům. A to měli podepsat na listinu, kterou jim k tomu cíli Robinson poslal, když ji byl Španěl napsal na papír z poslední zásoby. Jenomže zapomněl poslat i inkoust a pero.

S těmito příkazy vypravili se oba poslové ve větší z ukořistěných lodic do Pátkovy otčiny. Dostali každý pušku a střelivo na osm ran k obraně pro případ přepadení, sekeru a nůž, a celý náklad sušeného ovoce, sucharů, uzeného masa a celou živou želvu, s čímž

mohli i se čtrnácti bělochy pohodlně vystačit i na cestu zpět. K tomu přidána sekera a nůž jako dar pro náčelníka kmene. Obavu, aby indiáni nebyli svedeni k přepadení ostrova, vyvrátil Pátek i jeho otec poukazem na jeho posvátnost, ale radili rovněž, aby s nimi raději vůbec nemluvili o zbraních a nástrojích, jež lze na ostrově ukořistit, neboť podobné zprávy šíří se s neuvěřitelnou rychlostí a bylo by možné, že by byl ostrov přepaden některým jiným kmenem.

Smluveno ještě, že při návratu vztyčí v přední lodici na dlouhé tyči vlajky – jeden bílý a jeden červený šátek – aby Robinson nebyl zbytečně znepokojen blízcími se čluny. A oba poslové odrazili za úplňku, v říjnu.

Vyslanci byli týden pryč, když jednoho dne opět přiběhl Pátek a volal: „Jedou! Jedou!“

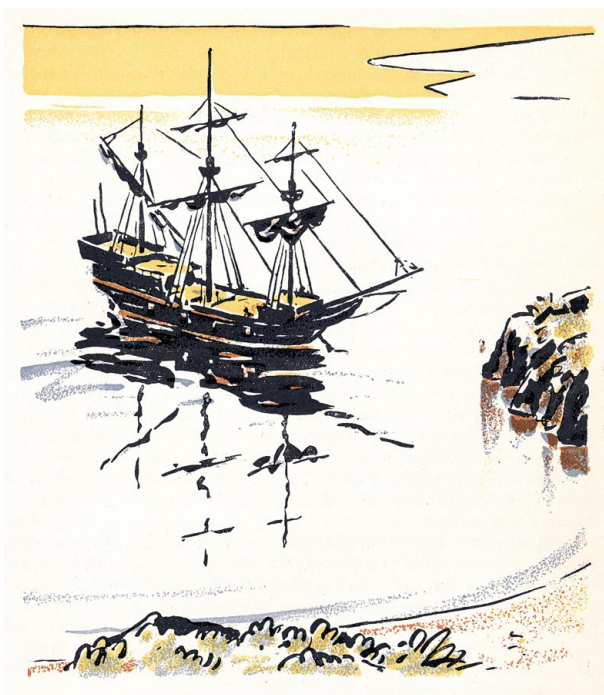
Robinson vyskočil, a aniž by si vzal proti svému zvyku jakou zbraň, přelezl v chvatu ohradu a vyběhl lesíkem na mořský břeh.

Asi půl námořní míle od břehu uzřel dlouhý člun opatřený latinskou plachtou, plující rychle s větrem k ostrovu. Ale všiml si ihned, že nepřijíždí od nejbližší pevniny, nýbrž od jihovýchodu. Zavolal tudíž na Pátka, aby se držel v úkrytu, že to asi nejsou očekávaní. Vrátil se do domu, vzal dalekohled a vyšplhal se pomocí žebříku na vrchol skály. A tu spatřil, nežli užil dalekohledu, velký koráb ležící na kotvě asi na dvě míle k jihovýchodu od ostrova. Byla to zcela patrně anglická loď a dlouhý člun činil také anglický dojem.

Vzrušení, které se Robinsona zmocnilo, bylo ovšem ohromné. Ale jakási podivná předtucha ho držela, aby se ihned neprojevil mužstvu člunu. Bylo to sice zcela rozumné, protože chtěli patrně stejně u ostrova přistát a tak bylo dosti času, ale to nebylo příčinou Robinsonovy zdrženlivosti. Spíše snad pomyšlení, že je přítomnost anglické lodi v těchto vodách opravdu divná, když nikde poblíž nevedla cesta do žádné anglické osady a tyto vody mimo divošská území byly obklopeny jenom državami španělskými. A v poslední době vůbec nebylo bouří, které by loď byly mohly sem zahnat. A tak

bylo možné, že je tato anglicky postavená loď v cizích rukou, snad dokonce v rukou mořských loupežníků anebo Španělů, což mohlo být stejně zlé. – Ale vše toto uvědomil si Robinson teprve za chvíli – první výstrahu dalo mu jakési nejasné, tísnivé tušení.

Člun mířil teď trochu podél břehu, jako by hledal vhodné přístaviště. Ale plul příliš daleko od břehu, nežli aby byli mohli uzřít úzkou zátoku, v níž kdysi Robinson přistál se svými vory, a pluli dále k větší zátoce, asi půl míle dále k západu. Jinak by byli přistáli takřka přede dveřmi jeho domu. A sotva přistáli, bylo potvrzeno Robinsonovo tušení, že jde o Angličany. Jenom dva vypadali jako Holanďané. Z jedenácti mužů člunu byli tři neozbrojeni a spoutáni. Když první čtyři vyskočili na břeh, byli tři zajatci vyvedeni z člunu. Jeden z nich vášnivě gestikuloval, jako by prosil, druzí dva zdáli se být méně rozčilení.

Nebylo možno říci, oč tu jde. Pátek volal vzhůru: „Vidíš, pane, Angličani jedí zajaté jako my!“ – „Ne, Pátku. Snad je chtějí zabít, dojista však ne snísti!“

S hrůzou a se chvěním hleděl Robinson na výjev. Nevypadalo to jako poprava z trestu, neboť s odsouzenými se jednává přísně, ale přesně. A zde teď jeden z mužstva strkal jedním ze zajatců a vytrhnul veliký nůž, hrozil jím zuřivě druhým dvěma.

Pokud mohl Robinson vidět, neměl nikdo z mužů střelné zbraně.

Po chvíli nechali ostatní vězně stát a rozptýlili se po břehu, jako by jej obhlíželi, až na dva, kteří zůstali poblíž člunu. Zajetí seděli sklíčeně na nízkém svahu, hledíce před sebe k zemi. Prostřední z nich měl kapitánský oděv.

Již když přistáli, přestoupil příliv nejvyšší míru, a člun vytažený trochu na břeh ležel teď již docela na suchu. Oba hlídači zaměstnávali se pilně pitím z láhve, kterou si podávali, a když věnovali opět pozornost člunu, vězel již pevně. Jeden z nich volal na nejbližší druhy, a když přišli, snažili se dostat člun zpět na vodu; ale marně. Byl příliš těžký. A jemný, vodou prosáklý písek břehu držel jej jako v kleštích.

Jako praví námořníci – nejbezstarostnější a nejlehkomyslnější to druh lidí na světě – zanechali brzy své námahy a potloukali se opět po břehu. Bylo teď jasno, že nejméně na deset hodin je mužstvo nuceno zůstat na břehu. Do té doby však bude již úplná tma a jistě rozdělají oheň a bude je možno bezpečněji pozorovat.

Robinson sestoupil ze skály a provedl s Pátkem ihned přípravy k boji. A to co nejpečlivěji a nejvydatněji, neboť šlo o nebezpečnějšího nepřítele. Pušky nabity a vše, co mohlo přítomnost lidského obydlí prozradit, pečlivě odstraněno. Lodice v zátocě byly na štěstí vždy vysoko v potoku a dokonale ukryty pod stromy. A pak se Robinson vyšplhal opět na skálu, kde se ukryl pod keřem.

Ke druhé hodině, když bylo vedro největší, loudali se námořníci do lesa, asi aby ulehli do stínu. Tři zajatci seděli teď ve stínu stromu,

sotva čtvrt míle od Robinsona. Obhlédnuv okolí a uváživ co nejpečlivěji všechny okolnosti, usoudil Robinson, že tam jsou úplně mimo obzor ostatních. A na tom založil svůj plán.

Ozbrojiv se dvěma ručnicemi a Pátka třemi, mimo ostatní ruční zbraně, připlížil se s ním tak blízko k zajatcům, teď ostatně volným, jak mohl, aniž by se vystavil nebezpečí, že bude uzřen někým jiným. A pak, ukryt v křoví, zavolal tak tiše, jak stačilo, aby byl slyšen:

„Pozor! Zde jsou lidé! Nedejte znát, že jsme zde! – Kdo jste?“ Trhli sebou a ohlíželi se opatrně. Robinson se jim opatrně ukázal, ale měl dojem, že se spíše ulekli, nežli zaradovali. Řekl tedy znovu anglicky:

„Nebojte se, pánové! Snad máte nablízku přítele ku pomoci! Kdo jste?“ A ukryl se opatrně opět. A aby je úplně upokojil, dodal: „Viděl jsem vás přistát a viděl jsem, že jste prosili o milost. Mám za to, že nejste zločinci, neboť vaši věznitelé s vámi jednali surově a jeden vás ohrožoval nožem. Kdo jste?“

„Já jsem kapitánem lodi tam venku, moje mužstvo se proti mně vzbouřilo a jen námahou některých rozumnějších upustilo od vraždy,“ odpověděl kapitán. „Rozhodli, že mne a tyto dva věrné, z nichž jeden byl kormidelníkem a druhý cestujícím, vysadí na tento pustý ostrov. Víme, že je neobydlen a obávali jsme se zde smrti. Můžete nám pomoci?“ – „Kde jsou vaši nepřátelé?“ – „Tam dále za námi v lese – ale dejte pozor, je jich osm, a zabijí vás, uvidí-li anebo uslyší-li vás.“ – „Mají střelné zbraně?“ – „Dvě v ruku a třetí zůstala u strážce v člunu,“ odpověděl kapitán. – „Nuže dobře,“ řekl Robinson. „My jsme dva a máme s sebou pět ručnic. A pistole. Vaši chlapíci patrně spí anebo usnou a my máme ve zbraních převahu. Chcete je pobít anebo stačí je zajmout?“

Kapitán odpověděl, že jsou mezi nimi dva divocí a suroví lotři, jimž by bylo nebezpečno ukázat slitování. Ale budou-li odstraněni nebo přemoženi tito dva, že se ostatní vrátí k povinnosti. Zřetelně ony dva popsat nemohl. Robinson pak vyzval cizince, aby se nenápadně ztratili v lese, udal jim směr, kterým mají jít, a zmizel

sám s Pátkem v houští. Za chvíli setkal se s cizinci v ochraně lesa. Robinson se ptal: „Kapitáne, vydám-li se k vůli vám v nebezpečí života, podrobíte se dvěma mým podmínkám!“

Kapitán jej ujistil, že jak on sám, tak jeho loď, dostane-li ji kdy opět do moci, je úplně k jeho službám. A ne-li, že zůstane jeho oddaným dlužníkem a spojencem.

„Dobře,“ řekl Robinson. „První podmínka: Pokud budete na ostrově, neosobíte si žádné authority, a zbraně, které vám půjčím, odvedete kdykoliv na mé vyzvání. Neužijete jich proti mně, ani mým lidem, a podrobíte se ve všem mým rozkazům –“

„To jest samozřejmá a nutná podmínka! Přijímám na čestné slovo!“ zvolal kapitán horlivě.

„Za druhé: Zmocníte-li se opět své lodi, poskytnete mně a mým druhům volnou přepravu do Anglie!“

„Ovšem! A s velikou radostí!“ řekl kapitán vřele, a ujistil Robinsona nejen věrným splněním podmínek, ale i doživotní vděčností a oddaností. A všichni tři cizinci podali mu ruku na potvrzení.

„Nuže dobře! Zde máte tři silně nabitě muškety s příslušným prachem a olovem. A teď povězte, co hodláte podniknout – naše pomoc je vám zajištěna.“ Ale kapitán odvětil, že ponechává veškeré rozhodování v jeho rukou.

Robinson soudil, že jediným možným způsobem je útok, pokud vzbouřenci spí. „Nemůžeme mnoho rozmýšlet. Vystřelit – a zůstane-li kdo a vzdá se, můžeme mu dát milost. Vyjednávání je nebezpečné.“

Kapitán však projevil velikou dávku krásné lidskosti. Pokud jen možno, chtěl se vyhnout krveprolití. Jenom je naprosto nezbytno zamezit, aby se ti dva vůdčí lotři vrátili na loď. Mají na mužstvo podivuhodný vliv a vzbouřili by je znovu. Ale nakonec nevěděl ani kapitán dobré rady. Vzali tedy nabízené pušky a kapitán mimo to pistoli za pás. A Robinson je vyzval, aby jednali podle svého, že zůstane s Pátkem v záloze, kdyby se jednání mělo špatně vyplatit.

A všichni šli tiše blíže k lotrům. Když se dostali ke kraji lesa, uzřeli pět lodníků rozložených opodál ve stínu velikého stromu. Robinson s Pátkem se zatím ukryli a ostatní tři vystoupili a šli vpřed a zavolali tiše. Okamžitě se dva z lodníků zdvihli – oba byli neozbrojeni. „Dojde-li k střelbě, palte na oba lotry,“ vyzýval kapitán své druhy. Jeden z probuzených zavolal na ostatní a celá tlupa se zdvihala, a dva z nich se okamžitě uchopili pušek. Ale vtom již třesky dvě rány z pušek kapitánových průvodců a oba ozbrojení lotři klesli, jeden mrtev a druhý poraněn. Byli to oba vůdcové. Tu se Robinson s Pátkem ukázali se zbraněmi v rukou a tři lodníci klesli na kolena, zdvihajíce ruce a prosíce o milost. Raněný lotr se však zdvihal a sahál znovu po pušce, volaje ostatní k boji. Ale kapitán, který dosud nevystřelil, přiskočil a srazil jej pažbou znovu k zemi, kde zůstal bez hnutí ležet. Ze tří zbylých byl jeden poraněn. Na kapitánovo vyzvání přísahali všichni tři lítost, věrnost a pomoc k znovudobytí lodi. Dali se však svázat na rukou i nohou, což Pátek provedl se svou obvyklou a důkladnou dovedností a rychlostí. A pak běžel za kormidelníkem, aby s ním ochránil člun a odstranili kormidlo, vesla a plachtu do bezpečí.

Zatím objevili se na dějišti ostatní tři lodníci, kteří nebyli pod stromem, ale vyšli si s jedním ozbrojeným druhem na lov. Ted' přiběhli, poplašení výstřely. Když však viděli kapitána a zajatce ozbrojené a mimo ně dva rovněž ozbrojené lidi, nahlédli, že je po vzpouře. Jejich jediná lehká puška nemohla být dostatečným povzbuzením k boji. – Byli svázáni. – Vítězství bylo dokonalé.

Pátek odešel připravit občerstvení pro znavené osvobozené a Robinson s kapitánem vyměnili si zatím stručné zprávy o svých osudech. Pak zavedl Robinson své hosty do domu, a sice úmyslně cestou, kudy sám odešel, totiž přes kopec.

XXI

Hosté byli vším, co viděli, v nejvyšší míře udiveni. Zvláště však důmyslným způsobem, jímž si Robinson udělal z lesíku pevnost téměř nedobytnou pro jiné zbraně mimo snad těžké dělo. Více nežli dvacetileté tropické stromy byly teď již mohutnými kmeny, mezi nimiž trčelo mnoho slabších, úplně udušených stromků; zbylé stromy byly větvemi a na okrajích i různými popínavými rostlinami tak propleteny, že tvořily na pohled přirozenou houšť, ale vpravdě byly tak neprostupnou zdí, že bylo možno dostat se na druhou stranu jenom cestou Robinsonem zřízenou. A šťavnaté kmeny nebylo možno ani zapálit, takže byla tvrz bezpečná před útokem ohněm.

Kapitán sdělil, že šestnáct lodníků zbylých na lodi, skuteční to vzbouřenci i jimi svedení lidé, s novým kapitánem, budou se bránit tím zuřivěji, čím lépe vědí, že jakožto vzbouřenci propadli životem zákonu, a jsou tudíž v zoufalém postavení, protože při návratu do Anglie budou posláni buď na galeje, anebo do kolonií. Proto soudil, že by byl útok na ně při skrovném počtu útočných sil šílenstvím.

Po delší poradě usneseno zabezpečit člun na břehu tak, aby nemohl být odvezen. Vytáhli jej mimo dosah přílivu a provrtali tak, aby sice nebyl hned k potřebě, ale aby jej svými nástroji mohli snadno spravit. A ještě když se tím zaměstnávali, zazněla z lodi dělová rána. A pak dávala loď různé signály, aby zavolala loudavé mužstvo z ostrova zpět na palubu. Ale ani opětovná střelba nevytloudila z ostrova nejmenší známky života. Neboť lodníky zatím odváděli do bezpečného úkrytu a vězení. Dva nejhorší, k nimž neměl kapitán vůbec důvěry, že by v příhodné chvíli nespáchali novou zradu, odvedl Pátek a cestující rychle do jeskyně, kde nemohli být slyšeni ani nalezeni, a i kdyby se jim podařilo nějak se osvobodit, mohli sotva nalézt brzy cestu k pobřeží hustým lesem v okolí jeskyně,

ostatně teď již dávno opatřené bezpečnými dveřmi. Slíbili jim, že budou-li tiší, dostane se jim po několika dnech svobody. Při nejmenším pokusu o útek že propadnou smrti. Dali jim najíst a napít a rozžali jim v jeskyni svítilnu, ale nechali je ve spolehlivých poutech. Prohlašovali však svoji vděčnost za dobré zacházení a slíbili poslušnost. Pátek jim ovšem naznačil, že bude přede dveřmi stát s nabitou puškou na stráži.

Z ostatních dva nechali v poutech a Robinson s kormidelníkem je zavedli do jedné z ohrad. Kapitán zatím vyjednával s oběma zbylými. Vylíčil jim jejich postavení a když jim dal čestné slovo, že jim při dobrém chování úplně promine jejich provinění a ani jich nepotrestá, ani nevydá úřadům, slíbili mu slavnostně věrnost. Opakovali to pak i Robinsonovi a přísahali bojovat za znovudobytí lodi pod jeho a kapitánovým velením. Zbavili je tedy pout, nakrmili a napojili a Pátek šel pro zbraně pro ně. Dostali však zatím každý toliko nabitou pušku bez jiného střeliva.

Zatím viděli dalekohledem, že loď po marných pokusech o dorozumění se s lodníky na ostrově vysazuje druhý člun. Když se přiblížil, rozeznali v něm z úkrytu deset lidí a pak i jejich tváře. Kapitán sdělil, že jsou mezi nimi tři velmi hodní a správní lidé, kteří jistě jenom hrozbou a strachem jsou donuceni jít s ostatními. Ale vrchní člunař, jenž velí člunu, a i všichni ostatní mimo ty tři že jsou nejhorší z celé posádky a odhodlaní, zoufalí chlapi.

„Že jsou na loďce tři dobří lidé, má pro nás své výhody i nevýhody,“ mínil Robinson. „Kdyby to byli samí lotři, byli bychom s nimi krátce hotovi. Hromadný výstřel z úkrytu, až budou vystupovat na břeh, nenechal by při silně nabitých mušketách mnoho bojeschopných a bojechtivých lidí v člunu. Zato však je možné, že ti tři se stanou našimi spojenci.“

Člun byl vlnami a proudem zahnán trochu na východ. Musil plout kus podél pobřeží, aby se dostal k místu, kde ležel první člun. Nevidouce nikde živé duše vyskočili příchozí na zemi a vytáhli člun

velmi vysoko za sebou, mimo zřetelnou hranici přílivového příboje. To bylo ovšem lepší, nežli aby byli zakotvili kus od břehu a vyslali jen zvědy. Za chvíli bylo je vidět shluklé kolem prvního člunu a zmatené pohledem na jeho stav. Byli poplašeni. A po chvíli rozčilených debat vyrazili hromové Haló!, aby přivolali své zmizelé soudruhy. A pak oznamovali svoji přítomnost střelbou z pistolí. Ovšem marně. V jeskyni jich neslyšeli, v ohradě odpovědět nemohli, a dva meškající u Robinsona nesměli. A snad opravdu nechtěli.

Bylo brzy patrné, že jsou lodníci nevysvětlitelným zmizením svých soudruhů a vypleněným člunem nejen polekáni, ale i velmi důkladně postrašeni. Neboť po nové, vzrušené poradě dali se hromadně a kvapně na pochod ke svému člunu, odtáhli jej do vody a vstoupili do něho, patrně aby se vrátili na loď, nechávající své druhy na holičkách.

Kapitán se toho velmi ulekl, neboť to znamenalo jistou ztrátu jeho lodi, která jistě ihned odpluje. Ale za chvíli mělo být ještě hůře. Člun odvesloval malý kus cesty od břehu, do bezpečné vzdálenosti, kde stanul. A po dlouhé a vzrušené poradě chopili se veslaři opět vesel a pluli ke břehu zpět, hlídající úzkostně okolí s puškami v rukou. Jakmile přirazili, vyskočilo sedm mužů na břeh a tři ve člunu zbylí veslovali kus cesty ven na moře.

To bylo to nejhorší, co se mohlo přihodit. Neboť teď by nepomohlo ani zajetí nebo zabití těch sedmi na ostrově. Ti tři ve člunu by se vrátili na loď a situace by byla ztracena.

Sedmičlenná tlupa držela se v pořádku pohromadě a vydala se směrem k vrcholu nejbližšího pahorku. Byla to Robinsonova rozhledna nad domem. – Viděli je jasně, sami dobře ukryti v houští. Pro přílišnou vzdálenost nebylo možno na ně střelit, ale přece byli dosud příliš blízko, aby mohli číhající nevidění odejít ze svého místa, které, jak teď chápali, nebylo dobře zvoleno. Na kapitánův dotaz ujistil Robinson, že z vrcholku rozhledny není vidět dům pod skalou, leda by někdo úmyslně sestoupil po příkré skále přímo nad domem.

A dolů že se tudy lze dostat jenom pomocí žebříku, jenž je teď bezpečně ukryt. Lodníci budou nuceni vystoupit nahoru z druhé strany.

Konečně bylo jasno, že lodníci dorazili na kopec, neboť je slyšeli, jak volají a křičí a opět střelí. Číhající zaujali tudíž nové, vhodnější postavení. Po nějakém čase vrátili se lodníci zpět na břeh a usedli nedaleko poškozeného člunu pod strom. Podle jejich chování nebylo naděje, že by usnuli, neboť byli velmi pozorně na stráži a spíše na číhané, nemohouce si dosud udělat pojmu o tom, co se tu stalo. A tak ležely obě strany dlouhou dobu v nečinnosti a čekání a marných poradách, nevědouce, co dále.

Konečně přišel Robinson na nápad, jenž byl ihned přijat a proveden. Sedm číhajících obešlo les, překročili zátoku po lodce divochům uzmuté a pod stromy ukryté, načež se tři ukryli s lodkou pod stromy a Pátek s kormidelníkem dali se lesem k místu, kde kdysi Pátek byl osvobozen. Tam začali ze všech sil volat. Okamžitě vyskočili vzbouřenci a odpovídali z plna hrdla. Pátek a jeho druh zavolali znovu a lodníci rozběhli se ve sražené tlupě podél břehu směrem k volajícím hlasům. Ale dostali se k zátočině, kde teď stála velmi vysoko voda přílivu, až daleko vzhůru po potoce. A tu se stalo, co Robinson předvídal. Volali na svůj člun, aby přijel a převezl je. To se stalo, člun přistál na druhé straně a byl přivázan ke stromu, dva muži zůstali v něm a ostatních osm spěchalo k volajícím. Okamžitě opustil Robinson se svými druhy svůj úkryt a přiblíživše se k oběma hlídačům, překvapili je znenadání a mnohem méně připravené, nežli doufali. Jeden ležel na břehu, druhý byl v člunu. Podle všeho nehlídal žádný z nich, a Robinson viděl, jak nezbytné je pro lidi tohoto neschopně lehkomyšlného druhu, aby měli řízného vůdce a byli pod železnou kázní. Kapitán vyskočil, několika skoky byl u polospícího muže na břehu a srazil jej pažbou, nežli se vzpamatoval. Když se muž v člunu vztyčil a uzřel pět na sebe namířených mušket, vzdal se okamžitě. A kapitán obrátil se k ostatním a prohlásil, že to jeden ze tří, které považuje za hodné. – A opravdu ukázal se tento muž v dalším průběhu věci úplně spolehlivým.

Zatím zaváděli Pátek a jeho druh lodníky stále hlouběji do lesa, aby se pak sami oklikou vrátili ke svým přátelům, kteří zatím odvezli člun a umístili jej v bezpečném úkrytu na jiném místě, a sami se položili do velmi příhodné zálohy, kde neměli co na práci, jen čekání. Zatím se řádně občerstvovali a odpočívali.

Zatím bylo jasno, že si oba lodníci z první tlupy, kteří přešli ke kapitánovi, rozmyslili svoje postavení a že jsou při svém kapitánu opravdu celou myslí. Účastnili se pilně porad dobrými návrhy a chtěli patrně horlivostí napravit své provinění. Robinson jim tudíž přidělil střelivo a nový člen tlupy dostal pušku svého méně šťastného druhu, který byl pevně spoután.

Konečně bylo slyšet vracející se vzbuřence, kteří patrně šli teď rozptýleni, neboť přední volali na opozdilé, a ti odpovídali klením a nářkem na svoji únavu. A pak se objevili v šeru měsíčního svitu na břehu. Jejich zděšení, když nenalezli ani člunu ani svých stráží, bylo nevyhládné. Ale snad byla jejich únava ještě větší. Bylo to pochopitelné, neboť chodit za tmy po lese, kde i za dne jen velmi znalý našel slušný průchod, bylo trochu velkou zkouškou, a Robinson se jen divil, že se vůbec dovedli tak brzy vrátit.

V nočním tichu bylo je slyšet naříkat na tento prokletý a patrně zakletý a začarovaný ostrov, kde si s nimi pohrává buď sám ďábel, anebo stejně proklatí a stejně neviditelní domorodci. A pak spustili opět zuřivý křik a volání, až je to na konec omrzelo a patrně se uložili k trpce zaslouženému odpočinku.

Když se rozednilo, bylo je vidět pobíhat po břehu. Byli poplašeni, nedovedli již jednat opatrně a s rozmyslem. Kapitánovi druzi, teď opět k povinnosti navracení, hořeli touhou vrhnout se na ně hned, ale ani kapitán ani Robinson neměli chuti k zbytečnému krveprolévání, ani k tomu, aby vystavovali vlastní životy zbytečnému nebezpečí. Kapitán budil Robinsonův opravdový obdiv. Jak tvrdě a neohroženě dovedl udeřit, když bylo potřebí, tak dobrosrdečným se jevil, kdekoliv se to mohlo stát. A tak vymyslili Robinson s kapitánem nový plán.

Kapitán s Pátkem obešli opět opatrně les a připlížili se, lezouce po čtyřech, na místo předem vyhlédnuté, kde byli vzbouřencům značně blízko. Tam měli čekat na vhodnou chvíli, aby se vmísili do událostí a tak vzbudili domněnku, že je tu proti vzbouřencům velmi značná síla. – Ale věc se vyvinula jinak, nežli byla chystána. – Kapitán s Pátkem došli sotva na své místo, když užřeli blížít se k sobě vrchního člunaře, vůdce vzpoury a nejstatečnějšího ze všech, spolu se dvěma jinými lodníky. Vida jej, označil ho kapitán Pátkovi, o němž již věděl, že je znamenitým střelcem, a sám si vybral jednoho z druhých. Náhle padly dvě rány a člunař a lodník klesli, člunař na místě mrtev a lodník zraněn tak těžce kulí, prolétnuvší mu tělem, že zemřel za několik hodin. Třetí se obrátil a prchl nezraněn.

A hned po výstřelu, nežli se lodníci vzpamatovali a pokud byla jejich pozornost obrácena směrem padlých ran, vyrazil Robinson s ostatními pěti u něho dlíci vpřed a položili se rozptýleně blíže k přepadeným. Na Robinsonovu výzvu volal teď bývalý strážce člunu své bývalé druhy jménem, vyzýváje je jednoho po druhém ku vzdání.

Šlo to velmi rychle. Začal nejbližším. „Tome Smithi!“ zavolal strážce. „Jsi to ty, Robe?“ odpověděl překvapený. „Ano, jsem! Pro všechny svaté, odložte ihned zbraně a vzdejte se! Jsme ztraceni – já jsem byl zajat – kdo se nevzdá je synem smrti. Na každého z vás míří teď asi osm pušek! Je to marné – já za vás prosil, a zvláště za tebe a Dicka Fergusona, a velitel je hotov dát vám milost!“ – „Komu se máme vzdát?“ ptal se Smith.

„Je to náš kapitán s velitelem ostrova a s celou škadronou²⁵ ozbrojenců a s četou, která vás vodila po ostrově. Will Fry je těžce raněn a nevzdáte-li se hned, postřílejí vás jako prve zastřelili člunaře a Billa!“ – Znameníť hoch lhal, ačkoliv mluvil přesně pravdu. – „Dostaneme-li milost, pak se tedy vzdáme!“ řekl Smith, jenž po prvních slovech ulehl, aby se kryl. – „Já se optám,“ odvětil Rob. A tu zavolal kapitán. – „Tome Smithi, poznáte můj hlas. Jestliže ihned složíte zbraně a vzdáte se, dostanete všichni milost, až na Willa Atkinse!“ – „Pro lásku boží, kapitáne!“ vykřikl zděšený Atkins, „dejte mi také milost! Copak jsem udělal zrovna já? Ostatní jednali jako já!“

To však nebyla pravda. Při vypuknutí vzpoury vložil tento muž první na kapitána ruku a pak spoutanému nejen nadával, ale i barbarsky s ním zacházel. Kromě člunaře a toho, jenž kapitána ještě na ostrově nožem ohrožoval a teď byl mrtev, byl z nejhorších. Kapitánova odpověď zněla, že rozhodnutí teď už nezávisí od něho, ale od guvernéra ostrova, který má o všem velmi podrobnou zprávu

25 Jednotka jezdeckta asi o sto koních, tady míněno zřejmě jako velký vojenský oddíl obecně. *Pozn. red.*

z výslechu, jemuž byli podrobeni ti, kdo zbyli na živu z prvního člunu. Že dal ihned popraviti Phila Stevense, jež sám viděl kapitánovi hroziti nožem. – Ale vzdají-li se všichni ihned na milost a Atkins sám na milost i nemilost, že se kapitán sám přimluví. Ne-li, že si může raději sám hned hlavu prorazit kulí.

Zatím vyzval Robinson svého souseda, aby na povel schválnými pohyby prozradil svoji přítomnost a aby k témuž vyzval nejbližšího souseda. Jeho pokyn byl pochopen, a když Robinson zvolal ostrým povem: „Pozor! K líci zbraň!“, hýbaly se na celé dlouhé čáře větve, pohybovány vztyčenými hlavními pušek – velká škadrona ostrovního guvernéra chystala se k palbě.

Zbraně byly složeny okamžitě a muži stáli se zdviženými rukama, prosíce o milost. Na ostrý povel Robinsonův ustoupili o několik kroků, postavili se do řady a obrátili se čelem vzad, držíce ruce vzhůru. Další rozkaz vyzval „strážmistra Pátka,“ aby zbraně sebral a připravil vše ke svázání a k odvedení zajatých.

A pak vystoupila celá guvernérova škadrona mimo guvernéra a kormidelníka, s puškami v rukou, aby provedla zatčení. Robinson sám zůstal s kormidelníkem prozatím ukryt z důvodů politiky. Bylo potřebí zajatým imponovat. – Zajatci byli svázáni a zůstaveni pod dozorem strážmistra Pátka a kapitána, jeho četa dostala rozkaz k návratu ke škadroně a šla s neviditelnou škadronou odtud, odnášejíc ukořistěné zbraně.

Bylo nutno spraviti proražený člun, aby bylo možno provésti pokus o znovudobytí lodi. Kapitán zatím vyjednával se zajatými vzbouřenci. Všichni byli plni lítosti a strachu a vyčítali jeden druhému svoje neštěstí a prosili zoufale o milost. Kapitán prohlásil opět, že nejsou jeho zajatci, ale guvernérovy, neboť boží milostí byl ostrov zatím osazen a má anglického guvernéra, jenž chtěl nejprve všechny vzbouřence oběsit, ale na kapitánovo naléhání dal milost těm, kteří se káli a přísahali kapitánovi věrnost a pomoc. Ale nemaje důvěry k takovým provinilcům, ponechal kapitánovi odpovědnost

za sliby, které mu učinil jménem těch lodníků, jež kapitán považoval za schopné nápravy. Ostatní chce guvernér poslat v poutech do Anglie, až na Atkinse, jež chce dát pověsit vedle Willa Frye. Nato prosili všichni, slibující, že se napraví a jsou již dosti potrestáni.

Tato fantazie vykonala svůj úkol. Atkins prosil zoufale, svíjeje se jako červ a ostatní slibovali vše možné, jen aby nebyli posíláni do Anglie.

Robinson, jenž ze svého úkrytu vše slyšel, poslal teď kormidelníka, aby zavolal kapitána, že s ním chce guvernér mluvit. To se stalo a kapitán vstal a volal na kormidelníka:

„Řekni Jeho Excellenci, že jsem ihned k službám!“ A pohleděv ještě chvilku na prosící a na zoufalého Atkinse, odešel ke kormidelníkovi, u něhož našel i Robinsona.

Konána velká porada a usneseno podniknout pokus o dobytí lodi. Nejdříve byli zajatci rozděleni. Atkinse a jiné dva hlavní vzbouřence dopravil Pátek a kormidelník v poutech do zevní síně jeskyně, v níž leželi již předešlí vězňové. Zde to opravdu vypadalo jako příšerné vězení. Ostatní dovedli do Robinsonovy „vily“, kde byli v poutech a za pevnou ohradou v bezpečí.

Ráno s nimi jednal kapitán znovu. Guvernér nechce o úplné milosti ani slyšet, ale kapitán, jemuž je některých líto, protože ví, že byli svedeni, naléhal tak dlouho, až se guvernér vážně rozzlobil a přenechal kapitánovi všechnu další odpovědnost, odepírá mu ale sám všechnu další pomoc. Kapitán jim činí tento návrh: Odpřísáhnou mu novou věrnost a slíbí, že mu pomohou dobýt znovu loď. Že se pokusí přemluvit v tom případě guvernéra, aby jim k tomu poskytl potřebné zbraně. Jestliže se ukáží muži slova a dostanou loď neporušenu do kapitánových rukou, že dostanou od něho úplnou milost, zapomenutí minulosti a možnost bezpečného návratu do vlasti. Ne-li, že bude loď z děl pevnosti rozstřílena.

Všichni přísahali věrnost do poslední kapky krve až do smrti a na věky věkův.

Když podal kapitán guvernérovi zprávu, vrátil se s tímto rozhodnutím: Guvernér svolil, aby bylo vybráno pět nejspolehlivějších k účasti na podniku s lodí. Ostatní, jichž není potřebí, zůstanou spolu s těmi, kdo jsou vězni v guvernérově tvrzi, jako rukojmí za dobré chování svých druhů. Zpronevěří-li se vybraní svému slibu, budou rukojmí pověšeni na břehu v dohledu lodi. – Kapitán přenechal volbu vězňům. A jak čekal, dopadlo to tak, že zvoleni nejlepší. Důkaz to, že lotr nemá ani důvěru sobě rovných.

A pak hrál Robinson úlohu dozorce, pověřeného péčí o vězněné v ohradě vily. A dozorce dovedl mluvit s velkým respektem o guvernérovi o tvrzi a o posádce.

Provrtný člun spraven a osazen čtyřmi muži a cestujícím jako velitelem. Kapitán s kormidelníkem a pěti muži osadili druhý. O půlnoci byli na doslech u lodi, která se občas marně pokoušela výstřely a vlajkovými signály dovolat se zpráv z ostrova. Podle kapitánova návodu volal Rob, jenž jel v menším člunu, že jedou, ale že stálo mnoho práce a času, nežli našli své soudruhy, kteří se pustili do lesa na lov a zabloudili v roklích a skalách. Podobným žvástem upoutal pozornost mužů na lodi k jedné straně lodi, až mohl kapitán přirazit k lodnímu boku a vyskočit na palubu. Druhý kormidelník a lodní tesař sraženi okamžitě pažbami. Třetí lodník byl spoután, a když byli zbylí tři lodníci, ležící na ložích v lodní přídi, zavoláni na palubu, byli zajati rovněž. A nový kapitán, který se ve své kajutě chopil zbraně a střelil vpadlého kormidelníka do ramene, byl jím zastřelen.

Lod' byla v rukou kapitánových a nově získané mužstvo ukázalo se věrným. Měli teď mnohem větší radost z vítězství nad vzpourou nežli před několika dny z vítězství vzpoury.

Sedm ran z děla oznámilo kapitánovo vítězství Robinsonovi. Bylo to ve dvě hodiny ráno. Teprve teď uložil se znavený Robinson na břehu, kde čekal netrpělivě na výsledek boje, ke spánku po dlouhém bdění a rozčilení těchto dnů.

Ráno ho probudil výstřel z pušky a volající kapitánův hlas. Vyběhl chvatně na pahrbek a také zavolal. Kapitán běžel k němu.

„Pane guvernére – hle, tamto je vaše loď – neboť jest teď právě tak vaše, jako moje, se vším, co je na ní!“ volal kapitán, tiskna Robinsona v náručí.

Lod' kotvila teď na půl míle od břehu, proti ústí malé zátoky a potoka, kde Robinson kdysi přistál.

Bylo by marno líčit Robinsonovo dojetí, když viděl svoje konečné osvobození takřka přede dveřmi svého domu – Vzrušením blížek mdlobě byl nucen držet se kapitána, aby neupadl. Teprve když jej kapitán posadil na zemi a občerstvil douškem z lahvice, kterou vzal z kapsy, vzpamatoval se ubohý vyhnanec; ale trvalo dlouho, nežli byl schopen promluvit.

Kapitán dal vylodit a přivést na břeh celý náklad zásob jako dar pro guvernéra ostrova. Různé věci, kterých Robinson dávno neviděl. Mezi tím i úplný oblek a prádlo se vším příslušenstvím elegantního gentlemana. Možno si představit, s jakou radostí se Robinson po letech opět rádně oblékl.

Pak konána porada, co se zajatými na ostrově i na lodi. O dvou prohlásil kapitán i jeho druzi, že to jsou lotři, jimž se nesmí uvěřit za žádnou cenu. Rozhodnuto, že je Robinson přinutí, aby zůstali na ostrově a rádi se přičinili o nápravu.

Pátka a oba rukojmí z vily, teď již také osvobozené, poslali pro pět vězňů do jeskyně. Přivedli je na místo, kde na ně guvernér ostrova čekal, sedě na skládací židli, rovněž to kapitánově daru.

Robinson, teď v plné skvělosti nového oděvu, prohlásil jim krátce, že ví o jejich ničemnosti vše. Že jsou vzbouřenci a že se chtěli stát mořskými lupiči. Ale že Prozřetelnost zhatila jejich plány. Lod' je na guvernérův rozkaz znovu dobytá a leží na kotvách v rukou pravého kapitána, s falešným kapitánem pověšeným na konci ráhna. Co mohou namítat proti oběšení, jehož zaslouží? – Jeden odpověděl, že nic, mimo to, že jim byla při zajetí slíbena milost a že teď o ni prosí.

„Jakou milost vám mám dát?“ opáčil guvernér. „Kapitán vás odvézt nemůže, leda jako vězně v řetězech, a v Anglii budete potrestáni šibenicí i kdyby on nechtěl. Já sám používám příležitosti a odejdu se svými lidmi do Anglie, neboť ostrov je přiřknut do španělské oblasti. Nevím věru jiného, nežli že byste zůstali zde a žili zde, jak dovedete, dokud vás nějaká lod' neosvobodí.“

Návrh byl přijat s vděčností. Kapitán se stavěl, jako by měl námitky a chtěl vězně odvézt. Guvernér se ohradil, že neodvolá svého slova a kapitán se rozmrzele podvolil. Když odešel, obrátil se guvernér k vězňům a promluvil jim do duše. – A když je měl, kde je chtěl mít, pověděl jim, jak on sám na ostrov přišel a zde žil. A o patnácti Španělech, kteří sem mají přijít. Vězňové dojati slíbili vše, co se od nich žádalo, a Robinson jim slíbil střelné zbraně a nástroje k obhá-

jení živobytí, jestliže mu budou přísahat věrné přátelství s těmi ze Španělů, kteří tu snad budou chtít zůstat. Když to učinili, dal jim každému po mušketě a přidal dvě ručnice, svoje zásoby a soudek s prachem, dar to od kapitána. Na střelném prachu tu bylo ještě půldruhého soudku.

Nazítří odešel Robinson na loď, jež měla ráno odjet. Ale v noci připluli k lodi dva ze zanechaných a prosili pro Boha, aby je vzali s sebou, i kdyby měli být v Anglii oběšeni, neboť zde je ostatní tři jistě zavraždí. Když slíbili polepšení a přijali trest výprasku, dostali milost. Stali se z nich opravdu dobří občané.

Kapitán poslal zanechaným jejich truhlice a věci a trochu různých semen. A slíbil, že jim podle možnosti pošle loď, která by je odvezla – aby se tedy chovali slušně.

Z ostrova odvážel si Robinson svého psa, papouška, jednu z koz a svůj kožený oděv s chlupatou čepicí z kozí kůže. Dále všechny peníze, jež našel na obou lodích a sbírku nejlepších zbraní a nástrojů, kterých užíval nejraději. A ty zbraně a nástroje, které chtěl dát přímo do rukou Španělů, nechtěje, aby při přistání byli vydáni úplně na milost ozbrojených lotrů – lodníků.

19. prosince 1684 opustil ostrov, kde žil osmadvacet let, dva měsíce a devatenáct dní.

Bylo to ve výroční den jeho útěku z maurského zajetí v Saleh.

Na Robinsonovu žádost udělala loď nevelkou okliku, aby zastavila u břehů Pátkovy otčiny pro Španěly, kterým tak ušetřena práce jak s budováním lodic k převozu na ostrov, s nimiž již začali, tak s budováním velké lodi k návratu do vlasti. Ale neodejeli všichni. Šest, kteří splynuli se svými hostiteli, prohlásilo, že budou mnohem raději žít na Robinsonově ostrově se svými ženami a dětmi nežli doma, kde na ně, úplně chudé, čeká horší bída. A dva jiní a jeden Portugalec se rozhodli učinit týž pokus s nimi. Lákala je rovněž mnohem více vyhlídka stát se osadníky na bohatém ostrově nežli vyhlídka na chudobu ztroskotálých námořníků. Odevzdali jim tudíž

zbraně a nástroje pro ně určené, což kapitán doplnil dalšími zbraněmi a dvěma soudky prachu, tak aby každý z nich byl ozbrojen. A obdarovali je i všemi postradatelnými nástroji, jmenovitě i dvěma dobrými pilami, lodními noži a trochou nádobí pro kuchyni. A pak, když se Pátek rozloučil se svým otcem a slíbil, že se zase vrátí, odejela loď do Anglie.

XXII

Cesta uplynula šťastně a 11. června 1685 vstoupil Robinson jako padesátiletý muž na půdu své vlasti. Ovšem, jako téměř úplný cizinec.

Jeho otec i matka byli již dávno mrtvi, z celé rodiny žily jen jeho dvě sestry a dvě děti po starším bratru. Protože ho pokládali za mrtvého, rozdělili se o jeho dědický podíl a on neměl chuti jim je teď brát. A tak byl téměř bez prostředků, neboť peníze z ostrova přivezené nestačily k založení existence.

Tu ale poznal, že je na světě dosud vděčnost. Kapitán, jemuž zachránil loď, a jenž byl spolujemitelem své lodi, svolal svoje obchodní společníky, a ti, poděkovavše Robinsonovi co nejlépe, darovali mu dvě stě liber šterlinků. Robinson odejel s těmito penězi do Lisabonu, aby pátral, co se stalo s jeho brazilským majetkem a s jeho společníkem. Starý jeho přítel kapitán žil dosud, jako starý vysloužilce, jenž se vzdal moře a odevzdal loď svému synu. Od něho zvěděl Robinson, že je jeho brazilský společník dosud živ a majetek že je jistě v pořádku. Neboť při zprávě o ztracení lodi a Robinsonově pravděpodobné smrti odevzdali jeho důvěrníci zprávu státnímu prokurátorovi. Kdyby se Robinson nevrátil, připadla by pozůstalost třetinou králi a dvěma třetinami klášteru Sv. Augustina pro misie mezi indiány. Přihlásí-li se však Robinson nebo jeho pravoplatný zplnomocněnec, bude mu celý majetek vrácen až na to, co snad již bylo použito a vydáno. Nemovitý majetek že je ve správě společníkově, který musí ročně dávat velmi přesné vyúčtování, takže žádná strana nemůže nic zpronevěřit, což však je náhodou při charakteru zúčastněných předem vyloučeno. Robinsonova poslední vůle, sdělaná před výpravou do Afriky, nevešla dosud v platnost, protože nebyla jeho smrt dosud ani prokázána, ani úmrtí úředně prohlášeno.

Ale Robinsonovi zplnomocněnci vyplatili univerzálnímu dědici, starému kapitánovi, výnos z prvních osmi let, což tehdy přijal. A je

tudíž Robinsonovi dlužen čtyři sta sedmdesát portugalských dukátů ve zlatě. A chtěl mu hned sto šedesát dukátů vracet. Leč Robinson viděl, že to pro starého muže znamená v této době těžkou ránu. Ve vzpomínce na všechna dobrodiní, kterých se mu kdysi od kapitána dostalo, odmítl Robinson dluh přijmout a přijal jenom sto dukátů. Dal mu potvrzení na celý dluh a slíbil, že mu i to sto vrátí, jestliže se mu dostane jeho majetek opět zpět. – Staří přátelé se objali a plakali oba dojetím nad svou vzájemnou šlechetností a poctivostí.

S kapitánovou pomocí upravil Robinson svoje brazilské záležitosti písemně. A po sedmi měsících dostalo se mu vyúčtování dosavadního výtěžku z jeho majetku, z rukou a s dokumenty od obchodníků, pro něž tehdy měl jet do Afriky, od jeho společníka, od priora kláštera a od královského prokurátora. Současně doručeny mu čtyři tisíce čtyři sta jedenáct portugalských dukátů. Prior psal, že má u kláštera ještě osm set sedmdesát dva dukáty k dobru. Společník pak, když vyjádřil svou radost nad Robinsonovým záchráněním, podával zprávu o stavu plantáží, o zlepšeních a zveličeních, která provedl, a zval svého druha naléhavě k návštěvě. A posílal mu své přátelské dary: sedm jaguářích kůží, pět beden brazilských lahůdek a zvláštností a sto kusů neražených zlatých plechů, tvaru a váhy portugalských dukátů. Spolu jako podíl z posledního roku dvanáct set beden cukru a za zbytek částku ve zlatě.

Tak měl Robinson náhle více nežli pět tisíc liber šterlinků ve zlatě a krásné pozemky v Brazílii, které mu s jistotou a bez práce vynášely nadále přes tisíc liber šterlinků ročně.

Prvním jeho činem bylo, že starému kapitánovi vrátil jeho sto dukátů a učinil ho plnomocným příjemcem a kontrolorem svého ročního příjmu, za což mu přikázal sto dukátů ročně doživotního příjmu, a po jeho smrti jeho synovi rovněž doživotně padesát dukátů.

Své bývalé londýnské hospodyni poslal sto liber šterlinků a slib, že ji i dále každoročně bude podporovat. Rovněž poslal oběma svým sestrám po stu liber. – Převorovi brazilského kláštera poděkoval a ponechal dlužný obnos zčásti pro klášter, zčásti pro chudé. – Kupcům

a prokurátorovi poděkoval a společníkovi poslal krásné dary na látkách, hedvábí a suknu pro něj a pro jeho paní i dvě dcery.

Spořádav své věci, vrátil se Robinson do Anglie, kde žil delší čas v domácnosti své staré přítelkyně. Pak dostal od lisabonského kapitána zprávu o nabídce synů jeho bývalých obchodních spojenců na koupi jeho podílu na plantáži. A zároveň obnos třiatřicet tisíc piastrů jako svůj další výnos. Robinson nabídku přijal a dostal dvaatřicet tisíc osm set španělských dukátů, při čemž zadržen obnos potřebný, aby sloužil jako nadační kapitál k vyplácení renty určené pro starého kapitána a jeho syna.

Robinson ujal se obou synů po svém bratru. Starší měl malé jmění, které Robinson svým odkazem rozmnožil. Mladšího vychoval na námořního kapitána a daroval mu později krásnou loď s celou výstrojí. – A později svedl tento statečný mladý muž starého Robinsona k novým dobrodružným cestám, neboť po letech počala se Robinsonova neklidná krev znovu hýbatí.

Předtím se však Robinson v Anglii oženil a byl velmi spokojen. Měl dva syny a dceru. Když mu však později manželka zemřela, svolil k nabídce svého synovce kapitána a jel s ním do Východní Indie jako soukromý obchodník. Jeli kolem mysu Hornova a cestou se stavili na Robinsonově ostrově.

Zprávy nezněly zcela uspokojivě. Zanechaní zločinci ukázali se úplně hodnými kapitánova příkrého posouzení. Když přijeli španělští osadníci se svými indiánskými ženami a příslušníky, přijali je lodníci velmi zpupně a jenom jejich převaha uchránila Španěly a jejich lidi před násilím. Přijeli na štěstí v četném doprovodu svých domorodých přátel. Později došlo k narovnání, které však bylo porušeno, až konečně se Španělé zdvihli a své tyrany přemohli. Zachovali se k nim však velmi šlechetně a na konec spolu vycházeli docela dobře. Přenechali jim bývalé Robinsonovo sídliště a sami se usídlili na východě a na severu ostrova. Měli mnohé boje s lidojedy kmene, Pátkovu kmeni nepřátelského, neboť jejich vlastní přijatý kmen zanechal svých kr-

vavých návštěv na ostrově a žil se svými bílými bratry v přátelství. Konečně však měl ostrov ode všech vpádů pokoj. Osadníci žili velmi spokojeně a uvítali Robinsona velmi srdečně a slavnostně.

Robinson jim rozdělil velký náklad nejrozmanitějších nástrojů, zbraní a potřeb, sestavený podle toho, co věděl, že by jemu samému bylo bývalo nejméně a nejužitečnějším. Přivedl s sebou zároveň dva dobré řemeslníky odhodlané strávit na ostrově několik let pod ochranou Robinsonovou a pod zárukou přiměřeného zisku. Jeden byl velmi zručný kovář a druhý tesař, a oba svého druhu všeumělci.

Robinson rozdělil ostrov mezi osadníky, vyhradiv si vrchní majetkové právo.

Později poslal jim z Brazílie menší, tam zakoupenou trojstěžňovou loď s pěti dobrými kravami – tři byly březí – a býkem, a houfec ovcí a prasat k chovu. Spolu s hejnem drůbeže.

Osada žila spokojeně, prodělala hrozný útok tří set Karibů, ale s náhodnou pomocí vypuklé bouře odrazila útok a zničila je tak, že od té doby měla pokoj.

A Robinson vedl dlouho velmi spokojený, ale až do stáří pohnutý život.

